I

TRADIȚIĬ

REFERITOARE LA PERSOANE ȘI EVENIMENTE ISTORICE.

DACIĬ.

In vechime, pe timpul păgânilor şi a *rebeliilor*, ḑice că tot *Cărpatele*, adică toţĭ munţiĭ Bucovineĭ, eraŭ stăpâniţĭ de *Dacĭ*.

Eară *Daciĭ* ḑice că era un popor păgân şi cam sĕlbatic, care locuĭa în munţĭ şi trăĭa maĭ mult din creşcerea vitelor şi din vênat. Ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ însă eraŭ *hoţĭ* şi umblaŭ maĭ mult călare de cât pe jos.

Imbrăcămintea Dacilor era maĭ toată roşie, adică: comănac roşu, suman roşu şi cĭoarecĭ saŭ bernevecĭ roşiĭ. Eĭ purtaŭ ast-felĭu de haĭne din pricină, ca vara, când umblaŭ prin munţĭ la vênat, sĕlbătĕcimile şi fĭerele, carĭ le eşĭaŭ în cale, să nu bănuĭască de loc că sunt oamenĭ, ci să creadă că sunt sĕlbătĕcimĭ ca şi dînsele. Căcĭ din depărtare, şi maĭ ales în munţĭ, omul îmbrăcat în haĭne roşiĭ nu se înţelege ce-ĭ: om orĭ dihanie.

Armele Dacilor eraŭ felĭurite arcurĭ, săgeţĭ şi suliţe, ear' uneltele lor eraŭ un felĭu de bărḑĭ late; dar aveaŭ şi toporaşe cu toporiştĭ înflorite, ca şi *Huţaniĭ* de astăḑĭ.

Ca toţĭ oameniĭ, cariĭ trăĭesc maĭ mult din munca al-

tora de cât dintr'a lor, așa și Dacii dice că năvăliaŭ foarte adese-orĭ în țările învecinate și pre ce puneaŭ mâna, pus era.

Dar' bine a dis cine a dis că ulcĭorul merge la fôntână numaĭ până când i se rupe toarta.

Multe țĕrĭ aŭ prădat eĭ în viața lor și pre mulțĭ voevodĭ și împĕrațĭ ĭ-aŭ hărțuit și ĭ-aŭ bătut. In urmă însă aŭ dat și eĭ cinstea pe rușine.

Vĕdĕnd adică împĕratul *Traĭan* că nu se maĭ astêmpĕră Daciĭ în țara lor, ci tot-una întră în împĕrăția sa și pradă pre supușiĭ sĕĭ, se porni într'o bună dimineață cu oaste mare asupra lor, ca să-ĭ învețe ce însemnează munca străină și să-ĭ sature odată pentru tot-d'a-una de prădăcĭunĭ.

Pașa Dacilor, adică cel maĭ mare peste dênșiĭ, cum a prins de veste că Traĭan s'a pornit cu oaste mare asupra țĕriĭ sale, îndată șĭ-a luat toate odoarele și averile și, ducêndu-le pe malul *Cirimușuluĭ*, le ascunse acolo într'o groapă afundă, săpată în pămênt. Apoĭ lăsă un braț al Cirimușuluĭ ca să curgă peste locul, unde le-a îngropat, anume ca nimene să nu poată da de dênsele și să le ĭa. După aceasta, întorcêndu-se îndĕrĕpt și adunându-șĭ oameniĭ sĕĭ, se porni cu dênșiĭ în protiva luĭ Traĭan.

Și cum ajunseră Daciĭ și deteră cu ochiĭ de oastea luĭ Traĭan, care întrase acuma în țara lor, începură a se lupta cu aceasta ca și niște leĭ, cariĭ sunt pe neașteptate stêrnițĭ în culcușul lor.

Dar' zadarnică le-a fost toată lupta și vitejia ce-o a-

rătară, căcĭ fiind oastea duşmană cu mult maĭ mare şi maĭ tare decât dènşiĭ, eară împĕratul, care o cârmuĭa, cu mult maĭ ajuns de cap şi maĭ vrednic de cât Paşa lor, în scurt timp fură bătuţĭ şi, vrênd nevrênd, trebuiră să închine steagul şi să se supue duşmanilor.

Vĕḑênd Paşa că sunt cu desĕvêrşire învinşĭ şi că nu maĭ e chip să scape cu obraz curat din mânile luĭ Traĭan, se supuse şi el şi destăinuì tot-o-dată unde-ĭ sunt odoarele şi averile îngropate.

Traĭan, care se făcuse acuma Domn şi stăpânitorĭu peste Dacĭ şi peste toată ţara lor, căcĭ pe acea vreme cine biruĭa acela era Domn şi stăpân peste ceĭ biruiţĭ, cum auḑì de odoarele Paşeĭ Dacilor, se şi duse la dînsele şi, desgropându-le, le luâ pentru sine.

De aicĭ înainte toţĭ Daciĭ, cariĭ n'aŭ fost omorîţĭ în bătae, trăiră împreună cu . . . *Româniĭ*.

Insă când şi de unde s'aŭ *ijdănit* Daciĭ nu se scie. Atâta se scie numaĭ, că atuncĭ, când a venit Traĭan cu oaste asupra lor, de 'ĭ-a bătut şi 'ĭ-a supus, 'ĭ-a aflat aicĭ respândiţĭ peste tot Carpatele Bucovineĭ, pe care dintr'un început îl numĭa în limba lor *Uţa*, ear' maĭ pe urmă *Balauţa*.

Ear' urmele lor se maĭ pot cunoasce încă şi astă-ḑĭ în maĭ multe locurĭ din Carpatele Bucovineĭ, unde aŭ avut sate şi târgurĭ, precum bună-oară în *Poĭana-Măruluĭ*, *Smidovatic* şi *Valcău*.

Aşa spuneaŭ bĕtrâniĭ că în *Poĭana-Măruluĭ*, care se află în munţiĭ despre apus de la târgul de astăḑĭ *Solca* şi care e o şestină cam prăvălatică spre rĕsărit-amĭaḑĭ,

de o întindere cam de 300 de jugurĭ, era pe timpul Dacilor un târguşor, în care se adunaŭ aceştĭa de pe munţĭ şi opcinĭ, când aveaŭ ce-va de vêndut orĭ de cumpĕrat.

Şi cum că într'adevér a trebuit să fie în vechime un târguşor în această poĭană se poate cunoasce de pe mulţimea de urme de zidurĭ ce se maĭ vĕd şi astădĭ. Ear' urmele acestea se află maĭ ales spre muntele *Scoruşet*, care se hotărăsce cu pămênturile satuluĭ *Mŏnăstirea Homoruluĭ*.

Tot în *Poĭana-Măruluĭ* s'aŭ maĭ aflat, vor fi acuma vr'o câţĭ-va anĭ de atuncĭ, şi o mulţime de banĭ vechĭ de către o femee din satul *Frumosul*, anume *Ana Dumbravă*, care 'ĭ-a arătat la maĭ mulţĭ oamenĭ din satul sĕŭ.

Sub muntele *Smidovaticul*, care e spre apus de la Poĭana-Măruluĭ şi care se ţine de aceasta şi se despărţesce de dînsa numaĭ prin apa *Prislopuluĭ* şi a Poieniĭ-Măruluĭ, de altă parte însă stă în legătură cu *Cĭumărna* şi cu muntele *Calul*, se află două pivniţe foarte lungĭ, zidite cu lespedĭ foarte marĭ pătrate şi aşedate una peste dunga celeĭ-l'alte.

Una dintre aceste două pivniţe, despre carĭ asemenea se ḑice că sunt de pe timpul Dacilor, e cam de doĭ stânjenĭ de lată şi maĭ înaltă de cât statura unuĭ om. In această pivniţă a întrat, înainte de vr'o câţĭ-va anĭ, *Andreiŭ Furcal* din *Dragoşa* cu o lumină aprinsă până la vr'o 7 prăjinĭ de afund, dar, stîngêndu-i-se lumina şi neputênd merge maĭ nainte, nu putu să-'ĭ dee de capĕt.

Acuma pe pivnițele acestea, care sunt la gură ânguste și aĭ căror uscĭorĭ eraŭ făcuțĭ, după cum spun ceĭ ce 'ĭ-aŭ vědut, din *târșan* (un felĭu de brad), pârlit, aŭ crescut o mulțime de copacĭ foarte marĭ și groșĭ, și de aceea nimene nu maĭ poate întra într'însele.

In pivnițele acestea dice că-șĭ țineaŭ Daciĭ din Poĭana-Măruluĭ averile lor.

In apropierea pivnițelor, despre care 'mĭ-a fost vorba, s'a aflat, înainte de vr'o 20—30 anĭ, o ladă cu banĭ la o adâncime ca de un stânjen. Lada aceea era făcută din scândurĭ groase de *brădăŭ* cĭoplite numaĭ din topor și prinse la capete cu cuĭe asemenea de brădăŭ. Scândurile eraŭ albastre, un semn cum că lada a fost foarte de mult îngropată acolo, căcĭ *brădăul*, dacă e îngropat afund în pământ, nu putredesce de grabă, ci trăesce maĭ multe sute de anĭ. Ear' groapa, în care a fost pusă lada, se vede că a fost săpată cu o lopată, căcĭ pe ladă s'a aflat și o lopată de scorbură de brădăŭ, care de asemenea era albastră.

Din oameniĭ aceĭa însă, carĭ aŭ aflat lada cea cu banĭ, nu s'a ales nimic, căcĭ scurt timp după aceea s'aŭ nenorocit și aŭ murit unul după altul. Se vede că baniĭ pușĭ într'însa aŭ fost necurațĭ, adică blăstěmațĭ ca să n'aĭbă nime parte de dînșiĭ afară de cel ce 'ĭ-a îngropat.

Tot în părțile acestea și anume pe *Valea Dragoșeĭ*, care isvoresce nu departe de Poĭana-Măruluĭ, s'aŭ aflat înainte de 30—40 de anĭ, un sfleder și un topor de peatră. Toporul era pe de o parte ca topoarele de adĭ; pe de ceea-l'altă parte însă era în forma uneĭ casmale.

Când s'a făcut fabrica de ciment din *Valcău*, *) taindu-se o parte de pădure foarte vechĭe, s'aŭ aflat sub rădĕcinele maĭ multor copacĭ urmele unuĭ zid. Risipindu-se zidul acela s'a aflat o peatră pe care sta scris că acolo a fost un *sat al Dacilor*.

De la *Valcău* aveaŭ Daciĭ un drum, care ducea pe apa *Suceviĭ* în sus până la obârşia acesteĭa şi de-aice apoĭ peste *plaĭul Moldoveĭ* şi peste *Lucina* la *Maramureş* şi *Ardelĭu*.

In timpul de faţă nu se maĭ află nicĭ un picĭor de *Dac* cât ţi-e Carpatele Bucovineĭ de mare.

Urmaşiĭ lor însă trăesc şi acuma, şi aceştĭa sunt *Huţuliĭ* saŭ *Huţaniĭ* de astădĭ, cariĭ locuesc în munţiĭ despre apus şi mĭadă-noapte aĭ Bucovineĭ, şi cariĭ trăesc, ca şi străbuniĭ lor, maĭ mult din crescerea vitelor şi din vênat.

---

*) Locul acesta se numesce în timpul de faţă de către ceĭ maĭ mulţĭ, chĭar şi Românĭ, *Falcău*. Se vede că străiniĭ, cariĭ s'aŭ aşeḑat aice, şi cariĭ îl pronunţă *Falcheŭ*, l'aŭ botezat ast-feliŭ. Numele luĭ cel adevĕrat însă e *Valcău*, după cum il pronunţă Româniĭ din Frumos, Dragoşa şi Vatra Moldoviţeĭ, la cariĭ există şi numirea *Valcan*.

INTEMEĬAREA SUCEVIĬ.

Ḑice că în vechime pe locurile, unde se află astăḑĭ orașul *Suceava* și satele de prin împrejurime, eraŭ numaĭ păḑurĭ cât vedeaĭ cu ochiĭ.

Puteaĭ merge cu sĕptĕmânele orĭ în cotro aĭ fi voit, că nu maĭ daĭ de nicĭ un oraș saŭ sat, ci numaĭ unde și unde câte de-un păstorĭu, care-șĭ păscea turma sa prin cele prelucĭ și poenĭ.

Și tuturor păstorilor, câțĭ eraŭ, le mergea foarte bine, căcĭ aveaŭ toate cele trebuincĭoase atât pentru dînșiĭ cât și pentru turmele lor.

Intr'o vară însă, fiind o secetă foarte mare, toate apele de prin împrejurime secară, și toată pășĭunea, nu numaĭ cea de pe costișe și dealurĭ, ci și cea de pe văĭ se uscase.

Vĕḑênd păstoriĭ că seceta nu maĭ încetează și temêndu-se ca nu cum-va să le peară turmele, unica lor avere, de sete și foame, se retraseră cu dînsele dela șes în sus spre codru.

Dar' când se apropieră de codru și deteră să între

întrînsul, nu sciură singurĭ ce să facă: să între orĭ să nu între?... Ar fi întrat, se temeaŭ că nu vor afla destule poenĭ, unde să-şĭ pască oile, . . . să remâe la poalele acestuĭa, era peste putinţă, căcĭ păşĭunea, câtă maĭ remăsese neatinsă de arşiţa soareluĭ, se sfârşise.

Decĭ ce era să 'nceapă şi să facă?... Unul spunea una, altul alta, dar' nime nu gìcea: cum şi în ce chip ar putea să ĭasă maĭ de grabă şi maĭ bine la capĕt.

In urmă, după maĭ multă sfătuire, chipzuire şi cumpenire, ḑise unul dintre dînşiĭ, care era maĭ bĕtrân, maĭ ajuns de cap şi maĭ păţit:

— Ce să maĭ întindem atâta vorbă! . . . nu sciţĭ că: vorba multă e sărăcia omuluĭ!... Să meargă vr'o câţĭ-va inşĭ dintre noĭ, carĭ îs maĭ tinerĭ şi maĭ voĭnicĭ, să caute în toate părţile doară daŭ peste nisce câmpurĭ saŭ poenĭ, ce n'aŭ fost încă cu desĕvêrşire dogorîte şi pârlite de arşiţa soareluĭ, şi cum vor afla în vre-un loc destulă păşĭune să se întoarcă înapoĭ şi să ne dee de scire!

Cum rosti bĕtrânul cuvintele acestea, cincĭ inşĭ dintre dînşiĭ, cariĭ eraŭ maĭ voĭnicĭ şi maĭ inimoşĭ, adică cariĭ n'aveaŭ frică de nemică, ci se jucaŭ cu lupiĭ ca şi cu nisce căţeĭ şi se trântĭaŭ cu urşiĭ pe'ntrecute, nu stătură mult pe gândurĭ, ci luându-şĭ fie-care bota sa cea cĭobănească în mână, se şi porniră la drum.

Şi apucând uniĭ în dreapta, alţiĭ în stânga, merseră în cotro îĭ duseră ochiĭ şi picĭoarele doară daŭ maĭ de grabă peste păşĭunea dorită.

Eată însă că într'un târḑiu, unul dintre dînşiĭ, care a mers, acuma cât timp va fi mers, se trezesce de-o-

dată că pădurea, prin care a fost apucat, începe a se rări, şi poenĭ drăgălaşe acoperite cu earbă verde ca buraticul şi 'naltă până la brâŭ, şi presurate cu tot felĭul de florĭ, unele maĭ frumoase de cât altele, i se deschid de naintea ochilor.

Păstorĭul, cum dete cu ochiĭ de poenile acelea, bucuria luĭ!... Să fi prins pre Dumneḑeŭ de-un picĭor şi nu ĭ-ar fi părut aşa de bine!... Decĭ prinsă îndată a căuta în dreapta şi'n stânga orĭ de nu se află şi apă printr'însele. Şi âmblând el aşa în colo şi'n coace, cât timp va fi âmblat, dă de-o dată peste o apă mare, care curgea a lene la vale.

Era *Suceava*.

Maĭ merge el după aceasta, cât maĭ merge, şi dă apoĭ de-o pădure mare şi deasă de arinĭ, care se'ntindea pe malul drept al Suceviĭ, eară de ceealaltă parte de apă vede o poeană ca aceea, de-ţĭ era maĭ mare dragul să te uĭţĭ la dînsa.

Şi cum vede el poeana, nu se poate răbda de-a nu se apropia de apă şi-a cerca să treacă de ceealaltă parte.

Dar' eată că tocmaĭ când dete preste un vad şi voi să-l cerce cât e de adânc şi orĭ de-l va putea trece, ĭes patru oamenĭ din pădurea cea de arinĭ şi se îndreaptă spre dînsul.

Eraŭ ceĭ patru păstorĭ, de cariĭ s'a fost despărţit scurt timp după ce aŭ plecat să caute păşĭune.

Apropiindu-se ceĭ patru inşĭ de dînsul eĭ spuseră că pe culmea unuĭ deal, care se află în mijlocul păduriĭ celeĭ de arinĭ, este un *Săhastru*, şi trecênd eĭ pe acolo, Săhastru ĭ-a miruit pe tuspatru cu mir în frunte.

Audind aceasta soţul lor îĭ rugâ să-l ducă la Săhastrul acela ca să-l miruească şi pre dînsul.

Ceĭ patru inşĭ nu se puseră de pricină, ci, după ce vědură şi eĭ poeana cea mare, care se'ntindea de-a stânga Suceviĭ, şi cercară vadul acesteĭa ca să vadă cât e de adânc, se întoarseră înděrěpt şi se porniră cu toţiĭ în sus spre Săhastru.

Săhastru, care locuĭa într'un arbore gros şi scorburos de pe vêrvul dealuluĭ, cum îĭ zări de departe că vin spre dînsul, le eşi înainte, merse cu dînşiĭ până lângă arborele în care locuĭa, mirui şi pre noul venit, şĭ-apoĭ... maĭ stând de vorbă cu dînşiĭ şi învěţându-ĭ încă şi vr'o câte-va rugăcĭunĭ, îĭ îndemnâ să vie în toate dilele la dînsul, căcĭ el îĭ va maĭ învěţa şi alte rugăcĭunĭ.

Păstoriĭ îĭ mulţămiră din toată inima pentru primirea cea părintească cât şi pentru învěţăturile cele bune, şi-ĭ făgăduiră că în scurt timp eară-şĭ vor veni la dînsul ca să-ĭ maĭ miruească şi să-ĭ maĭ înveţe şi alte rugăcĭunĭ. Apoĭ, sărutându-ĭ mâna şi luându-şĭ rěmas bun de la dînsul, se'ntoarseră înděrěpt de unde s'aŭ pornit.

Ajungênd la tovarăşiĭ lor, cariĭ ĭ-aŭ fost trimis ca să caute păşĭune, le istorisiră din fir în pěr toate celea ce le-aŭ aflat şi le-aŭ vědut pe unde aŭ âmblat. Eară după ce lĭ-aŭ istorisit, nu maĭ steteră acuma mult pe gândurĭ: ce să'nceapă şi să facă, ci luându-şĭ fie-care turma sa se porniră cu toţiĭ la drum spre locuinţa Săhastruluĭ, şi cum ajunseră la starea loculuĭ se aşedară pentru totdeauna în apropierea acestuĭa.

Cu timpul maĭ veniră şi alţĭ păstorĭ din alte părţĭ şi

aceĭa asemenea își făcură colibe pe lângă locuința Săhastruluĭ.

In urmă veniră și *Muntenii* dela munte cu *căpitanul lor în frunte*, și după ce se așeḑară și aceștĭa în apropierea Săhastruluĭ, făcură pe un alt deal, care se întinde în partea despre amĭaḑĭ și care se despărțesce de cel dintâiŭ numaĭ prin o vale, o *cetate de peatră*, eară pe locul, unde a fost arborele, în care a locuit Săhastrul, făcură *o biserică de lemn*. Și fiind că Săhastrul murise înainte de rădicarea bisericĕ acesteĭa, de-aceea tăĭară și așeḑară eĭ și arborele, în care a locuit acesta, întrînsa.

Și așa cu timpul, rădicându-se din ce în ce tot maĭ multe case și alte clădirĭ atât în prejurul cetățiĭ cât și a bisericeĭ celeĭ de lemn, pădurile de prin apropiere începură, pe ḑi ce mergea, a se rărì șĭ-a dispărea, eară în locul lor a se întemeĭa orașul de astăḑĭ *Suceava*.

La vr'o câte-va ḑecĭ saŭ sute de anĭ după aceasta, nu vĕ pot spune cu acurăteață, destul atâta că venind *Căpcânii*, cariĭ aveaŭ numaĭ câte un ochĭu în frunte, asupra Suceveĭ, nu numaĭ că bătură și prădară pre locuitoriĭ acesteĭa, ci-ĭ deteră totodată și foc de arseră maĭ toate casele dintrînsa dimpreună cu biserica cea de lemn, eară cetatea o dărîmară.

Dar' bine-a ḑis, cine-a ḑis că: *apa trece, pĭetrile remân!*

Venit'aŭ *Căpcânii* și *Tătarii* și alte *lifte rele*, și multe daune și supĕrărĭ aŭ făcut bieților Românĭ. Dar' cum veniră, așa se și întoarseră.... Apa s'a scurs, și pĭetrile aŭ remas!... Româniĭ, ce scăpară teferĭ din mânele

lor, adunându-se din noŭ la un loc, îșĭ făcură alte case cu mult maĭ marĭ și maĭ frumoase, de cum eraŭ cele de maĭ nainte.

Maĭ târḑiu, și anume după ce șĭ-aŭ ales Româniĭ pre *Iuga Vodă* de Domnitorĭu, puse acesta ca să se rădice pe locul, unde a fost maĭ nainte biserica cea de lemn, altă biserică cu mult maĭ mare și maĭ frumoasă, și nu din lemn, ca cea dintâiu, ci din peatră și cărămidă. Și după ce sfârși biserica de zidit puse să o sfințească în numele sfântuluĭ *M. M. Georgie.* Și de-atuncĭ și până în ḑiua de asta-ḑĭ biserica aceasta, care acuma (an. 1895) e maĭ toată ruinată și pustie, s'a numit și se numesce *Biserica Mirăuțuluĭ* saŭ simplu *Mirăuț.*

Tot pe timpul luĭ Iuga Vodă ḑice că s'a început și restăurarea cetățiĭ, care a fost maĭ nainte dărîmată de Căpcânĭ.

Fiind însă cetatea despărțită de biserica Mirăuțuluĭ prin părĕul *Câcăina*, care venind despre *Arenĭ* și trecênd pe lângă dealul *Tătăraş* se revarsă în Suceava, și neputênd din pricina aceasta nimene trece când ar fi voit și cum ar fi voit dela dînsa la biserică și dela biserică la dînsa, de-aceea Iuga Vodă le-a împreunat pe amêndouĕ prin un pod umblătorĭu făcut, după spusa unora, din *pieĭ de bivol*, eară după a altora din *gumă.*

Șĭ-acuma orĭ de câte orĭ voĭa nu numaĭ Iuga Vodă, care a fost cel dintâiu Domnitorĭu român ce-a locuit în aceasta cetate, ci și urmașiĭ seĭ, cariĭ asemenea locuiră întrînsa, să meargă la biserica Mirăuțuluĭ ca să se în-

chine, slobodĭaŭ podul, eară după ce se închinaŭ și se întorceaŭ a casă, trăgeaŭ podul în urma lor.

Un alt pod, făcut asemenea din pĭeĭ de bivol, ducea dela cetate spre mĭadă-noapte-apus, adică spre bisericuța de astădĭ a sfântuluĭ *Ioan Botezătorĭul*, care s'a zidit cu mult maĭ târdiu în grădina *curții domnescĭ.*

Șĭ-acest pod încă se slobodĭa numaĭ atuncĭ, când avea să ĭasă saŭ să între cine-va în cetate. De altmintrelea sta maĭ totdeauna rădicat, cu deosebire noaptea, precum și atuncĭ când se apropia vre un dușman de cetate și voĭa să între cu puterea în nuntru.

Și așa s'a întemeĭat orașul Suceava, care lung timp a fost scaunul Domnitorilor românĭ, fala și podoaba Moldoveĭ!

ROMÂNIĬ ŞI TĂTARIĬ.

Cică la început Româniĭ n'aveaŭ domnitorĭ şi stăpânitorĭ, ca'n ḑiua de aḑĭ, ci eĭ trăĭaŭ rĕslăţiţĭ prin deosebite ţinuturĭ şi se cârmuĭaŭ singurĭ de sine. Eĭ îşĭ alegeaŭ din mijlocul lor, pe câte treĭ anĭ de ḑile, treĭ bărbaţĭ dintre ceĭ maĭ deşteptĭ şi maĭ înţelepţĭ, şi bărbaţiĭ aceĭa apoĭ, cariĭ eraŭ ca nisce *filosofĭ*, se sfătuĭaŭ între olaltă, puneaŭ împreună toate trebile obstescĭ la cale, şi toţĭ ceĭalalţĭ se supuneaŭ şi ascultaŭ de sfaturile şi poruncile lor.

Aşa o duseră eĭ un timp maĭ îndelungat, şi maĭ bine şi maĭ rĕŭ, după cum era adică şi firea, năravurile şi apucăturile feliuritelor popoare păgâne cu carile veniră în decursul acestuĭ timp în atingere, şi după cum o duceaŭ şi alţĭ oamenĭ în lume, cariĭ trăĭaŭ şi se cârmuĭaŭ, ca şi dînşiĭ, singurĭ de sine.

De la un timp însă vĕḑênd *Tătariĭ*, un popor păgân, neastâmpărat, prădătoriŭ şi foarte crud, că Româniĭ n'aŭ pe nime stăpânitoriŭ, şi că ţinuturile, în carĭ locuesc aceştia, sùnt foarte întinse, frumoase şi mănoase, se purtară cu gândul ca să-'ĭ subjuge, să le ĭee toate averile şi

moșiile, și după aceea să se facă eĭ stăpânĭ preste dînșiĭ și preste ținuturile lor.

Din minutul acela apoĭ, când lĭ-a plesnit Tătarilor un astfel de gând drăcesc prin minte, Româniĭ nu avură maĭ nicĭ o ḑi bună și senină, căcĭ nu era an, în care Tătariĭ să nu năvălească cel puțin odată în ținuturile lor, să prade, să omoare, să ardă și să nimicească tot ce le sta saŭ le venĭa în cale.

Vĕḑênd Româniĭ că Tătariĭ nu șuguesc, ci din contră că tot una-ĭ bântuesc și-ĭ pradă și multe alte neplacerĭ și supărărĭ le fac, eară pre ceĭ ce aŭ nenorocirea să cadă în mânele lor parte-ĭ ucid parte-ĭ ĭeŭ și-ĭ duc cu sine în robie, prinseră dintr'un început a se aduna la un loc și a da pĭept cu dînșiĭ. Maĭ pe urmă însă, vĕḑênd eĭ că nu sùnt în stare a ținea pĭept cu un numĕr atât de mare de Tătarĭ, câțĭ venĭaŭ de fie-care dată asupra lor, prinseră a se ascunde prin stuhăriile ĭazurilor, lacurilor și ale bahnelor, cugetând că poate în aceste locurĭ mlăștinoase vor putea scăpa de prigonirea și urgia păgână.

Dar' de gĭaba lĭ-a fost toată ostineala și nădejdea, căcĭ Tătariĭ auḑind, acuma de la cine vor fi auḑit, și încredințându-se maĭ pe urmă și eĭ singurĭ ce fac Româniĭ ca să scape de dînșiĭ, nicĭ în aceste locurĭ mlăștinoase și pline de tot felĭul de gângăniĭ, nu le deteră pace. Din contră eĭ, când se pornĭaŭ acuma asupra Românilor, luaŭ cu dînșiĭ un feliŭ de paserĭ învĕțate, ca și capăiĭ, la vênat, numite *Nagâțĭ* saŭ *Cânĭ tătărescĭ*, și pre paserile acestea apoĭ, cum ajungeaŭ în apropierea vre unuĭ lac

saŭ ïaz maï mare, le da drumul ca să adurmece şi să vadă de nu e cine-va ascuns într'însul.

Nagâţiï, cum să vedeaŭ slobodï, deauna începeaŭ a sbura în colo şi'n coace pe deasupra stuhăriilor şi cum dăriaŭ printr'însele pre vre un Român ascuns, îndată prindeaŭ a se roti pe de-asupra luï, a ţipa şi a ţivli de-ţï lua auḑul.

Tătariï, auḑind nagâţiï ţipând şi ţivlind, se duceaŭ drept în partea aceea, în care auḑiaŭ ţipetul, încunjuraŭ din toate părţile pre Româniï ascunşï, îï scoteaŭ cu nepusa'n masă de prin stuhăriï afară, şi după aceea . . . dă Doamne bine! . . . schingïuirile, chinurile şi muncile lor nu eraŭ proaste. Şi dacă ar fi rĕmas numaï cu atâta, tot ar maï fi fost cum ar maï fi fost, dar' cele maï de multe orï nicï un suflet de Român nu scăpa viŭ din mânele acestor litfe sĕlbatice.

Aşa o păţiră bïeţiï Românï în maï multe rĕndurï, cu toate că eï în fie-care an căutaŭ să se ascundă cu mult maï bine decât în aniï trecuţï şi cu toate că uneorï sta ḑile şi nopţï întregï cufundaţï până în grumaz în apă, cugetând că dacă vor sta astfel, afurisiţiï de nagâţï nu-'ï vor putè descoperì.

Intr'o vară însă, vĕḑĕnd eï că numaï de gïaba se ascund prin stuhăriï, că şi 'n aceste locurï sunt descoperiţï, se adunară eară-şï cu toţiï la un loc şi se sfătuiră ca să facă şi eï odată Tătarilor *o moară de vênt*, adică, dacă nu-ï pot învinge şi fugărì din ţară, cel puţin să-şï bată joc de dînşiï. Căcï aşa-ï Românul, uneorï chïar şi la cea maï mare nevoe îï place să facă câte-o şagă, doară-ï maï

trece din cel nĕcaz. . . Căutară vr'o câte-va ĭazurĭ maĭ marĭ pe unde sciaŭ eĭ că trec maĭ adeseorĭ Tătariĭ, așe-dară pe vèrvurile papureĭ și a trestieĭ de prin codile și marginele ĭazurilor acelora o mulțime de cușme, și după aceea, luându-'șĭ toată averea cea mișcătoare, se retraseră cu toțiĭ de la șes spre munțĭ cu hotărîrea ca, în cas când ar fi să-ĭ urmărească Tătariĭ șĭ-acolo, să le întindă o cursă, din care, dacă vor cădea întrînsa, să nu maĭ poată scăpa cu obraz curat.

Nu mult după retragerea Românilor spre munțĭ eată că eară-șĭ năvălesc ca la vr'o 80.000 de Tătarĭ în ținuturile lor cu gândul ca de astă dată să pue mâna și să stârpească pre toțĭ Româniĭ de pe fața pământuluĭ.

Dar' bine-a dis, cine-a dis, că ulcĭorul merge la fântână numaĭ până atuncĭ, până când i se frânge toarta. Făcut-aŭ eĭ multe daune, neajunsurĭ și neplăcerĭ Românilor; mult sânge românesc aŭ maĭ vărsat, și multe lacrimĭ aŭ maĭ stors din ochiĭ părinților, fiilor, fraților și a neamurilor acelora, pre carĭ ĭ-aŭ ucis saŭ ĭ-aŭ dus în prinsoare, dar' de astă dată o pățiră și eĭ.

Nagățiĭ, cariĭ și de astă dată aŭ fost slobodițĭ cu scop ca să adurmice pre Românĭ, sburând pe de-asupra stuhăriilor și dând de cușmele aședate pe vêrvurile papureĭ și a trestieĭ, începură șĭ-acum a se învêrti și a țipa pe de-asupra acestora ca și maĭ nainte, când da de Românĭ. Eară Tătariĭ, bucuria lor, cum îĭ vĕdură învêrtindu-se și-ĭ audiră țipând, tăbărîră din toate părțile ca nisce fiere sĕlbatice asupra stuhăriilor, unde se învêrtĭaŭ nagățiĭ și'n carĭ credeaŭ că se află Româniĭ ascunșĭ. Insă când

colo. . . ce să vadă? . . . în loc de Românî cu trup şi suflet, numaî cuşmă lângă cuşmă, şi alta nimică, căcî Româniî eraŭ acum de mult retraşî spre munţî şi adăpostiţî prin văgăunele şi fundoele acestora. Ciuda şi mânia Tătarilor, când vĕḑură aceasta! . . . Căcî unde s'a maî pomenit să păţească eî o ruşine aşa de mare! . . . Şi'n furia lor nu maî steteră pe gândurî: ce e de început şi de făcut, ci presupunênd că Româniî se vor fi retras spre munţî, se luară şi eî în urma lor, şi tot prădând şi nimicind orî ce le sta în cale, se tot duseră înainte până ce ajunseră aproape de locul unde se află satul de aḑî *Vama* din munţiî *Bucovineî*, şi unde s'a fost retras o parte de Românî.

O Româncă, care tocmaî atuncî mergea cu un val împăturit de pânză pe cap şi cu un copil de ţîţă în braţe spre apa Moldoveî, zărind din depărtare că vin Tătariî, despăturì de grabă pânza, înfăşă copilul într'însa şi astfeliŭ îl duse şi-l anină de cetina unuî brad de sub poalele *Bârnăreluluî*, anume ca să stee acolo până ce se va întoarce îndĕrĕpt şi-l va lua. Apoî alergă tot într'o fugă în dreapta şi'n stânga dând de scire Românilor de prin apropiere că eacă eară vin Tătariî asupra lor.

N'a apucat Românca bine a anina copilul de cetina braduluî şî-a da de scire câtor-va Românî ca să se adune la un loc şi să facă ce vor face doară le pot venì prigonitorilor de hac, când eată că Tătariî şi ajung lângă Bârnărelul.

Tătariî ceî de'nainte, cum zăriră o parte de pânză fluturând ca un steag pe la mijlocul braduluî, şi cum auḑiră

copilul, care era ceva maĭ jos aninat, ţipând, cugetară că, de bună samă acolo trebue să fie Româniĭ ascunşĭ, şi deci se duseră ţintă spre brad. Dar' când sosiră maĭ aproape şi nu vědură alta nemică, fără numaĭ pânza fluturând şi copilul legănându-se ca într'un leagăn în aer, un fior rece ca ghĭaţa le trecu prin tot trupul şi nicĭ unul nu se încumetă să treacă maĭ departe, ci toţĭ se opriră de o dată ca înlemniţĭ loculuĭ.

Hanul, adică domnitorĭul şi conducětorĭul lor, care asemenea venise cu dînşiĭ şi care se afla ceva maĭ în urmă, vědênd că înaintaşiĭ ceteĭ s'aŭ oprit deodată loculuĭ şi nu vor să meargă maĭ departe, să miră ce s'a întêmplat. Decĭ se duse să vadă ce este. Şi cum a ajuns în fruntea ceteĭ a început a striga şi a dice:

— Ce staţĭ loculuĭ? . . . de ce nu treceţĭ maĭ departe? . . . ce s'a întêmplat?

— D'apoĭ nu vedĭ, Măria ta, de ce nu trecem! — rěspunse unul din mijlocul Tătarilor, care sě vede că era vre un căpitan saŭ aşa ceva, arătând cu mâna spre pânza ce fâlfâě şi copilul ce se legăna în colo şi'n coace.

— Eĭ! . . . şĭ-apoĭ? . . . n'aţĭ maĭ vědut voĭ până acuma copiĭ de ţîţă? . . . acuma vi-ĭ ântâĭa oară! . . . de-un copil să vě temeţĭ! — strigă Hanul, după ce se uĭtă şi el spre bradul, de-a căruĭ cetină era copilul aninat.

— Nu-ĭ vorbă de temut din pricina unuĭ copil, căcĭ am maĭ vědut noĭ destuĭ copiĭ în viaţa noastră. . . dar alta e la mijloc! . . . pânza aceasta şi copilul înfăşat într'însa e un semn rěŭ pentru noĭ . . . Prin urmare, eŭ sunt de părere să nu mergem maĭ departe, ca nu cumva

să ni se întêmple vre-o nenorocire . . . Romànii, după cum vé este cunoscut, sùnt prefăcuţĭ! . . . Acum câte-va săptĕmânĭ ne-aŭ pus să le pescuim cuşmele de prin stuhăriile lacurilor şi ale ĭazurilor, ear' de astă dată cine scie ce cursă nĭ-aŭ maĭ întins şi ce aŭ de gând să facă cu noĭ! . . . Maĭ bine să ne intoarcem înapoĭ!

— Ce-aĭ ḑis! . . . Noĭ să ne întoarcem înapoĭ! . . . Incă numaĭ atâta nĭ-ar trebuì ca să ne ridă toate babele! — strigă acuma Hanul înfuriat.

— Eŭ n'am ḑis să fugim, ci numaĭ să ne întoarcem de unde am venit. Dar' dacă e vorba de fugă, apoĭ bine ar fi chĭar sá şi fugim până ce e încă timp, căcĭ *fuga-ĭ ruşinoasă, dară-ĭ sănĕtoasă,* vorba Românuluĭ. Şi mie unuĭa, drept să-'ţĭ spun, mi-ĭ cu mult maĭ dreagă şi maĭ scumpă viaţa noastră decât moartea Românilor, cariĭ s'aŭ vìrìt, ca nisce urşĭ, prin crieriĭ acestor munţĭ!

— Inchipuire! . . . haĭdeţĭ numaĭ cu mine şi veţĭ vedè că nimică n'o să vi se întêmple!

— Dă Doamne să fie aşa, cum spuĭ Măria ta, şi nu cum presimţesc eŭ!

Nu apucară bine Hanul şi căpitanul a schimba cuvintele acestea între olaltă, când eată că se şi treziră încunjuraţĭ din toate părţile de Romànii, cariĭ se adunară de prin fundoaele şi sihlele munţilor şi cariĭ, luându-ĭ cu nepusă'n masă la răfuealá, în vr'o câte-va oare îĭ şi măcelăriră pe jumĕtate.

Patruḑecĭ de miĭ de Tătarĭ, adică partea cea ce-a rĕmas în viaţă, vĕḑênd că Românii nu glumesc, ci din contră că eĭ aŭ de gând să-ĭ nimicească pre toţĭ, nu stă-

tură maĭ mult la luptă, ci o tuliră la fugă de-a dreptul preste *Bârnărelul* spre *Valea caselor*, eară de-aicĭ apucară repede pe lângă *apa Moldoveĭ* în sus pe locul unde se află astă-ḑĭ *Câmpulungul* şi nu se opriră până ce nu ajunse la strîmtura dintre *Măgura-Pojorîteĭ* şi *Muncelul Sadoveĭ*. Aice, fiind foarte greŭ de trecut, o luara ceva maĭ pe încetul, se înşirară tot doĭ câte doĭ şi aşa trecură pe plaĭul, ce ducea pe lângă *Peatra-străjiĭ*, şi eşiră pe locul unde se află astă-ḑĭ satul *Pojorîta*.

Ajunşĭ dincolo de Măgura-Pojorîteĭ stătură puţin loculuĭ de se odihniră şi se puseră în cale încotr'o să se ducă ca să poată eşi maĭ bine la capĕt: s'apuce de-a dreptul peste munţĭ spre Ardeal orĭ să se întoarcă înderĕpt de unde aŭ venit? Şi după multă chibzuire şi cumpenire aflară cu cale că ar fi maĭ bine să plece spre Ardeal, şi de-acolo apoĭ să se întoarcă pe altă cale înderĕpt spre ţara lor.

Şi aşa şi făcură . . . se porniră maĭ departe. Insă de-aice începênd nu maĭ merse pe atare vale, cum aŭ venit până într'acest loc, ci apucară de-a dreptul în sus peste *Runcul-Pojorîteĭ*, eară după ce suiră şi trecură Runcul o luară tot pe culmea munţilor anume ca, întêmplându-se să-ĭ urmărească Româniĭ, să nu fie aşa de lesne şi pe neaşteptate surprinşĭ ca lângă poalele Bârnăreluluĭ.

După ce aŭ trecut Runcul-Pojorîteĭ, o luară peste vêrvul *Arsineseĭ* şi eşiră în *Opcina-Arsineseĭ*, eară după aceea, trecênd peste munţiĭ *Sterpariŭ*, *Colacul*, *Botoşul-mare*, *Senatorul* şi *Dadul*, se coborîră drept

spre locul unde se află astă-dĭ satul *Cârlibaba*, și de-aice se'ndreptară apoĭ parte pe valea *Bistrițeĭ* parte peste alțĭ munțĭ spre satul *Borșa* din *Maramureș*.

Ardelenii și *Moroșenii*, saŭ *Ungurenii*, după cum se maĭ numesc Româniĭ din *Ardeal* și *Maramureș*, prindênd de veste, acuma dela cine vor fi prins, că vine o ceată de Tătarĭ asupra lor, se adunară maĭ mulțĭ inșĭ la un loc și prinseră a tăĭa o parte de pădure de pe munțiĭ *Opcioara* și *Tătarca*, pe unde presupuneaŭ eĭ că vor trece Tătariĭ, însă n'o deteră la pămênt, ci numaĭ o înținară. Ear' când vĕdură că Tătariĭ întru adevĕr se îndreaptă spre dînșiĭ prin locurile acestea tăĭară și cealaltă parte de pădure, pe care asemenea o lăsară înținată.

Când sosiră acuma Tătariĭ și deteră să coboare spre Borșa ca să între în Maramureș, Româniĭ din Borșa, precum și ceĭ de prin vecinătate, în frunte cu un *Moroșan* înalt, spătos și foarte tare, că te băgaĭ în toate recorile când numaĭ te uĭtaĭ la dînsul, le eșiră înarmațĭ înainte și începură pe neașteptate a-'ĭ respinge și a-'ĭ alunga înapoĭ de unde aŭ venit.

Tătariĭ surprinșĭ apucară repede spre *Opcioara* și *Tătarca*. Însă Româniĭ adunațĭ în apropierea acestor doĭ munțĭ cum simțiră că Tătariĭ se apropie de dînșiĭ, începură care din cotro a repedi copaciĭ înținațĭ asupra lor.

Copaciĭ, cumpenindu-se și resturnându-se cu un pocnet și un huet îngrozitoriŭ, de se resuna cine sci unde prin văile și fundoaele munților de prin apropiere, pre care Tătar cum îl ajungea de-auna mi-'l și culca la pămênt și-'l făcea fărîmĭ.

Şi aşa, unii fiind omorîţi de Românii ardeleni şi maramureşeni, eară alţii de copacii cari se resturnaŭ şi picaŭ peste dînşii, în câte-va oare toţi Tătarii fură măcilăriţi şi nimiciţi, afară de *Hanul*, care, nu sciŭ singur cum s'a întêmplat, că a scăpat şi s'a îndosit prin desimea şi întunecimea pădurilor.

Dar' ce folos, că maĭ pe urmă, rătăcind Hanul în colo şi'n coace prin munţiĭ de prin apropiere, anume Dadul, Manaila, Orăţile, Senatoriĭ şi alţiĭ, fără ca să poată da de plaĭul pe care a venit saŭ de vre ün alt plaiŭ ca să se întoarcă în ţeara sa, fu în scurt timp şi el prins şi dus înaintea Moroşanuluĭ celuĭ voínic.

Moroşanul, despre care ni-ĭ vorba, avea o casă tocmaĭ pe vêrvul *Tătarceĭ*. Şi când a fost Hanul tătăresc prins, tocmaĭ atuncĭ se afla şi el la casa sa de pe Tătarcă.

Româniĭ, cariĭ puseră mâna pe Han şi-'l duseră conducĕtorĭuluĭ lor, cum ajunseră la starea loculuĭ diseră :

— Maĭ dăunăḑi, când am măcilărit pre Tătariĭ, cariĭ veniseră asupra noastră, nu numaĭ că nĭ-aĭ luat anume de rĕŭ, ci chĭar ne-aĭ şi bătjocurit cum de-am putut fi aşa de nebăgătorĭ de samă ca să nu punem mâna şi pre capul lor, pre Han. Eĭ bine, eată că acuma ţi l'-am adus şi pre dînsul! . . . El ne 'mbia pe drum cu banĭ, numaĭ să-'ĭ dăm ce-va de bĕut, că moare de sete. Se vede că multă carne de Român trebue să fi mâncat în viaţa sa, dacă e aşa de însĕtat! . . . Poate că D-ta veĭ fi avênd şi-ĭ veĭ putè da ce-va de bĕut, ca să nu peară bĭetul om de sete!

— D'apoĭ bine, ce să-'ĭ daŭ? — întrebă Moroşanul.

mĕsurând pre Han cu ochiĭ din cap până'n picioare. — N'am nemică alta din dămână, fără numaĭ un poloboc cu moare de curechiŭ . . . Doară să-'ĭ daŭ moare să bee! — Apoĭ întorcêndu-se cătră Han şi arătându-ĭ polobocul cu moarea ḑise:

— Oameniĭ iştea-mĭ spun, c'aĭ fi foarte însetat, şi eŭ încă vĕd că escĭ cam mahmur, decĭ . . . ĭa colo, în polobocul cela e moare, dacă vreĭ, potolesce-ţĭ setea!

Hanul, ce era să facă, se'nvoì să bee şi moare, numaĭ să nu peară de sete. Dar' cum se apropiâ de poloboc şi se plecâ ca să bee moare dintr'însul, Moroşanul deauna-'l şi apucâ de picĭoare, îl rădicâ în sus, îl cufundâ cu capul în moare şi după ce îl ţinu astfel vr'o càteva minute resturnâ polobocul şi-'l slobodì apoĭ cu Han cu tot la vale.

Polobocul, rostogolindu-se şi ducêndu-se ca o săgeată în jos peste trunchĭurĭ resturnate de copacĭ şi peste colţurĭ ascuţite de petri, cât aĭ bate în pălmĭ se făcu miĭ de bucăţele, şi dimpreună cu dînsul şi Hanul.

De-atuncĭ în coace, muntele pe care s'a aflat casa Moroşanuluĭ şi de pe care a fost Hanul tătăresc slobodit cu polobocul la vale, s'a numit *Tătarca*, valea unde a ajuns polobocul cu dînsul, *Apa* saŭ *Valea Tătarciĭ*, eară locul, unde aŭ fost ceĭalalţĭ Tătarĭ măcilăriţĭ de Româniĭ ardelenĭ şi maramureşenĭ *Opcina Tătarciĭ.*

Şi aşa aŭ scăpat Româniĭ de Tătarĭ!

ROMÂNCA ȘI TĂTARIĬ.

Cică în vremile bĕtrâne, pe când Moldova, Bucovina și Băsărabia eraŭ o singură țară, locuită numaĭ de Români, o mulțime de dușmanĭ căutaŭ cu ochĭ reĭ asupra eĭ, și care de care ar fi voit maĭ de grabă s'o cuprindă și s'o stăpânească, căcĭ Moldova și pe-atuncĭ, ca și acuma, era o țară frumoasă și mânoasă.

Unul din mulțimea acelor dușmanĭ cumpliți și ne'mpăcațĭ aĭ Moldoveĭ, cariĭ, numaĭ dacă ar fi putut, cu dragă inimă ar fi cuprins'o și stăpânit'o, eraŭ și *Tătariĭ*.

Maĭ că nicĭ un singur an nu era lăsat dela Dumnedeŭ, în care aceste lifte rele, aceștĭ ***căpcânĭ***, cu ochiĭ roșĭ și micĭ ca la gâsce, să dee Românilor pace, să nu năvălească în țara lor și să nu le facă o mulțime de daune.

Nu-ĭ vorbă că Româniĭ, maĭ ales când nu aveaŭ de lucru cu maĭ mulțĭ dușmanĭ de-o-dată, nu le prea duceaŭ frica, ci eĭ maĭ totdeauna, de câte orĭ năvălĭaŭ Tătariĭ asupra lor, mi le trântĭaŭ câte-o scărmănătură șĭ-o bătae, sciĭ colea . . . una de celea dela roate, s'o ție 'n minte cât vor fi și-or trăi.

Dar' Tătarii eraŭ cu mult maĭ vicleni de cum şĭ-ar putea închipuì cine-va. Eĭ tocmaĭ atuncĭ, când vedeaŭ că Românii sunt strîmtoriţĭ din maĭ multe părţĭ, năvălĭaŭ cu maĭ mare ĭuţală şi furie asupra Moldoveĭ. Atuncĭ era pânea şi cuţitul pe mâna lor! Şi pe unde treceaŭ eĭ, mânia luĭ Dumneḑeŭ ce era! . . . Orĭ şi ce le pica din dămână prădaŭ, sfărmaŭ, pustiaŭ; şi orĭ cine le vinea înainte îl ucideaŭ fără milă şi cruţare. Tinerĭ şi bětrânĭ, copiĭ şi moşnegĭ, bărbaţĭ şi femeĭ, pre toţĭ îĭ omorĭaŭ. Şi după ce într'acest chip jăfuĭaŭ şi pustiĭaŭ ţara, se 'nturnaŭ cară-şĭ înapoĭ de unde venĭaŭ.

Se maĭ ḑice încă, că pe acelea vremĭ eraŭ în Moldova o mulţime de lacurĭ, ĭazurĭ şi bălţĭ, marĭ cât puteaĭ cuprinde cu ochiĭ, acoperite toate cu papură, pipirig, trestie, şi alte stuhăriĭ, în carĭ ḑiua mare pe la amĭaḑĭ te temeaĭ a întra întrînsele, fiind pline de tot felĭul de jigăniĭ şi dihăniĭ, dar' maĭ ales de şerpĭ marĭ şi de lupĭ.

In aceste stuhăriĭ de multe orĭ îşĭ căutaŭ Româniĭ scăparea de 'naintea Tătarilor, când vedeaŭ eĭ, că sunt cu mult maĭ puţinĭ la numěr de cât aceştĭa, şi prin urmare lĭ-ar fi peste putinţă să dee pĭept şi să se lupte cu dînşiĭ. Se vîrĭaŭ bĭeţiĭ Românĭ, îmbrăcaţĭ cum eraŭ şi cu tot ce aveaŭ pe lângă sine, în apă, lăsându-şĭ numaĭ capul afară, ca să nu se înnece, socotind că aşa nime nu le va putea da de urmă, nime nu-ĭ va putea zărì . . .

Dar' zădarnică li era toată ascunderea şi nădejdea lor de scăpare! . . .

Tătariĭ sciind acuma de maĭ nainte, că Româniĭ, voind scape de urgia lor, se ascund în asemenea stuhăriĭ,

luaŭ cu dînşiĭ nisce paserĭ învĕţate la vênatul omenilor. numite *Nagîţĭ* saŭ şi *Paserĭ tătărescĭ.* Acestor paserĭ le da eĭ apoĭ drumul, şi'n cotro sburaŭ acestea, unde se învîrtĭaŭ şi strigaŭ ele maĭ tare, sciaŭ acuma foarte bine Tătariĭ că acolo trebue să se afle vre un Român ascuns. Decĭ, fără a pĭerde mult timp înzădar, se duceaŭ eĭ de-a dreptul după strigătul Nagîţilor şi dând peste fugarĭ, îĭ prindeaŭ, îĭ despoĭaŭ de tot ce aveaŭ pe lângă dînşiĭ, şĭ-apoĭ fără milă şi cruţare îĭ omorĭaŭ.

Ast-felĭu întêmplându-se de nenumĕrate orĭ eraŭ Româniĭ nevoiţĭ, spre mântuirea vieţiĭ şi spre apărarea ţeriĭ lor de năvălirea şi pustiirea acestor duşmanĭ, de-a sta totdeauna cu armele în mână pregătiţĭ de luptă pentru viaţă orĭ moarte.

Dar' Tătariĭ, fiind un popor foarte resvrătitorĭu, nesăţios, şi trăind maĭ mult din prădăcĭunĭ de cât din muncă, nu se mulţămĭaŭ numaĭ cu prădarea şi pustiirea Moldoveĭ şĭ-a Ţăriĭ-muntenescĭ, ci eĭ de multe orĭ năvălĭaŭ şi prădaŭ Ardealul şi Maramureşul.

Aşa ne istorisesc bĕtrâniĭ, că odată, de unde şi până unde, cum şi din ce pricină?... destul atâta că un *Han-Tătar* străbătuse în Ardeal până aproape de oraşul *Bistriţa,* prădând şi aprinḑênd toate satele pe unde trecea el şi cu oardele sale cele sĕlbatice şi bărbare.

Insă se vede că Dumneḑeŭ, când se află creştiniĭ în greutate, nu-ĭ lasă să-ĭ batjocurească, să-ĭ prade şi să-ĭ omoare păgâniĭ ca pre nisce puĭ de găină.

Vĕḑênd adică Româniĭ şi cu ceĭalalţĭ locuitorĭ din Ardeal că Han-Tătarul îşĭ face de cap cu oameniĭ sĕĭ, se

adunară de grabă din toate părțile și, luându-se după dînsul, începură a-l bate și a-l respinge din țară, măcilărindu-ĭ și omorîndu-ĭ o mulțime de oamenĭ.

Han-Tătarul, vĕḑênd acuma și el, că nu e lucru de șagă, că Ardeleniĭ voesc să-ĭ curme ḑilele luĭ-și ale oasteĭ, dă dos la față și părăsind Ardealul se îndreaptă spre Maramureș. Insă fiind aice și maĭ bine bătut și alungat, și vĕḑênd că altmintrelea nu e chip de scăpare, o apucă de grabă cu oastea, ce-ĭ maĭ remăsese, de la satul *Borșa* spre țara Moldoveĭ peste munțiĭ ceĭ maĭ înalțĭ, precum peste *Bratila, Fluturica* și *Tătarca* din apropierea satuluĭ *Cârlibaba*, apoĭ peste *Ḑadul, Senatorĭul, Botoșul mare, Orata, Colacul, Arsineasa*, pe un drum, care și până în ḑiua de astă-ḑĭ se numesce *Drumul Tătarilor*, și nu se oprì până sub muntele *Sălătrucul*, aproape de satul *Vama* din Bucovina. Aice apoĭ, fiind că înserase acuma cum se cade, și ostașiĭ eraŭ prea ostenițĭ de drum și de luptele, ce le avură cu Ardeleniĭ și cu Maramureșeniĭ, se opriră ca să se maĭ odihnească, . . . să doarmă măcar o noapte în liniște și pace, ca apoĭ a doua ḑi demineață cu atâta maĭ ușor să poată năvăli asupra Românilor din ținutul Vameĭ, să se resbune asupra acestora, pentru că nu putură s'o scoată la capĕt, după cum adică lĭ-a fost dorința lor, cu ceĭ din Ardeal și Maramureș.

Româniĭ din Vama și ceĭ de prin împrejurime nicĭ cu spatele nu sciaŭ despre ceea ce li se pregătesce. Prin urmare, căutându-șĭ eĭ de trebile lor, se culcară liniștițĭ și dormiră în pace, nicĭ visând măcar că s'ar afla în apropierea lor vr'o ceată de Tătarĭ cu Hanul în frunte, care

căuta în acela-şĭ timp felĭu şi chipurĭ de mijloace, cum să năvălească asupra lor şi să-ĭ despoae de avere, să le răpească nevestele, şi să le nimicească şi pustiească satele.

Trece noaptea şi suflet de Român nu scie încă nemică despre sosirea Tătarilor . . .

Colea pe la resăritul soareluĭ se scoală o Română din Vama, o nevastă tênĕră, voĭnică şi isteaţă, şi luând un val mare de pânză în cap, eară în braţe un copil mic de ţîţă, frumos ca un îngeraş, se îndreaptă cu paşĭ linĭ spre *Valea Sălătruculuĭ* saŭ *Sălătruca*, care curge alăturea cu muntele *Sălătrucul*, cântând c'un glas dulce şi fărmĕcătorĭu o doĭnă bĕtrânească din timpurile vechĭ.

Astfelĭu tot cântând şi desmĭerdând gingaşul seŭ copilaş ajunge Românca la *Sălătruca* şi puindu-şĭ copilul pe malul părĕuluĭ, se dă a *ghili* pânza ce-o adusese cu sine.

Dar eată! că nicĭ nu apucă ea bine a da odată pânza în apă, când numaĭ ce aude un sgomot asurḑitorĭu străbătênd la urechile eĭ. Spăriată de acest sgomot necunoscut eĭ până atuncĭ aruncă ĭute pânza pe mal şi de grabă îşĭ rădică capul şi se uĭtă în toate părţile, să vadă ce este.

Infiorătoare privelisce! . . .

Pe dealurile şi munţiĭ din apropierea Vămiĭ, pe culmele Sălătruculuĭ, se vedeaŭ o mulţime de Tătarĭ înarmaţĭ cu spade, suliţe, arcurĭ şi tot felĭul de arme, foşcăind în colo şi'n coace ca furnicele într'un muşunoĭu şi înaintând cu ĭuţĭală spre sat.

Frundele și vreascurile cele uscate, peste carĭ treceaŭ Tătariĭ, făcură sgomotul pre care îl audise Românca. Şi fiind că în demineața aceea, după cum se spune, era o liniște foarte mare, nu numaĭ orĭ și ce sgomot dar' până și vorbele maĭ apăsate ale Tătarilor se puteaŭ foarte lesne audì și pricepe.

Așa dară Românca, tăcênd ca chiticul, trăgênd bine cu urechĭa, între multe altele audì și următoarele cuvinte, carĭ venĭaŭ din aceea parte:

— Fraților! — cică dicea Han-Tătarul, — la luptă, căcĭ timpul de isbândă eată-l-aĭ în sfârșit se apropie!... Rușinea, ce-am tras'o dela Ardelenĭ și Maramureșenĭ, frațiĭ acestor ghĭaurĭ și dușmanĭ aĭ noștri, strigă la cerĭu, ca să ne resbunăm! ... Până la apusul soarelui tot ce e viŭ în Vama și prin prejurul acesta, tot ce e Român să peară! ... Să nu cruțațĭ pre nime! ... Tinerĭ și bětrânĭ, bărbațĭ și neveste, tot, tot ce va cădea înnainte să nu scape cu viață din mânele voastre! ... Făcênd aceasta, toată prada, pe care vețĭ pune mâna, să fie a voastră! ...

Românca, care sta tupilată cu urechĭa la pământ, audind aceste cuvinte înfiorătoare și bărbare ale Han-Tătaruluĭ, se repede de grabă la copilul seŭ, care se juca cu nișce floricele de pe malul părĕuluĭ *Sălătruca*, îl ĭe ĭute în brațe și fără a pĭerde timpul aleargă tot într'un suflet, ca să dee Vămenilor de scire, că eacă cum și eacă ce-ĭ! ... să sară cu mic cu mare în protiva dușmanilor Tătarĭ, cariĭ pe neașteptate voesc să năvălească asupra lor ca nisce lupĭ flămândĭ asupra uneĭ stâne de oĭ,

Dar' abïa ajunge ea în marginea satuluĭ, când eată că copilul începe amarnic a plânge și a țipa, ca și când l-ar fi mușcat un șerpe.

Maĭca sa, vrênd să-l domolească, îl apleacă la sin, îĭ astupă gura... Inzădar însă că copilul țipa, de-ĭ țiuĭaŭ urechile, și așa de tare se svîrgolĭa, ca și când ar fi voit anume s'o rețiĭe în loc, să nu-ĭ lese timp, ca să alerge maĭ de grabă spre sat...

Ce să facă acuma bĭata nevastă? cum să-l domolească?... Cearcă într'un felĭu, cearcă într'altul, dar' copilul ține a luĭ!... Și ce n'ar face, ca să nu-l audă Tătariĭ, să nu viĭe asupra lor și să-ĭ mântuească de ḑile pe amêndoĭ, maĭ nainte de-a putea ea ajunge în sat și-a da de scire sătenilor despre ceea ce li se pregătesce.

Tătariĭ înaintează din ce în ce tot maĭ aproape de sat... Incă vr'o câte-va minute pĭerdute înzădar, și atuncĭ atât ea cu copilul, cât și'ntreg satul eraŭ să deviĭe prada urgieĭ acestor păgânĭ făr' de inimă și Dumneḑeŭ!

In aceasta stare înspăĭmêntătoare Romànca cu gândul de-a scăpa cu orĭ și ce preț satul și pre confrațiĭ seĭ, uĭtă că e mamă, ĭe de grabă ștergarĭul din cap, învălesce copilul întrînsul, lăsându-ĭ numaĭ capul slobod, ca să nu se înădușească, îl acață apoĭ de-o creangă de molid și lăsându-l în scirea Domnuluĭ, aleargă tot într'un suflet fâlfâindu-ĭ pĕrul în vênt, până ce ajunge în sat. Cum ajunge în sat strigă în gura mare, să sară cu toțiĭ la luptă, să apuce orĭ și ce le va venì la mână, căcĭ eacă!... o mulțime de Tătarĭ cu Hanul lor în frunte se apropie de sat și vrea pre toțĭ să-ĭ cotropească.

Pe când Romånca înspăĭmêntată alerga în toate părțile prin Vama și îndemna pre consătenii seĭ să sară la luptă. Tătarii ajunseră în marginea satuluĭ nu departe de molidul, unde era acățat copilul, care și acuma, purtat fiind în toate părțile de creanga ce-o bătea vêntul, se văeta și țipa de-țĭ lua audul.

Vědênd Tătarii, ce apucară înainte, copilul acățat de creanga moliduluĭ și audindu-l țipând, se'nfiorară și cu toțiĭ stătură ca încremenițĭ loculuĭ, fără să pășească măcar un pas înainte, nicĭ lăsând pre ceĭ din 'napoĭ să plece maĭ departe.

Han-Tătarul, care venĭa în urma oardeĭ, vědêndu-o stând loculuĭ și căutând cu înfiorare asupra copiluluĭ și nevoind nicĭ într'un chip să se urnească maĭ departe, se făcu foc de mânie și răcnind ca un leŭ dise:

— Ce vě este voaŭe de statĭ loculuĭ și nu înăintațĭ?!... Nu vě este rușine obrazuluĭ să vě înspăĭmêntațĭ de-un pitic, pre care maĭca sa din te mirĭ ce pricină l-a lăsat aice corbilor spre hrană!... Saŭ poate vě temețĭ, că sabia dușmană vě va frânge capul?!... Nu fițĭ babe fricoase!... ci grăbiți-vě maĭ ĭute, căcĭ eată! coalea vě așteaptă un ospěț bun și gras!... O împărțire frățească de banĭ, pâne și vite, după ce vețĭ stinge de viață pre toțĭ ghĭaurii, câțĭ se află în satul acesta și'n celelalte de prin apropiere!...

— E semn reŭ, stăpâne! — respunde un căpitan bětrân și cărunt. — Nu sunt eŭ de erĭ de alaltă erĭ, dar' mĭ-aduc foarte bine aminte, că pe când eram maĭ tênĕr, o ceată întreagă de Tătarĭ, vr'o câte-va sute de ostașĭ,

trebuiră să-şĭ dee cinstea pe ruşine, să-şĭ resplătească cu viaţa lor îndrăsneala, cu care năvăliră asupra unuĭ sat, asupra uneĭ mâne de Românĭ!... Şi de ce?... Tocmaĭ din pricina unuĭ copil de ţîţă, care şĭ-acela, ca şĭ-acesta, era acăţat de 'naintea noastră de vêrvul uneĭ crengĭ!... Nu sciŭ ce sfat pot să-ţĭ daŭ, dară atâta pot să-ţĭ spun, că copilul acesta nu e semn bun pentru noĭ!...

— Nu e semn bun acesta!... Ba alta vi s'a năzărit!... Ḑi maĭ bine că o nălucă va ameţit la toţĭ capul! — răcnesce eară-şĭ Han-Tătarul, de gândĭaĭ că ĭ-or eşi plămâele, nu ce-va.

Insă nu apucase el bine a rostì aceste cuvinte, când numaĭ ce se trezesce de odată încunjurat din toate părţile dimpreună cu toată oastea sa de Româniĭ Vămenĭ şi ceĭ de prin împrejurime, cariĭ, deprinşĭ şi dedaţĭ cu asemenea năvălirĭ ale păgânilor, nu pĭerdură mult timp, ci cum le vestì Românca despre astă năvălire neaşteptată, cât aĭ bate în palme, se înarmară mic cu mare cu ce le veni la mână, şi eşiră acuma să întimpene pre Tătarĭ cu colacĭ, de carĭ să le scapere ochiĭ...

Tătariĭ, vĕḑêndu-se împresuraţĭ din toate părţile de Românĭ şi neavênd chip într'alt feliŭ cum să facă, îşĭ luară inima în dinţĭ şi cu o nespusă mânie şi furie se repeḑiră asupra Românilor, de socotĭaĭ că-ĭ vor sfărma pre toţĭ de odată, nu alta.

Dar' apoĭ las numaĭ pre Românĭ, că şi eĭ nu sunt de ceĭ ce poartă frică de-o furnică, cum merge vorba... Sciŭ şi eĭ cum să se bată şi să se apere, când vine treaba la adică... Se aruncară Tătariĭ asupra lor cu gândul

ca să-ĭ sfarme pre toţĭ de-o-dată, dar' nicĭ aceştĭa nu rĕmase maĭ în urmă, ci aruncându-se asupra duşmanilor lor de moarte cu o îndoită furie, făceaŭ să sboare capurile păgânilor în toate părţile ca nisce minge, când se joacă copiiĭ *de-a sita la cumătra.*

Inainte, înapoĭ, în dreapta, în stânga, orĭ în care parte te-aĭ fi uĭtat, âmblaŭ coasele, securile şi suliţele Românilor, cum âmblă hădăragele îmblăciilor, când îmblătescĭ trifoĭŭ, ear' săgeţile din arcurĭ aşa de ĭute şi de des sburaŭ şi cădeaŭ asupra Tătarilor, de ţi se părea că a dat o grindină într'un lan mare de holdă.

Fiind însă că Tătariĭ eraŭ poate însutit maĭ mulţĭ de cât Românĭ, făcură ce făcură şi ceĭ ce maĭ rĕmase scăpară din mânele Românilor şi apucară eară-şĭ drumul îndĕrĕpt pe unde aŭ venit, şi fugind eĭ aşa cale de vr'o câte-va sute saŭ miĭ de paşĭ, dimpreună cu Hanul lor, se opriră de odată într'un loc, care pentru dînşiĭ era cu mult maĭ îndămânatic pentru luptă de cât cel de maĭ nainte.

Româniĭ, socotind că Tătariĭ aŭ apucat acuma drumul la sănĕtoasa, se luară pe urma lor cu gândul să-ĭ potopească până într'unul, ca să nu'ĭ năcăjească şi de altă dată. Dar' n'a fost să fie tocmaĭ aşa, după cum îşĭ închipuĭaŭ eĭ, căcĭ aflându-se acuma Tătariĭ într'un loc cu mult maĭ îndămânos şi priincĭos pentru dînşiĭ, eară pentru Românĭ foarte primejdios, era aceştĭa să păţească una ne maĭ păţită. Tătariĭ, viclenĭ şi foarte deprinşĭ la apucăturĭ, încunjurară eĭ acuma pe Românĭ, şi — mânia luĭ Dumnedeŭ ce făceaŭ cu dînşiĭ . . . Tăĭaŭ întrînşiĭ ca'n curechĭŭ! . . .

Nu-ĭ vorbă, că și Românii se lupta voĭnicesce, dar' ce folos! că de astă dată Tătarii îĭ întreceaŭ! . . .

Pămêntul era acoperit de trupurĭ românescĭ și tătărescĭ . . . Sângele curgea șiroiŭ . . . Munțiĭ și văile sunaŭ de vaetele și strigătele luptătorilor și a celor ce-șĭ da sufletul . . . Puțin timp să maĭ fi trecut, șĭ-atuncĭ . . . nu sciŭ ḑĕŭ ce s'ar fi ales de Românĭ! . . .

Dar' tocmaĭ pe când Româniĭ se aflaŭ în cea maĭ mare primejdie, tocmaĭ pe când puțină nădejde maĭ aveaŭ eĭ de scăpare, eată! că Romînca noastră cea cu copilul, îmbrobodită cu un ștergarĭŭ alb ca omĕtul, eară pe alocurea pătat cu pete roșiĭ de sânge, care ca un steag fâlfâĭa în vênt, încinsă c'o prigitoare asemenea albă, călare pe-un cal negru și sprinten ca un șoĭm, în mâna dreaptă purtând o spadă, ce-a fost luat'o cu puțin maĭ nainte de aceasta de la un Tătar, pre care îl trimisese în ceealaltă lume, să facă cortele pentru confrațiĭ luĭ cariĭ maĭ remăsese în viață, se repede ca un vultur tocmaĭ unde era lupta maĭ amară, maĭ înverșunată și maĭ cruntă, și . . . s'o fi vĕḑut numaĭ . . . părea că era ângerul resbunăriĭ, nu ce-va alta, așa mi se învêrtĭa pintre Tătarĭ, și pre care mi-l ajungea cu spada . . . era vaĭ și amar de dînsul! . . . i se ducea capul tot de-a dura ca șĭ-un bostan, când îl repeḑĭ dintr'un deal într'o vale.

Tătariĭ, vĕḑêndu-se isbițĭ pe neașteptate de această nevastă și nesciind: femee e, nălucă e, saŭ ce pĕcatul e? . . . se îngălmăciră așa de tare, că singurĭ nu sciaŭ acuma unde le stă capul.

Româniĭ eară-șĭ, la rêndul lor, se folosiră de această

îngalmaceală a Tătarilor şi'ndoindu-şi curajul şi puterile deteră năvală asupra lor şi aşa de rěŭ mi ţi-ĭ bătură şi stâlciră, în cât numaĭ foarte puţinĭ maĭ rĕmase cu viaţă. Şi cariĭ maĭ scăpară ca prin urechile aculuĭ din mânele Românilor Vămenĭ şi a celorlalţĭ de prin apropiere o luară la fugă peste munţĭ, dealurĭ şi văĭ, pe-o cale, care se numesce până în ḑiua de astăḑĭ *Drumul Tătarilor*, şi eşiră lângă oraşul *Rădăuţ*. De aice apoĭ, luându-se eară-şĭ de-a dreptul peste ţarine, prin dumbrăvĭ, prin luncĭ, pe unde apucară, nu se opriră până la dînşiĭ în ţară.

Româniĭ învingĕtorĭ, după ce se îngrijiră de fraţiĭ lor căḑuţĭ în luptă, după ce-ĭ adunară şi-ĭ înmormêntară pre toţĭ, făcênd asemenea şi cu Tătariĭ morţĭ, se înturnară înapoĭ fie-care la locaşul sĕŭ, ne maĭ avênd grija Tătarilor fugarĭ, că vor maĭ veni şi de-a doaŭa oară să se rĕsbune asupra lor pentru bătălia, ce-o perdură în Ardeal şi Maramureş.

Viteaza Româncă însă, aducêndu-şĭ abĭa acuma aminte de copilaşul sĕŭ, aleargă tot într'o fugă la dînsul, să vadă ce s'a întêmplat cu el, se maĭ află încă tot acolo, unde l-a lăsat ea, orĭ poate l-or fi omorît Tătariĭ? . . .

Dar' ce mare îĭ este mirarea, când ajunge lângă molid şi vede că copilul se află pe aceea-şĭ creangă, pe care l-a fost acăţat... Şi când se apropie de dînsul şi-l ĭa de pe creangă, copilul începe a zîmbi la dînsa şĭ-a gângăni, ca şi când ar fi voit să-ĭ spue, că numaĭ printr'însul aŭ scăpat mă-sa şi toţĭ ceĭalalţĭ Românĭ de peire.

Maĭca-sa, vĕḑêndu-l ast-feliŭ, îl strânge la pĭept, îl

sărută cu dulceață și se'ntoarce apoĭ cu dînsul a casă, mulțămind luĭ Dumnedeŭ că a scăpat satul sĕŭ Vama de aprinderea, ruinarea și pusteirea Tătarilor, eară pre consătenii sĕĭ și ceĭalalțĭ Românĭ de prin apropiere de moarte . . .

DRAGOŞ VODĂ.

Ḑice că dintru început *Dragoş-Vodă* era Domn şi stăpânitoriu peste *Maramureş*. Maĭ pe urmă însă, avênd foarte multe şi marĭ neplăcerĭ, neajunsurĭ şi daune de suferit din partea *Ungurilor*, precum şi a altor limbĭ străine şi duşmane, carĭ voĭaŭ numaĭ de cât să-ĭ schimbe legea şi să-ĭ răpĭască moştenirea străbună, s'a hotărît să părăsĭască ţara strămoşească, să treacă preste munţĭ în părţile noastre, şi apoĭ să se aşeḑe aice pentru totdeauna.

Dar' find că ţĕrile din coace de munţĭ, adică *Bucovina*, *Moldova* şi *Basarabia* de astă-ḑĭ, eraŭ pe timpul acela cercetate şi cutrierate în lungiş şi curmeḑiş de către o mulţime de popoare străine şi bărbare, carĭ ca nişte lăcuste nesăţioase venĭaŭ din părţile resăritene, de-aceea şi Dragoş Vodă, necunoscêndu-le până atuncĭ cât de marĭ sunt, cum arată şi ce feliu de oamenĭ locuesc întrînsele, a voit maĭ ântâiŭ să le cerceteze şi să se încredinţeze orĭ de-ĭ va fi cu putinţă a le cuprinde şi a le stăpâni, şi abĭa după aceea să descalice într'un loc, care-ĭ va venì maĭ bine la socoteală.

Şi ca întreprinderea luĭ să nu fie batĕtoare la ochĭ, ca înverşunaţiĭ şi neîmpăcaţiĭ sĕĭ duşmanĭ să nu prindă de veste despre ceea ce voesce el să facă, şi să-ĭ zădărnicĭască apoĭ întreg planul, ce 'şi l-a fost făcut, a chĭemat într'o ḑi la sine pre toţĭ sfetniciĭ şi maĭ mariĭ oştilor precum şi pre mulţĭ boerĭ şi alţĭ bărbaţĭ aleşi, cariĭ aveaŭ acelea-şĭ durerĭ şi eraŭ de-aceea-şĭ părere cu dînsul, şi cu aceĭa s'a pus apoĭ în cale: cum şi în ce chip să iscodĭască ţara, care avea de gând să o cuprindă.

Şi după ce s'aŭ adunat toţĭ ceĭ chĭemaţĭ la un loc şi s'aŭ sfătuit maĭ multe oare: ce şi cum să facă ca s'o scoată maĭ bine şi cât maĭ de grabă la capĕt, se'ntoarseră pe-a casă, prinse fie-care a se pregăti cu cele trebuincĭoase de drum, şi când fură acuma gata de pornire eşiră cu toţiĭ în chip de vênătoare din ţara lor şi apucând spre resărit deteră să treacă din coace de munţĭ.

Dar' fiind că pe timpul acela partea despre apus şi mĭaḑănoapte a Moldoveĭ, adică munţiĭ Bucovineĭ de astăḑĭ eraŭ maĭ toţĭ pustiĭ, de-aceea Dragoş Vodă şi tovarăşiĭ sĕĭ, vrênd nevrênd, cutrierară maĭ multe ḑile de-a rêndul ceĭ maĭ înalţĭ munţĭ despre Maramureş, precum *Bratila*, *Fluturica*, *Iedul*, *Ţapul*, *Lucina*, *Tătarca*, *Opcĭoara*, *Dîrmocsa*, *Dadul*, *Manaila*, *Lefele*, *Senatoriĭ*, *Orata*, *Botoşul mare*, *Botoşul mic*, *Runcul* şi *Runculeţul*, fără să dee preste un singur suflet de om, care să le arete vre un plaĭŭ şi să le spue pe unde ar putea maĭ lesne şi maĭ de grabă eşi la ţară.

La vr'o câte-va ḑile însă de cutrierare şi sbucĭumare în colo şi 'n coace, şi anume tocmaĭ când nu maĭ pu-

teaŭ de osteniţĭ şi vlăguiţĭ ce eraŭ şi nu sciaŭ în cotro s'o maĭ apuce şi ce să maĭ facă, eată că *Cel-de-sus* le scoate înainte un *Săhastru* cucernic, care eşì din desişul uneĭ pădurĭ.

Dragoş Vodă, cum îl vede, bucuria luĭ . . . se duce drept la dînsul, îĭ dă bună ḑiua, îĭ spune cine-ĭ, de unde-ĭ şi ce caută, şi apoĭ îl întreabă: orĭ de nu scie el vre un plaĭŭ saŭ vre o potică, care duce spre *ţară*.

Săhastrul îl mĕsură maĭ ântâĭŭ cu privirea din cap până 'n picĭoare, apoĭ vĕḑênd că atât el cât şi tovarăşiĭ sĕĭ sunt foarte obosiţĭ, nu-ĭ dete rĕspuns la întrebare, ci le făcu semn tuturora ca să meargă după dînsul până într'o poeniţă, care se afla din întêmplare în apropiere, ḑicênd că acolo le va spune ceea ce are de gând să le spue.

Atât Dragoş Vodă cât şi tovarăşiĭ seĭ nu se puseră de pricină, ci urmând cucerniculuĭ Săhastru, care plecase înainte, se duseră până în poĭana arătată şĭ-acolo se puseră cu toţiĭ pe earbă ca să se odihnească.

După ce aŭ stat, acuma cât vor fi stat, pe locul unde s'aŭ fost pus, şi după ce s'aŭ odihnit puţintel, ḑise Săhastrul:

— Dacă aveţĭ de gând numaĭ de cât se vĕ coborîţĭ spre ţară, atuncĭ să nu âmblaţĭ, ca până acuma, horhăind în colo şi'n coace prin munţĭ, căcĭ numaĭ de gĭaba vĕ pĭerdeţĭ timpul, ci să luaţĭ bine sama şi să urmaţĭ semnuluĭ, ce vi se va arăta, şi care v'a duce spre resărit; nicĭ de cum însă să nu vĕ luaţĭ după semnul, ce vi se va ivi spre apus, spre mĭaḑănoapte, orĭ spre mĭaḑăḑĭ, căcĭ atuncĭ nu veţĭ eşì bine la capĕt! Şi acuma Dum-

nedeŭ să vě binecuvinteze și să vě împlinească toate dorințele!

Și rostind Săhastrul cuvintele acestea se porni în cotro eră îndreptat.

Dragoș Vodă iĭ mulțămi din toată inima pentru sfatul, ce i l-a dat, și luându-șĭ remas bun dela dînsul, se porni asemenea în cale-ĭ. Și maĭ âmblând el dimpreună cu tovarășiĭ seĭ, cât timp va maĭ fi âmblat, prin munțiĭ de prin apropiere, eată că se ivesce dintr'o smidă un *cerb* cu 12 coarne, care porni îndĕrĕpt spre apus; de altă parte sare *un vĭer selbatic* dintr'o sihlă și începênd a grohăi apucâ spre mĭadănoapte; și eară-șĭ din altă parte se arată un *pluton*, care prinse la fugă spre amĭadĭ. In urmă se ivesce un *bourel murg cu treĭ stele în frunte*, care-șĭ luâ cursul spre resărit.

Dragoș Vodă, căruĭa i se'ntipărise bine în minte sfatul, ce i l-a dat Săhastrul, care selbătĕcime, cum o vedea, o lăsa să se ducă în treabă-șĭ. Când dete însă cu ochiĭ de bourelul cel cu treĭ stele în frunte, atât el cât și tovarășiĭ seĭ se ținură lipcă de dînsul, ca să nu-l peardă din vederĭ, urmărindu-l necontenit atât pe vêrvurile munților celor maĭ înalțĭ cât și prin prăpăstiile cele maĭ adâncĭ și maĭ primejdioase, atât prin văgăunĭ și vâlcele, cât și prin poenĭ și prelucĭ până ce ajunseră la apa *Moldoveĭ*.

Aice, fiind bourelul, pre care îl urmărĭaŭ eĭ, foarte ostenit și asudat de fugă, se aruncă de-odată în valurile cele repedĭ și limpedĭ ca lacrima ale apeĭ acesteĭa și cât

aĭ bate în palmĭ se făcu nevĕḑut, ca şi când ar fi intrat în pămènt.

Dragoş Vodă şi tovarăşiĭ seĭ, pĭerḑêndu-l din ochĭ şi ne maĭ putêndu-ĭ da de urmă, cugetară că a apucat pe albia apeĭ în jos şi de-aceea merseră şi eĭ o bucată bună de loc la vale alăturea cu Moldova până ce ajunseră într'o poĭană resfăţată şi frumoasă de pe malurile acestuĭ rîŭ. In poĭana aceea apoĭ, fiind că înoptase acuma hăt binişor şi nu puteaŭ merge maĭ departe de întuneric şi osteniţĭ ce eraŭ, se opriră loculuĭ ca să mâĭe.

Eată însă că în revărsatul ḑorilor, când le era somnul maĭ dulce, se aude un muget străbătĕtorĭu de *bour* în partea despre mĭaḑănoapte şi amĭaḑĭ.

Dragoş Vodă, cum îl aude, cugetând că e bourul, după care s'aŭ fost luat în ḑiua premergĕtoare, sare drept în picĭoare, deşteaptă şi pre ceĭalalţĭ inşĭ şi se pornesc apoĭ eară-şĭ cu toţiĭ în partea aceea, în care se auḑise mugetul bouruluĭ, adică pe apa Moldoveĭ la vale, şi merseră timp de maĭ multe oare până ce deteră într'o *sihlete* mare, care se afla în capĕtul despre mĭaḑănoapte-apus a *Câmpulunguluĭ* de astăḑĭ. De aice, auḑind eară-şĭ mugetul bouruluĭ din colo de apa Moldoveĭ, apucară în mâna stângă, trecură Moldova de ceealaltă parte, se suiră pe *Isvorul* saŭ *Părĕul-moriĭ* la deal până ce ajunseră la *Curmătura Feredeuluĭ ;* de-aice apucară pe coama munteluĭ *Feredeul* în sus şi merseră până ce ajunseră maĭ până în vêrvul acestuĭa. Aice, stând puţin loculuĭ şi poposind, eată că li se arată eară-şĭ un bour, care venĭa despre muntele *Păuşa,* şi care li se păru că e

acela-şĭ ce-l pĭerdură din viderĭ în sara ḑileĭ premergĕtoare.

Dragoş Vodă, cum îl zăresce, mânios că l-a purtat cine sci pe unde, pune arcul la ochĭ şi dă să-l culce la pămênt. Insă bourul în aceea-şĭ clipă face în dosul unuĭ paltin înalt şi gros şi să te cam maĭ ducĭ la fugă spre resărit.

Dragoş Vodă şi ceĭalalţĭ inşĭ se ĭeŭ repede după dînsul, ca să nu-l scape şi de astă dată din viderĭ, urcă şi coboară ca săgeata maĭ multe dealurĭ şi dîmburĭ, până ce ajung aproape de un părĕŭ, care curge drept spre resărit, şi la care, fiind bourul prigonit foarte însetat, se oprì puţin ca să sorbească vr'o câte-va gurì de apă. Urmăritoriĭ seĭ, cariĭ s'aŭ fost împrăsciat uniĭ în dreapta şi alţiĭ în stânga, se opresc asemenea, îl încunjură din toate părţile, întind arcurile şi cât aĭ clipì din ochĭ îl culcă la pămênt.

Dragoş Vodă, cum îl vede că a căḑut jos şi nu se maĭ clintesce din loc, — bucuria luĭ, — se repede de grabă la dînsul să-l vadă cât e de mare şi de gras. Dar' când ajunge la starea loculuĭ dă, spre cea maĭ mare mirare a luĭ, că selbătĕcimea săgetată nu e *bour*, după cum credea el, ci un simplu *boŭ selbatic*. Deci întorcêndu-se către tovarăşiĭ seĭ, cariĭ asemenea alergase ca să vadă selbătĕcimea repusă, ḑise într'un ton cam supĕrăcĭos:

— Bată-l pârdalnicul să-l bată! . . . acesta nu e *bour*, ci *boŭ selbatic*, şi fiind că e boŭ, *Bou* să se numească de-acuma înainte şi locul acesta, unde a fost săgetat!

Şi cum a spus Dragoş Vodă, aşa s'a şi întêmplat, căcĭ atât părĕul, din care a bĕut boul cel selbatic apă, cât şi locul unde a fost el săgetat din momentul acela *Boul* lĭ-a remas numele şi tot aşa se numesc şi 'n ḑiua de astăḑĭ.

După aceasta poruncì Dragoş Vodă la vr'o câţĭ-va fecĭorĭ voĭnicĭ să taĭe vr'o câţĭ-va brădanĭ tinerĭ, să facă un felĭu de leasă dintrînşiĭ, să ĭee boul săgetat, să-l pue pe leasa aceea, să-l rădice pe umere, şi să plece apoĭ cu toţiĭ maĭ departe, până ce se vede, căcĭ apropiindu-se soarele spre apus, şi fiind locul acela foarte selbatic, nu voì să remâe şi să mâe acolo.

Fecĭoriĭ, cât aĭ bate în pălmĭ, făcură ceea ce li se spuse, şĭ-apoĭ se porniră cu toţiĭ maĭ departe la vale pe ţermurile părĕuluĭ, lângă care a fost boul cel selbatic săgetat.

Ajungênd la *Gura-Bouluĭ*, care trece alăturea cu munţiĭ *Senatorĭul* şi cu ***Runcul-bouluĭ*** şi se revarsă în *Moldoviţa*, trecură de ĭastalaltă parte şi apucară apoĭ pe ţermul stâng al Moldoviţeĭ în jos şi merseră până la *Gura-Dragoşeĭ*, care curge din munţiĭ despre resărit şi se revarsă în dreptul munteluĭ *Scăuelele* asemenea în Moldoviţa. Aice, vĕḑênd eĭ că, dacă s'ar duce maĭ departe la vale, ar merge maĭ mult spre amĭaḑĭ, şi nu, după cum lí-a fost spus Săhastrul, spre resărit, stătură loculuĭ se odihniră puţin, şi apoĭ, după ce dete loculuĭ acestuĭa numele de *Popasul luĭ Dragoş*, apucară pe părĕul, la care aŭ fost ajuns, în sus, şi în maĭ puţin de treĭ pătrarĭ de oară ajunseră într'o câmpie largă şi frumoasă, care se'ntindea pe de-o parte şi pe de alta a părĕuluĭ acestuĭa.

In câmpia aceea, plăĉêndu-ĭ foarte mult atât luĭ Dragoş Vodă cât şi tovarăşilor sĕĭ, hotărîră să se oprească, să stee un timp maĭ îndelungat şi să se odihnească, căcĭ alergăturile şi sbucĭumările din ḑilele trecute le sleiră maĭ toate puterile.

Şi cum aŭ hotărît, aşa aŭ şi făcut. Işĭ aleseră un loc maĭ larg şi maĭ îndămânatic, şi fiind că soarele începuse acuma a se ascunde după piscurile munţilor, uniĭ se apucară să doboare nisce cĭungĭ ca să facă foc, alţiĭ se puse să jupească boul ce-l adusese cu sine, şi eară-şĭ alţiĭ începură a tăĭa felĭuriţĭ brădanĭ, fäganĭ, precum şi alţĭ copăceĭ şi a face dintrînşiĭ un felĭŭ de *lagăr*. Şi aşa în scurt timp lagărul era făcut gata, focul aprins, boul jupit şi carnea luĭ pusă pe cărbunĭ ca să se frigă.

Insă până a se frige carnea, uniĭ dintre dînşiĭ maĭ sprintenĭ şi deprinşĭ cu pĕscuitul, bucăţeliră un cĭung uscat ca sfarocul, făcură cât aĭ scăpĕra dintr'un amnarĭŭ maĭ multe *fachiĭ* dintr'însul, aprinseră fachiile, se duseră la părĕul cel limpede ca lacrima din apropiere şi începură a pĕscui. Şi n'a trecut mult timp la mijloc şi se'ntoarseră c'o mulţime de pescĭ îndĕrĕpt, precum: *păstrăvĭ, lostoce, lipenĭ, mrene, clenĭ* şi *ochene*, de carĭ era bucşit părĕul, căcĭ se vede că până atuncea nime nu âmblase pe acolo ca să prindă pescĭ. Ajungênd la lagăr şi cinătuind pesciĭ îĭ puse şi pre aceştĭa pe jăratic ca să se frigă.

După ce s'aŭ fript pesciĭ şi carnea de-ajuns scoaseră pânea şi ploscele cu vin, ce le-aŭ fost luat cu dînşiĭ când s'aŭ pornit de-a casă, şi începură a mânca, a bè şi a se

veseli. Eară după ce aŭ mâncat, aŭ bĕut și s'aŭ veselit de-ajuns, fiind acuma hăt târḑiŭ și eĭ osteniţĭ și somnoroșĭ, puse Dragoș Vodă pre vr'o câţĭ-va inșĭ maĭ sdravenĭ să stee de strajă, eară ceĭalalţĭ se culcară și nu se sculară până a doua ḑi la prânḑul cel mare.

A doua ḑi, după ce s'aŭ deșteptat și după ce fie-care s'a spĕlat în apa cea curată și recoritoare a părĕuluĭ din apropiere și s'aŭ închinat luĭ Dumneḑeŭ, Dragoș Vodă se puse în cale cu tovarășiĭ sĕĭ să cerceteze locurile de prin împrejurime, și abĭa după aceea, adică după ce le va fi cercetat pre toate și le va fi vĕḑut singur cu ochiĭ sĕĭ, să plece maĭ departe, maĭ de grabă nu.

Șĭ'n ḑiua aceea, lăsând pre vr'o câţĭ-va inșĭ de pază lângă lagărul ce l-aŭ fost făcut în seara ḑileĭ premergĕtoare, toţĭ ceĭalalţĭ, în frunte cu Dragoș, plecară pe ţĕrmul *Dragoșeĭ* în sus și se duseră până la obârșia acesteĭa, adică până la *Poĭana Măruluĭ*, de pe culmea căreĭa, când e timp senin și frumos, se pot vedea nu numaĭ munţiĭ din împrejurime, ci și o parte bună din șesul despre rĕsărit, care se'ntinde până la apa *Suceviĭ*. De aice se'ntoarse îndĕrĕpt cutrierând maĭ toate văile, dealurile și munţiĭ, carĭ se'ntind de-a dreapta și de-a stânga *Dragoșeĭ*, precum: *Macrișul*, *Bâtca Macrișuluĭ*, *Bobeĭca-Frumosuluĭ*, *Runcul-Frumosuluĭ*, *Smidovaticul*, *Fusa*, *Lupoaĭa*, *Cucureasa* și *Arșiţa Tanuluĭ*. Și abĭa pe la înserate se întoarseră îndĕrĕpt.

A doua ḑi apucară pe apa Moldoviţeĭ în sus, și trecĕnd pe locul unde se află satul de astăḑĭ *Vatra-Moldoviţeĭ*, și unde maĭ târḑiu *Alecsandru Vodă cel Bun*

facu o mŏnăstire, merseră până aproape de obârşia Moldoviţeĭ, adică până nu departe de *Ardgel*, şi cercetară dealurile, munţiĭ şi văile, carĭ se 'ntind de-a dreapta şi de-a stânga acestuĭ rîŭ, precum: *Ionul*, *Cĭocanul*, *Dămăcuşa*, *Valcanul*, *Bouleţul*, *Măgura*, *Strigoĭul*, *Pĭetrosul*, *Făgeţelul*, şi mulţĭ alţiĭ, de ale căror nume nu-mĭ maĭ pot aduce acuma aminte.

A treĭa ḑi apucară pe apa Moldoviţeĭ la vale, merseră până pe locul unde se află satul de astăḑĭ *Frumosul* şi începură a cutriera dealurile şi munţiĭ de prin împrejurimea acestuĭa până spre *Poĭana-Miculuĭ*, precum: *Arşicĭoara*, *Hâga*, *Arsura*, *Comarnicul*, *Rotunda*, *Dealul-braduluĭ* şi *Dealul-măruluĭ*.

Eată însă că tocmaĭ când ajunseră pe muntele *Bobeĭca* şi voĭaŭ acuma să se întoarcă înderĕpt de unde s'aŭ pornit, li ĭesă înainte eară-şĭ un *bour* cu treĭ stele în frunte, ca şi cel dintâĭu, care, cum dete cu ochiĭ de dînşiĭ, o şi rupse la fugă în jos spre resărit.

Dragoş Vodă şi tovarăşiĭ seĭ, cum îl zăresc, deauna se şi ĭeŭ după dînsul, îl urmăresc când în dreapta, când în stânga, când spre resărit, când spre mĭaḑăḑĭ, până ce ajung pe ţermul cel drept al părĕuluĭ *Homorul*, ce-va maĭ la vale de *Mŏnăstirea Homoruluĭ* de aḑĭ. Aice, ne maĭ putênd bourul fugi de ostenit şi asudat ce era, îl strîmtoresc din maĭ multe părţĭ şi-ĭ curmă viaţa.

— Locul acesta se va chĭema de-acuma înainte *Bourĭ*, spre aducere aminte de *bouriĭ*, cariĭ ĭ-am urmărit până aicea! — strigâ Dragoş plin de bucurie, după ce s'a apropiat de dînsul şi s'a încredinţat că întru adevĕr e

Bour, şi nu boŭ selbatic ca cel ce îl săgetase cu vr'o câte-va ḑile maĭ nainte.

Şi de-atuncĭ şi până nu demult *Bourĭ* s'a şi numit atât locul acesta, cât şi un părĕuaş, care se revarsă în Homorul şi la gura căruĭa a fost bourul săgetat. De-un timp în coace însă uniĭ nesciutorĭ şi nepăsătorĭ de numirile străbune, şi maĭ cu samă veneticiĭ străinĭ, adică *Taĭşpiniĭ*, *) cariĭ locuesc în acest loc, aŭ început a-l numì *Bori*.

Şĭ-acuma, după ce-aŭ săgetat bourul şi botezară cu numele luĭ locul, unde ĭ-aŭ curmat firul vieţiĭ, îl luară vr'o câţĭ-va fecĭorĭ sdravenĭ pe nisce parĭ şi se 'ntoarseră apoĭ cu toţiĭ îndĕrĕpt de unde s'aŭ pornit în demineaţa ḑileĭ aceleĭa. Şi cum ajunseră la starea loculuĭ începură eară-şĭ, ca şi 'n ḑiua ântâĭa, a mânca, a be şi a se veselì până cătră mĭeḑul nopţiĭ.

Şi aşa petrecură eĭ maĭ multe ḑile de-a rêndul, parte pe câmpia cea intinsă şi frumoasă, unde şĭ-aŭ fost făcut lagărul, când aŭ ajuns în aceste părţĭ, parte cutrierând şi cercetând munţiĭ şi văile de prin împrejurime şi vênând selbătĕcimile ce le ĭeşĭaŭ în cale.

In acela-şĭ timp însă, cât a petrecut Dragoş Vodă cu soţiĭ seĭ pe câmpia, unde şĭ-aŭ rădicat lagărul, aŭ făcut eĭ şi o fôntână sub poalele unuĭ deal, pe care avea Dragoş Vodă mare plăcere de-a se suì maĭ ales demineaţa pe la resăritul soareluĭ, şi a privi de-acolo în toate părţile. De-atuncĭ s'a numit fôntâna aceea *Fôntâna luĭ*

*) *Taĭşpin* = Deutsch-Böhme = german din Bohemia.

Dragoş şi tot aşa se numesce ea şi 'n ḑiua de astăḑĭ, măcar că acuma nime nu poate bè apă dintrînsa, pentru că în aniĭ din urmă s'a risipit şi s'a astupat maĭ cu totul. Eară dealul, saŭ maĭ bine ḑis coasta, sub poalele căreĭa s'a făcut fôntâna aceea, s'a numit dintru început *Dealul luĭ Dragoş*, maĭ pe urmă însă aŭ început oameniĭ a-l numì *Dealul* saŭ *Coasta Dragoşiĭ.*

Tot după numele luĭ Dragoş s'a numit de atuncĭ în coace şi câmpia, unde şĭ-a aşeḑat acesta lagărul seŭ, *Câmpul* saŭ *Câmpia luĭ Dragoş*, eară părĕul de-a lungul căreĭa se 'ntinde aceasta câmpie s'a numit *Dragoşa*, şi tot aşa se numesce el şi astăḑĭ. Câmpul saŭ câmpia luĭ Dragoş însă s'a schimbat maĭ pe urmă în *Câmpul* saŭ *Câmpia Dragoşiĭ.*

Şi după ce a petrecut Dragoş Vodă cu oameniĭ seĭ maĭ multe ḑile şi nopţĭ în lagărul de pe câmpul, despre care nĭ-a fost până acuma vorba, s'aŭ rădicat cu toţiĭ şi aŭ plecat maĭ departe pe Dragoşa în sus şi merseră până în *Poĭana-măruluĭ.* De-aice, cârnind spre mĭeḑul nopţiĭ, se duseră maĭ departe până ce se apropieră de munţiĭ de pe malul drept al *Suceviţeĭ.* Aice, dând eară-şĭ de-un părĕŭ, care se revarsă în *Suceviţa*, şi fiind foarte obosiţĭ de drum, se opriră într'o prelucă de pe malul acestuĭ părĕŭ, se odihniră puţin, şi după aceea porniră eară-şĭ maĭ departe la vale pe părĕul acesta, care, de când a poposit Dragoş şi cu oameniĭ seĭ lângă dînsul, s'a numit şi se maĭ numesce încă şi astăḑĭ *Dragoşinul*, eară muntele, pe lângă care curge acest părĕŭ, *Picĭorul* şi *Dealul Dragoşinuluĭ.*

Ajungènd la *Gura-Dragoşinuluĭ* apucară pe malul Suceviţeĭ în jos şi nu steteră maĭ mult loculuĭ până nu ajunseră în marginea despre resărit al munţilor, adică pe locul unde se află în timpul de faţă satul *Marginea*. Aice steteră eară-şĭ loculuĭ şi poposiră.

După ce s'aŭ odihnit şi aicĭ de-ajuns se porniră eară-şĭ maĭ departe tot spre resărit până ce ajunseră în partea despre apus a satuluĭ de astădĭ *Volovĕţ*, şi anume pe dealul care se numesce *Arşiţa*. Ajunşĭ aice se puseră eară-şĭ în cale să stee maĭ multe dile, ca şi'n *Câmpul luĭ Dragoş* de lângă *Dragoşa*, şi să cerceteze cu de-a mĕruntul locurile de prin prejurime.

Şi cum se hotărîră, făcură şi aice un *lagăr*.

Sfârşind lagărul de făcut, aşedâ Dragoş Vodă străjĭ jur împrejurul luĭ, ear' el şi cu ceĭalalţĭ tovarăşĭ aĭ seĭ, adică cu sfetniciĭ, căpitaniĭ oştilor, şi alţĭ boerĭ şi fiĭ de boerĭ, cariĭ veniră cu dînsul, după ce cinară şi se veseliră plinĭ de bucurie, că aŭ ĭeşit cu ajutorĭul luĭ Dumnedeŭ la ţară, se puseră ca să se odihnească.

A doua di demineaţă, cum se sculară, trimise Dragoş Vodă pre treĭ inşĭ dintre ceĭ maĭ aleşĭ, maĭ iscusiţĭ şi maĭ vitejĭ căpitanĭ în părţile de prin apropiere ca să iscodească ţara în care aŭ întrat, şi anume pre unul spre amĭadĭ, pre al doĭlea spre mĭadănoapte, eară pre al treĭlea şi pre cel din urmă spre resărit.

Ceĭ doĭ căpitanĭ dintâĭ, după ce merseră în părţile în carĭ li s'aŭ spus, şi după ce cutrierară timp de maĭ multe oare, adică pe cât lĭ-a fost cu putinţă, locurile pe unde trecură, se 'ntoarseră înapoĭ cu vestea, că locurile cerce-

tate de dînșiĭ sunt foarte frumoase și mânoase, dar' nicăirĭ nu deteră preste vre o urmă de om.

Cel din urmă însă, cum s'a pornit la iscoadă, nu ajunse departe și dete de-o prelucă resfățată și împrejurată cu tot felĭul de pomĭ. Eară în mijlocul preluceĭ aceleĭa eraŭ nisce pĭetri frumoase cu tot felĭul de scrisorĭ și împestriturĭ pe dînsele, și'ntre pĭetrile acelea se afla o colibĭoară.

Căpitanul nostru, cum zări colibĭoara, se și apropiâ de dînsa și intrâ în nuntru ca să vadă de este cine-va întrînsa, orĭ e părăsită și deșartă. Și cum intrâ în nuntru dete de-o bĕtrână, care sta înaintea icoaneĭ Maĭciĭ Domnuluĭ și se ruga. Uĭmit de ceea ce vĕḑuse se opri de-odată loculuĭ, nesciind ce să înceapă: să înăinteze maĭ aproape și să vorbească la dînsa, orĭ să aștepte până'șĭ va sfârși rugăcĭunea.

Dară bĕtrâna, cum simți că a intrat cine-va la dînsa, deauna își întoarse capul ca să vadă cine-ĭ, și cum dete cu ochiĭ de dînsul, se și rădicâ în picĭoare și intorcându-se cu fața către el, începu aĭ spune cu de-a mĕruntul: cine și de unde este el, cu cine și cum a venit până acolo, și că ea îĭ așteaptă acuma de mult să vie. Eară după ce-ĭ spuse toate acestea îl rugâ ca s'o ducă îndată la Dragoș.

Căpitanul, mirându-se de celea ce le vĕḑu și le auḑi, creḑu la început că se aflá înaintea uneĭ vedeniĭ, și deaceea nicĭ nu maĭ cutezâ a o întreba de unde vine ea acolo, cine este și cum se chĭamă, ci o duse îndată la Dragoș.

Dragoș Vodă, cum o vĕḑu, se mirâ și el, ca și căpita-

nul ce-o aduse, de unde a rĕsărit de-odată femeea aceasta. Apoĭ o întrebă cum se chĭamă, cine este şi de unde vine să locuească în acele locurĭ singuratice?

— Numele meŭ e *Uţa!* — rĕspunse bĕtrâna, — sunt născută în munţiĭ Braduluĭ, şi-s fecĭoară de când trăesc. Părinţiĭ meĭ aŭ fost boerĭ de neam, dar' rĕutăţile şi nestătorniciile timpuluĭ m'aŭ făcut să părăsesc lumea încă din tinereţe şi să trăesc aice singură în rugăcĭunĭ, că doară s'a îndura bunul Dumnedeŭ şi ne-a mântuì de litfele cele spurcate şi rele. Pe tine, Doamne, te sciŭ cine escĭ; sciŭ de ce ţĭ-aĭ părăsit ţara şi moşia strămoşească, şi deaceea vin acuma să-ţĭ spun, în numele Domnuluĭ, ce m'a trimis, că te aşteaptă mare mărire. In scurtă vreme aĭ să ajungĭ Domn şi stăpânitorĭŭ peste întreaga ţară, în care aĭ intrat, şi neamul tĕŭ are să fie mare şi vestit, şi numele luĭ nu se va şterge nicĭ odată cât timp va maĭ fi urmă de creştin în ţara noastră. Decĭ locul, pe care ţĭ-aĭ pus picĭorul, când aĭ eşit din ţara părintească, să nu-l maĭ părăsescĭ, ci să'l cuprindĭ şi să'l stăpânescĭ, că nime n'are să ţi se poată pune în protivă!

Şi cum rostì bĕtrâna cuvintele acestea, un nour negru cu fulgere şi tunete o cuprinse şi cât aĭ clipì din ochĭ se făcu nevĕdută, şi de-atuncĭ în coace nime nu ĭ-a maĭ dat de urmă, nime n'a maĭ vĕdut'o, măcar că Dragoş Vodă puse oamenĭ anume ca s'o caute în toate părţile.

Şi era femeea aceea în vêrstă cam de-o sută de anĭ, la faţă cam slută şi urîtă, la privire însă blândă, şi cine-a vĕdut'o, i se părea că vede o minune înaintea sa.

Şi maĭ stând Dragoş Vodă, cât timp va maĭ fi stat,

după întâlnirea și vorbirea, ce-a avut'o cu bĕtrâna *Uța*, pe locul unde și-a fost așeḑat el lagărul din urmă, cercetâ toata țara, în care a intrat, în lungiș și'n curmeḑiș. Eară după ce s'a încredințat că e maĭ mult deșartă de cât împoporată, dar' foarte întinsă, frumoasă și mânoasă, fiind, pe lângă aceasta încă și împănată cu tot felĭul de pădurĭ și codriĭ, dumbrăvĭ și redĭurĭ, și adăpată cu o mulțime de rîurĭ și păree cu apă limpede ca lacrima și pline cu tot soĭul de pescĭ, s'a hotărît ca să se pue luntre și punte, s'o cuprindă toată, șĭ-apoĭ să se facă el Domnitorĭu și stăpânitorĭu preste dînsa. Dar' fiind că el a fost venit de astă dată numaĭ ca s'o iscodească, și avea numaĭ foarte puținĭ oamenĭ cu dînsul, de-aceea, ca să aĭbă cu cine o cuprinde și stăpâni, cum a iscodit'o de-ajuns, s'a întors îndĕrĕpt în țara sa, în Maramureș, și a prins a îndemna pre supușiĭ sĕĭ și pre alțĭ Românĭ ca să vie și eĭ cu dînsul.

Și nu mult după aceasta, eată că s'aŭ rădicat maĭ mulțĭ boerĭ și popor de rênd și s'aŭ pornit cu toțiĭ, și aŭ venit ca să se așeḑe de ĭastalaltă parte de munțĭ, în țara cea nouă, adică în *Moldova*, căcĭ așa s'a numit țara aceasta după ce a cuprins'o Dragoș Vodă.

Și de astă dată Dragoș Vodă și ceĭ ce aŭ venit cu dînsul nu se porniră de-a casă în chip de vênătoare, ca'ntâĭa oară, ci eĭ luară și toată averea lor cu dînșiĭ, și ținură calea drept spre locul acela, unde a stătut Dragoș Vodă de vorbă cu Uța.

Și după ce aŭ sosit și aŭ descălicat pe locul acela, a pus Dragoș Vodă să facă o întăritură pe dînsul, adică o

cetăţue, ca la timp de *rebelie*, de mare cumpĕnă şi nevoe să aĭbă unde a se retrage şi de unde a se apĕra în protiva duşmanilor.

Şĭ-aŭ făcut o întăritură cu cincĭ şanţurĭ din sus de satul de astădĭ Volovĕţ, şi anume sub poalele dealuluĭ *Arşiţa*. Şi întăritura aceea, ale căreĭ urme de zidurĭ se maĭ pot vedea încă şi astădĭ, s'a numit *Fortăreţ*.

Eată însă că, nu mult după ce s'a rădicat întăritura, despre care nĭ-a fost vorba, mergênd vestea în toate părţile că Dragoş Vodă a descălicat în Moldova, îĭ veniră solĭ de la *Siretĭŭ* şi de la *Suceava* cu darurĭ preţioase şi-l rugară să ajute pre bĭeţiĭ creştinĭ în protiva *Căpcănilor*, a *Tătarilor*, a *Leşilor*, şi a altor litfe rele, cariĭ năvălĭaŭ în ţară de-o bântuĭaŭ şĭ-o prădaŭ şi multe neajunsurĭ şi neplăcerĭ făceaŭ locuitorilor, din care pricină ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ, de frică şi groază, luară lumea 'n cap, fugind şĭ-ascundêndu-se prin crieriĭ munţilor!

Dragoş Vodă, ascultând rugămintea solilor, nu se codi, ci adunând pre toţĭ voĭniciĭ sĕĭ precum şi pre alţĭ Românĭ la un loc, se porni fără întârdiere cu dînşiĭ în protiva duşmanilor, şi luptându-se cu toţiĭ ca nisce leĭ în scurt timp curăţi ţara de dînşiĭ.

Insă nu trecu multă vreme la mijloc, după biruinţa aceasta, şi se iscă din noŭ rĕsboiŭ din partea Tătarilor şi a Leşilor. Dar' şi Dragoş Vodă, cum prinse de veste că duşmaniĭ eară-şĭ voesc să între şi prade ţara, nu stete mult pe gândurĭ: ce să'nceapă şi să facă, ci vĕdênd că ţara e în primejdie, deauna şi sări la luptă, şi resfrânse

cu ajutoriul luĭ Dumnedeŭ și acest rĕŭ, alungând litfele cele rele până departe peste hotar.

După aceasta noauă învingere asupra dușmanilor s'aŭ adunat căpitaniĭ oștilor și boeriĭ ceĭ maĭ de frunte la un loc și ținînd sfat la olaltă îl aleseră pre Dragoș Vodă de cap și Domnitoriu preste întreaga țară, căcĭ Moldova pe vremea aceea nu avea Domnitoriu, și-l rugară să nu locuească maĭ mult în cetățuea ce șĭ-a fost făcut'o el după descălicarea Moldoveĭ, ci să se așeḑe în Siretiu șĭ-acolo să locuească.

Dragoș Vodă, fiind un om cu multă chipzueală, nu se puse de pricină, ci ascultând de îndemnul sfetnicilor și a maĭ marilor oștilor sale, și voind a împlinì dorința poporuluĭ băștinaș, care locuia pe-aceea vreme în orașele *Suceava*, *Siretiu* și *Cotovĕț* *), precum și prin vr'o câte-va sate reslățite de-a lungul și de-a latul țeriĭ, despre a căror nume nu-mĭ maĭ pot aduce acuma aminte, a părăsit cetățuea sa și s'a pornit cu căpitaniĭ oștilor și cu sfetniciĭ seĭ spre Siretiu, unde se hotărî să petreacă până la sfârșitul viețiĭ sale.

Sereteniĭ, cum aŭ auḑit că Dragoș Vodă vine spre dînșiĭ și voesce să se așeḑe pentru totdeauna în târgul lor, s'aŭ bucurat și aŭ eșit cu mic cu mare ca să-l întimpene și să-l ducă cu pompă mare în oraș.

Locul, unde aŭ eșit Sereteniĭ întru întimpinarea luĭ Dragoș precum, și a sfetnicilor și căpitanilor seĭ, și pe

*) In timpul de față orașul acesta nu maĭ esistă, ci'n locul luĭ se află numaĭ un sătișor, care se numesce maĭ mult *Mihuceni* de cât *Cotovĕț*.

care se află astădĭ un sătişor mic, s'a numit de-atuncĭ în coace *Drăguşeniĭ.* Uniĭ însă, şi maĭ ales străiniĭ, pe lângă *Drăguşenĭ,* îl maĭ numesc încă şi *Drăguşana* saŭ *Drăguşanca.*

După ce s'aŭ aşeḑat Dragoş Vodă în Siretĭu şi după ce-a luat acuma cârma întregiĭ ţerĭ asupra sa, aducêndu-şĭ aminte de prorocia babeĭ Uţa, făcu pe locul, unde a trăit şi s'a aflat acesta, o biserică de lemn de stăjar, şi alăturea cu biserica aceea a făcut el maĭ pe urmă şi curţĭ domnescĭ, şi trimise apoĭ pre maĭ mulţĭ inşĭ dintre ceĭ ce venise cu dînsul din Maramureş ca să meargă şi să se aşeḑe la acel loc, să-şĭ facă case şi să prindă a lucra pămêntul de prin împrejurime, ear' la vreme de nevoe să sară cu toţiĭ şi să stee ca un zid întru apărarea ţeriĭ.

Ceĭ trimişĭ nu se deteră într'o lature, ci se duseră cu toţiĭ şi-şĭ făcură fie-care câte-o casă mare şi frumoasă din jos de biserică pe locul, care se numesce astăḑĭ *Sălişte.*

Şi fiind că atât *biserica luĭ Dragoş Vodă* cât şi casele de pe lângă dînsa s'aŭ clădit pe ţermul uneĭ vălcele saŭ părĕuaş, pe ţermul căruĭa a fost coliba Uţeĭ, de-aceea atât satul, care maĭ pe urmă a crescut hăt mare, încât avea şepte bisericĭ, cu o mulţime de curţĭ boerescĭ, cât şi părĕuaşul, care isvoresce de sub dealul *Pleşa* şi se revarsă din jos de sat în Suceviţa, s'aŭ numit dintru început *Valea-Uţeĭ,* întru aducerea aminte de baba *Uţa,* eară maĭ pe urmă *Olovĕţ.*

Murind Dragoş Vodă, care a fost cel dintâĭu Domnitorĭu preste Româniĭ din Moldova, şi care, în scurtul

timp cât a domnit, mare şi mult bine a făcut el ţeriĭ şi supuşilor seĭ, fu dus şi înmormêntat în biserica din *Valea-Uţeĭ*, făcută de dînsul.

La vr'o câte-va sute de anĭ după moartea şi înmormêntarea luĭ Dragoş Vodă, suindu-se pe tronul Moldoveĭ *Stefan Vodă*, care a fost unul dintre ceĭ maĭ înţelepţĭ, maĭ voĭnicĭ şi maĭ vestiţĭ Domnitorĭ românĭ, şi din care pricină s'a numit el apoĭ şi *Stefan cel Mare*, rădicâ biserica cea de stejar a luĭ Dragoş din Valea-Uţeĭ şĭ-o mutâ pe locul, unde se află astădĭ sătişorul *Putna* şi *Mŏnastirea Putneĭ*, şi unde se poate vedea şi astădĭ, eară în locul eĭ făcu altă biserică de peatră cu mult maĭ mare şi maĭ frumoasă, care asemenea se poate vedea şi acuma.

După moartea luĭ Stefan cel Mare şi înmormêntarea sa în Mŏnăstirea Putneĭ, viind în decursul timpuluĭ alţĭ Domnĭ la cârma ţeriĭ şi fiind Moldova, maĭ ales în partea de sus, adică unde locuim noĭ astădĭ, foarte adeseorĭ călcată, prădată şi pustiită de neastêmpĕraţiĭ şi neîmpăcaţiĭ seĭ duşmanĭ, cariĭ ca nisce fiere selbatice năvălĭaŭ asupra eĭ, precum mulţĭ alţĭ locuitorĭ, aşa şi ceĭ din Valea-Uţeĭ, de frica şi groaza duşmanilor, părăsiră satul şi fugiră cu toţiĭ spre munte, nădăjduind că maĭ pe urmă se vor întoarce eară-şĭ îndĕrĕpt. Dar' ţiind resmiriţele şi rebeliile un timp maĭ îndelungat, şi ne maĭ putêndu-se nime dintre ceĭ fugiţĭ întoarce îndĕrĕpt la vetrile lor, aŭ început cu timpul pe locul unde eraŭ maĭ nainte casele lor, biserica cea noăuă a luĭ Stefan cel Mare şi cetăţuea luĭ Dragoş Vodă, a cresce dudeŭ şi tot felĭul de copacĭ astfelĭu, că la vr'o câte-va decimĭ de anĭ după aceea

atât vatra satuluĭ cât și locurile de prin împrejurime se prefácură într'o pădure mare și deasă ca toate pădurile. Ba, ce este încă și maĭ mult, nicĭ chĭar cetățuea și biserica nu se maĭ puteaŭ vedea de 'nălțimea și desimea tufarilor șĭ-a copacilor, carĭ crescuseră nu numaĭ pe lângă dînsele, ci până și pe zidurile lor. Ear' în loc de oamenĭ întâlnĭaĭ acuma numaĭ fĭarĕ și alte selbătĕcimĭ, carĭ cutrieraŭ pădurea de-a lungul și de-a latul, fără cea maĭ mică grijă că le va face cine-va vre un reŭ.

Eată însă că într'o ḑi, cine maĭ scie câțĭ anĭ vor fi deatuncea, eșind un cĭoban cu oile la păscut ajunse cu dînsele până pe locul dintre *Caĭnovĕț* și *Surupana*, douĕ văĭ, carĭ se află în partea despre amĭaḑĭ, a satuluĭ de astăḑĭ. Acolo îșĭ păscu el oile sale până ce a început a se îngâna ḑiua cu noaptea. Când a prins acuma a se'ntuneca hăt binișor și voì a se'ntoarce cu oile a casă, dă că vr'o câte-va oĭ, carĭ cu puțin maĭ nainte de-aceea se despărțise de celelalte și întrase în desișul păduriĭ, îĭ lipsesc din turmă. Și cum dete el că-ĭ lipsesc oile, prinse a le căuta în colo și 'n coace. Dar' de gĭaba, căcĭ fiind acuma prea târḑiu, și pădurea, în care aŭ fost întrat ele, prea deasă și întunecoasă, nu le putu nicĭ decum afla, și de-aceea le lăsâ în scirea Domnuluĭ și se'ntoarse fără de dînsele a casă. A doua ḑi însă, cum se zărì de ḑiuă, se pornì dimpreună cu alțĭ cĭobanĭ ca eară-șĭ să le caute.

Ajungĕnd și întrând cĭobaniĭ în pădurea, în care se pĭerdură oile, âmblară maĭ lung timp în colo și'n coace, dar' de gĭaba, că nicĭ unul nu le putu afla. Și neaflându-le nu le remase alta de cât să se întoarcă înapoĭ fără

de nicĭ o ispravă. Dar' eată că la întoarcere daŭ cu ochiĭ de-o stâncă foarte mare. Eĭ vĕḑênd stânca aceea, daŭ să se apropie de dînsa, dar' nu pot, căcĭ era încunjurată din toate părțile de o mulțime de tufarĭ și copacĭ împleticițĭ cu ĭederă, ca și când ar fi fost întărită cu nisce zidurĭ. Vĕḑênd eĭ că cu una cu două nu e chip a se apropia de dînsa, începură bărbătesce a da într'o parte și'ntralta tufariĭ și ĭedera, ce le sta în cale, și a se apropia în chipul acesta de dînsa. Eară după ce aŭ ajuns cu mare chiŭ și vaĭ în apropierea stânceĭ deteră cu ochiĭ de o pesceră. Și cum deteră eĭ cu ochiĭ de pescera aceea îndată se și băgară în nuntru, cugetând că vor afla într'însa oile pĭerdute. Și'ntru adevĕr că le și aflară. Dar' pe cât de mare lĭ-a fost bucuria la început, când zăriră oile culcate într'un unghieriŭ și rumegând, pe-atâta de mare lĭ-a fost maĭ după aceea mirarea, când căutară maĭ bine în dreapta și stânga și vĕḑură că eĭ nu se află într'o peșteră de rênd, cum se găsesc foarte adeseorĭ pe unele locurĭ și maĭ ales prin munțĭ, ci într'o încăpere largă și frumoasă, încunjurată din toate părțile cu zidurĭ și de-asupra cu boltiturĭ. Și plinĭ de uĭmire, cum eraŭ, îndată cunoscură și se încredințară, de pe icoanele cele mucegăite, carĭ atârnaŭ pe părețĭ, precum și de pe crucile, sfeșnicele, și prapurile, carĭ sta răzimate saŭ aruncate pe jos, că eĭ nu se află într'o peșteră, ci într'o biserică părăsită. Ișĭ luară decĭ oile și întorcêndu-se cu dînsele spre casă, pre cine-l întâlnĭaŭ în drum îl oprĭaŭ în loc și-ĭ istorisĭaŭ că eac'acolo șĭ-acolo aŭ dat peste-o biserică părăsită.

Oamenii și mai ales sătenii, de unde erau ciobanii cu oile pierdute, cum audiră ceea ce le-au istorisit aceștia, se și porniră cu cârdul spre pădurea cu pricina, și cum ajunseră la starea locului începură care din cotro a tăia copacii și tufarii de pe lângă biserică și a o scoate la iveală din întunericul pădurii, unde a stat ascunsă cine sci cât timp de ochii oamenilor. Eară după ce o scoaseră la lumină chiemară pietrari și stoleri și-i puseră s'o tencuească și s'o văruească atât pe din afară cât și pe din nuntru, și s'o acopere.

Pietrarii chiemați, începênd a o tencui, deteră de-o ușă tainică, care ducea într'o pivniță. In pivnița aceea deteră ei de-un săcriu mare de peatră, în care se aflau oase de om. Eară pe o cruce de aur, care asemenea s'a aflat în săcriul acela, sta scris *Dragoș Vodă*, un semn că oasele din săcriu erau ale lui *Dragoș Vodă*, cel dintâiu Domnitoriu român al Moldovei, care după moarte a fost înmormêntat în biserica cea de lemn făcută de dînsul.

Nu mult după aceasta veniră și alți oameni din satele de prin apropiere și începură ași face case pe lângă biserica descoperită de ciobani. Și cu cât mai mulți copaci cădeau la pămênt, cu atâtea mai multe case se rădicau și satul se măria pe ḑi ce mergea. Dar' de astă dată satul nu s'a făcut pe locul acela, unde a fost el mai nainte, ci din sus de biserică mai spre apus, și nici nu s'a mai numit el, ca de la început, *Valea-Uței* sau *Olověț*, ci *Volověț*, și tot așa se numesce el și astăḑi.

Și cu cât se înmulțiau sătenii, cu atâta și pădurea

despre resărit și despre apus se răria și scădea maí tare, până ce în sfârșit ajunseră eĭ cu răritul din colo de dealul *Arșita*, la poalele căruĭa a fost cetățuĭa luĭ Dragoș Vodă.

Și fiind că în timpul de față locul, unde a fost cetățuea precum și împrejurimea acesteĭa e imaș saŭ toloacă, pe care pasc vitele și porciĭ Volovicenilor, și de oare ce din toată cetățuea de odinioară nu se cunosc acuma de cât numaĭ nisce remășite de ziduri și șanțurile, carĭ aŭ încunjurat'o, de-aceea locul acesta nu se maĭ numesce *Fortăreț*, ca la început, ci *Porcăreț*.

Timpul și împrejurările toate le schimbă și le preface. Unele se uĭtă cu desăvîrșire, ear' altele se schimosesc. Așa se vede că s'a întêmplat și cu numirea fortăreței luĭ Dragoș Vodă!

SAS VODĂ.

Când s'a suit *Sas Vodă* pe tronul *Moldoveĭ*, dice că *Siretele*, de şi era cel maĭ vechiŭ oraş din toată ţara şi măcar că locuise înainte de aceasta tatăl seŭ, *Dragoş Vodă*, întrînsul, n'avea nicĭ o singură cetăţue saŭ altă întăritură şi nicĭ o casă maĭ de Doamne-ajută, în care ar fi putut locuì un Domnitorĭŭ. De-aceea se vědu el constrîns aşĭ zidì singur o cetăţue. Dar' unde? . . . în ce loc s'o zidească? După ce Siretele era aşeḑat, ca şi 'n timpul de faţă, între dealurile *Ruina*, *Mĭeḑenĭ* şi *Tătarcina*, carĭ se află în partea despre amĭaḑĭ, apus şi mĭaḑănoapte, eară în partea despre resărit, şi maĭ ales peste rîul *Siret*, care trece alăturea cu oraşul, un şes mare cât poţĭ vedea cu ochiĭ.

După maĭ multă chipzueală şi socoteală se hotărî în sfîrşit să o zidească în partea din urmă, şi anume pe locul acela unde se afla din vechime o mică rădicătură de pământ cu remăşiţele uneĭ *capişte* pe dînsa, căcĭ trebue să sciţĭ că Siretele a fost înfiinţat cu vr'o câte-va sute saŭ miĭ de anĭ maĭ nainte de aceasta de către un popor

străin şi păgân, al căruĭ nume n'a putut străbate până la noĭ. Dar' fiind că rădicătura, despre care ni-ĭ vorba, i s'a părut prea mică şi ne'nsemnată, de-aceea a poruncit el soldaţilor sĕĭ s'o facă maĭ mare, maĭ lungă, maĭ lată şi maĭ înaltă.

Soldaţiĭ, cărora li s'a dat porunca aceasta, nu aşteptară să li se maĭ spue încă odată, ci apucându-se de lucru, prinseră a săpa bărbătesce lut de pe malul drept al Siretĭuluĭ şi cărându-l uniĭ cu căcĭulele, alţiĭ cu coĭfurile, adică care cu ce avea şi cum putea, în nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin de cât o ḑi şi o noapte rădicară şi făcură o întăritură maĭ de haĭ de cum 'şĭ-a dorit'o însuşĭ Sas Vodă.

Pe rădicătura şi întăritura aceea, care de atuncĭ încoace s'a numit de către uniĭ *Intăritură* eară de către alţiĭ *Horodişte*, puse apoĭ Sas Vodă să i se zidească cetăţuĭa dorită, în care avea să locuească şi din care, la timp de mare nevoe şi greutate, avea să se apere în protiva duşmanilor, ce ar fi venit asupra sa şi a oraşuluĭ.

Dar' el nu se mulţămi numaĭ cu atâta, ci fiind om cu frica luĭ D-ḑeŭ şi neaflându-se pe timpul acela nicĭ o singură biserică de peatră în întreg oraşul, cum sfîrşi cetăţuĭa de zidit, puse să i se zidească şi o biserică, în care să aĭbă atât el cât şi supuşiĭ sĕĭ unde se închina şi ruga în ticnă părinteluĭ ceresc. Insă el nu voi ca biserica aceea să se zidească în nemijlocita apropriere a cetăţueĭ, ci ceva maĭ departe pe un tăpşan, care se afla din colo de părĕul *Câcăina*, şi anume în partea despre mĭaḑăḑĭ-apus dela cetăţue.

După-ce a fost acuma și biserica gata și după-ce a sfințit'o în numele *Sfintei Treimi* *), fiind biserica despărțită de cetățue prin părĕul *Câcăina*, și prin urmare neputênd Sas Vodă cu una cu două merge ca să se închine întrînsa de rĕul părĕuluĭ, care uneorĭ venĭa foarte repede și turbure, nimĕruĭ nu-'ĭ era cu putință să treacă de ceealaltă parte, puse să se dureze un pod preste dînsul și anume, după spusa unora, din pĭele de bivol, după a altora de fier, și earășĭ după a altora de aramă. Pe podul acela apoĭ, care lega cetățuĭa cu biserica Sfinteĭ Treimĭ, se ducea atât Sas Vodă cât și curteniĭ sĕĭ la biserică ca să se închine. Ear' după-ce se închinaŭ și se întorceaŭ înapoĭ a casă trăgeaŭ podul după eĭ.

Vĕḑênd *Doamna luĭ Sas Vodă* că soțul eĭ șĭ-a zidit o biserică atât de frumoasă, voi să-șĭ zidească și ea una. Dar' fiind că ea era *Săsoaĭcă* din *Ardeal* și nu-'șĭ schimbâ legea, când s'a măritat după Sas Vodă, de aceea dorĭa să-șĭ zidească o biserică păpistășească, care ar corespunde credințeĭ sale și dorințeĭ celor de-o lege cu dînsa.

Insă Sas Vodă nu 'ĭ încuviințâ să zidească o asemenea biserică, ci-'ĭ spuse din capul loculuĭ că cine doresce și voesce să se închine luĭ Dumneḑeŭ să mearga și să se închine în biserica ce-a zidit'o el, cine nu, ducă-se unde-'ĭ place, că el nimĕruĭ nu-'ĭ dă voe să zidească astfel de bisericĭ în țara sa.

*) Uniĭ orășenĭ spun că *Sfânta Treime* ar fi zidită de *Petru Mușat*, eară Sas Vodă ar fi zidit biserica cu patronul *Sântuluĭ Ioan*, care se află în mijlocul orașuluĭ.

Dar' Doamna, încăpățînată și înțînată, cum era, nu voì să-'l asculte. Din protivă, luându-se după sfatul și îndemnul celor de-o lege cu dînsa, adică a papistașilor, cariĭ căutaŭ toate chipurile și mijloacele ca să tragă pre Românĭ la legea lor, făcu în cĭuda soțuluĭ sĕŭ, chĭemâ pre maĭ mulțĭ zidarĭ străinĭ și-ĭ puse să zidească biserica dorită la vr'o câte-va sute de pașĭ maĭ spre apus de sfânta Treime.

Zădarnică ĭ-a fost însă toată încercarea și munca, căcĭ Sas Vodă nu era unul din ceata acelor oamenĭ, cărora le cânta găina în casă. Vĕḑênd că soția sa nu vrea să-ĭ ție cuvêntul în samă, nu-'ĭ spuse maĭ mult nemică, ci o lăsâ să înceapă lucrul. Ear' când vĕḑù că zidariĭ aŭ pus temelia bisericeĭ și încep acuma a zidì, chiemâ pre vr'o câțĭ-va oamenĭ de încredere la sine și le spuse să sape în taĭnă în timp de noapte, când toată lumea doarme dusă, un șanț pe sub pămênt, începênd dela malul drept al părĕuluĭ Câcaina și până sub temelia bisericeĭ Doamneĭ sale. Ear' când fu șanțul gata le ḑise să așeḑe un vas cu prav sub zidul bisericeĭ, să prindă la gura vasuluĭ o funie scămoasă și lungă, care să ajungă până la capĕtul șanțuluĭ, și'n fie-care noapte următoare să dee foc funieĭ.

Oameniĭ de încredere făcură toate celea ce le porunci Sas Vodă, săpară șanțul, luară în fie-care sară câte un vas de prav și-o funie lungă și scămoasă, puneaŭ atât vasul cât și funia unde trebuĭaŭ să fie puse, și când cugetaŭ eĭ acuma că tot orașul doarme dus și nime nu-'ĭ va putea oblicì și descoperì ce fac, da foc funieĭ, funia

ardea până ce ajungea la prav, ear' când lua pravul foc tot ceea ce zidĭaŭ zidariĭ preste ḑi noaptea sbura în aer.

Doamna şi maĭ ales zidariĭ se miraŭ foarte mult: cum şi de unde vine că aceea ce zidesc eĭ preste ḑi se dărîmă peste noapte? . . . Să nu fi zidit eĭ cum se cade? . . . să fi fost vre-un cutremur de pământ? . . . să fie locul necurat? . . . saŭ ce pĕcatele să fie? . . . Destul că nimĕruĭ nu-'ĭ plesni prin minte care e adevĕrata pricină . . . Dar' şi Sas Vodă cu oamenii sĕĭ de încredere încă nu se deteră de gol, din protivă, voind a veni de hac Doamneĭ şi celor de-o lege cu dînsa, rîdeaŭ în pumnĭ şi nu spuneaŭ nimĕruĭa nicĭ un cuvinţel.

Şi aşa biserica, ce a voit s'o zidească Doamna luĭ Sas Vodă, nu putu defelĭu ajunge la îndeplinire. Ear' Doamna, vĕḑênd că nu-'ĭ chip s'o scoată la capĕt, scăpăra de cĭudă, şi numaĭ dacă ar fi fost în stare, nu sciŭ ce-ar fi făcut. Dar' fiind că nu putea nemică face, înghiţi nodurĭ şi tăcu. Nu mult după aceasta născênd ea un băeţel, iĭ plesni acuma alta prin minte: voi adecă numaĭ decât să-şĭ boteze băetul în legea sa. Şi nusciu ce făcu şi ce direse, destul că-şĭ împlini dorinţa. Dar' tocmaĭ împlinirea acesteĭ dorinţĭ a fost nenorocirea eĭ şi-a nevinovatuluĭ eĭ copil.

Sas Vodă adică, cum prinse de veste despre ceea ce s'a întêmplat, se făcu foc şi pară de mânie. Şi fără a maĭ sta mult pe gândurĭ porunci câtor-va oamenĭ să înjuge *opt bivolĭ albĭ* la un tun, să urce tunul în partea despre amĭaḑĭ a oraşuluĭ, şi de-acolo să-l sloboadă apoĭ în casa, în care a fost botejunea, şi'n care se afla atât Doamna

cu nounăscutul și botezatul băețel, cât și preoțiĭ ce l'aŭ botezat dimpreună cu cumătriĭ, precum și cu mulțĭ alțĭ papistașĭ.

Și cum a poruncit Sas Vodă, așa s'a și întêmplat. Cât aĭ scăpĕra dintr'un amnariŭ bivoliĭ fură prinșĭ la tun, tunul scos în vêrvul dealuluĭ, șĭ-acolo îndreptat și slobodit în casa, unde a fost botejunea și care, cât aĭ clipì din ochĭ, s'a făcut miĭ și fărîmĭ dimpreună cu toțĭ ceĭ ce se aflaŭ întrînsa.

După această tristă și înfiorătoare întêmplare ne maĭ vrênd Sas Vodă să petreacă maĭ mult în Siretiŭ, se hotărì să 'l părăsească și să se ducă unde 'l-or duce ochiĭ și picĭoarele. Și cum se hotărî, așa și făcu. La vre-o câteva dile părăsì Siretĭul dimpreună cu curteniĭ sĕĭ și nu se întoarse maĭ mult îndĕrĕpt.

Părăsind Sas Vodă Siretĭul și remâind cetățuĭa sa în voĭa întêmplăriĭ, fără nicĭ un scut și privighiere, în scurt timp a început a se ruina și a se dărîma, ear' maĭ pe urmă materialul, din care era făcută, fu întrebuințat la zidirea altor locașurĭ, astfel că în timpul de față nu se maĭ află nicĭ o singură urmă dintr'însa, care nĭ-ar putea arĕta locul, unde a locuit odinioară Sas Vodă.

Tot așa s'a întêmplat și cu podul, ce lega cetățuea cu biserica Sf. Treimĭ.

Pe rădicătura de pământ, unde a fost odinioară cetățuea luĭ Sas Vodă, se află acuma *țintirimul jidovesc,* eară la poalele acesteĭa o cărămidărie, unde se fac cărămidĭ și unde s'aŭ aflat în aniĭ din urmă o mulțime de lucrurĭ străvechĭ de pe timpul popoarelor păgâne, carĭ

aŭ locuit în aceste părţĭ. Din pricina aceasta apoĭ aŭ şi început Seretenii, de un timp încoace, a numi rădicătura şi întăritura de pământ de odinioară *La cărămidărie* saŭ *Dealul poduluĭ*, in loc de *Horodişte* saŭ la *Cetăţue*, cum iĭ spuneaŭ maĭ nainte.

Eară pe locul, unde ducea podul cel de pĭele de bivol saŭ de arama, duce astăḑĭ numaĭ o punte ângustă. Şi numaĭ rădicăturile de pământ, carĭ aŭ slujit de căpătâiŭ în partea despre mĭaḑăḑĭ-apus şi carĭ se pot vedea şi astăḑĭ în grădinele de prin prejurul bisericeĭ Sf. Treimĭ, ne maĭ arată că a trebuit să fie odinioară un pod aice.

Biserica St. Treimĭ însă, ca un locaş sânt şi dumneḑeesc, a remas până în ḑiua de astăḑĭ. Atâta numaĭ că ea dintru început nu era simplă, ca acuma, ci avea şi un turn. In anul 1831 însă, după cum spun bĕtrâniĭ oraşuluĭ, fiind un cutremur mare de pământ, 'ĭ-a picat turnul, şi când a picat toată măhălaua s'a cutremurat.

Tot atuncĭ a căpĕtat biserica maĭ multe crepăturĭ marĭ, carĭ nu le avea maĭ nainte, şi din a căror pricină lung timp nu s'a liturgisit întrînsa, temêndu-se atât preoţiĭ cât şi orăşeniĭ ca nu cum-va să se răsipească şi să omoare pre toţĭ ceĭ ce vor fi adunaţĭ întrînsa.

Maĭ pe urmă însă venind nisce ingynerĭ şi cercându-o cu de-amĕruntul aŭ spus că se poate fără de nicĭ o frică liturgisi întrînsa, numaĭ dacă maĭ ântâiŭ se va îndrepta, adică dacă se va înferecа şi întări bine cu nisce pente şi cercurĭ de fier.

Şi cum aŭ spus ingineriĭ, aşa a şi fost, căcĭ înferecêndu-se bine cu pente şi cercurĭ de fier, tencuindu-se

și văruindu-se atât pe din lăuntru cât și pe din afară, și acoperindu-se cum se cade, acuma preoții earăși liturgisesc întrînsa, fără să se teamă că li se va întêmpla ceva, pentru că îndreptată și înferecată, cum este, poate să dureze maĭ tot atâta timp, cât a durat și până acuma.

EARĂ-ŞĬ SAS VODĂ.

Sûnt o samă de dealurĭ și movile în Bucovina, carĭ ți se par că de când e lumea tot așa aŭ fost, cum le vedĭ și astădĭ. Când te uițĭ însă maĭ de aproape la dînsele, când începĭ a scormolì și a cerceta cu de-amĕruntul lutul din care sûnt formate, îndată te încredințezĭ că nu-ĭ așa cum ți s'a părut la început.

Un astfelĭŭ de deal e și *Horodiştea* din orașul *Siretĭŭ.* Dealul acesta nu e un deal firesc, cum li se pare multora, ci el e făcut de mânĭ ominescĭ. *Sas Vodă* adică, nu mult după ce a fost ales Domnitorĭu preste Moldova în locul părinteluĭ sĕŭ *Dragoş Vodă*, a poruncit ostașilor sĕĭ să-l facă, și ostașiĭ îl făcură.

După ce sfârșiră ostașiĭ de rădicat dealul Horodiștea, Sas Vodă le porunci să zidească pe dînsul șĭ-o *cetățue.* Ostașiĭ ĭ-o făcură și pre aceasta.

Dar' Sas Vodă nu se mulțămì numaĭ cu atâta, ci el, fiind un om cu frica luĭ Dumnedeŭ și bisericos, și neaflându-se pe timpul sĕŭ nicĭ o biserică de peatră în Siretĭu, porunci acuma să i se facă și o biserică de peatră,

și anume cam la vr'o 2—300 de pașĭ spre mĭaḑăḑi-apus de cetățue, saŭ maĭ bine ḑis de dealul ce s'a rădicat maĭ nainte.

Ostașiĭ, precum și alțĭ meșterĭ, câțĭ și carĭ vor maĭ fi fost, ïĭ împliniră și această dorință.

După ce a fost acuma și biserica gata, Sas Vodă, puind să i se sfințească, ïĭ dete numele *Sfânta Treime*, care nume ĭ-a rĕmas și până aḑĭ.

Bine! . . . Dar' între cetățue și biserică se afla o vale prin mijlocul căreĭa trecea un părĕuaș . . . Sas, după ce a fost cetățuea gata, s'a mutat întrînsa și acolo locuĭa. Decĭ cum să âmble el acuma la biserică? . . . Să se scoboare în vale, să treacă părĕul, și să se urce la deal, și apoĭ, după sfârșirea rugăcĭunilor, eară să se scoboare la vale, eară să treacă părĕul, și eară să se urce la deal?... Un om de rĕnd putea foarte lesne s'o facă aceasta. Luĭ Sas Vodă însă, ca Domnitorĭu, nu-ĭ venĭa nicĭ de cum la socoteală. Prin urmare, ca trecerea de la cetățue spre biserică și de la biserică spre cetățue să fie cât se poate de ușoară și de îndemânatică, puse în urmă să i se împreune amêndoaŭĕ acestea prin un pod. Și ostașiĭ, saŭ cine va fi fost, împreunară cetățuea și biserica prin un pod prisne de aramă.

Doamna luĭ Sas Vodă, nefiind de una și aceea-și nație și religie cu dînsul, ci *Sască* din *Ardeal,* vĕḑênd pre bărbatul sĕŭ că 'șĭ-a făcut o biserică atât de frumoasă, voi să-șĭ facă și ea una, care ar corespunde maĭ bine credințeĭ sale precum și celor de-o lege cu dînsa.

Sas Vodă, de și căutase maĭ nainte de aceasta toate

chipurile și mijloacele doară poate înduplica pre soția sa ca să treacă la legea luĭ, ear' ea nu voì odată cu capul să treacă și să âmble la biserica luĭ, și deși planurile aces-teĭa nu-ĭ veniaŭ nicĭ de cum la socoteală, totușĭ nu i se puse în protivă, ci o lăsâ să-șĭ facă și ea o biserică după placul eĭ ca să vadă ce-o să se maĭ aleagă și dintr'aceasta.

Sasca, bucuroasă că bărbatu-sĕŭ nu i se pune în pro-tivă, aduna feliŭ de feliŭ de meșterĭ, se apucâ apoĭ cu toată inima de lucru, și în scurt timp fu și biserica eĭ zidită și sfințită.

Sas Vodă, cum a vĕḑut că biserica soțieĭ sale e acuma gata, trimise pre unul dintre oameniĭ sĕĭ de încredere să vadă cum arată în nuntru și ce se petrece în timpul liturghieĭ întrînsa?

Omul de încredere, ducêndu-se și întorcêndu-se în-dĕrĕpt, îĭ spuse că atât Sasca cât și toțĭ ceĭ de-o credință cu dînsa șed prin scaune și astfeliŭ ascultă Sf. liturghie. Ear' cât despre cântărĭ și rugăcĭunĭ îĭ spuse că acelea se deosebesc ca cerĭul de pămênt de cele românescĭ.

Împărtășirea aceasta nu-ĭ plăcù de feliŭ Domnitorĭu-luĭ. Drept aceea poruncì el acuma ostașilor să facă ce vor face și să dĕrîme biserica Sasceĭ, dar' așa să potrivească trebile ca nime afară de dînșiĭ, nimică să nu scie cum și din ce pricină s'a dĕrîmat. Că de va prinde cine-va de veste despre pricina dĕrîmăriĭ, e vaĭ și amar de capul lor

Ostașiĭ, cum li s'a poruncit, așa aŭ și făcut . . . Săpară noaptea în taĭnă un șanț pe sub pămênt din malul pă-rĕuluĭ *Căcăina* până lângă biserica Sasceĭ, puseră apoĭ un boloboc plin de prav sub temeliile acesteĭa, legară un

otgon lung și uns bine cu pĕcură de borta poloboculuĭ, și după aceasta, eșind cu toțiĭ din șanț afară, deteră foc otgonuluĭ. Aprindêndu-se și ardênd otgonul, când ajunse para la borta boloboculuĭ și pravul luâ foc, toată biserica sbură în aer făcêndu-se miĭ de fărîmĭ.

Sasca îșĭ frângea mânele de scârbă, când vĕdu că i s'a dărîmat biserica, dar' nicĭ visând măcar că soțul eĭ ar fi acela, care a pus să i se dĕrîme, ci cugetând că pĭetrariĭ ar fi de vină, că aceștĭa n'ar fi zidit'o cum se cade, se puse din noŭ a zidì altă biserică.

Insă Sas Vodă de astă dată n'o maĭ lăsâ ca s'o sfârșească, ci el dete poruncă oamenilor sĕĭ ca tot ce se va zidì peste ḑi peste noapte să se dĕrîme. Și așa Sasca nu putu maĭ mult de felĭŭ să-șĭ ajungă scopul, să aĭbă și ea o biserică ca a soțuluĭ sĕŭ. De-aceea, vĕḑênd ea dela un timp că numaĭ de gĭaba îĭ este munca, se lăsâ cu totul de zidit.

Nu mult după această întêmplare născu Sasca un băĭat.

Pe cât de mare a fost însă la început bucuria eĭ și a bărbatuluĭ sĕŭ că le-a dat Dumneḑeŭ și lor un fiŭ, care avea să fie urmaș părinteluĭ sĕŭ și stăpânitorĭŭ asupra Moldoveĭ, pe atâta de mare lĭ-a fost maĭ pe urmă scârba. Și eacă de ce! . . . Sas Vodă voĭa ca băĭatul să se boteze în legea luĭ, eară soția sa nu, ca să se boteze în legea eĭ!

De-aice apoĭ eară-șĭ ne'nțelegerĭ, desbinărĭ și certe cu mult maĭ marĭ și maĭ înverșunate de cât maĭ nainte.

In urmă, vĕḑênd Sas Vodă că numaĭ de gĭaba îșĭ bate

capul, că nu-ĭ modru s'o scoată cu buna la cale, se măniâ și boteză cu de-a sila băĭatul în legea luĭ.

Sasca, la rêndul eĭ, vĕḑênd că cuvintele sale nu sùnt băgate în samă, se făcu foc și pară de mânie, și'ntr'o ḑi, pe când era Sas Vodă dus de-a casă, s'apucă și botează băĭatul de-a doua oară și anume în legea eĭ. Fapta aceasta însă aduse nenorocire nu numaĭ asupra sa, ci și asupra băĭatuluĭ. Căcĭ Sas Vodă, cum s'a întors a casă și a auḑit celea ce s'aŭ întêmplat, pe loc porunci ostașilor să încarce un tun și să dee foc caseĭ, în care s'a botezat de-a doua oară băĭatul. . .

Ce era să facă ostașiĭ? . . . Să se pue de pricină? . . . Atâta lĭ-ar fi trebuit, maĭ mult nu! . . . Incărcară frumușel tunul, înjugară patru bivolĭ la dînsul, se suiră apoĭ cu tun cu tot pe dealul *Horaiț* și de-aicea, îndreptându-l și sloboḑindu-l asupra caseĭ, în care s'a botezat de-a doua oară băĭatul, nimiciră nu numaĭ casa, ci și pre Sasca, pre băĭat, pre nănașiĭ din urmă aĭ acestuĭa, precum și pre toțĭ ceĭalalțĭ inșĭ, câțĭ se maĭ aflară adunațĭ în casa aceea.

După această întêmplare tristă Sas Vodă hotărî să părăsască Siretĭul. Și cum a hotărît, așa a și făcut. La vr'o câte-va ḑile părăsi orașul dimpreună cu toțĭ curteniĭ, lăsând atât cetățuea de pe dealul Horodiștea, cât și biserica St. Treimĭ în scirea Domnuluĭ. Și de oare-ce, cum a părăsit el orașul, nu s'a întors maĭ mult de feliŭ îndĕrĕpt, de aceea cetățuea în decurgerea timpuluĭ, neavênd cine să se îngrijească de dînsa, se resipi și se nimici cu totul, eară peatra și cărămida din care a fost zidită, fu între-

buințată spre durarea altor locașurĭ. De aice vine apoĭ că astăḑĭ nu se află nicĭ măcar o singură urmă dintrînsa, care ar arăta unde a locuit odată Sas Vodă. Ba, în scurt timp ne vom trezi că și dealul Horodiștea, unde a fost zidită, nu maĭ este, căcĭ făcêndu-se de-un timp în coace cărămiḑĭ dintr'însul, pe încetul o să dispară și acesta.

Numaĭ singură biserica Sfinteĭ Treimĭ, ca un locaș dumneḑeesc, a maĭ rĕmas, și va maĭ rĕmânea încă lung timp, dacă ceĭ de-un sânge și de-o credință cu Sas Vodă vor cerceta-o cât se poate de des și se vor îngriji cum se cuvine de dînsa! . . .

DOAMNA LUĬ SAS VODĂ.

In partea despre mĭadădĭ a orașuluĭ *Siretĭu* se află un deal cu numele *Sasca*.

Pe-acest deal, pe ale căruĭ coaste se maĭ pot vedea încă și acuma remășițele de peatră ale uneĭ cetățuĭ străvechĭ, se dice că a fost reședința luĭ *Sas Vodă*.

Doamna luĭ Sas Vodă dice că era de a casă *Săsoaĭcă*, și așa de tare înținată și aplicată spre credința părinților seĭ, că ea nicĭ decum nu voĭa să țiĭe serbătorile de-o dată cu bărbatul sĕŭ, cu Sas, care era de legea noastră, adică resăriteană și care ținea serbătorile străbune de-o dată cu Românii, ci ea le ținea tot-deauna deodată cu *Păpistașiĭ*.

Sas Vodă, de la un timp vĕdênd câ numaĭ de gĭaba îșĭ bate capul cu dînsa, că soția sa e așa de înținată și îndĕrĕptnică că n'o poate nicĭ într'un chip înduplica să țiĭe serbătorile de-odată cu dînsul, nu-ĭ dise maĭ mult nemică, ci-ĭ dete pace să țiĭe serbătorile când va vrea și cu cine-a vrea. Ba, el îĭ dete voe să-șĭ zidească încă șĭ-o bisericuță mică, în care să se închine în legea sa.

Eată însă că pe la *Florii*, nu se scie acuma anume în care an, *Sasca*, adică soția luĭ Sas, îĭ dise soțuluĭ sĕŭ, că

ea are mare sĕrbătoare, că ḑiua aceasta e o ḑi foarte însemnată pentru dînsa, deci nime dintre curtenĭ nicĭ dintre târgovețĭ să nu cuteze a lucra, nicĭ a face oareșĭ-care veselie, că ea, dacă n'or asculta-o, are să se supere de moarte.

Sas Vodă, ca un om de pace, ce era, o ascultâ . . . El dete îndată poruncă tuturor curtenilor și târgoveților ca nime să nu lucreze nemică, nicĭ să se veselească, că Doamna sa are sĕrbătoare mare, și că poate să i se întêmple ce-va de cum-va vor cuteza și vor lucra, saŭ se vor veseli, și apoĭ . . . să nu fie vina luĭ atuncĭ, când îĭ va pedepsi pre toțĭ ceĭ ce n'or asculta de dînsul, care după cum a câștiga . . .

Curteniĭ și toțĭ târgovețiĭ îl ascultară pre Sas, și nime n'a lucrat nicĭ nu s'a veselit în aceea ḑi, și Sasca a petrecut Floriile după placul eĭ.

Scurt timp după aceasta sosiră și Floriile luĭ Sas Vodă, adică Floriile noastre ale Românilor.

Acuma spuse și el Doamneĭ sale, că pe cât timp va fi la biserică și se va ruga, nicĭ ea și nicĭ un curtean de legea eĭ să nu lucre, nicĭ să se veselească, fiind că sĕrbătoarea aceasta pentru dînsul încă e o sĕrbătoare foarte mare, și de vor cuteza uniĭ și vor lucra, saŭ se vor veseli, pe urmă, dacă-ĭ va pedepsi, să nu le pară rĕŭ!

Dar' Sasca să fi ḑis atuncĭ:

— Ce-mĭ pasă mie de sĕrbătorile tale!

Eară după ce s'a dus soțul sĕŭ, adică Sas Vodă, la biserică, ea îndată a chĭemat lăutarĭ, pentru că la dînsa trecuse acuma *Postul mare*, și cum aŭ venit lăutariĭ îndată aŭ poruncit să cânte.

Lăutariĭ... ce putură eĭ face?... se supuseră şi începură a cânta. Ear' Sasca cu curteniĭ, cariĭ eraŭ de-o lege cu dînsa, şi cu ceĭalalţĭ străinĭ începură a juca şi a se veseli, făcênd prin aceasta în ciudă luĭ Sas Vodă şi tuturor Românilor.

Sas audi tot ce se întêmplâ în cetăţuĭa sa şi se supĕrâ foarte tare, dar' nu spuse nimĕruĭ nemică, ci stete în biserică şi se rugâ luĭ Dumnedeŭ până la sfârşitul liturghieĭ.

După ce s'a sfârşit acuma liturghia şi după ce a luat Sas nafură şi *mâţişoare* se întoarse a casă dela biserică, şi vĕdênd că lăutariĭ încă tot cântă, şi că soţia sa n'a voit să-l asculte, ci încă ĭ-a făcut în ciudă, s'a mâniat foc, şi'ndat'a poruncit ostaşilor seĭ să dărîme toată cetăţuĭa, precum şi biserica soţieĭ sale, care se afla în mâna stângă a drumuluĭ cum se merge la biserica de adĭ a *Sfinteĭ Treimĭ*.

Această poruncă a luĭ Sas Vodă îndată s'a şi împlinit, căcĭ oameniĭ seĭ, toţĭ neaoşĭ Românĭ, carĭ eraŭ de-o lege cu dînsul şi aveaŭ mare pocsie pre toţĭ veneticiĭ străinĭ, cât aĭ scăpĕra dintr'un amnarĭu sfărmară toată cetăţuĭa şi biserica Sasceĭ, dându-le foc şi bombărdându-le din toate părţile şi omorînd atât pre Sasca cât şi pre toţĭ ceĭ de-o lege cu dînsa, cariĭ îndrăsniră de-a călca porunca domnească şĭ-a se veseli, pe când Sas Vodă era dus la biserică şi se ruga luĭ Dumnedeŭ.

Mânia luĭ Dumnedeŭ ce era!... Când începură Româniĭ a se arunca asupra veneticilor necinstitorĭ şi batjocuritorĭ de sĕrbătorile române, într'o clipă de ochĭ pre toţĭ îĭ făcură fărîmĭ aşa că lung timp după aceasta nu s'a maĭ zărit prin Siretĭu semênţă de-a lor...

Sas Vodă însă, după ce a poruncit ostașilor să sfarme cetățuea și biserica Doamneĭ sale, dice că până într'atâta i s'a împetrit inima că îndată a părăsit Siretĭul și s'a cam maĭ dus. Dar' unde s'a dus? . . . nu se scie nicĭ până în diua de astădĭ . . . Nime nu sci în cotro a apucat? . . . cât a maĭ trăit după această întêmplare și unde a murit? . . .

Ceea ce însă se scie este, că dealul unde a fost reședința luĭ precum și remășițele bisericeĭ Doamneĭ sale, s'aŭ numit după aceea și se maĭ numesc încă și până în diua de astădĭ *Sasca*, după numele soțieĭ sale, care șĭ-a aflat moartea dimpreună cu ceĭ de-o lege cu dînsa sub zidurile cele sfărmate și dărîmate ale cetățueĭ . . .

Ear' ce se atinge de cetățue și de biserica Sasceĭ, spun târgovețiĭ din Siretĭu, că aŭ remas părăsite, că nu le-a maĭ tocmit de-atuncĭ în coace nime și că ruinele lor cu vr'o câte-va decĭ de anĭ maĭ nainte (de an. 1880) eraŭ cu mult maĭ marĭ, însă nesocotința și nepriceperea târgoveților românĭ de-a păstra cu scumpĕtate remășițele străbune, și maĭ ales lăcomia strânsurilor străine, ĭĭ împinse într'acolo, că maĭ mulțĭ aŭ săpat și aŭ luat peatră de-aceasta și aŭ întrebuințat'o pentru zidirea maĭ multor case și crișme din oraș . . .

Dar' să nu ne mirăm de-această faptă, căcĭ cam așa se întêmplă maĭ pretutindene cu remășițele moștenite dela străbuniĭ noștri !

FIUL LUĬ SAS VODĂ.

In partea despre resărit a orașuluĭ *Siretĭu* se află un deal, numit *Ruina*, din pricină că înainte de vr'o câte-va sute de anĭ se afla pe culmea luĭ *o cetate măreață*, din care, în timpul de față, nu se vĕd numaĭ nisce remășițe.

In cetatea aceasta ḑice că a locuit *Fiul luĭ Sas Vodă*, care a domnit preste poporul român.

Eară *Fiul luĭ Sas Vodă* ḑice că era un Domnitorĭu foarte evlavios și ĭubitorĭu de pace. Dar' cu toate că avea nisce însușirĭ atât de alese și de bune, avea el și marĭ dușmanĭ.

Treĭ frațĭ adică, cariĭ se trăgeaŭ dintr'o *seminție venetică*, s'aŭ fost sfătuit ca să-l ucidă, să se împărțească cu avuțiile luĭ, și apoĭ să domnească eĭ preste Moldova.

Insă cărpĕnoșiĭ și reutăcĭoșiĭ frațĭ cu puterea nu-șĭ putură nicĭ de cum ajunge scopul dorit, căcĭ tênĕrul Domnitorĭu, prinḑênd de veste despre ceea ce aŭ eĭ de gând să facă cu dînsul, era foarte luătorĭu de samă. Orĭ încotro se'ntorcea și mergea, era totdeauna încunjurat de prĭetiniĭ seĭ, precum și de alțĭ oamenĭ de încredere, cariĭ

îl păzïaŭ și ferïaŭ astfelïu că nime nu putea să se atingă de dînsul și să-ĭ facă vre un reŭ trupesc.

Vĕḑênd de la un timp ne'mpăcațiĭ seĭ dușmanĭ că cu puterea nu pot să ïasă la capĕt, căutară să-șĭ împlinească dorința prin viclenie. Incepură adică a săpa în taĭnă un șanț pe sub pămênt până la cetate, anume ca prin ajutorïul șanțuluĭ aceluïa să-șĭ ajungă maĭ lesne și maĭ de grabă ținta dorită. Și după maĭ multe lunĭ de muncă ajunseră cu săpatul tocmaĭ unde dorïaŭ, adică până de desuptul odăiĭ, în care dormïa de obiceïu Domnitorïul. Sfârșind șanțul de săpat, așteptaŭ acuma un prilej bun ca să poată străbate în odae, să pue mâna pe Domnitorïu și să-ĭ curme viața. Ear' prilejul cel maĭ bun, după părerea lor, era *noaptea ajunuluĭ de Crăcïun*, când âmblă colindatoriĭ a colinda, cugetând că'n această noapte nime nu le va maĭ purta grija. Se puseră decĭ în cale ca 'n această noapte să între pe neașteptate în odaea de dormit a Domnitorïuluĭ șĭ-acolo să-l ucidă.

Dar' zădarnică lĭ-a fost toată munca și osteneala, căcĭ bine-a ḑis, cine-a ḑis, că: nu e cum vrea omul, ci cum vrea Domnul! . . . Domnitorïul, însciințat fiind la vreme, scăpâ și de astă dată cu viața.

Insă din noaptea aceasta Domnitorïul n'avu maĭ mult liniștea și odihna de maĭ nainte. De-aceea părăsi el cetatea, în care locuise până atuncea, și se strămutâ dimpreună cu toțĭ curteniĭ în valea, unde se află astăḑĭ vatra orașuluĭ Siretïu. In valea aceasta apoĭ, care pe timpul acela era acoperită cu tot felïul de copacĭ groșĭ și umbroșĭ și foarte mlăștinoasă, simțindu-se cu mult maĭ

sigur și maĭ bine scutit, de cât în cetatea cea măreață de pe vêrvul dealuluĭ, îșĭ făcu el altă cetate noaŭă.

Scurt timp după strămutarea Domnitoriuluĭ se strămutară și ceĭalalțĭ locuitorĭ de pe deal în vale și așa se întemeiâ orașul de astădĭ.

Maĭ pe urmă, străbătênd oamenii din di în di tot maĭ afund în pădurea, care se întindea în partea despre apus, deteră de o biserică de lemn dărîmată și maĭ toată putredă, în prejurul căreĭa se afla și un ținterim.

In locul aceleĭ bisericĭ vechĭ zidì evlaviosul Domnitoriu, drept mulțămită pentru scaparea sa din mânele dușmanilor, alt locaș dumnedeesc din peatră, și cu mult maĭ mare și maĭ frumos, de cum a fost biserica aflată. Eară după ce-l sfârșì de zidit îl sfinți și închinâ *Sfântuluĭ Ioan*.

Această biserică, care e una dintre cele maĭ vechĭ din Bucovina și care se află în mijlocul orașuluĭ, se poate și astădĭ vedea. Insă ce-a maĭ făcut după aceea Domnitoriul, ce-a zidit'o, și ce s'a întêmplat maĭ pe urmă cu dînsul, nimene nu scie.

COMORILE LUI VODĂ.

Alăturea cu *drumul împerătesc*, care trece prin orașul *Siretiŭ*, și duce pe lângă satul *Bàlcăuț* la *Suceava*, se află o gârlă.

La începutul gârleĭ acesteĭa, adică acolo unde se întâlnesce *Sasca* cu *Mĭeḑeniĭ*, două dealurĭ carĭ se află în partea despre amĭaḑĭ a Siretĭuluĭ, se vĕd nisce adâncimurĭ în pământ.

Adânciturile acestea însă nu sunt adâncimurĭ firescĭ, ci ele sunt gurile a treĭ pivnițĭ, în carĭ se află maĭ multe buțĭ de banĭ.

Ear' buțile acelea sunt așeḑate acolo de un *Vodă*, despre care se ḑice că a domnit oare-când preste *Moldova* și a locuit în Siretĭŭ, și care la ascunderea comorilor sale, a lăsat urice, carĭ spun cu cea maĭ mare acurăteață unde-'ĭ sunt comorile ascunse și cât de mare e numĕrul banilor, ce se află întrînsele.

Nu mult după alipirea Bucovineĭ la Austria ḑice că dând Moldova de uricele acestea, trimise în ințelegere cu împĕrăția noastră, o comisie să caute pivnițele, să le destupe și să scoată comorile ascunse întrînsele.

Comisia, mergênd și sosind la starea locului, deschise planurile, ce le-a fost luat cu dènsa, căută intrînsele și dând de urma pivnițelor, aŭ pus pre maĭ mulțĭ oamenĭ ca să sape și să le destupe.

Treĭ dile și treĭ nopțĭ de-arèndul se munciră oameniĭ pușĭ cu săpatul, fără să dee de pivnițe. La sfîrșitul dileĭ a treĭa însă săpătoriĭ aŭ dat de treĭ ușĭ de fier.

Multă și mare muncă aŭ avut oameniĭ cu săpatul. Dar' și maĭ mare chin aŭ avut eĭ acuma cu deschiderea ușilor. In sfîrșit totușĭ isbutiră cu mare chiŭ și vaĭ a le deschide.

Și când le deschise, ce să le vadă ochiĭ? O mulțime de buțĭ sta înșirate pe lângă părețiĭ pivnițelor pline de aur lucitoriŭ ca fața soareluĭ.

Săpătoriĭ, cum deteră cu ochiĭ de aurul cel strălucitoriŭ, bucuria lor; îndată trimiseră solĭ în oraș să chĭeme comisia, care era dusă la cină, ca să vie, să numere buțile și să scoată comorile.

Dar' până se adunară domniĭ, din carĭ era alcătuită comisia aceea, la un loc, până se porniră și sosiră, un isvor, care s'a iscat pe neașteptate, umplu tustrele pivnițile cu apă.

Săpătoriĭ, vědênd aceasta, prinseră de grabă a scoate apa, și scoate adĭ, scoate mânĭ, scot maĭ multe sěptěmânĭ de-a rêndul, fără s'o maĭ poată găti de scos, căcĭ pare că era lucru pocit, cu cât scoteaŭ eĭ maĭ repede și maĭ bărbătesce, cu atâta și apa isvorĭa și crescea maĭ tare.

Se vede că isvorul acela de apă era blăstěmul luĭ Vodă, căcĭ el a strîns comorile acelea și le-a ascuns

acolo, nu pentru lăcomia oamenilor, ci ca să aĭbă cu ce plătì *vămile* saŭ *punţile* în lumea ceealaltă.

De aceea şi comisia, vĕḑênd de la o vreme că numaĭ de geaba se muncesc oameniĭ cu scosul apeĭ, puse să încue din noŭ uşile, să astupe gurile pivniţelor, şi se întoarse apoĭ cu nasul în pământ şi cu buzele umflate de unde a venit.

Şi de-atuncĭ şi până astăḑĭ nimene nu s'a maĭ încumetat a destupa pivniţele acelea şi a scoate comorile, carĭ se află întrînsele.

COROANA ÎNGROPATĂ.

Multe şi marĭ neplăcerĭ, neajunsurĭ şi daune aŭ trebuĭt să maĭ sufere Româniĭ în timpurile trecute. Şi nicĭ nu e mirare, după ce ţĕrile locuite de dînşiĭ eraŭ hăţaşul tuturor popoarelor bărbare şi păgâne, carĭ veniaŭ din părţile rĕsărituluĭ şi trecênd ca nisce locuste hămisite printrînsele pe ce puneaŭ mâna pus era.

Şi Româniĭ de multe orĭ, vĕḑênd că nu e alt chip de scăpare, luaŭ tot ce aveaŭ maĭ scump în spate şi apucaŭ drumul spre codru, unica lor scăpare şi mântuire la vreme de mare nevoe şi grea strîmtoare. Ear' dacă aveaŭ vre-un lucru maĭ scump, pre care nu-'l puteaŭ saŭ se temeaŭ să-'l ĭee cu dînşiĭ, îl îngropaŭ într'un loc anumit în pămênt, nădăjduind că întorcêndu-se cu timpul îndĕrĕpt îl vor desgropa şi întrebuinţa ca şi maĭ nainte.

Insă nu numaĭ poporul de rênd, nu numaĭ ţĕraniĭ trebuĭaŭ să îndure astfelĭŭ de neplăcerĭ şi neajunsurĭ, ci adeseorĭ chĭar şi Domnitoriĭ lor.

Aşa i s'a întêmplat, după cum spun bĕtrâniĭ, şi unuĭ Domnitorĭŭ, care a locuit oare când în *Siretĭŭ*, dar'

despre a căruĭ nume nu-şĭ maĭ pot aduce acuma aminte. Strîmtorat fiind adică într'o bună demineaţă de către nisce duşmanĭ şi ne maĭ avênd destul timp când să le ĭasă cu oastea înainte şi să se lupte pĭept la pĭept cu dînşiĭ, bĭetul Domnitoriŭ vrênd nevrênd trebuì să-şĭ scape viaţa prin fugă.

Maĭ nainte însă de a apuca lumea în cap de rěul liftelor celor rele, carĭ voĭaŭ să pue mâna pe dênsul, căutà să-'şĭ ascundă oare-unde odoarele, ce le avea, şi maĭ cu seamă *coroana domnească.* Şi în graba cea mare, neaflând un loc maĭ dosnic şi maĭ potrivit, le aruncà într'o fôntână zidită şi încunjurată cu gratiĭ de fĭer, care se afla în apropierea bisericeĭ *Sânta Treime*, acoperì apoĭ fôntâna cu lut şi cu ce-'ĭ maĭ venì în mână, şi după aceea se pornì şi se duse în treabă-'şĭ, căcĭ nu maĭ era timp de pĭerdut. Şi cum s'a dus, dus a fost până în ḑiua de astăḑĭ, căcĭ nime n'a maĭ auḑit de atuncĭ că s'ar fi întors îndĕrĕpt. Şi ne maĭ întorcêndu-se, poate că coroana luĭ şi aḑĭ ḑace acolo, unde a aruncat'o, căcĭ nime până acuma n'a cercat să descopere fôntâna şi s'o scoată, măcar că urma fôntâneĭ aceleĭa şi astăḑĭ se maĭ poate cunoasce şi lesne ar fi de scos.

STEFAN VODĂ.

Era în vara anuluĭ 1868.

Însoţit de vr'o câţi-va fecĭorĭ de ţeran tinerĭ, veselĭ şi isteţĭ, şi de-un bărbat ca la vr'o 40 de anĭ, m'am pornit spre munţiĭ Cărpaţilor şi, trecênd prin pădurile satelor *Ilişescĭ* şi *Păltinoasa,* apoĭ prin târguşorul *Gura-Homoruluĭ*, pe neaşteptate ne trezirăm la *podul-Voroneţuluĭ*, ce se află în depărtare ca la un pătrarĭŭ de oară spre apus de la *Gura-Homoruluĭ.*

Aice apoĭ, oprindu-ne lângă acest pod, ce duce peste apa *Moldoveĭ*, ne-am lăsat puţintel pe earbă verde sub nisce sălciĭ, ce umbrĭaŭ drumul, lângă un isvor limpede ca cristalul şi rece ca ghĭaţa, care şerpuĭa pintre petrele munceluluĭ numit *Runcul luĭ Ochĭan.* Aice stăturăm puţin ca să ne maĭ odihnim şi să ne recorim, căcĭ radele soareluĭ lucĭaŭ fĭerbinte şi pe feţele noastre curgeaŭ şiroaĭe de sudorĭ.

La spatele noastre se inălţa un şir de stâncĭ marĭ, clădite de la natură una peste alta până spre vêrvul munceluluĭ.

Peste drum de unde stam noĭ maĭ era încă o stâncă mare, rotundă și despărțită de celelalte. Pe stânca aceasta se aflaŭ inscripțiunĭ de toată mâna.

Călĕtorĭul, trecênd pe lângă acest stean mare de peatră, se vede că șĭ-a însemnat numele pe dînsul, lăsând în urmă-șĭ o suvenire, c'a trecut și el o-dată prin aceștĭ munțĭ căr unțĭ, pe lângă aceste stâncĭ uriеșe, ce-șĭ înălța crescetul până la norĭ.

Vĕḑênd eŭ aceasta peatră peste tot hiroglifisată, grăbiĭ plin de curiositate spre dînsa ca să discifru hiroglifele, ce-mĭ da nisce închipuirĭ, că poate sunt nisce suvenirĭ încă de pe timpul străbunilor noștri, când adeseorĭ treceaŭ prin codriĭ aceștĭa în contra dușmanilor, ce curgeaŭ ca ploaĭa din părțile apusene asupra Românilor din Moldova.

Dar' ce să vĕd?

Apropiindu-mĕ de această stâncă nu putuĭ alta nemică deslega, decât nisce litere simple, nisce nume cu totul străine, de carĭ nu auḑisem în vieața mea.

Eraŭ numele călĕtorilor.

Neaflând eŭ ceea ce dorĭam să aflu, fără de 'ntârḑiare mĕ reîntoarseĭ eară-șĭ la companioniĭ meĭ de lângă isvorul numit.

— Ce-aĭ cetit acolo, domnișorule! — mĕ întrebâ un fecĭor, după ce m'am întors înapoĭ, — spune-ne și noaŭe!

— Nemică de înteres! — ĭĭ respunseĭ eŭ.

— Cum se poate!... nemică nu spune pe peatra aceea? — mĕ întrebâ și badea *Ion*, căcĭ Ion se chĭema bărbatul, care ne însoțĭa, — mie mi se pare că totu-șĭ

trebue să fie ce-va acolo, de oare-ce eŭ am vĕḑut maĭ de multe orĭ nisce scobiturĭ în acea stâncă, ce se par a fi scrisoare, ... nu-ĭ aşa?

— Drept că sunt semne de scrisoare acelea scobiturĭ, dar' din cât am putut eŭ deslega şi cetì, nu este nemică, ce ne-ar putea înteresa pre noĭ.

— Nemică?

— Nu! . . . . nemică!

— Mare lucru!

— Poate veĭ scì, dumĭa-ta, maĭ bine, bade Ioane, — ḑise alt fecĭor zimbind, — ĭan mergĭ de cetesce şi ne spune şi noaŭe! . . .

— Ce scițĭ voĭ, gurişilor! — urmâ badea Ion cam atins de cuvintele fecĭoruluĭ, — eŭ n'am învĕțat la scoală, ca să sciŭ carte şi scrisoare, şi e prea târḑiu de-acuma ca să maĭ sciŭ, dară vĕ voĭŭ povestì una, ce tocma socotĭam că va fi însemnată pe peatra aceea . . . . Voĭŭ spune o istorie, ce am auḑit'o încă de la părintele meŭ, ... Dumneḑeŭ să-l odihnească, căcĭ a murit de mult, . . . ce s'a petrecut prin munțiĭ aceştĭa aĭ *Voronețuluĭ*, pe lângă aceste stâncĭ marĭ, ce par că se restoarnă asupra noastră!

— Că Ḑeŭ! . . . . dumnĭa-ta, bade Ioane! — ḑiseĭ eŭ maĭ departe — veĭ fi sciind multe de la moşiĭ şi strămoşiĭ noştri, cariĭ cu cea maĭ mare plăcere povestĭaŭ multe de toate fiilor sĕĭ toamna pe la clăcĭ, earna pe la şeḑetorĭ, la zarea foculuĭ, precum şi la alte felĭurite adunărĭ şi petrecerĭ: despre *Fețĭ-frumoşĭ*, despre *Păunaşiĭ-codrilor*, precum şi despre voĭniciĭ şi vetejiĭ ceĭ maĭ vestițĭ, maĭ însemnațĭ şi maĭ marĭ aĭ noştri, ca un

Dragoş Vodă, ca un *Ştefan Vodă*, ca un *Petru Rareş Vodă*, şi de alţiĭ, cariĭ de multe orĭ aŭ rătăcit prin munţiĭ aceştĭa, ce eraŭ pe-acelea timpurĭ pustiĭ din cap până'n picĭoare şi locuiţĭ numaĭ de fiere selbatice.

— Vorbă să fie! şi dumnĭa-ta, domnişorule, nu sciĭ nemică? . . . Dumni-tale nu ţĭ-a istorisit nime aşa ce-va?

— Ba da! însă despre pĭetrile acestea până acuma nu-mĭ aduc aminte să-mĭ fi spus cine-va ce-va.... Mĭ-ar plăcea, şi ţĭ-aşĭ fi foarte mulţămitorĭŭ, când dumnia-ta aĭ fi cel dintăĭu, care mĭ-ar povestì istoria acestor pĭetre.

La acestea cuvinte, badea Ion, tuşind odată bine, spre a-şĭ da rost curat şi curgĕtorĭu cuvintelor sale, începu a istorisì.

— *Stefan Vodă* — spuneaŭ bĕtrâniĭ — când era băeţel tênĕr, numaĭ de vr'o câţĭ-va anĭ, nu sciŭ cum a venit şi de unde-a venit, destul atâta că s'a rătăcit odată prin munţiĭ aceştĭa aĭ Voroneţuluĭ.

Àmblând el maĭ mult timp şi horhăind pe coastele şi pe stâncele acestea, pe malurile Moldoveĭ şi văile acestor munţĭ pustiĭ, căcĭ pe-aceea vreme eraŭ pe-aice numaĭ codriĭ, orĭ unde te'ntorceaĭ şi te uĭtaĭ cu ochiĭ, fără ţipenie de om, şi neputênd eşì tênĕrul Stefan pe oare unde la vr'un drum, saŭ cel puţin la vr'o cărăruşă călcată de fiinţă omenească, dete într'o vreme de-o radă licurindă, de-o lumină ce lucea pintre crengile copacilor dintr'o chiliuţă de lemn prin ferestuĭca eĭ cea mică.

Spre chiliuţa aceea apoĭ înăintâ Stefan cu paşĭ ĭuţĭ şi plin de vioşie, presupunênd că dacă acolo e lumină, trebue să fie şi vr'un suflet de om.

Ajungênd el, după cale de vr'o câteva ceasurĭ, cu mare greŭ până la chiliuță, bătu în ușă să i se deschidă.

— Cine e acolo?! — întrebâ atuncĭ un călugăr evlavios, care se afla în nuntru cufundat cu totul în rugăciunile sale, ce le aducea luĭ Dumnedeŭ fără de încetare și din adâncul inimeĭ sale. — Cine mĕ împĭedică înrugăcĭunea mea și aice în crieriĭ munților, unde numaĭ fĭerele cele selbatice locuesc?

— Cine să fie!... eŭ sunt!—rĕspunse tênĕrul Stefan plin de bucurie, că nu s'a înșĕlat în presupunerea sa, ci totu-șĭ a dat de-un om pămêntean, care o să-l ferească de toate primejdiile, cărora a fost până atuncea espus.

— Eŭ sunt! — dise el maĭ departe, — un băețel, care demult rătăcesc prin aceștĭ munțĭ pàrdalnicĭ și pustiĭ, neaflând nicăirĭ nicĭ un repaus, de și alerg în toate părțile să daŭ de vr'o ființă omenească, care să mĕ scoată la lume,... să mĕ scoată acolo unde sunt oamenĭ... Șĭ-acuma, se vede că numaĭ Dumnedĕŭ m'a îndreptat și mĭ-a arătat chiliuța aceasta, în care vĕd că lucesce o radă de lumină prin ferestuĭca eĭ cea mică . . . Veniĭ la tine, orĭ cine veĭ fi, să-mĭ daĭ sălaș, căcĭ e destul de când rătăcesc și tremură inima în mine atât de slăbăcĭune și de foame, cât și de frica cea mare ce-o am, de când rătăcesc prin aceștĭ munțĭ fioroșĭ.

— Maĭ așteaptă puțintel, până ce mĭ-oĭŭ mântui de dis rugăcĭunile, șĭ-apoĭ te-oĭŭ primi! — respunse atuncĭ *Săhastrul*, căcĭ călugărul acela era un Săhastru, un pusnic, ce se feresce de oamenĭ și trăesce în rugăcĭunĭ și post departe de lumea cea rea și stricată.

Stefan ne maĭ putênd sta pe picĭoare de ostenit ce era, se puse jos lângă uşa chiliuţeĭ şi aşteptà cu nerăbdare, până ce i s'a deschide.

Sfârşîndu-şĭ Săhastrul rugăcĭunile deschise uşa chiliuţeĭ şi dise eară-şĭ:

— Vino copile! . . . vino să te vĕd . . . Întrá în chiliuţa mea! . . .

Stefan întrâ în nuntru.

În chiliuţă se afla o măsuţă de lemn, pe măsuţă o lumină şĭ-o carte, din care cetĭa Săhastrul sfintele rugăcĭunĭ.

Aceea era lumina, ce-a fost zărit'o Stefan din depărtare printre crengile copacilor.

— Eac' aice aĭ repaus! dise Săhastrul, după ce tênĕrul Stefan întrâ în nuntru. Şi fără de-al maĭ întreba de unde-ĭ, al cuĭ e şi cum de-a rătăcit prin aceştĭ munţĭ, ci numaĭ uĭtându-se la el din cap şi până'n picĭoare şi cunoscêndu-l de-un băet bun şi detreabă, iĭ dise maĭ departe:

— Ce nĭ-a lipsì Dumnedeŭ nĭ-a împlinì . . . Eŭ îţĭ voĭu fi ţie ca un părinte şi tu îmĭ veĭ fi mie ca un fiŭ al meŭ. Tu veĭ sta de-acuma aice cu mine, până ce veĭ cresce maĭ mare, saŭ până ce un om pămêntean va rătăcì ca şi tine pe aicea, căruĭa să te încredinţez ca să te scoată la ţară, căcĭ eŭ nicĭ când nu am datină să ĭes din aceste pădurĭ . . . . . . Eŭ nemică de lucru nu ţi-oĭŭ da ţie, fără numaĭ ca să-mĭ facĭ de mâncare de ameadă-dĭ şi să grijescĭ chiliuţa aceasta, eară celalalt timp le-ĭ pe-

trece și tu in rugăciune ca și mine, saŭ spre alte lucrurĭ trebuincĭoase, dar' religioase.

— Așa aĭ cuvêntat, părinte sfinte! așa să fie! . . . eŭ așa voĭu face! — respunse tènĕrul Stefan.

Stefan a și făcut toate, dupre cum ĭĭ dise evlaviosul Săhastru.

În toată demineața se scula de-odată cu soarele și grijia frumos chiliuța.

Când sosĭa ameadădĭul ospĕțul era gata pus pe masă. Tot celalalt timp îl petrecea și el în rugăcĭune ca și îngrijitorĭul seŭ.

Săhastrul însă în toată dina desdemineață se ducea din chiliuță și nu venĭa până la ameadă-dĭ. De la ameadă-dĭ nu venĭa eară-șĭ până ce nu înopta.

Unde mergea el și ce făcea, nu era cunoscut tênĕruluĭ Stefan . . . Aceasta era un secret pentru dînsul.

De la o vreme însă picâ Stefan pe gândurĭ și se'ntreba: oare unde să meargă Săhastrul în toată dina, fără ca să viĭe până la ameadă-dĭ și de la ameadă-dĭ până ce înoptează, nespuindu-ĭ nemică . . . Ce face el în aceea vreme? se'ntreba Stefan totdeauna, de câte orĭ remânea singur în chiliuță.

Și așa gândind și intrebându-se ĭĭ venì odată în minte, când avea Săhastrul să se ducă de la chiliuță, să meargă și el pe urma luĭ.

El se pornì și mergênd o bucată de loc prin pădure, dete de un schitișor săpat într'o peatră, unde, uĭtându-se prin borta cheiĭ de la ușa schitișoruluĭ, care era închis, vĕdu doĭ inșĭ închinându-se.

Era *Sàhastrul* şi-un *ânger*.

După ce a observat Stefan aceasta, pe loc se intoarse îndĕrĕpt la chiliuţă . . . Griji chiliuţa ca şi maĭ nainte... Ospĕţul era gata numaĭ să vie Săhastrul. Însă el acuma nu puse pe măsuţa cea mică, ca maĭ, 'nainte, numaĭ o lingură, cu care îndătina Săhastrul totdeuna să mănânce, ci doue, socotind că va veni şi celalalt închinătoriŭ al luĭ Dumneḑeŭ.

Dar nu! . . . Ângerul n'a venit . . . El a remas acolo în schitişor . . . numaĭ Săhastrul singur a venit a casă...

Întorcêndu-se Săhastrul şi vĕḑênd doaue linguri pe măsuţă ḑise:

— Stefane! de când eştĭ tu la mine, aceasta nu mĭ-aĭ făcut'o, şi cum de-aĭ cutezat acuma să mĭ-o facĭ? . . . Cum de-aĭ pus tu doaue lingurĭ pe măsuţă? . . .

— Apoĭ dă! — respunse Stefan smerit — eŭ am mers pe urma Sfinţieĭ-tale, părinte, şi vĕḑênd pe doĭ inşĭ închinându-vĕ în schitişorul, care mie până acuma îmĭ era necunoscut, am socotit că, . . . dă! . . . ce să-ţĭ spun? . . . am socotit că va veni şi soţul de rugăcĭunĭ al Sfinţieĭ-tale, şi de-aceea mĭ-am propus să pun doaue linguriţe pe masă: una pentru Sfinţia-ta şi una pentru dînsul.

Săhastrul, auḑind aceasta, se uĭtà cu ageriĭ sĕĭ ochĭ lung asupra luĭ Stefan şi-apoĭ ḑise:

— Băete! făptura ta, căutăturile tale, isteţimea şi îndràsneala ta arată cum că tu nu eştĭ din oamenĭ proştĭ şi sîngur încă n'aĭ să fiĭ om prost, ci aĭ să fiĭ un om foarte mare şi 'nsemnat, . . . un veteaz . . . Da! . . . un

veteaz! . . . Du-te deci dară de la mine! . . . nu petrece timpul înzădar în aceşti munţi pustii . . . . Du-te! căci tu ai acuma destulă minte şi noroc, cari să te poarte. Eŭ te binecuvintez, şi tu vei fi în scurtă vreme un veteaz foarte mare; . . . vei fi *Vodă* preste această ţară, şi-atunci multe litfe rele vei birui, mulţi păgâni şi căpcâni ţi s'or închina ţie în viaţa ta. De aceea eacă-'ţi spun acuma, şi-'ţi însemnează cuvintele mele: totdeauna să cinstesci pre Dumneḑeŭ, totdeauna să-i înalţi laudă de mărire, şi ori ce lucru vei începe, fie ne'nsemnat saŭ mare, totdeauna să-l începi cu gândul la Dumneḑeŭ, căci . . . numai cu ajutoriul prea bunului şi puternicului Dumneḑeŭ vei aduce ori şi ce lucru la un capĕt bun. Şi când ţi-a fi ţie mai greŭ în lume, când vei fi mai supĕrat şi mai năcăjit, atunci să-ţi aduci aminte de cuvintele mele şi să faci aceea ce-ţi spun eŭ acuma. Şi totdeauna, de câte ori vei purta resboiu cu duşmanii ţĕrii noastre şi-a Românilor, fraţii noştri, — cu păgânii cei ne'mpăcaţi, cari resboaie totdeauna le vei câştiga, tu totdeauna să faci câte o mŏnăstire saŭ o biserică spre lauda şi mărirea lui Dumneḑeŭ, de la care vei primi ajutoriul, puterea şi virtutea vetejască,—şi întru cinstea Sfinţilor, căci numai aşa ţi-i ajunge scopul şi ţinta cea dorită de tine şi de poporul, ce le-i avea sub conducerea şi scutul tĕŭ.

Ţine bine minte că, după ce vei ajunge pe tronul Moldovei, după ce te vor alege Românii Domnitoriu şi stăpânitoriu preste această ţară, să faci şi aice, în munţii

aceştĭa o mŏnăstire spre vecĭnica aducere aminte că aĭ rătăcit odată prin acestĭ munţĭ şi aĭ fost scutit de mine!

— Sunt ascultătorĭŭ la toate, Sfinţite părinte! — respunse tênĕrul Stefan, după ce sfârşi Săhastrul.

— Voĭ împlini — urmâ el maĭ departe — ca o sfântă dătorinţă toate celea, ce mi le spuĭ Sfinţia-ta astă-ḑĭ şi mĕ sfătuescĭ ca să le fac, numaĭ dacă prea bunul Dumneḑeŭ mĭ-ar ajuta să fiu aceea, ce-mĭ prorocescĭ că voĭŭ fi . . . După aceste cuvinte a sărutat mâna Săhastruluĭ, şi luându-şĭ remas bun de la dînsul, s'a depărtat eară-şĭ pe lângă aceste stâncĭ urieşe, prin acestĭ munţĭ pustiĭ, căcĭ trebue să sciţĭ, că pe atuncea munţiĭ aceştĭa, după cum v'am maĭ spus, nu eraŭ, ca acuma, împoporaţĭ, ci sĕlbaticĭ, că cu mare greŭ puteaĭ străbate printrînşiĭ.

În cotro a mers şi ce s'a făcut, după ce a părăsit Stefan pre Săhastru, nu se scie până în ḑiua de astă-ḑĭ . . .

— Cum aşa? . . . n'a dat de vr'o fiinţă omenească, care să-l scoată din aceştĭ foştĭ odată codriĭ cu sehelbĭ dese, cu mult maĭ dese de cum sunt acuma? — întrebaĭ eŭ pe badea Ion, care mi s'a părut că voesce să curme aice istoria sa.

— Ascultă maĭ departe! — urmâ el eară-şĭ — nu că s'ar fi pĭerdut, ci numaĭ nu se scie cum şi prin cine a eşit la şes, la ţară între oamenĭ; . . . şi alta nu se scie, decât că a eşit de-odată pe neaşteptate o faĭmă în ţară cum că Moldoveniĭ, adică Românîĭ din Moldova şi Bucovina, căcĭ pe-acele vremĭ amêndoaue aceste ţerĭ făceaŭ una şi se numĭaŭ amêndoaue *Moldova*, — adică l-aŭ ales pre Stefan de Domnitorĭŭ, saŭ cum se maĭ ḑice

Vodă peste toată țara, și de acolea înainte, Stefan al meŭ a fost om, nu ceva!

El era voĭnic în toate și la toate.

Trăgea cu arcul, că nu era altul să se mĕsure cu dînsul . . . Se lupta cu toate litfele cele rele, cu *căpcânĭ*, cu *Turcĭ*, cu *Tătarĭ*, cu *Ungurĭ*, cu *Leșĭ*, cu toată legea, și pre toțĭ ĭĭ învingea, căcĭ era voĭnic și meșter în bătălie.

Era un veteaz mare, un Năsdrăvan, nu alta.

Eacă cuvintele Săhastruluĭ împlinite!

— Și așa se sfârșesce istoria aceasta?

— Ba nu! . . . maĭ este încă! . . . așteaptă numaĭ! . . .

Bĕtrâniĭ bĕtrânilor noștri istorisĭaŭ, cum că Stefan, după ce s'a făcut Vodă preste toată țara Moldoveĭ, de multe orĭ âmbla pe aicĭ ca Păunașiĭ-codrilor, trecênd din *Suceava* în sus cătră *Ardeal*, să maĭ depărteze și să maĭ sferme din ceĭ dușmanĭ, și-apoĭ eară se 'nturna înderĕpt, căcĭ nu-ĭ păsa de nime.

Ḑĕŭ! nu-ĭ păsa de nime, căcĭ era Năsdrăvanul Năsdrăvanilor.

O dată din întêmplare însă fu strîmtorit din toate părțile. Toțĭ împĕrațiĭ și craiĭ de prin prejur s'aŭ fost legat de capul luĭ, ca scaĭul de oaĭe, încât că cu mica sa oștire ĭĭ era cu neputință să-șĭ apere țara de dușmanĭ.

Ce să facă acuma Stefan? . . . Cum să scape de dînșiĭ? . . . Și așa cufundat în cugetele sale, îșĭ aduce de-odată aminte de Săhastru și de cuvintele luĭ . . . Decĭ fără multă socoteală și 'ntârḑiere lăsâ el atuncĭ toate de-o parte și alergâ eară-șĭ aice în munțiĭ aceștĭa.

Se dice însă că venind el de-a doaua oară, n'a aflat pe Săhastru aice, intr'acești munți, ci în munții *Homoruluĭ*, chĭar acolo unde se află astă-dĭ *Mŏnăstirea Homoruluĭ*.

Era o noapte viforoasă și întunecoasă aceea, când trecu Stefan cu puținĭ ostașĭ prin munțiĭ Homoruluĭ și dete eară-șĭ cu ochiĭ de-o radă licurindă de lumină într'o chiliuță.

El merse acolo și bătu la ușă să-ĭ deschidă.

Săhastrul, care tocma atuncĭ era cufundat cu totul în rugăcĭunile, ce le aducea luĭ Dumnedeŭ fără de 'ncetare și din adâncul inimeĭ pentru scăparea țěriĭ, pre care o amerințaŭ dușmaniĭ cu perire, respunse luĭ Stefan Vodă:

— Aĭbĭ bunătate și așteaptă puținel până ce mĭ-oĭŭ mântui de dis rugăcĭunile, șĭ-apoĭ te voĭŭ lăsa să întri.

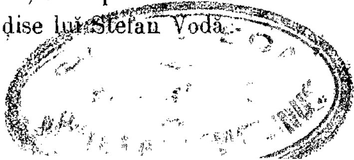
După vr'o câte-va minute se deschise ușa chiliuțeĭ și Stefan Vodă întrâ c'o față tristă, pe care era respicată grija inimeĭ sale pentru primejdia cea mare, în care se afla țara.

Săhastrul primi pre Domnitoriŭ cu tot ce avea în săraca-șĭ chiliuță, apoĭ îl întrebâ cum maĭ staŭ trebile țěriĭ.

Stefan îĭ respunse:

— Cuviosule părinte! acum odată aŭ venit lucrurile până la atâta, cât nu pot avea nicĭ o nădejde de-am putea scăpa și mântui pre ĭubita-mĭ țară de cotropirea oardelor bărbare!

Săhastrul șĭ-ațintesce ageriĭ sěĭ ochĭ asupra luĭ Vodă, și c'un ton apăsat cam bănuitoriŭ, dar' plin de încredere și însuflătoriŭ de curagĭu, dise luĭ Stefan Vodă:

— Înălțate Doamne! se poate ca inima cea de leŭ a unuĭ Stefan Vodă să vie la nisce simțeminte așa de nevrednice de dînsa? Se poate ca Măria-ta să aĭbĭ așa de puțină încredere în Dumnedeul puterilor? Crede cuvintelor mele, — nu uĭta ce țĭ-am spus încă când te-aĭ despărțit de mine . . . sciĭ când eraĭ mic? că veĭ fi un veteaz mare și nime nu te-a învinge, — că apărătoarea mână atotputernică a luĭ Dumnedeŭ încă nu s'a depărtat de Moldova și o va mântui chĭar prin vetejia Măriеĭ-tale, dacă veĭ face numaĭ juruință tare înaintea acestuĭ altarĭu sfințit, că după ce-ĭ învinge pre dușmanĭ, și-ĭ veĭ alunga, și ni veĭ mântui țara de păgânĭ, veĭ face pe locul acesta o mŏnăstire în cinstea *Sântuluĭ George*. Pe lângă aceasta dacă veĭ face juruință totdeauna înaintea unuĭ rĕsboĭŭ îngrozitorĭŭ, că după sfîrșirea aceluĭ rĕsboĭŭ cu bine veĭ face eară-șĭ câte-o mŏnăstire sfântă!

Stefan făcu juruință cu toată inima . . . Se depărtă apoĭ mângăĭat și începu a da resboĭŭ, curățind țara de toțĭ dușmaniĭ, eară după aceasta, avênd pace, a făcut *Mŏnăstirea Homoruluĭ.*

Și nu numaĭ această mŏnăstire, ci el a făcut maĭ mult de 24 mŏnăstirĭ. Chĭar și'n satul *Voroneț*, — vedețĭ voĭ satul Voroneț? . . . eată-l colo pe valea cea despre meadă-dĭ, între ceĭ treĭ munțĭ: *Ipati*, *Brusturosul* și *Secătura*, — acolo încă a făcut o mŏnăstire spre vecĭnica aducere aminte, cum că s'a pĭerdut odată pe aceea vale, când a fost mic, împlinind cuvintele Săhastruluĭ.

Colo! unde va fi fost schitișorul Săhastruluĭ, acolo se află și astă-dĭ o mŏnăstire vechie zidită de Stefan Vodă

cel bun și mare. Și clopotele acesteĭ bisericĭ până și astă-dĭ, trăgêndu-se, sună: *»Ștefan Vodă ne-aŭ făcut!«*

Eacă, dragilor meĭ! — încheĭâ badea Ion, — istoria despre care socotiĭ eŭ că va fi măcar ciș-ce-va însemnat pe stanul cel de peatră! . . .

Sfârșind badea Ion de spus trădițĭunea aceasta, pre care cu toțiĭ am ascultat'o cu cea maĭ mare băgare de samă, ne rădicarăm de jos și maĭ aruncând încă o privire asupra încunjurimeĭ unde stăturăm, ne-am pornit maĭ departe în drumul nostru . . .

STEFAN VODĂ ȘI UNGURIĬ.

Ḑice că Stefan Vodă era, după cum am auḑit istorisindu-se din moșĭ-strămoșĭ, omul cel maĭ înțelept, maĭ isteț, maĭ vestit și maĭ tare dintre toțĭ împĕrațiĭ și craiĭ de pe vremea luĭ.

In viața sa să se fi luptat el cu multe litfe rele, cu mulțĭ căpcânĭ, cu multe felĭurĭ de limbĭ păgâne, cu multe popoare străine, carĭ intraŭ în țară și cutrieraŭ șesurile și câmpiile cele întinse și mânoase ale Moldoveĭ tocma ca nisce lupĭ hămisițĭ. El s'a luptat cu *Tătarĭ*, *Căzacĭ*, *Ungurĭ*, *Turcĭ*, *Leșĭ* și cu câțĭ alțiĭ, dară pre toțĭ iĭ bătea, pre toțĭ iĭ biruĭa, căcĭ nime nu era așa de priceput și ajuns la cap ca dînsul, nime nu scia ca dînsul rênduealа rĕsboĭuluĭ.

Odată învinsese el pre toțĭ dușmaniĭ sĕĭ, dându-le frică ca să nu-l năcăjească maĭ mult, ci să-ĭ dee bună pace, dacă li-ĭ de lumea aceasta și li-ĭ dragă viața.

Și in adevĕr! . . . o bucată de vreme nu-l năcăjise nime nicĭ dintr'o parte, și nicĭ un dușman nu se sculâ asupra sa, ci-ĭ dădură toțĭ bună pace, temêndu-șĭ coșiĭ,

şi ferindu-se de el, ca să nu-ĭ căptuşească unde-va şi să-ĭ sfarme cu totul; căcĭ . . . să te ferească ceriul! . . . Stefan Vodă, când se întărîta, era mânia luĭ Dumneḑeŭ . . . era maĭ rěŭ şi de cât un leŭ . . . sciĭ, colea, când il stirnescĭ din culcuşul sěŭ şi-l zidărescĭ . . . bătea şi tăĭa in duşmanĭ ca în curechĭŭ necruţând pre nime, de-ar fi fost măcar orĭ şi cine . . . să fi fost chĭar şi frate-sěŭ, numaĭ să fi sciut că-ĭ duşman.

In acest timp de pace sta Stefan pe lângă curtea sa cea strălucită şi măreaţă din Suceava, orênduind cele trebuincĭoase în ţară, grijind de supuşiĭ sěĭ, ca să le meargă bine şi să fie fericiţĭ şi îndestulaţĭ atât în timpul domnieĭ, cât şi după moartea luĭ; eară în ḑile de sěrbătoare petrecea cu curteniĭ şi sfetniciĭ sěĭ, eşĭa, când eraŭ serile sănine, frumoase şi călduroase, în grădina de pe lângă curtea domnească, şi acolo se preumbla cugetând ne'ntrerupt la cele viitoare şi la binele ţěreĭ.

Dar' eată! . . . tocma când se socotĭa el a fi maĭ liniscit, tocma când gândĭa, că n'o să se maĭ lupte cu nime, ci va rěmânea o bucată de vreme în pace, tocma atuncĭ îĭ sosesce o veste la Suceava că *Unguriĭ* se sculară eară asupra Moldovenilor şi voiră să între cu toată oastea lor în Moldova, ca să-l bată şi să-l depue pre Stefan, şi în locul luĭ să rădice pre un alt Domnitoriŭ în scaunul Suceviĭ.

Această scire nu-ĭ prea plăcu luĭ Stefan. Dar' fiind că n'avea în cotro, trebuĭa să se pregătească cât maĭ de grabă de rěsboĭŭ şi să plece el maĭ ântâiŭ înaintea duşmanilor, până a nu putea apuca aceştĭa să între în ţara luĭ.

De aceea chiemâ el la sine îndată pre toţĭ sfetniciĭ săĭ şi pre toţĭ căpitaniĭ de oaste şi se sfătui cu dînşiĭ, ce să facă şi cum să înceapă, că doară vor putea învinge ca şi maĭ 'nainte pre duşmanĭ.

Sosind ceĭ chĭemaţĭ puse îndată la cale, ca să se adune toţĭ fecĭoriĭ ceĭ maĭ voĭnicĭ de prin ţară la Suceava şi de-acolea să plece cu toţiĭ cât maĭ de grabă în prijma Ungurilor.

Ceea ce se sfătuiră eĭ, se şi făcu.

Până în câte-va ḑile o mulţime mare de ostaşĭ era adunată în Suceava.

Fecĭoriĭ ceĭ maĭ voĭnicĭ, maĭ iscusiţĭ şi maĭ isteţĭ eşiră întru ajutorĭŭ.

Care de care se îndesa maĭ nainte... care de care voĭa să ajungă maĭ aproape de Domnul lor Ştefan, ca la cel maĭ bun, maĭ scump şi maĭ ĭubit părinte, şi apoĭ să plece alăturea cu acesta la rĕsboĭŭ şi să dee faţă cu Unguriĭ, ce cutezară a lăţi faĭma, că vor să între în ţara Moldoveĭ şi să le răpească averile, precum o făcuse eĭ maĭ de multe orĭ.

Pe timpul acela eraŭ fecĭoriĭ voĭnĭcĭ şi inimoşĭ, nu ca fecĭoriĭ din ḑilele noastre, cariĭ, când aud de vre o bătălie, socot că pică cerĭul pe dînşiĭ.

Atuncĭ, când auḑĭaŭ că Turciĭ, orĭ Tătariĭ, orĭ Unguriĭ, orĭ alţĭ păgânĭ şi duşmanĭ, aŭ întrat în ţară şi voesc să o prade, heĭ! să-ĭ fi vĕḑut numaĭ, cum apucaŭ secure, coasă, furcă de fĭer, saŭ orĭ şi ce le venĭa în mână, şi cât aĭ bate în palme eraŭ pe drum, gata de a da pĭeptul cu orĭ şi cine şi aşĭ pune chĭar şi viaţa pentru

ţara şi legea lor . . . căcĭ pe atuncĭ mergea treaba altfelĭŭ! . . . Românul de pe timpul acela nu se lăsa, ca acuma, călcat în picĭoare de orĭ ce venetic ticăit şi flămând şi de câţĭ prizăriţĭ şi bătuţĭ de Dumneḑeŭ, ci spunea duşmanuluĭ o dată şi pentru totdeauna, să nu-şĭ facă de lucru cu dînsul, dacă nu i voĭa să audă cântându-ĭ la urechĭe cucoşiĭ din cerĭŭ şi dacă li-ĭ voĭa să maĭ vaḑă sfântul soare.

Aşa eraŭ Româniĭ de pe-acelea vremĭ!

Şi cum spuseĭ toată oastea era adunată în Suceava, gata de ducă, numaĭ una încă-ĭ maĭ lipsĭa luĭ Stefan Vodă, şi apoĭ avea să se pornească în prijma Ungurilor.

Insă nime nu scia, ce e pricina, că Stefan tot trăgănează cu pornirea, şi nu se maĭ aruncă o-dată pe calul sĕŭ cel sprinten ca şoĭmul . . . să se pue în fruntea voĭnicilor adunaţĭ şi apoĭ să plece.

Stefan încă nu spusese nimĕruĭ, cum că el n'are banĭ de ajuns de chĭeltueală pentru oastea sa, ci sta dus pe gândurĭ: ce să facă? . . . de unde să maĭ scoată atâţĭa banĭ? . . . căcĭ visteria ţĕriĭ se deşertase maĭ nainte, când avu de-a se lupta în aniĭ trecuţĭ cu câţĭ şi maĭ câţĭ craĭ şi împĕraţĭ . . . de la cine să împrumute el atâta amar de banĭ, ca să-ĭ ajungă pentru întreaga sa oaste pe timpul cât ar fi să ţiĭe lupta?

In urmă totu-şĭ se înduplică şi spuse sfetnicilor sĕĭ pricina de ce trăgănează atâta şi nu se maĭ pornesce.

Aceştĭa, auḑind pricina, îndată mare deteră de scire în tot oraşul, că doară s'ar putea afla oare cine, să-l împrumute. Dar' nu se afla în tot oraşul nicĭ un suflet

de creştin, nicĭ un boerĭŭ, care să fi avut o sumă aşa de mare de banĭ.

Vĕḑênd aceasta Stefan se cam supĕră . . . nu că doară luĭ ĭ-ar fi trebuit banĭ . . . dar' maĭ mult pentru oastea sa, pre care o ĭubĭa ca ochiĭ din cap.

In aceste împrejurărĭ dureroase, eată! că i se înfăţoşează un fecĭor voĭnic, îndrăsneţiŭ şi binecrescut . . . Acesta, cum ajunse de naintea luĭ Stefan, ḑise :

— Măria Ta! după cum înţeleseĭ, te îngrijescĭ de banĭ, că n'aĭ avea cu ce să ne susţiĭ pre noĭ în resboĭu? . . . N'avea nicĭ o grijă, căcĭ doară oamenĭ suntem noĭ, nu nemică! . . . scim noĭ cum să ne îngrijim şi să ne agonisim cele trebuincĭoase . . . Dară dacă Măria-ta aĭ numaĭ decât lipsă de banĭ, apoĭ . . . ce maĭ atâta vorbă? . . . ce trebue să maĭ staĭ atâta pe gândurĭ, ca şi când ar perì lumea de dorul banilor, . . . să mergem pe la noĭ prin sat, prin *Drăgoescĭ*, căcĭ pârcălabul nostru e putred de avut, . . . el te va împrumuta, cu câţĭ banĭ veĭ voì, . . . chĭar şi cu maĭ mulţĭ de câţĭ îţĭ trebue! . . . să ne grăbim, căcĭ Unguriĭ ne aşteaptă ca earba de leac,... eac'aşa: cu sufletul în palmă şi cu inima în dinţĭ! . . .

Stefan, auḑind aceste cuvinte din gura îndrăsneţuluĭ fecĭor, ce sta faţă în faţă cu dìnsul, zimbì maĭ ântâĭu a ride, eară maĭ pe urmă, întrebându-l pre acesta, orĭ de întru adevĕr are pârcălabul din *Drăgoescĭ* atâta avere, ca să poată fi în stare de aĭ împrumuta atâţĭa banĭ, câţĭ îĭ trebue luĭ, şi respunḑêndu-ĭ acesta că pârcălabul lor e în stare cu baniĭ seĭ să susţiĭe toată oastea moldove-

nească chĭar și un an întreg, porunci îndată, ca să resune din bucĭum marșul de pornire.

Abĭa a scăpat acest cuvênt din gură, și toată oastea era în picĭoare.

Stefan, luându-șĭ remas bun dela Doamna sa și dela copiĭ, se aruncâ pe calul seŭ cel sprinten ca rîndunica și pornì înainte.

Toțĭ căpitaniĭ făcură asemenea.

Și colea când era soarele trecut de prândul cel mare, un roĭu de fecĭorĭ mergea după Stefan în tocma ca și albinele, când ĭes dintr'un știubeĭu și se duc după matcă, în cotro le duce aceasta.

Stefan Vodă, eșind cu oastea sa din Suceava pe la satul *Arenĭ*, care loc se numesce astă-dĭ *Podul-Arenilor*, îșĭ îndreptâ pașiĭ seĭ drept către satul *Dràgoescĭ*, care va fi într'o depărtare ca la vr'o treĭ mile și jumêtate, de nu și maĭ bine, spre apus dela Suceava.

Nu pot spune cu chiteală, cam pe unde va fi mers Stefan Vodă cu oastea sa, după ce a eșit din Suceava, căcĭ sunt foarte mulțĭ anĭ de-atuncĭ și cu anevoe e de a sci căile de pe acea vreme, dar' dupre cum se poate presupune, el a trebuit să treacă maĭ ântâĭu prin țarinele, ce se numesc astădĭ *Tinoasa* și *Frumoasa*, apoĭ prin satul *Liteniĭ*, saŭ între acesta și satul *Zaharescĭ*, ca așa să ajungă maĭ lesne și maĭ de grabă la *Drăgoescĭ*, fiind că pe aicĭ e calea cea maĭ dreaptă și maĭ scurtă.

Pe unde a mers, pe unde n'a mers, puțin ne pasă, — destul că, când era soarele cruce-amĭadĭ, oastea s'afla lângă Drăgoescĭ, ear' Stefan și cu câțĭ-va dintre căpitaniĭ

seĭ abătură pe la pàrcălabul *Drăgoĭŭ*, ale căruĭ curţĭ se aflaŭ pe-atuncĭ alăturea cu partea despre resărit a satuluĭ de astăḑĭ, tocma pe locul, care acuma se numesce *Mitoc*, unde până şi în ḑiua de astăḑĭ se maĭ pot vedea remăşiţele de petriĭ şi cărămiḑĭ ale aceleĭ curţĭ străvechĭ, precum şi urma temeliilor şi un pěr uriaş, martorĭ adevěraţĭ aĭ timpurilor acelora.

Drăgoĭŭ, cum înţelese de Stefan, că vine la dînsul, de-auna ĭĭ eşi înainte şi-l pofti în curte.

Acesta, întrànd în curţile boerĭuluĭ, mult se mirà, când vĕḑu, cu ce felĭu de frumseţe şi scumpete sunt împodobite încăperile acestora, precum şi de avuţiile ce se aflaŭ în dînsele, . . . ear' după ce âmblâ puţintel în colo şi în coace prin curte, ḑise luĭ Drăgoĭŭ:

— Am înţeles de la nisce oamenĭ, cum că Dumnĭa-ta aĭ fi foarte avut, că aĭ avea o mulţime de avere şi o comoară de banĭ; decĭ fiind că eŭ tocma acuma trebue să plec la bătae în prijma Ungurilor, ce vreaŭ să vie eară asupra noastră, şi neavênd banĭ de ajuns pe drum şi la rĕsboĭŭ pentru toată oastea, de aceea fiĭ bun şi-mĭ împrumută o pătrare de galbenĭ, până ce m'oĭŭ întoarce îndĕrĕpt şi atuncea îţĭ voĭŭ întoarce-o cu mulţămită.

Fiind Drăgoĭŭ, precum am maĭ spus, un boerĭŭ foarte avut, avênd toate bunătăţile lumiĭ pe lângă curtea sa, precum şi o mĭerţă de galbinĭ bine strînşĭ, nu se codi mult, ci-ĭ împrumutâ pătrarea cerută, maĭ cu samă fiind că prea bine scia, cine-ĭ Stefan, şi ce plătesce . . .

După ce ĭ-a împrumutat Drăgoĭŭ pătrarea cea de galbinĭ, Stefan nu stătu mult la vorbă cu dînsul, ci îndată

eşi din curţile acestuia şi se porni cu oastea sa maĭ departe în sus spre apus, trecênd prin pădurea Drăgoescilor şi a *Corlăţiĭ*, pe la satul *Capul codruluĭ* saŭ, după cum se numĭa maĭ nainte, *Bucurescĭ*, apoĭ prin târguşorul *Gura Homoruluĭ*, şi colea când înserase bine, ajunse nu departe de locul, unde se află acuma mŏnăstirea şi satul *Voroneţ*.

Ajungênd acolo se întâlni, din întêmplare, c'un om. Stefan, cum îl vĕḑu, îl şi întrebâ, orĭ de nu se află unde-va în apropiere vr'un sătişor sau măcar nisce case, unde ar putea trage cu oastea sa peste noapte ... şi de n'ar căpăta ceva şi de mâncare, fiind că-ĭ cam flămênd.

Omul întrebat îĭ respunse :

— Nu departe de-aice ... colo între ceĭ doĭ munţĭ înalţĭ, pe valea Voronețuluĭ se află vr'o câte-va bordeĭeşe, dar' nu cred că te-ĭ putea folosi ce-va cu locuitoriĭ acestora, de oare ce eĭ sunt nisce oamenĭ, cum a dat Dumneḑeŭ ... nevoĭeşĭ şi sermanĭ ca vaĭ de dînşiĭ ! ...

— Nu strică nemică, fĕtul meŭ ! — ḑise Stefan necunoscutuluĭ om, — îndrepta-li-se-va şi starea lor pe încetul cu voĭa luĭ Dumneḑeŭ şi cu ajutorĭul nostru, numaĭ de-am fi sănĕtoşĭ ! — şi ḑicênd aceste cuvinte se porni îndată spre locul arătat.

Ajungênd el în *Valea Voroneţuluĭ* dete din întêmplare maĭ ântâĭŭ cu ochiĭ de o chiliuţă, care era aşeḑată sub poalele unuĭ munte înalt şi stâncos într'o sehelbedeasă şi întunecoasă, împănată din toate părţile cu molidĭ, pilipinĭ, brădanĭ şi făganĭ.

Cum ajunse el lângă chiliuţa aceasta se opri puţintel

de naintea eĭ socotind că va fi bordeĭeşul vre unuĭ bĭet om sĕrman, dupre cum iĭ spuse maĭ nainte necunoscutul, şi apoĭ trăgênd cu urechĭa, să veaḑă, orĭ de nu este cine-va în nuntru, bătu în uşiţă.

Un glas răguşit din nuntru iĭ ḑise:

— Cine e acolo?... De eştĭ om pămêntean intră! eară de eştĭ hulă de pădure, intră maĭ afund în pădure!...

— Om pămêntean sunt!... Numele meŭ e Stefan... Domnitorĭul acesteĭ ţĕrĭ! — rĕspunse Stefan, uĭmit de întrebarea ce-o auḑise.

— Dacă eştĭ tu Stefan, Domnitorĭul acesteĭ ţĕrĭ, apoĭ poftim de intră în nuntru!...

Stefan Vodă, deschiḑênd uşiţa şi intrând în nuntrul chiliuţeĭ, mirarea luĭ n'a fost mică, când vĕḑu înaintea sa pre un Săhastru bĕtrân, bĕtrân, gârbov, cu barbă albă şi lungă până din jos de brâŭ, stând de naintea uneĭ mescĭoare şi ḑicênd rugăcĭunĭ dintr'o carte mare, cu foile pe jumĕtate rupte şi cu păreţiĭ roşĭ de carĭ, un semn cum că era foarte veche cartea aceea şi mult întrebuinţată.

Săhastrul întorcêndu-şĭ faţa spre Stefan iĭ ḑise:

— Şeḑĭ! dacă aĭ venit la mine, şi maĭ îngădue o leacă, până ce mĭ-oĭu mântuì de ḑis rugăcĭunile, şĭ-apoĭ mi-ĭ spune, ce vênt te-aduse prin aceste locurĭ pustiĭ până la chiliuţa mea!

Stefan se puse pe-un bolohan de peatră, ce era în loc de scăunaş, şi aşteptâ.

Nu mult după aceasta, după ce sfârşi Săhastrul de ḑis rugăcĭunile, începu Stefan aĭ povesti toate împrejurările

sale, ce vênt îl aduse prin codriĭ aceştĭa şi unde are să se ducă.

Săhastrul îl ascultă cu luare aminte şi din când în când clătina din cap, îşĭ neteḑĭa barba şi nisce cuvinte ne'nţelese eşĭaŭ din gura luĭ.

În urmă îĭ spuse, Stefan între altele şi aceea, cum că-ĭ cam flămênd, şi l-ar poftì să fie aşa de bun, şi să-ĭ dee ce-va de mâncare.

Săhastrul începu a se ruga de ĭertare, spuindu-ĭ, cum că el nu are atâtea bucate, cu câte să-l poată primì ca pre un Domnitorĭu. Iĭ ḑise că el are numaĭ un *păstrăv* proaspĕt şi alta nemică.

Stefan îĭ respunse la aceasta, că se află pe lângă aĭ seí şi o bucată de carne anume pentru dînsul, să facă decí dară bine şi să fearbă păstrăvul şi carnea, şi acestea vor fi de ajuns de-o cină pentru amîndoĭ.

Săhastrul îĭ ḑise atuncĭ, că el are numaĭ o unică oală în toată chiliuţa sa, în care fĭerbe câte ună alta... dar' numaì bucate de post, şi nu scie cum va fĭerbe pescele cu carnea.

— De-odată şi la un loc nu se poate,—urmă el—căcí eŭ nu îndătinez nicĭ când să mânânc de frupt!... Pe rênd ear' nu se poate, căcĭ atuncĭ mi se va înfrupta oala şi-apoĭ mĕ voiu înfrupta şi eŭ, decĭ spune-mĭ: ce să facem?... cum să fĭerbem noĭ carnea şi pescele de-odată? . . .

Stefan se uĭtă la dînsul şi strînse din umere.

In urmă, vĕḑênd Săhastrul, că nu e în alt chip de făcut, puse păstrăvul să fearbă cu carnea la un loc în oală, ear' după ce fĭerbse acestea de-ajuns, ḑise către Stefan :

— Ce să facem acuma?... eŭ ţĭ-am spus maĭ nainte,

că carne nu mânânc, . . . pescele s'a înfruptat, . . . decĭ ce voĭu mânca eŭ, ca să fim amêndoĭ sătuĭ şi eŭ tot să nu mĕ înfrupt! . . .

— Sciŭ eŭ! ce veĭ face, sfinţite părinte! — respunse Stefan, uĭtându-se eară la dînsul şi făcênd din umere.

Săhastrul îĭ ḑise atuncĭ:

— Eĭ lasă! — dacă nu sciĭ Măria-Ta, apoĭ sciŭ eŭ ce voiŭ începe şi ce voĭŭ face! — Şi cu aceste cuvinte scoase păstrăvul din oală, îĭ deslipi toată carnea de pe cĭolane, o puse într'o strachină cu apă proaspĕtă, limpede ca lacrima şi rece ca ghĭaţa, puse toate cĭolănelele păstrăvuluĭ în aceasta şi ḑise:

— Dacă suntem noĭ bunĭ şi plăcuţĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ, şi va voi el, ca să mânânc eŭ carnea păstrăvuluĭ acestuĭa, atuncĭ se va face din cĭolănelele luĭ alt păstrăv! — Şi cum ḑise aceste cuvinte luâ o carte la mână, începu a ceti nisce rugăcĭunĭ dintrînsa asupra strachineĭ şi binecuvêntându-o vĕḑu, . . . minunea minunelor! că păstrăvul începe eară a se mişca şi a înnota prin apă ca şi maĭ nainte, când îl prinsese în Valea-Voroneţuluĭ.

Atuncĭ cunoscênd eĭ, cum că amîndoĭ sunt bunĭ şi plăcuţĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ, şi că cu puterea acestuĭa se prefăcură cĭolanele eară în pesce, se puseră amêndoĭ lângă mescĭoară şi începură a cina împreună din pescele şi carnea ce fĭerbsese.

* *
*

Stefan Vodă a fost pe vremea sa un om foarte vestit şi lăudat de toată lumea. El s'a bătut cu doueḑecĭ şi

patru de craĭ cu împĕraţĭ la un loc şi pre toţĭ ĭ-a învins. Orĭ şi cine s'ar fi sculat asupra luĭ, de-ar fi fost măcar orĭ şi care împĕrat, cât de mare şi de tare, Stefan Vodă cu Româniĭ seĭ, c'o mână de oamenĭ, cu fecĭorĭ tinerĭ, isteţĭ şi veselĭ, dar' verḑĭ ca stejeriĭ codrilor aleşĭ, ĭuţĭ ca focul şi tarĭ ca nisce smeĭ nu se da biruit de nime odată cu capul.

Orĭ şi cine se încumeta şi se scula asupra luĭ, el îl învingea şi îl făcea să-ĭ poarte frica un timp maĭ îndelungat, căcĭ el era omul luĭ Dumneḑeŭ, smerit, îndurătorĭu, cu dreptate, şi totdeauna, de câte orĭ avea să poarte resboĭŭ cu vre un duşman, nu se pornĭa de-a casă până ce nu însura doueḑecĭ şi patru de fecĭorĭ şi mărita doueḑecĭ şi patru de fete, dându-le tuturor averĭ şi făcêndu-ĭ pre toţĭ gospodarĭ.

Afară de aceasta nu se pornĭa el nicĭ odată la resboĭu, până ce nu alegea maĭ nainte un loc oare unde de mŏnăstire, ca, întorcêndu-se dela resboĭŭ ca biruitorĭŭ şi deplin sănĕtos, să zidească mŏnăstire pe locul acela.

Aşa făcu el şi acuma.

El voi să zidească şi pe locul acesta o mŏnăstire, atât spre aducerea aminte de întâlnirea şi petrecerea sa cu Săhastrul, cât şi pentru aceea ca Dumneḑeŭ să-ĭ stee mână de ajutorĭŭ spre a putea birui pre duşmaniĭ seĭ, ce-ĭ ameninţaŭ ţara şi voĭaŭ să-l depue din scaunul domnesc.

Decĭ cum s'a sculat el dela masă a întrebat pre Săhastru, orĭ de nu se află vre un zidarĭŭ pe-acolo, adică prin ţinutul Voroneţuluĭ, care s'ar apuca şi ar fi în stare să zidească o mŏnăstire.

Săhastrul nu sciù, ce să-ĭ respundă, pentru că el rar când se întâlnĭa cu oamenĭ.

Stefan însă dete îndată poruncă la nisce ostașĭ aĭ seĭ, ca să caute eĭ prin văile acestea, doară vor putea afla pre cine-va, care să se apuce de zidirea mŏnăstiriĭ.

Căutând ostașiĭ trimișĭ în colo și în coace deteră în urmă peste un *Zapciu*. Acesta, fiind adus înaintea luĭ Stefan, se apucâ, că el va zidì mŏnăstirea, și în scurtă vreme va fi și gata. Stefan Vodă iĭ dete atuncĭ zapciuluĭ ce-va banĭ, spuindu-ĭ ca să înceapă a zidì cât maĭ de grabă și chĭar pe locul acela, unde se afla chiliuța Săhastruluĭ, ișĭ luâ apoĭ rĕmas bun de la dînsul și de la Săhastru, se întoarse la oastea sa, care peste noapte rĕmase pe locul, ce se chĭamă astădĭ *Gura Voronețuluĭ*, și colea pe la prândișor se pornì maĭ departe în prijma Ungurilor.

Cum ajunse și cum dete fața cu Unguriĭ, o luptă mare și crâncenă se încinsă între aceștĭa și între oastea luĭ Stefan. Și Unguriĭ socotĭaŭ în mintea lor, că ca eĭ nu e nime maĭ tare, că nime nu e în stare să-ĭ învingă, ci că eĭ vor fi biruitorĭ. Dar' amarnic se înșelară, căcĭ să-l fi vĕdut numaĭ pre Stefan Vodă, ce făcu cu dînșiĭ . . . Se puse adică cu sabia scoasă în fruntea fecĭorilor sĕĭ și când se repedĭră cu toțiĭ asupra Ungurilor, ți se părea, că aŭ dat un cârd de lupĭ într'o stână de oĭ, așa fugĭaŭ Unguriĭ în toate părțile mâncând pămêntul . . . Săgețile, busduganele, lâncele și săbiile Românilor iĭ mântuĭaŭ de dile și nu le da nicĭ măcar atâta timp, cât să se rĕsufle . . .

Amare și dureroase eraŭ strigătele Ungurilor, și vĕ-

ḑênd că nu e bine cu dînşiĭ, căutaŭ să fugă în cotro ĭ-or duce ochiĭ şi picĭoarele; dar' cine scăpa cu fuga într'o parte, în ceealalta parte închina steagul . . .

Şi aşa învinse Stefan pre aprigiĭ sĕĭ duşmanĭ, bătêndu-ĭ de la roate şi tăind în eĭ ca in curechĭŭ şi trimiţênd pre cea maĭ mare parte dintre dînşiĭ pe ceealaltă lume, unde-ĭ aşteptaŭ părinţiĭ şi alţĭ fraţĭ de aĭ lor, pre carĭ de bună samă îĭ trimisese Stefan maĭ nainte în colo, în alte bătăliĭ ce purtase cu dînşiĭ.

Şi aşa s'a sfârşit bătălia aceasta.

Ear' după ce s'a sfârşit bătălia, Stefan Vodă poruncind maĭ ântâĭŭ să se strîngă şi să se îngroape trupurile celor căḑuţĭ în luptă, se înturnâ cu oastea sa a casă sănĕtos şi voĭos.

Ostaşiĭ asemenea eraŭ veselĭ, că aŭ învins pre duşmanĭ. Uniĭ dintre fecĭorĭ cântaŭ pe drum din fluere, alţiĭ din gură, ear' alţiĭ chiuĭaŭ şi strigaŭ: *Să trăească Stefan Vodă!*

In calea sa cătră Suceava Stefan se abătu eară-şĭ pe la Săhastru din Voroneţ, vorbi şi cu zapciul, care începuse acuma aşĭ strînge oamenĭ la lucru, spuindu-ĭ ca să gătească mănăstirea cât maĭ de grabă.

Apoĭ, pornindu-se de-aice, se abătu şi pe la pârcălabul Drăgoĭŭ din satul Drăgoescĭ, de la care împrumutase pătrarea cea de galbenĭ, şi pentru una îĭ dete acuma cu mare cinste şi mulţămită douĕ înapoĭ, şi de-acolea, lăsând pre pârcălab în pace, se duse drept la Suceava.

Scurtă vreme, dupre acest rĕsboĭŭ, se duse Stefan Vodă eară-şĭ la Voroneţ, să veadă gata-ĭ mŏnăstirea orĭ ba.

Zapciul îșĭ ținuse cuvîntul, căcĭ când venì Stefan, mŏnăstirea era gata zidită tocma pe locul acela, unde s'a aflat chiliuța Săhastruluĭ, și care se poate vedea până și în diua de astădĭ.

Stefan se bucurâ de sîrguința zapciuluĭ și pentru aceasta îĭ plătì maĭ mult, de cât le-a fost tocmeala, și după sfințirea mŏnăstiriĭ se întoarse voĭos la Suceava, mulțămind luĭ Dumnedeŭ pentru ajutorĭul sĕŭ.

STEFAN VODĂ ȘI TURCIĬ.

Stefan Vodă a fost un Domn, despre a căruĭ istețime și vitejie s'a dus vestea, cum se ḑice, peste noue țĕrĭ și noue mărĭ. De cum s'a suit pe tronul Moldoveĭ și până ce-a pus mânele pe pĭept n'a avut maĭ nicĭ o ḑi de pace și odihnă, ca alțĭ oamenĭ, ci tot numaĭ resboae peste resboae. Nu apuca bine a se bate cu un împĕrat, craĭu, voevod saŭ ce era și eară-șĭ trebuĭa să meargă în protiva altuĭa. Și poate că el nu s'ar fi bătut de-atâtea orĭ, dacă craiĭ și împĕrațiĭ de prin prejur ĭ-ar fi dat pace. Dar' apucându-se dușmaniĭ țĕriĭ sale maĭ ântâiŭ la ceartă cu dînsul, el fiind un om care nu suferĭa nicĭ când pre nime să-ĭ sufle în borș, nu se lăsa până ce nu-ĭ da fie-căruĭa câte-o bătae dela roate, sciĭ colea... s'o ție'n minte cât a fi șĭ-a trăi, se'nțelege că dacă maĭ avea noroc să trăească, și nu se'ntorcea nicĭ odată la scaunul sĕŭ din Suceava, până ce nu alunga pre toțĭ dușmaniĭ din țară saŭ îĭ trimitea de-adreptul în ceealaltă lume ca să nu le maĭ audă de nume.

Așa era Stefan Vodă, cine vre să scie, înțelept, isteț,

inimos și viteaz cum n'a maĭ fost altul pe timpul sěŭ, de-aĭ fi âmblat să cauțĭ lumea în lungiș și curmeḑis. Și cum că întru adevěr a fost așa și nu altfeliŭ acuș vě vețĭ încredința din celea ce vi lĭ-oiŭ spune despre dînsul după cum mi lĭ-aŭ spus și mie alțiĭ.

Cu mulțĭ anĭ maĭ nainte adică de-a se urca Stefan Vodă pe tronul Moldoveĭ, ḑice că Impěratul turcesc, acuma nu se scie din care pricină, destul atâta că șĭ-a fost pus ochĭul pe Moldova și de-aceea căuta el toate chipurile și mijloacele cum ar putè pune și mâna pe dînsa. Dar' nu sciŭ cum s'a întêmplat, că nicĭ odată nu șĭ-a putut ajunge scopul. După ce s'a suit Stefan pe tron eară-șĭ șĭ-a cercat norocul, voind și pre dînsul a-l subjuga și a-l face să-ĭ plătească *haracĭŭ*, după cum îĭ plătĭaŭ și alțĭ Voevoḑĭ din alte țěrĭ de maĭ nainte subjugate.

Insă Stefan Vodă maĭ de grabă șĭ-ar fi dat capul, de cât ar fi închinat cuĭ-va țara de bună voe și ar fi plătit haracĭŭ. De aceea, înțelegênd el, dela cine va fi înțeles, cu ce feliŭ de cugete bune și prietinescĭ se poartă Turcul, a chĭemat într'o ḑi pre toțĭ sfetniciĭ sěĭ, precum și pre mulțĭ alțĭ boerĭ și oamenĭ însemnațĭ la sine și ținênd cu dînșiĭ sfat le istorisì din fir în pěr toate celea ce voesce să înceapă și să facă Turcul. Eară după ce le istorisì îĭ întrebâ ḑicênd:

— Spunețĭ-mĭ acuma, boerĭ D-Voastră, ce ar fi maĭ cu cale și maĭ nimerit să facem?... să'nchinăm țara Turculuĭ și să-ĭ plătim haracĭŭ, orĭ să nu-ĭ dăm nemica?

Sfetniciĭ respunseră la această întrebare neașteptată ḑicênd:

— Ba! una ca aceasta n'om maĭ face-o nicĭ odată!... Moşĭ din strămoşiĭ noştri n'aŭ plătit nimĕruĭ haraciŭ, şi acuma noĭ se fim aceïa, cariĭ să-ĭ plătim?... Aŭ doară baniĭ, ce-ar fi să-ĭ dăm Turculuĭ, n'avem noĭ pe ce-ĭ întrebuinţa?...

Luĭ Stefan iĭ plăcu foarte mult respunsul acesta, căcĭ pare că sfetniciĭ i l-ar fi cetit din inimă. Dar' el nu se mulţămì numaĭ cu atâta, ci ḑise maĭ departe:

— E foarte frumos din partea D-Voastră că vĕ trage inima pentru ţară şi nu vĕ place ca să fie subjugată şi despoïată de păgânĭ. Dar' băgaţĭ bine de samă, că împĕratul turcesc, vĕḑênd că nu voim a ne supune, a-ĭ închina ţara şĭ-aĭ plăti haracĭŭ, are să se mânie şi să se scoale cu putere asupra noastră, şĭ-atuncĭ ce vom face?... Cum ne vom apăra de dînsul, după ce noĭ Româniĭ sûntem, aşa ḑicênd, numaĭ o mână de oamenĭ, pe când Turcĭ... câtă frunḑă şi earbă?... Noĭ, după cum sciţĭ şi singurĭ, avem numaĭ foarte puţină oaste, pe când împĕratul turcesc are o mulţime nenumĕrată. Nu sciŭ dacă vom fi în stare să ne apărăm de dînsul, întêmplându-se să se rădice cu putere asupra noastră. Decĭ încă odată vĕ fac luătorĭ de samă: ce-ĭ de făcut şi de început, ca nu cum-va după aceea să se împlinească ḑicala cea vechïe: »dă-mĭ Doamne mintea cea de pe urmă a Românuluĭ!«

— Dacă Turcul se va rădica cu putere asupra noastră, după cum pre lesne e de prevĕḑut, — respunseră sfetniciĭ — atuncĭ nicĭ noĭ nu vom sta cu mânele în sol-

durĭ, ci vom căuta toate chipurile şi mijloacele câte numaĭ ne vor fi cu putinţă că să ne apărăm de dînsul.

— Nu-ĭ vorbă că aşa ar trebuì să facă fie-care Român adevĕrat, când vede că Domnul seŭ e în primejdie şi ţara amerinţată de-a fi cotropită de păgânĭ. Dar' de una, drept să vĕ spun, că totu-şĭ mĕ tem, ca nu cum-va, când voiŭ fi în dricul nevoeĭ, să mĕ lăsaţĭ ca frunḑa pe apă... Mulţĭ sùnt, cariĭ, înainte de resboiŭ, se arată ceĭ maĭ vitejĭ oamenĭ de pe faţa pămêntuluĭ, ear' când vine treaba la adică, atuncĭ daŭ dos la faţă şi... pe icĭ în colo ţi-ĭ drumul!...

— Càt despre una ca aceasta să ne ferească sfinţiĭ, căcĭ doară nu sûntem noĭ ĭepurĭ să ne spăriem de toată nemică, ci Românĭ, şĭ-apoĭ Românul, maĭ ales când ĭĭ vine mucul la deget, nu se lasă cu una cu doue!

— Atàta am voit să sciŭ — ḑise Stefan — maĭ mult nemică!... Ear' ce se atinge de mine să sciţĭ că eŭ cât voiŭ trăì nu voiŭ da Turculuĭ nicĭ o para oarbă.

Şi cum a ḑis Stefan Vodă, aşa s'a şi întêmplat, căcĭ ce ḑicea el odată, ḑis era.

Impĕratul turcesc însă, cum a prins de veste despre hotărîrea luĭ Stefan Vodă, s'a făcut foc şi pară de mânie şi ĭ-a scris ca pe loc să-ĭ trimită haraciŭ, orĭ de nu, va fi vaĭ şi amar de capul luĭ. A cugetat pe semne Turcul în mintea sa că Stefan, cum ĭĭ va vedea scrisoarea, s'a vîrì în toate recorile şi'ndată ĭĭ va trimite baniĭ. Dar' s'a înşălat amar, căcĭ Stefan Vodă nu era unul de ceĭ ce se înspăĭmêntă aşa de grabă... El cum primì scirea aceasta a spus trimisuluĭ turcesc să se întoarcă înapoĭ de unde

a venit şi să spue stăpânuluĭ sěŭ că dacă-ĭ trebue haraciŭ din Moldova să vie singur şi să şi-l ĭee.

Trimisul se'ntoarse şi spuse stăpânuluĭ sěŭ ce avu să-ĭ spue.

Impěratul, vědênd că Stefan se'npotrivesce, că nu vre de bună voe să-ĭ trimită haraciŭ, ĭĭ maĭ scrisă odată, şi încă odată, şi tot aşa în vr'o câte-va rěndurĭ, şi de câte orĭ ĭĭ scria, de-atâtea orĭ maĭ tare îl amerinţa.

Dar' Stefan Vodă nicĭ grijă n'avea. El totdeauna ĭĭ respunse ca şi'ntâĭa-şĭ dată, că dacă voesce numaĭ decât să aĭbă haraciŭ şi din partea Moldoveĭ să vie singur şi să şi-l ĭee, să vadă cum l-a lua... Ear' cât despre dînsul, ḑicea, că nu i l-a da de bună voe în vecĭ şi purure, de-ar sci că s'ar întêmpla nu sciŭ ce să se'ntêmple.

Trimisul, ce era să facă? . . . să se pue cu Stefan în poară?... Atâta ĭ-ar fi trebuit, maĭ mult nemică! . . . Işĭ luâ decĭ catrafusile şi, fără să maĭ ḑică vre un cuvênt, se'ntoarse frumuşel înapoĭ de unde a venit.

Stefan, cum petrecu cu nepusa în masă şi cea de pe urmă oară pe trimis, vědênd că nu poate cu una cu doue s'o scoată cu Turcul la capět, porunci ca să se adune de grabă toţĭ sfetniciĭ la un loc, spuind că are să le înpărtăşească nisce lucrurĭ foarte cumpenitoare. Eară după ce aceştĭa se adunară le ḑise:

— Eacă, scumpilor meĭ sfetnicĭ, ce voesce împěratul turcesc să facă cu mine şi cu voĭ cu toţĭ; ḑice că are să vie cu oaste asupra Moldoveĭ ca să ne facă miĭ şi fărîmĭ, pentru că nu voim să-ĭ inchinăm ţară şi să-ĭ plătim haraciŭ. Şi când Turcul spune una ca aceasta, să sciţĭ

că nu e lucru de şagă... Ce-a spus odată, e spus, şi când se mânie e varga luĭ Dumnedeŭ!... Decĭ v'am chĭemat ca să aud şi acuma, care e părerea D-voastră?... Implini-vĕ-veţĭ făgăduinţa, care mĭ-aţĭ dat'o acum câte-va lunĭ?... Şi dacă aveţĭ de gând s'o împlinițĭ, apoĭ ce ar fi maĭ bine să începem şi să facem?

Toţĭ sfetniciĭ, precum şi ceĭalalţĭ boerĭ, carĭ se maĭ afla adunaţĭ în prejurul luĭ Stefan, strigară într'un glas, că maĭ de grabă vor murì până întru unul, de cât se vor lăsa a fi cotropiţĭ de păgânĭ.

— Aşa am cugetat şi eŭ — dise Stefan. — De-acuma la lucru, căcĭ timpul e scurt!... Ca mânĭ o să ne trezim cu Turcul în ţară!...

Şi cum rostì cuvintele acestea şi se despărţiră dela olaltă, atât Stefan Vodă, cât şi sfetniciĭ seĭ începură din toate părţile a se pregătì din resputerĭ de resboiŭ. Şi uniĭ şi alţiĭ rĕsculară şi adunară la un loc poporul de pe la sate, căcĭ pe timpul acela nu era, ca acuma, atâta oaste învĕţată, câtă ar fi fost în stare să deĭe faţă cu oastea unuĭ împĕrat de pănura celuĭ turcesc, ci maĭ mult poporul de la ţară era apărătorĭul şi scutitorĭul adevĕrat al ţĕriĭ. Şi până în câte-va dile era o mulţime mare de oaste adunată în Suceava, gata ca la cel dintâiŭ semn să se pornească în protiva păgânuluĭ.

Turcul, pe de altă parte, cum a audit de la trimisul sĕŭ, că Stefan Vodă, nu numaĭ că nu voesce să-ĭ închine ţara şi să-ĭ plătească haracĭŭ, ci încă îl ĭe şi peste picĭor, chĭemâ toată oastea câtă o avea la un loc, şi maĭ de grabă de cum şi-ar putè cine-va închipuì se pornì cu

dînsa asupra Moldoveĭ. Şi era Turcĭ de nu le maĭ sciaĭ numĕrul şi când ajunseră la marginele Moldoveĭ şi întrară peste hotar era mânia luĭ Dumnedeŭ ce făceaŭ.

Dar' las că şi Româniĭ nu sta cu mânele în şoldurĭ să-ĭ aştepte ca să le scurteze viaţa maĭ nainte de ce lĭ-a sosit vremea. Eĭ cum prinseră de veste, că Turcul a întrat nepoftit în ţară, se porniră cu Stefan Vodă în frunte înaintea lor şi cum sosiră faţă în faţă unde nu începură a mi-ĭ lua la ochĭ cu săgeţile şĭ-a se bate cu dînşiĭ ca nisce leĭ înfuriaţĭ, când sûnt amerinţaţĭ cu moartea în însu-şĭ culcuşul lor. Şi se încinse o bătae ca aceea pe viaţă şi pe moarte, de cugetaĭ că e prăpădenia lumiĭ, nu alta.

Dar' ce folos de toată bărbăţia şi vitejia Românilor, după ce eraŭ poate pe dece părţĭ maĭ mulţĭ Turcĭ de cât dînşiĭ. Era tocmaĭ aşa ca şi când ar sări un jurat la bătae în protiva unuĭ sat întreg. Cum să învingă juratul pre sat, fie acela chĭar şi un uriaş, dacă e numaĭ unul singur?

Stefan Vodă, omul ce nu se lăsa cu una cu două a fi spăriat şi care foarte bine se pricepea la apucăturĭ rĕsboĭnice, vĕdênd că sûnt atâţĭa Turcĭ şi că la şes e peste putinţă a ţinè pĭept cu dînşiĭ, o întoarse altmintrelea, începu adică a se retrage pe'ncetul cu oastea sa spre munţĭ şĭ-aĭ face prin aceasta pre Turcĭ să creadă că el ar fugì de dînşiĭ.

Turciĭ, nicĭ visând măcar cu ce felĭŭ de gândurĭ se poartă Stefan, se luară la fugă după dînsul.

Dar' Stefan, după ce se retrăgea cu oastea sa ca la vr'o câte-va miĭ de paşĭ, de odată sta loculuĭ, se maĭ

bătea cât se bătea cu dînşiĭ, apoĭ eară-şĭ se retrăgea, şi tot aşa făcu el în maĭ multe rênduri, până ce-ĭ ademeni sub poalele munţilor.

Turcul, ca Turcul, se ţinea morţiş de el, voind numaĭ de cât să pue mâna pe dînsul şi să-l nimicească cu oaste cu tot. Şi cum ajunse sub poalele munţilor se'ncinsă din noŭ lupta, însă de astă dată, nu ca maĭ nainte, ci cu maĭ mare înverşunare.

Stefan se luptă şi acuma ca un leŭ cu dînşiĭ, şi pre mulţĭ îĭ trimise în ceealaltă lume. Dar' ce folos de toată isteţimea şi vitejia luĭ, ce folos de toate ademenirile şi apucăturile sale, că dela o vreme totu-şĭ n'a fost în stare să ţie şi maĭ departe pĭept cu dînşiĭ, căcĭ ceĭ maĭ mulţĭ dintre voĭniciĭ sĕĭ de frunte, începênd dela sfetnicĭ, şi până la cel din urmă ostaş de rênd, picară acu jertfă înfuriatuluĭ şi neîmpăcatuluĭ păgân. Ear' ceĭ ce maĭ remase în viaţă, ne maĭ putêndu-se ţinè pe picĭoare de vlăguiţĭ şi osteniţĭ ce eraŭ, temêndu-se ca să nu cadă şi eĭ jertfă fără vre un folos pentru sine, pentru Domnul lor şi pentru ţară, începură a da îndĕrĕpt, a se împrăscia şi a se ascunde prin desişurile munţilor şi acolo a aştepta apoĭ un timp maĭ bun şi maĭ potrivit spre a se putè eară-şĭ scula în protiva duşmanilor.

Vĕḑênd Stefan că nu e maĭ mult chip de învingere, că ostaşiĭ şi ţĕraniĭ, ce-l însoţiră în acest rĕsboĭŭ cumplit şi cariĭ maĭ scăpară teferĭ de urgia păgânilor, se reslăţesc din ce în ce în toate părţile, se supără în adâncul inimeĭ sale şi nu scia singur ce să maĭ înceapă şi să facă. Să fi voit aşĭ maĭ încerca încă odată norocul, cine maĭ sci...

poate că ostașiĭ l-ar fi ascultat și s'ar fi luptat până ce cu toțiĭ ar fi murit, căcĭ îl ĭubĭaŭ ca ochiĭ din cap și orĭ ce lĭ-ar fi spus îl ascultaŭ. Dar' el de supĕrat peste mĕsură și dus pe gândurĭ cum era, căcĭ una ca aceasta, să fie învins, de când s'a suit pe tronul Moldoveĭ, nu i s'a fost întêmplat, cum vĕḑu că Turciĭ înving și că maĭ mult nu e chip de scăpare, începu a alerga în colo și'n coace în fuga caluluĭ, ca și când ar fi voit să scoată din fundul pămêntuluĭ o oaste nouă, o oaste maĭ puternică și maĭ odihnită de cum era ceea ce s'a fost reslățit acuma prin desișurile și văgăunele munților, și așa, nesciind singur ce face, se pornì prin pădurile de sub poalele munților și se duse, într'o fierbințală, cât timp s'a fi dus, până ce ajunse într'o lucină nu departe de satul de astăḑĭ *Putna*. Eară după ce a ajuns în lucina aceea, vĕḑênd că bĭetul sĕŭ cal de asudat, de ostenit și de flămând ce era, nu-l poate duce maĭ departe, i se făcu milă de dînsul, descălică și-ĭ dete drumul ca să se maĭ odihnească, să pască și să maĭ prindă la putere. Apoĭ se puse și el să șadă pe trupina unuĭ copaciŭ. Și cum sta el aice, dus pe gândurĭ asupra celor ce i s'aŭ întêmplat, privind din când în când în colo și'n coace în întunericul nopțiĭ, căcĭ înserase acuma când a ajuns în lucina aceea, eată că la o depărtare de vr'o câte-va ḑecĭ de pașĭ de dînsul vede zarea uneĭ lumine licurind pintre crengile unor copacĭ. Voind să scie ce feliŭ de lumină e aceea și cine poate să locuească în nisce locurĭ așa de sĕlbatice, cum era pe timpul acela locul, unde se afla el, prinse de grabă calul și se îndreptă în partea aceea din cotro se zărìa lumina.

Eară după ce se apropiă, ce să-ĭ vadă ochiĭ?... o stâncă mare, încunjurată de jur împrejur cu copacĭ cine sci de câțĭ vecĭ, cu partea despre meadă-noapte și rĕsărit înplântată adânc în coastele unuĭ deal, eară cea despre ameadă-dĭ și apus săpată de sus și până jos cu dalta, aflându-se în cea dintâiŭ treĭ ferestuĭcĭ micĭ, eară în cea din urmă o ușă întărită cu drucĭ de lemn. In una din cele treĭ ferescĭ și acuma ardea lumina, ce-a fost zărit'o el puțin maĭ nainte.

Aceasta era *casa* saŭ *chilia de peatră*, care și până în diua de astădĭ se poate vedè pe malul drept al părĭu-luĭ *Vițeul*, nu departe spre ameadĭ de satul *Putna*.

Stefan Vodă, cum vĕdu stânca aceasta și lumina ce lucea dintr'însa, îndată se pricepu că nu poate să fie o stâncă de rênd, ci ea trebue să fie pe din nuntru săpată și să locuească cine-va într'însa. Decĭ, legând calul de creanga unuĭ copacĭŭ, se duse maĭ aproape de stâncă, o privì de-a mĕruntul de jur împrejur, și cum se uĭtâ eată că dă de o ușă, și cum dete cu ochiĭ de ușa aceea se duce și bate într'însa ca să fie slobodit în nuntru.

Eară după ce bătu de vr'o câte-va orĭ, un glas din nuntru întrebâ:

— Cine e acolo?

— Eŭ sûnt! — rĕspunse Stefan.

— Și cine eștĭ tu?

— Stefan Vodă.

— Nu se poate!

— De bună samă.

— Și dacă întru adevĕr eștĭ tu Stefan Vodă spune-mĭ

ce cauţĭ prin aceste locurĭ pustiĭ, unde n'aĭ maĭ fost până acuma nicĭ odată?

Greŭ iĭ picâ luĭ Stefan Vodă să rĕspundă la această întrebare neaşteptată, şi maĭ multe minute stete în cumpĕnă: ce să facă?... să se mărturisească uneĭ fiinţe necunoscute, orĭ să încalice pe cal şi să se ducă unde l-a duce acesta, numaĭ să n'aĭbă a rostì cuvêntul *învins*, care nu-l rostise încă nicĭ odată până atuncĭ. Dar' întunericul nopţiĭ şi urletul cumplit al unor lupĭ din apropiere îl făcură să-şĭ calce pe inimă şi să rostească cuvintele, carĭ nicĭ prin vis nu ĭ-aŭ trecut că le va rostì vre odată. El ḑise:

— Ce să caut?... află, orĭ cine veĭ fi, că sûnt bătut de Turcĭ, şi acuma fug de dînşiĭ!... Te rog decĭ dară să fiĭ aşa de bun şi să mĕ primescĭ de mas, căcĭ noaptea aceasta e întunecoasă, pare că maĭ întunecoasă de cât toate nopţile de până acuma şi eŭ nu sciŭ în cotro să apuc şi să mĕ duc prin codriĭ în cariĭ am intrat...

— Stefan Vodă şi să fie bătut de Turcĭ?... asta nu e cu putinţă!... ḑi maĭ bine că eştĭ altul cine-va, ear' nu Stefan Vodă cel viteaz şĭ-atuncĭ maĭ de grabă te-oiŭ crede şi ţĭ-oiŭ da drumul în nuntru!

— Bine-ar fi, când altul ar fi aice în locul meŭ, dar' durere... de astă dată norocul m'a părăsit, şĭ-acuma mĕ aflu unde nicĭ n'am gândit!

Săhastrul, căcĭ glasul ce a vorbit din nuntru era glasul unuĭ Săhastru, cum a auḑit că străinul, ce a bătut la uşa sa, e *Stefan Vodă*, îndată ĭ-a deschis uşa şi l-a poftit în nuntru. Apoĭ îl întrebâ cum s'a întêmplat ca

să fie învins de Turcĭ, care să fie pricina, după ce maĭ nainte nime n'a fost în stare nicĭ odată să-l învingă.

Stefan îĭ istorisì dela început toate cum a cerut Turcul haraciŭ dela dînsul, cum s'a sculat cu putere asupra luĭ, cum a mers el cu Româniĭ seĭ în protiva Turcilor şi cum s'a bătut cu dînşiĭ. Maĭ pe scurt îĭ spuse toate din fir în pěr cum s'a întêmplat dela început până ce a fost nevoit să fugă de'naintea păgânilor.

— Nu fiĭ supěrat, Măria Ta! — ḑise Săhastrul, după ce a ascultat cu luare aminte. — Multe litfe barbare aŭ voit în decurgerea timpuluĭ să stîngă pre Românĭ de pe faţa pămêntuluĭ şi să subjuge această ţară, însă Dumneḑeŭ cel drept şi puternic nu ĭ-a lăsat să-şĭ implinească dorinţa, el nu te va lăsa nicĭ pre Măria-ta să remâĭ de rìs, ci maĭ de grabă de cum îţĭ poţĭ singur închipuì aĭ să învingĭ cu ajutorĭul sěŭ pre Turcĭ şi aĭ să-ĭ alungĭ cine sci unde peste hotarele ţěriĭ.

— De-ar da Dumneḑeŭ să fie aşa, dar' eŭ tare mě tem că nu voiŭ maĭ ajunge acele ḑile, maĭ cu samă că pre ceĭ maĭ aleşĭ voĭnicĭ ĭ-am pĭerdut acuma!

— N'are a face!... Dumneḑeŭ îţĭ va da alţiĭ la loc!

Şi după ce rostì Săhastrul cuvintele acestea, poftì pre Stefan să şadă pe-o lăĭcĭoară saŭ maĭ bine ḑis pe-o muchĭe de stâncă săpată în formă de lăĭcĭoară, ear' el ĭeşì de grabă din chilie afară şi adăpostì calul într'un feliŭ de pivniţă, care se afla de desuptul chilieĭ sale sub o aripă a stânceĭ, căcĭ urletul lupilor, ce-l auḑise Stefan, se apropia din ce în ce maĭ tare de stâncă. Apoĭ întrâ în nuntru, puse ce avu maĭ ales şi maĭ bun de mâncare

pe-o mescĭoară rotundă asemenea de peatră și pofti pre Stefan la ospěț.

Stefan nu se lăsâ mult îmbiat, căcĭ trecuse maĭ bine de-o ḑi și jumětate de când nu luasă nicĭ o fărmătură de pâne în gură. Și eată că, pe când sta el și cu Săhastrul la masă și ospěta, vorbind despre întêmplările trecute, unde nu mi se pornesce de-odată un urlet ca acela împrejurul stânceĭ de se resunară văile de prin apropiere.

Stefan, când auḑi urletul lupilor, sări drept în sus dela masă, pusă mâna pe sabie și ḑise înspăĭmântat către Săhastru:

— Părinte! ne-aŭ încunjurat lupiĭ... ce e de făcut?

— Ce să facem,... nemică! lasă-ĭ să urle cât le place, căcĭ noĭ și așa nu avem nicĭ un läutarĭŭ, care să ne cânte la masă . . . lasă în calte se ne cânte eĭ!

— Sciĭ că ești cam hasliu. Dar' să lăsăm acuma șaga la o parte; lupiĭ, după cum se vede, sûnt mulțĭ, pot să strěbată în nuntru, și atuncĭ nu sciŭ ḑeŭ cum vom putè scăpa de dînșiĭ?

— N'ave nicĭ o teamă, căcĭ noĭ sûntem aice întărițĭ maĭ de haĭ de cât un împěrat într'o cetate.

— Dar' calul mĭeŭ?

— Nicĭ luĭ n'are să i se'ntêmple nemică, căcĭ și el e tot atât de bine scutit, ca și noĭ!

Stefan, când auḑi cuvintele acestea, se maĭ linisci puțin, se puse la masă și'ntre urletele lupilor, cariĭ se învêrtiră maĭ de multe orĭ prin prejurul și pe de-asupra chilieĭ, ospětâ maĭ de parte. Ear' după ce se sculâ dela masă și după ce lupiĭ, vědênd că nu pot să pue labele pe

prada, ce aŭ fost adurmecat'o, încetară de urlat şi se depărtară prin desişul pădureĭ, se puse ca să se odihnească, căcĭ era foarte obosit de luptele, ce le-a avut în ḑilele trecute, cât şi de drumul cel depărtat de pe câmpul de resboiŭ.

A doua ḑi demineaţă, cam pe timpul acela când întră preoţiĭ la *utrine*, Săhastrul trezì pre Stefan din somn, ĭeşì cu dînsul afară, se suiră amêndoĭ pe vêrvul stânceĭ, în care era săpată chilia, şi după aceasta arătând cu mâna spre apus, îl întrebâ ḑicênd :

— Caută în sus, veḑĭ ce-va ?

— Nu vĕd nemică ! — respunse Stefan cătând spre locul arătat.

— Calcă pe picĭorul meŭ cel drept ! — ḑise maĭ departe Săhastrul.

Stefan dintru început nu prea vre, însă maĭ pe urmă totuşĭ călcâ pe pecĭor să vadă ce are să se întêmple.

— Veḑĭ acuma ce-va ?

— Vĕd !

— Ce veḑĭ ?

— Vĕd — respunse Stefan, arătând cu degetul — colo în mijlocul lucineĭ celeĭa un copaciŭ mare, ear' în copaciŭ vĕd arḑênd o mulţime de luminĭ.

Copacĭul acela era un *paltin* foarte gros şi înalt, şi se afla tocmaĭ pe locul, unde se află astăḑĭ *mŏnăstirea Putna.*

— D'auḑĭ ce-va ? — întrebâ eară-şĭ Săhastrul.

— Nu aud nemică !

— Calcă pe picĭorul meŭ cel stâng !

Stefan făcu și de astă dată așa după cum ĭ-a spus Sahastrul.

— Audĭ acuma ce-va?

— Aud!

— Ce-audĭ?

— O cântare. Dar' nu sciŭ, preoțĭ sùnt aceĭa, ce cântă, orĭ ângerĭ, căcĭ maĭ dulce, maĭ plăcută și maĭ frumoasă cântare decât aceasta n'am audit de cât sûnt.

— Aceĭa nu sûnt preoțĭ, ci ângerĭ, — respunse Săhastrul.

— Mĭ-am închipuit eŭ că aceea nu poate să fie cântare de preoțĭ, ci numaĭ de ângerĭ.

— Sciĭ acuma una, Măria-Ta?

— Ce să sciŭ? — întrebâ Stefan.

— Pune gând la Dumnedeŭ că în lucina, unde se aude acuma cântarea, ce-aĭ audit'o, veĭ face o mŏnăstire, al căreĭ *pristol* să fie tocmaĭ acolo, unde se află acuma copacĭul, în care ard luminile, și lasă dacă te veĭ căi vr'odată! Și dacă veĭ pune acest gând la Dumnedeŭ cu scop ca să te țiĭ de cuvênt, poțĭ merge în voea cea bună a te bate nu numaĭ cu *Turciĭ*, cariĭ te-aŭ învins acuma, ci și cu mulțĭ alțĭ dușmanĭ și lasă dacă nu-ĭ veĭ învinge pre toțĭ!

— Voiŭ face toate, după cum îmĭ spuĭ, numaĭ să-mĭ ajute Dumnedeŭ ca să pot învinge pre dușmaniĭ țěriĭ mele, cariĭ o amerință cu pĭerdare.

— Amin! . . . Acuma poțĭ merge fără frică în protiva ne'mpăcaților Turcĭ, căcĭ maĭ nainte de cum îțĭ poțĭ închipui, aĭ să-ĭ învingĭ și aĭ să curățescĭ țara de dînșiĭ!

— Dar' de unde să ïaŭ eŭ atâta oaste, cu câtă să-ĭ pot învinge ?

— Țara-ĭ mare, . . . maĭ sunt încă destuĭ oamenĭ într'însa, caută-țĭ numaĭ oastea trebuincĭoasă şi veĭ afla-o!

După aceasta, mulțămind Stefan Vodă din toată inima Săhastruluĭ pentru primirea, mângâerea şi sfatul luĭ cel părintesc, îşĭ luâ remas bun dela dînsul, se scoborî de pe vêrvul stânceĭ, scoase calul din pivnița, în care l-a fost adăpostit Săhastrul de cu sară, se suì călare şi se pornì ca să-şĭ caute oamenĭ cu cariĭ să plece eară-şĭ împrotiva Turcilor. Şi mergênd el aşa, cât timp va fi mers, şi eşind la țară, în puține ḑile strînse o mulțime de popor pe lângă sine şi cu acesta se pornì apoĭ eară-şĭ împrotiva *Turcilor*.

Turciĭ, vĕḑênd că Stefan Vodă nu se maĭ arată, eară oastea luĭ, câtă a maĭ rĕmas în viață, s'a împrăsciat în toate părțile ca puiĭ ceĭ de păturniche, socotiră că a lor e acuma Moldova, că nime n'a maĭ cuteza să se scoale cu arma asupra lor, şi de-aceea începură şi eĭ a se înprăscia în maĭ multe părțĭ şi a prăda țara, luând tot ce le pica în mână saŭ arḑênd tot ce nu putea lua şi duce cu dînşiĭ. Şi bucuria lor era nespus de mare că s'aŭ cotorosit de un om îndĕrĕptnic şi primejdios ca Stefan Vodă.

Dar' zădarnică lĭ-a fost toată bucuria, câcĭ tocmaĭ pe când nu visaŭ eĭ, eată că Stefan Vodă cu oameniĭ, carĭ îĭ adunase din părțile despre meaḑănoapte ale Moldoveĭ, adică din partea Rădăuțuluĭ şi a Cernăuțuluĭ de astă-ḑĭ, precum şi cu ceĭ cariĭ maĭ nainte s'aŭ fost ascuns prin

crierii munților, se repedi pe neașteptate și cu o furie ne mai audită asupra lor.

Și după ce aŭ început acuma Stefan a se bate cu Turciĭ, eată că a dat Dumnedeŭ un nour și o negură deasă și foarte întunecoasă în partea aceea, unde se aflaŭ Turciĭ, că nu se vedeaŭ defeliŭ uniĭ pre alțiĭ, și din nour curgea ploae cu foc asupra lor. Și'n zăpăceala cea mare aŭ început acuma a se bate șĭ-a se tăĭa eĭ în de eĭ. Ear' pe când se întêmpla această măcilărie ne maĭ pomenită de oamenĭ, *o basma roșă* ca para foculuĭ plutĭa în aer pe de-asupra lor.

In partea aceea însă, unde era Stefan Vodă cu oameniĭ sĕĭ, era sănin și frumos și oștiĭ sale nime nu'ĭ făcea nemică. Dar' el și cu aĭ sĕĭ bătea și tăĭa în Turcĭ ca'n curechiŭ, și nu le da nicĭ de cum rênd ca să-șĭ vie cât de puțin în fire.

Și pe când zăpăceala și încurcala Turcilor era maĭ mare și maĭ înfiorătoare, pe când se tăĭaŭ și se măcilăriaŭ maĭ cumplit, eată că scapă un turc călare din mijlocul îmbulzeleĭ turcescĭ și vĕdênd cele ce se întêmplă, strigă în gura mare:

— Stațĭ fraților loculuĭ, că nu ne bate Stefan Vodă, ci ne bate Dumnedeŭ pentru rĕutatea și dauna cea mare, care am făcut'o acesteĭ țĕrĭ!

Turciĭ, audind glasul, care se vede că era a vre unuĭ pașă, și vĕdênd că nu e bine de dînșiĭ, bucuroșĭ ar fi încetat de a se bate și s'ar fi împăcat, numaĭ dacă ar fi putut și ar fi avut când. Dar' de gĭaba, căcĭ acuma, de-ar și fi voit orĭ și cât să se împace, Stefan Vodă nu le da

rênd, ci apucându-ĭ mereŭ din coaste și dela spate, nu se lăsâ, până ce pre ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ nu-ĭ trimise pe ceealaltă lume, ear' pre ceĭ ce maĭ scăpară ca prin urechile aculuĭ de moarte, nu-ĭ îngăduì niciĭ un pic, până ce nu-ĭ alungâ pre toțĭ peste Dunăre și curățì țara pe maĭ multă vreme de dînșiĭ.

Și după ce a învins Stefan pre Turcĭ șĭ-a scăpat țara de dînșiĭ, s'a întors îndĕrĕpt, unde-a fost lupta maĭ înverșunată, a poruncit să adune la un loc pre toțĭ ostașiĭ, cățĭ aŭ cădut morțĭ în luptă, a spus să facă maĭ multe movile din dînșiĭ, să-ĭ prohodească ca pre nisce voĭnicĭ și creștinĭ adevĕrațĭ, să-ĭ acopere frumos cu țĕrînă ca și pre orĭ care alt creștin.

Și cum a poruncit Stefan Vodă, așa s'a și făcut, și el încă a stătut de față, până ce toțĭ s'aŭ înmormêntat cum se cuvine.

Eară după ce a împlinit și această dătorie creștinească, a dat drumul tuturor oamenilor, cariĭ l-aŭ ajutorat cu atâta credință și bărbăție, ca să meargă fie-care pe la vetrile sale, și s'a întors și el plin de voe bună la scaunul sĕŭ din orașul Suceava.

Dar' Stefan Vodă nu petrecu mult timp în Suceava, ci, voind a-șĭ împlinì făgăduința, ce-a dat'o maĭ nainte Săhastruluĭ dela *chilia de peatră*, poruncì să adune maĭ mulțĭ măestri de zidarĭ și se pornì apoĭ dimpreună cu aceștĭa, precum și cu maĭ mulțĭ boerì și curtenĭ aĭ sĕĭ spre locul, unde se află astădĭ satul *Putna* și ajungênd acolo, puse să zidească *Mŏnăstirea Putna* tocmaĭ pe locul acela, unde a vĕdut luminile ardênd șĭ-a audit

îngeriĭ cântând, adică după cum l-a sfătuit Săhastrul dela *casa* saŭ *chilia de peatră*, care mŏnăstire a rĕmas până în diua de astădĭ. Apoĭ s'a întors earăşĭ la scaunul sĕŭ din Suceava.

Şi aşa Stefan Vodă şĭ-a ţinut atât cuvêntul ce l-a dat Săhastruluĭ, cât şi cela ce l-a dat sfetnicilor sĕĭ înainte de rĕsboĭŭ, căcĭ el cât a fost şi a trăit, n'a plătit Turcilor nicĭ un ban ca *haracĭŭ*.

STEFAN VODĂ ȘI TOLPA.

Se ḑice că pe vremea luĭ Stefan Vodă se afla pe lângă curtea domnească un Țigan cu numele *Tolpa*, care era un om deștept, glumeț și totodată foarte prefăcut.

Intr'o ḑi, venind nisce Românĭ dela țară ca să se jeluească înaintea domnieĭ pentru nedreptățile din partea pârcălabuluĭ lor, întimpinară tocma când aveaŭ să între în curte pre Țiganul Tolpa.

— Ce vrețĭ voĭ, oamenĭ bunĭ? — iĭ întrebâ acesta.

— Avem să vorbim oare ce cu Măria Sa Vodă . . . A casă-ĭ? — respunseră Româniĭ uĭmițĭ, socotind că cine scie ce domn mare e acela cu care vorbesc.

— A casă !... Dară ce avețĭ voĭ să vorbițĭ cu Măria-Sa? Nu putețĭ să-mĭ descoperițĭ și mie taĭnele voastre? . . . Eŭ v'așĭ putea foarte mult ajuta, de oare ce și eŭ sunt unul dintre ceĭ maĭ marĭ sfetnicĭ aĭ Mărieĭ Sale!

Româniĭ venițĭ, necunoscêndu-l cine-ĭ și vĕḑêndul-așa de vorbăreț, i se încreḑură Țiganuluĭ, cugetând că ceea ce le spune e adevĕrat, și-ĭ istorisiră taĭna lor, adică: cum că pârcălabul iĭ asupresce din cale afară,

cum că li se ĭa bir peste mĕsură, ba încă pe lângă aceea maĭ în toate dilele îĭ batjocuresce, îĭ bate şi-ĭ chinuesce fără milă şi fără vr'o pricină. Eacă de ce aŭ venit eĭ să se jeluească Măriei Sale Vodeĭ!

— Oamenĭ bunĭ! — dise Tolpa, — nu purtaţĭ nicĭ o grijă, întorceţi-vĕ pe-a casă în voĭa cea maĭ bună, că eŭ vi-s omul! . . . Voiŭ vorbì cu Măria Sa. Lasă dacă vĕ va maĭ asuprì şi bate pârcălabul vostru de adĭ înainte!

Românii îl ascultară şi se întoarseră bucuroşĭ spre case.

Tolpa, după depărtarea lor, căutâ un prilej bun să între la Măria Sa în odae.

Intr'o di Stefan Vodă era voĭos.

Sciindu-l atuncĭ numaĭ singur în divan, Tolpa întrâ de odată la dînsul în nuntru, plângênd şi ţiindu-se cu mânele de cap.

— Ce-ţĭ este ţie, Tolpo? . . . Ce plângĭ?! — îl întrebâ Vodă, vĕdêndu-l văetându-se cu mânele de cap.

— Mĭ-a tras popa o palmă, Măria Ta!

— Pentru ce? . . .

— Pentru că n'am sciut *Tatăl nostru*.

— A! tu păgânule! — îĭ dise Stefan Vodă mânios, — tu să nu sciĭ *Tatăl nostru?* . . . Pĕcat că n'am aflat eŭ aceasta maĭ de mult, că de-atuncĭ te-aşĭ fi alungat de la curtea mea! . . . Mĕ, da ce eştĭ tu? păgân? turc? tătar? orĭ ce litfă rea? să nu sciĭ *Tatăl nostru?*... Stăĭ numaĭ!...

— Ba îl sciŭ, Măria Ta, da-l greşesc într'un loc.

— Spune-mi-l dar!

— Tatăl nostru, carele eştĭ în ceruri, sfinţească-se numele teŭ, viĭe împĕrăţia ta . . . .

— Maĭ departe!

— Aicĭ am uĭtat o vorbă.

— *Fie'n voea ta* . . . ḑi acuma maĭ departe.

— Fie în . . .

— Fie în voea ta . . . ḑi încă odată dela început, că eară-şĭ aĭ uĭtat!

— Tatăl nostru, carele eştĭ în ceriurĭ, sfinţească-se numele teŭ, viĭe împěrăţia ta, fie în . . .

— Fie în voea ta! . . . Mĕĭ da ce bătut cu leuca! . . . Un cuvênt să nu-şĭ poată însemna! . . . Ḑi încă odată dela început şi ţine bine minte: fie în voea ta!

— Tatăl nostru, carele eştĭ în ceriurĭ, sfinţească-se numele teŭ, viĭe împěrăţia ta, fie în . . .

— N'o să maĭ ţină minte! . . . Ḑi maĭ de multe orĭ: *fie în voea ta!*

— Fie în voea mea, fie în voea mea, fie . . .

— Nu aşa! ci *fie în voea ta*, adică a celuĭ de sus, a luĭ Dumneḑeŭ, şi nu întru a ta, nerodule şi năucule!

— Eĭ! . . . fie! . . . d'apoĭ dacă uĭt!

— Apoĭ nu uĭta, că doară nu-ţĭ e dogit capul!

— Şi ca să nu uĭt, Măria Ta, scrie-mĭ vorbele acelea pe-o hârtie şi te iscălesce, ca aşa să-mĭ pocĭ aduce aminte totdeauna, când voiu lua hârtia în mână.

Stefan Vodă, nicĭ visând de cugetele Ţiganuluĭ, luâ o coală de hârtie albă curată şi scrise: *fie în voea ta*, apoĭ se iscăli maĭ de desupt *Stefan Vodă*, şi ĭ-o dete Ţiganuluĭ, ca să nu-l maĭ supere . . .

Tolpa, — bucuria luĭ — ĭe hârtia în mână şi, cum eşi din divanul domnesc, pe dată a şi pornit la ţară,

anume cătră satul acela, de unde eraŭ Românii ce aŭ fost venit la curte să se jeluească pentru asuprirea peste mĕsură din partea pârcălabuluĭ.

Ajungênd el în satul acela, dete poruncă să se adune toțĭ săteniĭ la un loc, dimpreună cu dînșiĭ și pârcălabul, căcĭ vine dela curtea domnească și le aduce o vorbă mare dela Măria Sa Vodă, pre care fie-cine trebue s'o asculte și s'o împlinească . . .

După ce s'a adunat tot satul, dimpreună cu pârcălabul la un loc, Tolpa vîrîndu-se în mijloçul adunăriĭ și punêndu-se față în față cu pârcălabul, pre carele a început maĭ ântâiŭ a-l mustra înaintea întreguluĭ sat pentru neomenia sa cu săteniĭ și cu toțĭ Româniĭ de prin jurul acela, apoĭ arătându-ĭ iscălitura luĭ Stefan Vodă, iĭ ḑise :

— Veḑĭ ce este scris aicĭ?

— Vĕd : *fie'n voea ta* — respunse pârcălabul, dar' eŭ nu sciŭ ce vrea să însemneze aceasta!

— Nu sciĭ? . . . bine! . . . lasă că sciŭ eŭ! — strigâ Tolpa furios, și atuncĭ pe loc poruncì juraților să-l întindă jos înaintea adunăriĭ și să-ĭ mĕsure vr'o cincĭ ḑecĭ de bețe bune și pipĕrate, ḑicênd :

— Iscălitura Măriei Sale poruncesce : să pedepsim pre toțĭ aceĭa ce nu sciŭ de omenie și asupresc pre frațiĭ lor din cale afară și fără de vr'o dreptate! . . .

Pârcălabul era nevoit să sufere bătaĭa, creḑênd că așa a poruncit Vodă.

El însă era unul dintre ceĭ maĭ credincĭoșĭ, maĭ supușĭ și maĭ plăcuțĭ domnieĭ, și sciind aceasta, se mira

foarte mult, cum de a putut Stefan Vodă să poruncească ca să-l bată Ţiganul Tolpa înaintea sătenilor, maĭ cu samă neaflându-se el cu nemic vinovat! . . .

La vr'o câte-va sĕptĕmânĭ însă, după ce a fost bătut, avênd treabă numaĭ de cât să se ducă la curtea domnească, se duse, şi ajungênd intrâ la Măria Sa.

Stefan Vodă, bucurându-se de sosirea luĭ, îl primì cu aceeaşĭ prietenie şi căldură ca şi maĭ nainte.

Pârcălabul s'a mirat mult de primirea aceasta căldu-roasă. Pricepênd atuncĭ că nu poate să nu fie ce-va la mijloc, că trebue să'l fi pus cine-va la cale şi de aceea poruncise ca să'l pedepsească, îl întrebâ pe Vodă dicêndu-ĭ:

— De ce aĭ poruncit Măria Ta luĭ Tolpa ca să mĕ bată înaintea sătenilor meĭ, că doară n'am făcut nimĕruĭ nicĭ un rĕŭ.

Stefan Vodă, uĭtîndu-se lung la dînsul, mirându-se şi el de vorbele pârcălabuluĭ, îĭ dise:

— Ce spuĭ? . . . .

— Ce spun? . . . d'apoĭ eacă cum şi eacă cum, şi începu a'ĭ povesti toată istoria cum s'a întêmplat.

— A, mişelul! — dise Vodă mânios — de-aceea mĭ-a spus el ca să mĕ iscălesc eŭ la cuvintele, ce nu le scia din *Tatăl nostru*, ca să aĭbă cu aceea iscălitură putere de'a te bate! . . . Aşa-ĭ treaba? . . . Lasă că mi ţi l-oĭŭ învĕţa eŭ! . . .

Stefan Vodă se făcu foc; poruncì curtenilor să prindă pre Tolpa şi să-l spânzure.

Tolpa însă, când istorisĭa pârcălabul Vodeĭ şi când

Vodă poruncì ca să-l prindă și să'l spânzure, stătea la ușă și asculta toate, și cum a audit aceasta, îndată s'a făcut nevĕdut, ascundêndu-se în grădina domnească, care era foarte mare, sciind că acolo nu va da nime de dînsul, ear' trecênd mânia Domnuluĭ, poate încă să scape cu viață.

In zădar l-aŭ căutat curteniĭ ca să-l prindă, căcĭ Tolpa nu era nicăirĭ. El bĭetul, de spaĭmă și de frică c'o să-l spânzure, s'a fost ascuns în acea grădină așa, că nicĭ diua mare cu lumina nu-l puteaŭ afla, de l-ar fi tot căutat.

Maĭ spre sară, fiind o di frumoasă și călduroasă, eși Stefan Vodă singur din curte și se duse la preumblare prin grădina domnească tocmaĭ în partea aceea, unde era Tolpa ascuns. Țiganul vĕdêndu-l de departe că vine spre dînsul, se suì ĭute într'un măr și se legâ cu brâul ce era încins peste mijloc de un crac, lăsându-șĭ apoĭ picĭoarele să spânzure în jos, ear' o ațișoară, ce o avea asemenea pe lângă sine, o legâ de altă creangă de asupra capuluĭ sĕŭ.

Vĕdêndu-l așa Stefan Vodă dise de milă:

— Dĕŭ că-mĭ pare rĕŭ de sĕrmanul Tolpa. Bĭetul, de bună samă audind că am poruncit să-l omoare, pentru că a bătut pre pârcălabul, s'a spânzurat el singur, ne maĭ așteptând pre alțiĭ . . .

Tolpa trăgea numaĭ cu urechĭa.

Stefan urmâ :

— Dacă ar fi viŭ eŭ l-așĭ ĭerta . . .

— *Fie'n voea ta!* — strigâ Tolpa, sărind jos și îmbrățoșând picĭoarele Măriei Sale.

— *Fie'n voea ta!* — Bine că cel puțin de frica spânzurătoareĭ aĭ învĕțat *Tatăl nostru!* ḑise zîmbind Stefan Vodă. — Atuncĭ m'aĭ prins cu iscălitura, acum cu vorba, dar' altă dată nu maĭ scapĭ nicĭ *cu voea ta*, nicĭ fără de *voea ta!*...

Era glumeț Stefan Vodă și-ĭ plăceaŭ și glumele altora, dar' între o glumă și o altă glumă ținea la mijloc câte nouĕ fulgere, și vaĭ de acela, pre care îl nimerĭa pintre glume săgeata mânieĭ domnescĭ!

STEFAN TOMŞA ŞI MITROPOLITUL CRIMCA.

Când omul e în pace, când e liniştit, sănĕtos şi nu duce nicĭ o nevoe, atuncĭ nu-şĭ prea aduce aminte de Dumnedeŭ, de la care iĭ vin toate bunătăţile; dar' când e amenințat din toate părţile de primejdiĭ, când neajunsurile îl impresoară şi o rea soarte îl urmĕresce paş în paş, atuncĭ inima şi cugetul se îndreaptă spre Dumnedeŭ, de la care aşteaptă scăpare, alinare şi mângăere în suferinţĭ şi durerĭ.

Eraŭ odată nisce timpurĭ, când oameniĭ eraŭ cu mult maĭ evlavioşĭ şi cu frica luĭ Dumnedeŭ, de cât cum sûnt astădĭ. Atuncĭ dacă-şĭ punea cine-va gând la Dumnedeŭ, orĭ ce ar fi avut să facă, făcea, şi orĭ ce întreprindea, o şi îndeplinĭa, căcĭ Dumnedeŭ totdeauna era cu dînsul.

In timpurile maĭ de demult nu era, ca acuma, pace şi linisce în ţară, ci tot resmiriţĭ şi bătăliĭ ca acelea, că nu maĭ sciaĭ ce este şi de ce să te apucĭ...

Câţĭ păgânĭ, câte litfe rele, toate năpădĭaŭ ca lăcustele în Moldova, prădând şi jăfuind pre bĭeţiĭ Românĭ, chinuindu-ĭ şi luându-le toată averea, lăsându-ĭ numaĭ cu sufletul, de multe orĭ scurtându-le şi vieaţa...

Pe acelea timpurĭ viforoase uniĭ Domnitorĭ românĭ, voind ca să scape poporul şi ţara de biciul cel barbar şi înspăĭmêntătorĭŭ al păgânilor, punea gând la Dumnedeŭ, că după ce li va ajuta a învinge pre duşmanĭ, vor face în cutare loc al ţêriĭ o biserică saŭ mönăstire; unde să i se aducă laudă şi mulţămită de cătră popor pentru ajutoriul, ocrotirea şi binefacerile revărsate.

Din acest îndemn, saŭ poate că şi din altul, a început şi *Stefan Vodă Tomşa* a zidì *mönăstirea Solciĭ* sub poalele munţilor din Bucovina, care mönăstire se află încă şi astădĭ în partea despre apus a târguşoruluĭ *Solca.*

Spun bĕtrâniĭ, că *Stefan Vodă Tomşa* după ce a sfârşit de zidit această mönăstire şi după ce a zugrăvit'o şi a înfrumuseţat'o cu toate odoarele cele trebuincioase a chiemat pre Mitropolitul *Anastasiu Crimca*, să viie dinpreună cu maĭ mulţĭ alţĭ preoţĭ şi călugărĭ, ca s'o sfinţească.

Mitropolitul Crimca, dise, că să nu fi trăgănat nicĭ de cum, ci îndată cum ĭ-a venit scirea a şi pornit spre Solca, luând cu sine pre maĭ mulţĭ preoţĭ şi călugărĭ . . . Ajuns în Solca, fără să maĭ trăgăneze ceva, a şi început cu sfinţirea mönăstireĭ cu cea maĭ mare serbare, după cum adică scia el, că-ĭ maĭ frumos şi credea c'a fi maĭ bine şi maĭ pe plac Domnitoriuluĭ.

După ce se sfârşì sfinţirea mönăstiriĭ, dădu Stefan Vodă Tomşa o masă mare, la care poftì mulţime de boerĭ, pre Mitropolitul Anastasiu şi pre alţĭ oaspeţĭ aleşĭ.

La masa aceea, după multe alte cuvêntărĭ şi vorbirĭ, cum e adică datina la mesele Domnitorilor, unde sùnt o

mulțime de oaspeți și boerĭ adunațĭ, carĭ de carĭ maĭ vorbărețĭ și maĭ căpățînoșĭ, după ce ospĕtară de-ajuns și bĕură cum se cade, ḑise Stefan luĭ Crimca:

— Să dee Dumneḑeŭ, ca mŏnăstirea Prea sfinţieĭ-Tale să fie beciŭ la mŏnăstirea mea!

Mitropolitul Crimca, care cam în acelașĭ timp zidise *mŏnăstirea Dragomirneĭ*, ḑice, că s'a uĭtat lung în fața Domnitoriuluĭ și a început a zîmbi, dară nu-ĭ rĕspunse nemică.

Stefan Tomșa însă, crud din firea sa și foarte pismătăreț pre tot omul ce-l întrecea cum-va, nu să tacă și dee pace Mitropolituluĭ, pentru că nu ĭ-a rĕspuns nemică, ci sciind că mŏnăstirea acestuĭa e cu mult maĭ frumoasă și maĭ iscusit lucrată decât a sa, ba!... drept să mărturisim... fiind unica în felĭul sĕŭ în toată țara, îĭ maĭ ḑise încă o dată:

— Să dee Dumneḑeŭ ca mŏnăstirea Prea sfinţieĭ-Tale să fie beciŭ la a mea!

Mitropolitul tăcu și de astă dată.

Eară Vodă repeţi tot aceste cuvinte și de-a treĭa oară...

Acuma Mitropolitul, vĕḑênd că Vodă nu maĭ încetă de a-ĭ spune aceste cuvinte în fața tuturor oaspeților, nu maĭ putu răbda, ci supĕrându-se amar, îĭ ḑise:

— Ba! să dee Dumneḑeŭ, ca mŏnăstirea Măriеĭ-Tale să fie beciŭ la mŏnăstirea mea, căcĭ Măria-Ta aĭ făcut'o din prisosință, eară eŭ am făcut'o pre a mea — cum a dat Dumneḑeŭ — din baniĭ hărăzițĭ de vĕduve și alțĭ bĭețĭ creștinĭ și oamenĭ de omenie, cariĭ s'aŭ îndurat și

m'aŭ ajutat a face această sfântă mŏnăstire spre lauda celuĭ de sus!...

Stefan se roşì şi se cam supĕrà, când audì aceste cuvinte împungĕtoare, dar' se stăpânì şi nu dise nemică bĕtrânuluĭ Mitropolit... El tăcu acuma ca şi cela maĭ înainte.

Mitropolitul Crimca însă vĕdênd însu-şĭ, că ceea ce a spus n'a fost bine, şi temêndu-se ca să nu i se întêmple ce-va, căutà toate mijloacele, să ĭasă cum maĭ de grabă de la masă şi să fugă cât se poate maĭ ĭute din acest loc. Şi avea toată dreptatea, să se teamă, căcĭ Stefan Vodă Tomşa, când se mânia pre cine-va, era foc şi pară, şi nime nu scăpa cu viaţă din mânele luĭ.......

Aşa era Stefan Vodă Tomşa.

De aceea şi Mitropolitul Crimca nu făcu multă trăgănare, ci poruncì pe furiş vezeteilor, să înhame caiĭ ĭute la trăsură, ca să pornească.

Vezeteiĭ îl ascultară, înhămară de grabă caiĭ şi Mitropolitul, luându-şĭ sara bună de la Domnitoriŭ şi de la oaspeţĭ şi spuindu-le, că are foarte mare trebuinţă, se pornì spre *Dragomirna.*

Domnitorĭul voĭa să-l maĭ oprească, el însă nu voi nicĭ de cum să rĕmâĭe.

Pe când s'a pornit Mitropolitul spre Dragomirna înoptase acuma cum se cade şi se făcuse aşa de întuneric, că nicĭ mâna nu se putea vedea.

Dupa plecarea Mitropolituluĭ, Doamna luĭ Stefan Vodă Tomşa nu tăcu ca o femee înţeleaptă, care nu se amestecă în trebele bărbaţilor, maĭ ales sciind prea bine, că

Vodă nu-ĭ ca alțĭ bărbațĭ recugetătorĭŭ la toate cele ce le face și maĭ răbdătorĭŭ cu ceĭ ce-ĭ greșesc saŭ îl supĕră cu ceva, — nu!... ea trebuì să se amestece și să dică ceea ce n'ar fi trebuit, — ea dise cătră Vodă:

— Cum de te-aĭ lăsat tu batjocurit de un călugăr înaintea tuturor oaspeților?... Nu țĭ-a fost ție oare cum, să te lașĭ înjosit de dînsul, să dică el — mĕ rog! — ca mŏnăstirea ta să fie beciŭ la a sa!... Nu-țĭ e rușine de oaspețĭ?... Ce maĭ asceptĭ?... Caută și resplătesce cu pedeapsă îndrăsneala acestuĭ călugăr... orĭ de nu.... maĭ mult să nu mĕ numescĭ domnița ta!...

Audita-țĭ vorbă de muere!...

Stefan Tomșa, care încă de maĭ nainte era cam mânios, fiind acuma maĭ ațițat și de doamna, se înfuriâ până într'atâta, încât nu maĭ stete mult pe gândurĭ, să vadă ce face și orĭ de este bine ceea ce voesce să facă, ci îndată strigâ surugiilor sĕĭ, să prindă caiĭ la rădvan.

Surugiĭ nu asceptară să le maĭ spuĭe și de-a doua oară, ci cât aĭ bate în palmă, caiĭ eraŭ înhămațĭ la rădvan și rădvanul tras de naintea ușeĭ, de unde avea să ĭasă Vodă.

Stefan Vodă, vĕdênd că rădvanul stă de naintea ușeĭ, îșĭ luâ de grabă busduganul și fără să maĭ spuĭe ceva oaspeților, cariĭ remaseră, eșì afară din casă, se aruncâ în rădvan și poruncì surugiilor să mâĭe tot într'o fugă pe urma Mitropolituluĭ. *)

---

*) Uniĭ istorisesc, că să nu se fi luat Stefan Tomșa după Crimca, ci să fi trămis pre nisce oamenĭ de-aĭ seĭ, ca aceștĭa să se ĭee după dînsul, și unde l-or ajunge acolo să-l omoare.

Sbura Vodă cu rădvanul seŭ, dar' și Mitropolitul nu mergea numaĭ în pașĭ, ci cum eșise din ograda mŏnăstiriĭ poruncise vezeteilor, să mâĭe caiĭ cât lĭ-or putea lua picĭoarele, pentru că o presimțire, pare că-l tot îndemna să fugă cât ce a putea, . . . îĭ spunea că Vodă n'are să-l lase în pace, ci are să-l fugărească, și apoĭ — vaĭ și amar de acela ce cădea în mâna acestuĭ Domn fără inimă și crulare.

De și Mitropolitul fugea cu trăsura sa cât putea, totu-șĭ Stefan Vodă Tomșa îl ajunse în depărtare ca la vr'o jumĕtate de milă spre resărit de Solca, în mijlocul drumuluĭ dintre *Solca* și *Arbure*, și cum îl ajunse, sări din rădvan și repeḑêndu-se asupra Mitropolituluĭ, îĭ dădu vr'o câte-va loviturĭ cu busduganul în pĭept și — când socotì că ĭ-a fi de-ajuns și că n'are mult s'o maĭ ducă, se suì eară-șĭ în rădvan și se întoarse îndĕrĕpt spre Solca.

Mitropolitul Crimca, maĭ mult mort de cât viŭ, fu rădicat de către vezeteiĭ sĕĭ în trăsură și dus pànă la Dragomirna.

După ce ajunse la Dragomirna, cine scie la câte oare de noapte, ḑice că Mitropolitul Crimca îndată să fi poruncit, să se scoale toțĭ călugăriĭ, să-ĭ aducă vestmintele și se înceapă a sfinți mŏnăstirea până ce maĭ trăesce.

Călugăriĭ, auḑind aceasta, săriră îndată cu toțiĭ să vadă ce este, ce s'a întêmplat, că Mitropolitul voesce să sfințească mŏnăstirea maĭ nainte de-a fi gata și apoĭ încă noaptea, când toată lumea doarme.

Vĕḑênd însă ce este, nu maĭ stătură mult pe gândurĭ, ci care din care maĭ de grabă alergară spăriațĭ prin chiliĭ, îșĭ luară cele trebuincĭoase, întrară în mŏnăstire, —

aprinseră luminele și — ca de când vě istorisesc,— toate eraŭ gata pentru sfințire. Poftiră acuma pre Mitropolitul să viïe și să înceapă sfințirea. Însă acesta nu maï era în stare, să se scoale din loc . . . Loviturile de busdugan ale luï Tomșa Vodă îï slăbiră maï de tot puterile, și deabïa maï putea resufla.

Ce era de făcut ?

Vědênd călugăriï, cum că Mitropolitul nu se poate urnì din loc și e maï gata să-șï dee sufletul, ca să nu remâïe mŏnăstirea nesfințită de dînsul . . . de cel ce cu atâta muncă a zidit'o și a înfrumusețat'o, îl luară vr'o câțï-va și după ce l'aŭ îmbrăcat în vestmintele sale, îl purtară de subsuorï și așa sfințì el mŏnăstirea, maï mult numaï purtat pe sus saŭ ședênd pe scaun.

Ḑice că după ce a sfârșit Mitropolitul Anastasiu Crimca de sfințit mŏnăstirea să nu fi trăgěnat mult, ci îndată după aceea să-șï fi dat sufletul în mânile luï Dumneḑeŭ. Eară când murïa să fi ḑis :

— Mulțămesc ție, Doamne ! că m'aï ținut în vieață până ce mï-am sfințit și mŏnăstirea mea ! . . .

Și cu aceste cuvinte murì.

Călugăriï îl puseră în biserică și-ï făcură prohodul și a treïa ḑi îl înmormêntară.

Mulțime mare de boerï și alțï oamenï de prin tot ținutul să fi fost venit la înmormêntare și mulțï plângeaŭ după dînsul, căcï foarte bun om era și pre orï și cine venïa la el, de era boerïŭ, îl primïa și cinstïa ca pre un boerïŭ, de era vr'un călětorïŭ îl adăpostea ca pre un frate, de era țěran se purta cu dînsul ca un părinte,

eară de era vr'un serman nicĭ odată nu-l alunga de la ușa sa fără să-l miluească.

Așa era Mitropolitul Anastasiu Crimca.

Și tocma de-aceea și pentru că a făcut și a înfrumusețat mönăstirea Dragomirneĭ maĭ de haĭ decât toate mönăstirile și bisericile din țară, boerimea și ceĭ maĭ marĭ, vĕḑênd cruḑimea luĭ Stefan Vodă Tomșa, cum a ucis fără de nicĭ o dreptate pre Mitropolitul, se sculară cu toțiĭ înfuriațĭ asupra luĭ Tomșa Vodă și asupra Doamneĭ și stăruĭaŭ să-l dee jos de pe tronul Moldoveĭ și să-l alunge din țară, ca să nu-ĭ maĭ audă de nume.

Stefan Vodă Tomșa, vĕḑênd aceasta și sciind bine că când se rescoală țara întreagă nu e lucru de șagă, își luâ pe samă și fugì pe nesciute la Solca și acolo se ascunse spre apus din sus de mönăstire într'un munte, care și până astăḑĭ se numesce »*muntele luĭ Vodă*«. Acolo, pe muntele acela, petrecu el maĭ mult timp, fără să fi sciut cine-va de el, până ce se maĭ molcomiră boeriĭ. . . . .

Pe locul acela, unde lovise Stefan Vodă Tomșa cu busduganul pre Mitropolitul Crimca, puse maĭ pe urmă, cine a fi pus nu sciŭ, o cruce mare de stejar, care se maĭ poate vedea încă și astă-ḑĭ. (1875).

De e tocmaĭ crucea aceea, care s'a pus îndată după moartea Mitropolituluĭ Crimca, nu pot spune, dară cum că crucea aceasta e tare vechĭe, poate să se încredințeze orĭ și cine . . . maĭ ales că și partea cea împlântată în pămênt se maĭ află și este roasă de ploĭ . . . . . .

Ce-or fi făcut boeriĭ cu Doamna luĭ Tomșa nu se scie,

căci de la nime n'am înțeles nemică . . . . . De bună samă că și ea n'a fi fost lăsată în pace, ci trebue să i se fi resplătit și eĭ, după cum adică ĭ-a fost inima și vorba.....
Un lucru prea adevěrat și pre care nime nu-l poate tăgădui este că mŏnăstirea luĭ Tomșa Vodă a remas beciŭ mŏnăstireĭ celeĭ din Dragomirna.

Mŏnăstirea din Dragomirna stă și astă-dĭ frumoasă, că ți-ĭ maĭ mare dragul, să te uĭțĭ la ea . . . . E împrejurată din toate părțile cu ziduri tarĭ și călugăriĭ se roagă neîncetat pentru sufletul bunuluĭ Mitropolit Anastasiu. Pe când mŏnăstirea luĭ Stefan Vodă Tomșa e părăsită de părințĭ, zidurile de prin prejurul bisericeĭ, precum și chiliile călugărilor, ce aŭ fost oare când aice, sunt așa de răsipite, de ți se strînge inima de durere..... Deŭ!... ți-ĭ maĭ mare greul să staĭ și să te uĭțĭ la aceste resipiturĭ pline de spinĭ și de pălămidă . . . .

Se vede că Dumnedeŭ nu trece cu vederea fapta nedreaptă.

Dacă Stefan Vodă Tomșa ar fi fost om ca toțĭ oameniĭ ceĭ de omenie, bun la inimă, îngăduitoriŭ și ceva maĭ recugetătoriŭ, să nu fi cășunat atâtea morțĭ de om, atuncĭ de bună samă că Dumnedeŭ nu lăsa, ca mŏnăstirea luĭ să se desfacă, ci ar fi scutit'o de timpurile cele vitrige, precum a scutit și mŏnăstirea din Dragomirna......

VASILE VODĂ ŞI IUGA.

În timpurile cele vechĭ, pe când se afla *Bucovina* sub stăpânirea *Moldoveĭ*, Româniĭ din ţinutul *Câmpulungului* şi al *Dorneĭ* nu eraŭ, ca şi ceĭalalţĭ Românĭ dela ţară, supuşĭ boerilor şi întrebuinţaţĭ de aceştĭa la lucrarea pământuluĭ, nu eraŭ muncitĭ în tot felĭul şi batjocuritĭ ca alţiĭ. Eĭ eraŭ de sine stătătorĭ, şi aveaŭ legile şi judecătoriĭ lor. Eĭ plătĭaŭ în tot anul o sumă anumită de banĭ Domnitorĭuluĭ şi priveghĭaŭ marginile ţěriĭ de încursĭunele şi prădăcĭunile străinilor, şi când aceştĭa întraŭ în ţară, atuncĭ sărĭaŭ cu toţiĭ la hotarě şi respingeaŭ duşmanul. Când singurĭ nu puteaŭ resista, dedeaŭ îndată de scire Domnitorĭuluĭ să vie cu oastea într'ajutorĭŭ, că ţara se află în primejdie.

Maĭ mult n'aveaŭ să facă. De toate celelalte dăjdiĭ şi alte sarcinĭ eraŭ scutiţĭ. Şi dacă vre unul saŭ altul dintre domnitoriĭ Moldoveĭ voĭa să ĭee dela dînşiĭ maĭ mult bir, decât ĭ-aŭ făgăduit, atuncĭ eĭ iĭ înturnaŭ spatele, nu-ĭ da nicĭ o para oarbă . . . Se făceaŭ că nicĭ nu-l sciŭ, ear' Domnitorĭul remânea cu buzele imflate, neputên-

du-le face nimic, de oare-ce Câmpulungenii noştrii eraŭ din toate părţile scutiţi de munţi, ca de nisce ziduri întărite.

In fie-care an însă, pe când Voevodiĭ moldovenescĭ chĭemaŭ pre sfetnicii lor şi pre maĭ mariĭ ţĕriĭ la sfat, alegeaŭ şi Câmpulungeniĭ pre un om încredut din sînul lor ca deputat şi-l trămiteaŭ maĭ ântâĭŭ la *Suceava*, ear' maĭ pe urmă la *Iaşĭ*, unde se afla Vodă cu şederea, ca să vadă ce vor maĭ vorbì sfetniciĭ şi cum vor pune ţara la cale. Căcĭ măcar că eĭ locuĭaŭ pe culmile munţilor, totu-şĭ voĭaŭ să scie ce maĭ fac şi cum le maĭ merge şi fraţilor lor celor din câmpie.

Tot ast-felĭŭ s'a întêmplat şi pe timpul luĭ *Vasile Lupul Vodă.*

Pe atuncĭ Câmpulungeniĭ aŭ ales ca deputat prin maĭ mulţĭ anĭ de-arêndul pre un ţĕran foarte înţelept şi avut, anume *Iuga*, de loc chĭar din târgul Câmpulung, şi l-aŭ trămis la sfatul domnesc din Iaşĭ.

Vasile Lupul Vodă cunoscea acum pre Iuga foarte bine şi-l avea foarte drag, pentru că acesta era, precum am dis, un om foarte deştept, înţĕlept, deschis la inimă, cu dreptate, de omenie şi plăcut tuturor oamenilor din ţinutul Câmpulunguluĭ. De aceea era şi ales în tot anul şi trimis la Iaşĭ în trebile Câmpulungenilor.

Iuga a âmblat pe la Iaşĭ în maĭ multe rêndurĭ. Dela un timp încoace însă nu maĭ mersese acolo, din pricină că maĭ multe nenorocirĭ daseră peste capul luĭ. El scăpătase acuma cu totul . . . Nu maĭ era aşa de avut ca maĭ nainte . . . Pe lângă aceasta a maĭ avut şi alte

nevoĭ... îșĭ pĭerduse nevasta cea dintâĭŭ și-șĭ luase alta tênĕră, cu care nu prea trăĭa bine. Apoĭ Iuga îmbĕtrânise și slăbise cu totul, .. nu se prea interesa de cele ce se petreceaŭ prin țară . . . Trăĭa maĭ mult pentru sine . . . Și Româniĭ din ținutul Câmpulunguluĭ de mult aleseseră pre alțĭ Românĭ din mijlocul lor de-ĭ trimiteaŭ la Iașĭ.

Eată însă că într'un an, tocmaĭ pe când era adunat divanul întreg, pe când toțĭ sfetniciĭ și deputațiĭ din toată țara Moldoveĭ eraŭ adunațĭ la sfat în Iașĭ, Vasile Vodă îșĭ aduse aminte de Iuga și întrebâ pre unul dintre deputațiĭ câmpulungenĭ:

— Maĭ trăesce Iuga?

— Care Iuga?

— Deputatul vostru cel vechĭŭ!

— Trăesce, stăpâne!

— Și oare cum se maĭ laudă? . . . ce maĭ face? . . . și care să fie pricina, că de un timp încoace nu se arată defelĭŭ pe la Iașĭ?

— Apoĭ dă, Măria-ta! . . ce să-țĭ spun, — rĕspunse deputatul câmpulungean — Iuga deși e acuma bĕtrân, totușĭ e sănĕtos, numaĭ atâta că de un timp încoace a cam decădut sĕrmanul,... ĭ-a murit nevasta cea dintăĭŭ și s'a însurat cu alta maĭ tênĕră, cu care o duce cam greŭ, . . de altmintrelea ar merge cum ar maĭ merge!...

Luĭ Vasile Vodă, la această veste, i-se făcu milă de Iuga, sciindu-l om avut, cu îndurare către toțĭ și cu brațele deschise . . . Deci chibzuind el puțin cum ar putea face ca să-l scoată pre bĭetul om din cătușele nevoĭeĭ,

să nu aĭbă acuma la bĕtrâneţe a se lupta cu câte neajunsurĭ cu toate, ḑise cătră deputat:

— Când te veĭ întoarce acasă, să te ducĭ până la Iuga şi să-ĭ spuĭ, că eŭ am ḑis să se răpadă numaĭ decât până la Iaşĭ, că am să-ĭ spun nisce lucrurĭ, pre carĭ trebue să le scie numaĭ decât . . . m'aĭ auḑit! . . nu cum-va să uĭţĭ a-ĭ spune! . .

— N'oĭŭ uĭta, Măria-ta! . . n'avea teamă!

La vr'o câte-va ḑile după această vorbire, desfăcêndu-se sfatul domnesc, se întoarse deputatul câmpulungean acasă. Aicĭ se duse îndată la Iuga şi-ĭ ḑise:

— Eacă cum, şi eacă cum, moşule Iuga! . . . a poruncit Măria-sa Vodă să te gătescĭ şi să mergĭ cât maĭ de grabă până la dînsul la Iaşĭ!

Luĭ Iuga nu-ĭ venía a crede urechilor sale. Însă după ce deputatul îĭ întări prin jurămênt, că ceea ce-ĭ spune nu-ĭ alta, decât adevĕr limpede, ḑise:

— Şi oare ce vrea Măria-Sa dela mine, de m'a chĭemat acuma la bĕtrâneţe să mĕ duc până la Iaşĭ? . . Oare ce voesce să'mĭ spue?

— Nu sciŭ moşule! . . . atâta sciŭ numaĭ că mĭ-a spus să mergĭ cât maĭ de grabă, . . alta nimic!

— Apoĭ dă, fĕtul meŭ! . . . cum n'aşĭ merge eŭ, căcĭ am fost de multe orĭ la Măria-Sa la Iaşĭ, dar' acuma, veḑi-mĕ, sûnt bĕtrân,... nu mĕ pot duce, ca maĭ nainte, tot într'o fugă! . . .

— Te cred! . . . însă ce să-ĭ facĭ! dacă aşa voesce Măria-Sa! . . .

— Auḑĭ, nepoţele! . . . uĭtasem să te întreb: nu

cum-va, fiind voĭ prin Iașĭ, ațĭ făcut vre-o nebunie, sciĭ una de cele cornurate, și acuma mĕ îndemnațĭ pre mine, om bĕtrân și slab, să mĕ duc până la Iașĭ, ca să v'o îndrept!

— Ferească Dumnedeŭ sântu, moșule!.. nicĭ prin vis să nu-țĭ treacă una ca aceasta!... că doară nu sùntem noĭ de ceĭ păližĭ cu leuca, nicĭ de ceĭ ce pușcă în lună!... Ce are Măria-Sa, cu D-ta are, cât despre noĭ n'avea nicĭ o teamă!...

— Dacă e așa treaba, ce-a da târgul și norocul, m'oĭŭ duce, măcar că acuma la bĕtrânețe nu'mĭ prea vine dorul de a colinda poticele munților!

— Eŭ unul mĭ-am înplinit dătoria... D-ta fă acuma cum te-ajunge mintea!

— Fiĭ pe pace, nepoțele, că orĭ și cât de bĕtrân e moșul Iuga, totușĭ simte atâta putere în pĭeptul sĕŭ, ca să se maĭ poată duce odată până la Iașĭ!

După aceste cuvinte deputatul se depărtâ, ear' moșul Iuga se pregătì de cale. Poruncì nevesteĭ sale celeĭ tinere să-ĭ facă vr'o câte-va mălăeșe dulcĭ de drum, să-ĭ caute o raclă de brânză sburată, ear' el îșĭ tocmì maĭ ântâĭŭ opincile și cojocul cel de sĕrbătorĭ cu mițele maĭ până la pământ, îșĭ căutâ o cămeșă curată de borunciuc cu găurele pe la mânecĭ și pe la poale și cu cănafĭ foarte frumoșĭ în loc de cheutorĭ, apoĭ se culcâ și dormì un somn dulce și liniscit, cum de mult n'a maĭ dormit. A doaua dì în revărsatul zorilor se sculâ, îșĭ puse merindea pregătită într'o trăĭstuță, îșĭ luâ un toĭag în mână și

sărutându-şĭ nevestica pe frunte, se porni de-a dreptul peste munţĭ spre Iaşĭ.

Pe timpurile acelea nu eraŭ, ca acuma, drumurĭ àmblate, ci oamenii mergeaŭ maĭ mult călărĭ pe plaĭurile munţilor, când se duceaŭ până la Iaşĭ. Aşa şi Iuga se porni pe unul din aceste plaĭurĭ, însă el nu se porni călare, ci pe jos, şi aşa se-duse până la Iaşĭ.

Càt timp va fi mers el nu sciŭ, dar' când a ajuns la Iaşĭ, nu s'a maĭ oprit într'un loc saŭ într'altul, cum e treaba multora, ci se duse de-adreptul la Vodă să vadă de ce l'a chĭemat.

Vasile Vodă tocmaĭ atuncĭ se afla în divan cu ceĭ doĭ-spre-ḑece sfetnicĭ aĭ sĕĭ.

Decĭ întrând Iuga în divan, singur va sci cum, şi închinându-se până la pământ, cum e datina ţĕranuluĭ, când se află de naintea unuĭ maĭ mare, iĭ ḑise:

— Bună ḑiua, stăpâne!

— Bună să 'ţĭ fie inima, precum ţi-ĭ şi căutătura! — rĕspunse Vodă zîmbind!

— Şi Măriei-tale fapta, precum ţi-ĭ e şi vorba!

— Da cum te maĭ afli, Iugo?

— Cum vreĭ stăpâne! . . . şi maĭ bine şi maĭ rĕŭ!

— Cum ţi-ĭ dealul?

— Alb şi slab!

— Da lunca?

— Verde şi înfrunḑită!

— Da munţiĭ?

— Incărcaţĭ de braḑĭ şi florĭ frumoase!

— Da şesul?

— Despoïat şi uscat!

— Primi-veĭ doĭ-spre-ḑece berbecĭ de-aĭ meĭ la dealul têŭ la păscĕtoare?

— De ce nu?... primi, stăpâne, însă cu plată!...

— Mergĭ dară sănĕtos!

— Eacă m'am dus, stăpâne!

Şi cum ḑise cuvintele acestea, făcu eară-şĭ un poclon şi se întoarse să ĭasă. Insă Vodă strigă de grabă uşarĭul în lăuntru şi îĭ ḑise:

— Să ducĭ pre bĕtrânul acesta unde-va la o ospătărie pe sama mea!

Uşarĭul se plecâ în semn de ascultare şi apoĭ eşi cu Iuga afară. Aicĭ îl întrebâ cam mânios:

— Auḑĭ, moşule! pe unde aĭ întrat D-ta în divan?

— Pe unde să întru?—rĕspunse acesta — pe uşă, pe unde întră Măria-sa şi toţĭ boeriĭ, căcĭ doară nu sûnt strigoĭŭ, să întru pe hornurĭ!

— D'apoĭ cum vine, mĕ rog, că eŭ nu sciŭ nemică, când aĭ întrat?... cum de nu mĭ-aĭ dat de scire?

— D-tale să-ţĭ daŭ de scire!... n'aşĭ fi avut ce face!... ca şi când eŭ aşĭ fi venit la Iaşĭ ca să mĕ închin pe la toate icoanele!

— Da ce vorbă e asta, moşneġe?... ce socoţĭ tu de-mĭ rĕspunḑĭ ast-felĭŭ?... să'mĭ spuĭ de grabă pe unde aĭ întrat, orĭ de nu... aĭ să mĕ pomenescĭ cât veĭ fi şi veĭ trăi!...

Iuga la aceste cuvinte se mâniâ foc, dar' ca om cu pricepere nu-şĭ pĭerdu cumpătul, ci-ĭ rĕspunse:

— Sciĭ ce, omule!... păzesce-ţĭ gura cea nespălată

și mě du unde ți-a poruncit Măria-sa să mě ducĭ, că de nu — crede unuĭ moșneag bětrân, care a vědut în viața sa mulțĭ ușarĭ ca tine, — mâne demineață picĭorul n'are să-țĭ maĭ calce în palatul domnesc!

Ușarĭŭl la acest rěspuns era să plesnească de mânie, dar' nu maĭ dise nimic, ci sciind ce-l așteaptă, tăcu ca un pitic, dar' duse pre Iuga cine scie unde la o ospětărie din mahala, și acolo îl încortelâ peste noapte, apoĭ se întoarse înděrěpt scăpărând de mânie.

Iuga, ca și când nu s'ar fi întêmplat nimic, întrând în odăiță, se desbrăcă de cojocul sěŭ cel mițos, îșĭ puse cușma pe un scăunaș, și porunci ospătăriței să'ĭ aducă o ulcică cu vin, apoĭ se puse la masă și trase vr'o câte-va gurĭ bune de vin.

Dar' să-l lăsăm pre dînsul bându-șĭ vinul și să ne înturnăm eară-șĭ înapoĭ.

Ceĭ doĭ-spre-dece sfetnicĭ, pe când vorbĭa Vasile Vodă cu Iuga, nu prea luară sama ce vorbesc, ci se uĭtară numaĭ plinĭ de curiositate la Iuga, cum el, un țěran fiind, îmbrăcat în cojoc și încălțat cu opincĭ, a îndrăsnit să între de-adreptul în divan, cum de nu l-a oprit ușarĭul la ușă, și cum vine că Vodă vorbesce așa de prĭetenesce cu dînsul?

Nu sciaŭ eĭ, căcĭ nu vědusera pre Iuga nicĭ când până atuncĭ, dar' nicĭ Vodă nu le spuse nimic. Și după ce a eșit Iuga din divan tăcură cu toțiĭ și-șĭ căutară fie-care de lucrurile lor. Când însă s'a încheĭat sesia și se rădicară toțĭ sfetniciĭ ca să se ducă pe acasă, îĭ întrebâ Vodă:

— Boerilor! sciţĭ D-voastră ce am vorbit eŭ cu bĕtrânul, care a fost maĭ nainte aicĭ?

— Nu! — rĕspunseră sfetnicii.

— Dacă e aşa până mâne demineaţă, înainte de ce ne-om aduna eară-şĭ aicĭ la sfat, să-mĭ aducă fie-care dintre D-voastră rĕspunsul în scris despre ceea ce am vorbit eŭ cu dînsul, eară cel ce nu mi-l va aduce, să scie că are să fie depărtat din slujbă!

— Bine! — rĕspunseră sfetnicii şi se depărtară ducêndu-se fie-care pe acasă.

Sfetnicilor, după ce eşiră din palatul domnesc, li se părea dintru început lucru de şagă ceea ce le spuse Vodă, însă maĭ pe urmă, după ce maĭ cugetară puţin, îşĭ luară sama şi vĕdură că nu va fi bine de dînşiĭ, dacă nu vor duce a doaua ḑi Măriеĭ-sale rĕspunsul cerut.

Decĭ unul dintre dînşiĭ, care era maĭ bĕtrân, maĭ statornic, şi cunoscea prea bine pre Vasile Vodă cine-ĭ şi ce poate, nu stete mult acasă, ci se duse pe la ceĭalalţĭ sfetnicĭ şi î-ĭ făcu luătorĭ de samă ḑicêndu-le:

— Fraţilor! să nu vĕ pară lucru de şagă!... de nu vom duce Măriеĭ-sale rĕspunsul cerut pe mâne demineaţă.... are să fie rĕŭ de noĭ,... pre toţĭ are să ne alunge din slujbă!... să mergem, să căutăm pre moşneagul acela şi să-l rugăm ca el să ne tâlcuească vorba, ce a avut'o cu Vodă!...

— Ce aĭ ḑis, frate!... nisce boerĭ ca noĭ... noĭ sfetniciĭ şi cârmuitoriĭ ţĕriĭ, de carĭ ar tremura toată Moldova de frică, când am voi, până într'atâta să ne înjosim, ca să ne rugăm unuĭ ţĕran, unuĭ mojic, să ne tâl-

cuească ceea ce a vorbit el cu Vodă! — dise unul dintre sfetnicĭ — asta nicĭ-odată n'aşĭ fi aşteptat-o dela D-ta!

— Am cugetat şi eŭ la aceasta — urmâ sfetnicul cel bětrân — şi eŭ m'am simţit destul de umilit, dar' ce să facem? . . . Gândiţi-vě şi explicaţĭ D-voastră vorba, dacă puteţĭ! . . . Eŭ destul mĭ-am bătut capul, dar' nimic n'am putut scoate la capět . . .

Sé puseră în urma aceasta toţĭ sfetniciĭ pe gândurĭ, şi gândiră, şi gândiră, dar de geaba! . . . nu putu gâci nicĭ unul . . .

În urmă vědênd şi ceĭalalţĭ sfetnicĭ, că nu e lucru de şagă, îşĭ călcară pe inimă, se deteră cu toţiĭ să-l caute pre Iuga, ca el să le tâlcuească vorba . . . Şi-l căutară, şi-l căutară, dar' abĭa într'un tărdiu de noapte îl aflară în ospătăria cea tupilată din mahala, unde-l înfundase uşarĭul.

Iuga încă nu s'a fost culcat . . . Pe semne cugeta şi el la timpurile cele bune din tinereţe.

— Bună sara, moşule! — diseră sfetniciĭ, după ce întrară în lăuntru.

— Mulţămim D-voastră, boerilor! — rěspunse Iuga uĭmit.

— Te căutăm pre D-ta, moşule! — diseră eĭ maĭ departe.

— Şi ce poftiţĭ de la mine? — întrebâ Iuga.

— Te-am pofti, să ne tâlcuescĭ vorba, ce-aĭ avut'o cu Măria-sa Vodă!

— Voĭŭ tâlcui-o bucuros . . . de ce nu! . . . numaĭ drept să vě spun, trebue să-mĭ plătiţĭ! . .

— Îţĭ plătim, îţĭ plătim bucuros! . . . dar' cât va fi plata? . . .

— Nu mult! . . . ĭa, o pungă de banĭ de cap! . . .

Sfetnicii cam încreţiră fruntea şi strâmbară din nas, căcĭ o pungă de banĭ, pe timpul acela, era atâta cât 500 de leĭ . . . Dar' ce avură să facă? . . . Trebuiră să se învoească şi să-ĭ plătească, cât le-a cerut, dacă voĭaŭ să nu fie alungaţĭ din slujbă . . . Decĭ îĭ dete fie-care câte o pungă de banĭ cu acel adaos, ca să nu maĭ spună despre aceasta nimĕruĭ nicĭ un cuvênt. Care n'a avut banĭ la sine a alergat de grabă de şĭ-a împrumutat.

Apoĭ l-aŭ întrebat, ḑicênd:

— Ce însemnează cuvintele: »*bună să-ţĭ fie inima, precum ţi-ĭ şi căutătura*«?

— Apoĭ dă! — rĕspunse moşneagul, — sûnt mulţĭ oamenĭ în lumea aceasta, a cărora căutătură e blândă, plăcută, prĭetinească, după care ţi s'ar părea că suflete maĭ bune decât dînşiĭ nu se află în toată lumea, pe când în inima lor e încuĭbată cea maĭ mare viclenie şi rĕutate ce-'şĭ poate închipui cine-va . . . Decĭ, cum e căutătura omuluĭ, aşa să-ĭ fie şi inima, să nu caute la alţiĭ cu blândeaţă şi dragoste în faţă, ear' pe din dos să-şĭ resverse tot veninul asupra lor, ci dacă caută bine, bine să-ĭ şi facă! . . .

— Da aceea: *cum ţi-ĭ vorba, aşa şi fapta?*

— Asta e aşa, că dacă omul se laudă că va face cuĭ-va vr'un bine, să-l şi facă, să nu se laude numaĭ, precum îndătinează foarte mulţĭ dintre domniĭ ceĭ marĭ, eară când e la adică, atuncĭ nu fac nimică! . . .

— Dar' : *dealul?*

— Dealul e capul meŭ . . . e alb precum mĕ vedeţĭ, căcĭ am încăruntit . . . e slab, căcĭ acuma sùnt bĕtrân şi slăbănog! . . .

— Dar' : *lunca cea verde şi înfrundită?*

— Nu v'aţĭ priceput? . . . mĭ-a murit soţia cea dintâiŭ, şi acuma mĭ-am luat una tênĕră şi frumoasă, ca o luncă verde şi înfrundită,... ear' eŭ sunt bĕtrân şi slab.

— Dar' : *muntele?*

— Muntele înseamnă, scumpilor meĭ boerĭ, Românii de prin ţinutul nostru, carĭ sûnt voinicĭ ca nisce bradĭ şi rumenĭ ca florile pentru-că, mila Domnuluĭ, până acuma le merge bine!

— Dar' : *şesul?*

— Şeşul însemnează Româniĭ de la ţară, carĭ supuşĭ fiind boerilor şi altor oamenĭ fără de inimă, sûnt chinuiţĭ şi scurşĭ de avere şi putere, . . . sùnt ca un fênaţ despoĭat de earbă şi uscat!

— Dar' : *ceĭ doĭ-spre-dece berbecĭ?*

— Aceĭa, . . . să nu vĕ fie cu supĕrare . . . sûnteţĭ D-voastră boerilor! . . aţĭ venit la păscătoarea mea, şi eŭ v'am păscut acuma! . . .

— Atâta-ĭ moşule?

— Atâta!

— Noapte bună!

— Mergeţĭ sănĕtoşĭ!

Sfetnicii eşiră afară mânioşĭ pară de foc şi numaĭ eĭ singurĭ sciură câte sudalme şi blăstămurĭ trămiseră asupra bĕtrânuluĭ. Dar' luĭ Iuga nicĭ că-ĭ păsa... Strînse

bine cele doauĕ-spre-ḑece pungĭ, le puse în curea, şi apoĭ, culcându-se, dormì dus până a doaua ḑi dimineaţă.

A doaua ḑi, după ce se adunară sfetniciĭ la divan şi se aşeḑară fie-care la locul sĕŭ, eată că întră şi Iuga înlăuntru.

Vasile Vodă, cum îl vĕḑu, îl şi întrebâ :

— Cum aĭ mas, Iugo?

— Bine, stăpâne!

— Dar' primit-aĭ berbeciĭ meĭ la dealul tĕŭ la păscĕtoare?

— Primit, stăpâne!

— Şi cum arată?

— I-am tuns bine şi le-am luat lâña!

— Eştĭ îndestulat cu atâta?

— Cu berbeciĭ sùnt îndestulat, căcĭ orĭ şi cum, după cât am putut să-ĭ cunosc eŭ, totu-şĭ nădăjduesc să'ţĭ prindă când-va bine şi să'ţĭ fie de folos. Dar' una te-aşĭ sfătuì şi anume: *ţapĭ* nicĭ odată să nu ţiĭ pe lângă casă, că-ţĭ strică cele maĭ frumoase şi maĭ tinere oltoane şi ramurĭ, ba, chĭar şi ceĭ maĭ bĕtrânĭ şi maĭ vênjoşĭ arborĭ . . . Eacă! nu maĭ departe, a sară de abĭa putuĭ şi eŭ scăpa neîmpuns de un ţap domnesc . . .

— Prea bine, Iugo! — ḑise Vodă — m'am bucurat foarte mult, că m'aĭ ascultat şi aĭ venit până la mine, de acum poţĭ merge sănĕtos! . . . şi Dumneḑeŭ să te întărească şi să te susţie încă lung timp în viaţă! . . .

Iuga î-şĭ luâ rĕmas bun dela Vodă, mulţămind luĭ Dumneḑeŭ, că l-a învrednicit să-l maĭ vadă odată înaintea

morţiĭ sale, şi a doaua ḑi de demineaţă se porni spre casă la Câmpulung.

Sfetniciĭ, pe când vorbĭa Iuga cu Vodă, îşĭ plecară capitele ruşinaţĭ şi nu ḑiseră nicĭ un cuvinţel. Vasile Vodă încă nu le spuse nimic, sciind prea bine din cuvintele luĭ Iuga, că aŭ fost cu acesta, care le-a dat o bună învăţătură.

Nu se putu însă răbda de a nu pedepsi, după cum se cuvine, pre uşarĭŭ, căcĭ acesta era ţapul, despre care vorbise Iuga.

Şi aşa s'a întors Iuga acasă plin de avere.

Vasile Lupul Vodă ĭ-a ajutat cum se cuvine. Luĭ nu-ĭ plăceaŭ de ajuns sfetniciĭ sĕĭ, fiind-că aceştĭa nu prea ĭubeaŭ poporul, ci maĭ vêrtos îl defăĭmaŭ şi îl asupreaŭ. De aceea a voit să-ĭ pedepsască şi să-ĭ facă a cunoasce că şi ţĕranul este om ca şi dînşiĭ, ba poate maĭ cu cap. Ce se atinge de străinĭ, de veneticĭ, să ḑice că din ḑiua aceea n'a maĭ suferit pre nicĭ unul pe lângă curtea sa.

DODUL ȘI TĂTARIĬ.

In partea despre resărit a *Câmpulunguluĭ* curge un rîŭ, care din moșĭ-strămoșĭ s'a numit *Vale* și care se revarsă, nu departe de *Podul Bucătarĭuluĭ*, în *Moldova.*

La gura acestuĭ rîŭ se afla în vechime un sătişor saŭ maĭ bine ḑis vre-o câte-va case depărtate una de alta, din care pricină atât rîul cât și sătișorul s'aŭ numit maĭ pe urmă *Valea-caselor.*

Valea, tot vale a rĕmas și astăḑĭ, ca și maĭ nainte... nu s'a făcut nicĭ maĭ mare nicĭ maĭ mică, casele însă cu timpul s'aŭ înmulțit și îndesit, *sătişorul* s'a prefăcut în *sat,* ear' locuitoriĭ sĕĭ, voind ca satul lor să fie spre pildă altor sate, aŭ durat pe vârvul unuĭ dîmbușor din mijlocul luĭ și *o școală.*

In școala aceea, care era menită pentru învĕțătura, deșteptarea și luminarea tineretuluĭ, adeseorĭ se adunaŭ și ceĭ înăintațĭ în vêrstă și maĭ cu samă aleșiĭ și cârmuitoriĭ satuluĭ ca să se sfătuească și să se înțeleagă nu numaĭ despre treburile sătescĭ, ci și despre mijloacele cum 'șĭ-ar putea maĭ lesne și maĭ bine apăra moșia și vetrile

străbune de duşmanĭ. Căcĭ, vaĭ Doamne! mulţĭ duşmanĭ aŭ maĭ avut Românii în viaţa lor; când aĭ sta să-ĭ numerĭ, nu sciŭ ḑĕŭ de le-aĭ maĭ da de capĕt!

Unul din mulţimea acelor duşmanĭ înverşunaţĭ şi ne'mpăcaţĭ, din pricina cărora avură foarte multe neplăcerĭ, neajunsurĭ şi daune de suferit nu numaĭ Românii de la ţară, ci chĭar şi ceĭ de prin crierii munţilor, între carii se numĕraŭ şi ceĭ din *Valea-caselor*, eraŭ şi *Tătarii*.

Tocmaĭ când nicĭ nu visaŭ, atuncĭ se trezĭaŭ şi Românii din Valea-caselor cu Tătarii că vin ca nişce fiere sĕlbatice din jos despre *Prisaca*, şi cum întraŭ în sat, mânia luĭ Dumneḑeŭ ce era . . . orĭ şi ce le pica în mână prădaŭ şi luaŭ cu dînşiĭ. Şi dacă s'ar fi mulţămit numaĭ cu atâta, poate că tot ar maĭ fi fost cum ar fi fost. Dar' eĭ nu se mulţămĭaŭ numaĭ cu averea mişcătoare şi nemişcătoare a Românilor, ci de obiceiŭ cum puneaŭ mâna pe vre un bărbat maĭ îndrăsneţ, care nu se lăsa a fi umilit şi călcat în picĭoare, ci da pĭept cu dînşiĭ, deauna mi ţi-'l trimiteaŭ pe ceealaltă lume, ear' pre femeĭ, fete şi băeţĭ iĭ luaŭ şi-ĭ duceaŭ robĭ în ţara lor, de unde numaĭ singur Dumneḑeŭ putea să-'ĭ scape.

Vĕḑênd de la un timp Românii din Valea-caselor că nu e chip de trăit de rĕul acestor litfe rele şi nesăţioase, s'aŭ adunat într'o ḑi eară-şĭ cu toţiĭ la un loc ca să ţie sfat: cum şi prin ce fel de mijloace s'ar putea maĭ lesne apăra şi scăpa de dînşiĭ. Şi după multă chibzuealā şi socotealā hotărîră ca să facă *o toacă*, şi orĭ cine va prinde maĭ ântăiŭ de veste, fie bărbat saŭ femee, tênĕr saŭ bĕtrân, că vin Tătarii spre satul lor, să alerge de grabă la

toacă, să prindă a toca și a da prin aceasta întreguluĭ sat de scire despre primejdia ce-ĭ amenință.

Și cum s'aŭ sfătuit, așa aŭ și făcut: cĭopliră o toacă mare și o aninară de un stâlp înalt îngropat în apropierea școaleĭ, pentru că de acolo, de pe dîmbușorul acela, sunetul toaceĭ se audĭa în toate părțile, cât ținea moșia lor.

Nu mult însă după sfatul acesta și după așeḑarea toaceĭ eată că și vine o ceată de Tătarĭ.

O nevastă, cu un copil de țiță în brațe și cu o traĭstă plină de mâncare pe umĕr, care o ducea bărbatuluĭ sĕŭ, ce era dus la lucru în sus spre obîrșirea Văiĭ-caselor, vĕḑênd că *pologul de Tătarĭ* se apropie din ce în ce tot maĭ tare de sat, aruncă cine sci unde traĭsta, alergă de grabă la o răchită din apropiere, prinse una dintre crengile acesteĭa, îĭ rupse vêrvul, băgă creanga pe sub fașa copiluluĭ și lăsându-'l astfel spânzurând în aer, ca să nu dee ceva de dînsul, până ce se va întoarce îndĕrĕpt ca să-l ĭee de acolo, aleargă tot într'o fugă la toaca de lângă școală și cum ajunge prinse a toca de se resunară toate văile și dealurile de prin împrejurime. Toțĭ săteniĭ, dintre cariĭ partea cea maĭ mare era dusă la lucru pe Valea-caselor, uniĭ însă pe dealul *Hâga* și *Cucoara*, eară alțiĭ dincolo de Moldova pe muntele *Radul*, precum și pe văile din apropierea acestuĭa, cum auḑiră toaca sunând, părăsiră lucrul, alergară din toate părțile, uniĭ cu coase, alțiĭ cu furcĭ și eară-șĭ alțiĭ cu securĭ și lăncĭ, maĭ pe scurt fiecare cu ce a putut maĭ degrabă apuca în mână, și ca o vijelie care restoarnă pre ceĭ maĭ

înalţĭ şi maĭ puternicĭ bradĭ aşa se repeḍiră şi eĭ asupra Tătarilor, cariĭ ajunsese acuma aproape de sat şi eraŭ gata să intre într'însul ca să-'l prade.

Tătariĭ, vĕḍêndu-se pe neaşteptate încunjuraţĭ din toate părţile, stătură locului şi începură a se apăra ca nisce leĭ când sùnt împĭedecaţĭ de-aşĭ lua prada pe care şĭ-aŭ fost pus ochiĭ. Inzădar lĭ-a fost însă toată ostenea la, căcĭ fiind ceva maĭ puţinĭ la numĕr, de cât Româniĭ, aceştĭa iĭ învinseră şi-ĭ omorîră pre toţĭ, afară de unul, care, nu sciŭ cum s'a întêmplat, că a scăpat ca prin urechile aculuĭ.

Tătarul, remas în viaţă, apucând calea întoarsă, nu se oprì nicăirĭ până ce nu ajunse in ţara sa, unde istorisì din fir în pĕr toate celea ce li s'aŭ întêmplat fraţilor sĕĭ în Valea-caselor din munţiĭ Bucovineĭ.

Auḍind Tătariĭ ceĭ de-a casă despre nenorocirea fraţilor sĕĭ aşa de tare s'aŭ înfuriat încât fără a maĭ sta mult pe gândurĭ, o mulţime de dînşiĭ se porniră asupra Românilor din Valea-Caselor, şi cum ajunseră la starea locului deteră foc satuluĭ, şi nu se urniră din loc până ce nu-l vĕḍură că s'a prefăcut în cenuşă, eară pre Româniĭ, cariĭ aŭ avut nenorocirea să cadă în mânele lor, parte ĭ-aŭ omorît, parte ĭ-aŭ legat fideleş cu mânele la spate şi astfelŭ apoĭ, mânându-ĭ dinapoĭ cu sbicele ca pre nisce vite, iĭ duseră cu dînşiĭ în robie.

Româniĭ, cariĭ aŭ scăpat teferĭ din ghĭarele Tătarilor acestora, şi anume cam la vr'o 20 familiĭ, fugiră cariĭ în cotro ca nisce puĭ de păturniche şi o samă dintre dînşiĭ se ascunseră prin desişurile sihlelor de pe munţiĭ

Bodea şi *Runcul Bodiĭ,* alţiĭ prin fundoaele şi cotiturile întunicoase ale păreelor *Isvorul-maluluĭ, Isvorul-alb* şi *Valea-sacă,* şi eară-şĭ alţiĭ trecură Moldova şi se ascunseră pe muntele *Radul,* dealul *Cĭucoran,* precum şi prin văile ce curg printre munţiĭ şi dealurile din părţile acestea, ca *Feliazul, Părĕul Deiĭ* şi *Corlăţeniĭ.* Maĭ pe scurt fiecare fugì şi se ascunse, unde cugeta că nu va putea fi urmărit şi prins de Tătarĭ.

Insă Tătariĭ nicĭ în aceste locurĭ dosnice şi nestrăbătute nu le deteră pace. Din protivă eĭ îĭ prigoniră şĭ-aicea maĭ de haĭ de càt pre nisce fiere sĕlbatice, şi pre care unde îl prindeaŭ, acolo îĭ făceaŭ sfârşitul.

Româniĭ fugarĭ, vĕḑênd că sûnt urmăriţĭ de Tătarĭ, de frică ca nu cum-va să fie prinşĭ, îmblară maĭ multe sĕptĕmânĭ după olaltă numaĭ unul câte unul prin pădurĭ, şi când se întâlnĭaŭ câte doĭ saŭ maĭ mulţĭ inşĭ la un loc, de bucurie mare li se părea că aŭ prins pre Dumneḑeŭ de-un picĭor.

Maĭ pe urmă însă, retrăgêndu-se Tătariĭ de prin munţĭ, ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ eşiră din ascunḑişurile lor de maĭ nainte, se adunară eară-şĭ la un loc şi se aşeḑară la poalele *Măgureĭ,* în apropierea uneĭ stâncĭ marĭ, care s'a numit maĭ târḑiŭ *Peatra străjiĭ.*

De adunat s'aŭ adunat, dar' ce era să înceapă şi să facă eĭ acuma? Unde să locuească şi cu ce să se nutrească, după-ce din toată averea lor nu le rĕmase nemică alta, fără numaĭ ceea-ce aveaŭ pe dînşiĭ şi ceea-ce putură lua în grabă când aŭ scăpat din ghĭarele Tătarilor. Să-'şi cumpere pâne, n'aveaŭ banĭ . . . să stee cu mânele în

șoldurĭ până-ce vor peri de foame? nu le venĭa la socoteală. Decĭ nu le rĕmase nemică alta de făcut, decât să-'șĭ prindă deocamdată nevoea cu celea-ce le vor putea lua de pe la alțĭ oamenĭ maĭ avuțĭ de cât dînșiĭ și maĭ ales de pe la călĕtoriĭ, cariĭ treceaŭ prin părțile acelea unde se aflaŭ eĭ.

Intre *Peatra-străjiĭ*, despre care ne-a fost vorba, și între muntele *Muncelul*, care se află drept în fața eĭ preste apa Moldoveĭ, trebue să fi fost maĭ de mult o strîmtură foarte îngustă. Chĭar și acuma nu se află între această peatră și între muntele numit maĭ mult decât 2—300 de pașĭ, cu toate că Moldova, care trece prin trînsa, fiind o apă foarte repede, și maĭ ales când e mare, rupe în dreapta și în stânga și duce cu sine tot ce-'ĭ stă în cale.

Afară de aceasta trebue să maĭ amintesc încă și aceea că în vechime nu eraŭ prin munțĭ drumurĭ bătute, ca în ḑiua de aḑĭ, ci numaĭ nisce cărărĭ saŭ plaĭurĭ, pe carĭ âmblaŭ oameniĭ numaĭ pe jos saŭ călare. Prin urmare un astfelĭŭ de plaĭŭ ducea și prin strîmtura despre care ni-'ĭ vorba. Ear' plaĭul acela, ale căruĭ urme se maĭ pot vedea încă și astăḑĭ, ducea tocmaĭ pe sub coastele petriĭ, care are o înălțime cam de vre-o 50 de stânjenĭ și care în partea despre apă seamănă unuĭ părete. Ear' apa Moldoveĭ, după cum spun bĕtrâniĭ, curgea pe timpul acela tocmaĭ pe lângă glesnele petriĭ. Drept aceea toțĭ călĕtoriĭ, cariĭ venĭaŭ din sus despre apus saŭ din jos despre rĕsărit, trebuĭaŭ numaĭ de cât să treacă pe plaĭul acesta,

căcĭ prin un alt loc maĭ potrivit şi maĭ lesnicĭos nu aveaŭ pe unde să treacă.

Aice, în strîmtura aceasta, se aţinură Româniĭ scăpaţĭ din ghĭarele Tătarilor prin un timp maĭ îndelungat, şi pre toţĭ călĕtoriĭ, câţĭ treceaŭ printrînsa, îĭ oprĭaŭ, îĭ desbrăcaŭ şi le luaŭ tot ce aveaŭ, lăsându-'ĭ adese-orĭ pre ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ numaĭ cu cămeşa.

Dorneniĭ, adică Româniĭ din *Dorna*, cariĭ mergeaŭ la ţeară ca să-'şĭ cumpere pâne, precum şi ceĭ-ce se întorceaŭ îndĕrĕpt dela ţeară, fiind de maĭ multe orĭ opriţĭ în această strîmtură şi prădaţĭ de către aceştĭ oamenĭ fără căpătâiŭ, şi ne maĭ putênd suferì aceasta, se sculară într'o bună demineaţă, se porniră şi se duseră maĭ mulţĭ înşĭ la *Suceava* şi acolo se plânseră luĭ *Vodă*, spunêndu-'ĭ cu deamĕruntul toate celea-ce li s'aŭ întêmplat de un timp încoace. Totodată îl rugară ca să facă ce va face doară-'ĭ scapă de hoţiĭ ce le aţin calea, că de nu le va venì întru ajutorĭŭ şi nu-'ĭ va scăpa eĭ nu maĭ sciŭ ce să facă şi cum să se mântuească de dînşiĭ.

Vodă, ascultându-le plângerea şi cugetând că numĕrul făcĕtorilor de rele e cine sci cât de mare, le-a dat 300 de ostaşĭ ca să meargă cu dînşiĭ şi să prindă pre hoţĭ.

Ostaşiĭ, mergênd unde li s'a spus că se ţin hoţiĭ ascunşĭ şi încunjurându-'ĭ pe neaşteptate din toate părţile, îĭ prinseră, îĭ legară cot la cot şi ast-felĭŭ îĭ duseră apoĭ pre toţĭ la Suceava.

Vodă, cum a dat cu ochiĭ de dînşiĭ, începu maĭ ântâiŭ a-'ĭ mustra şi a-'ĭ batjocurì pentru faptele lor cele rele. Îĭ luâ apoĭ unul câte unul la cercetare să vadă care

dintre dînşiĭ e cel maĭ vinovat şi care nu, anume ca pre fie-care să-'l poată pedepsi amĕsurat faptelor sale.

Mihaiŭ Dodul, cel maĭ înalt, maĭ spătos, maĭ tare, şi totodată cel maĭ deştept şi maĭ îndrăsneţ dintre dînşiĭ, care avea o ură nespus de mare asupra Tătarilor şi din pricina aceea a fost şi unul dintre luptătoriĭ ceĭ maĭ aprigĭ şi maĭ crâncenĭ în potriva lor, vĕdênd că treaba se îngroaşă şi că nicĭ unul nu va putea scăpa cu obraz curat, îşĭ luâ inima în dinţĭ şi dise:

— Să fie cu ĭertare, Măria Voastră! . . . Nu e vina noastră, e vina Tătarilor, cariĭ ne-aŭ adus la sapă de lemn. Dacă n'ar fi venit Tătariĭ asupra noastră, dacă nu nĭ-ar fi aprins satul şi nu nĭ-ar fi nimicit tot ce am avut, atuncĭ, fie Măria Voastră deplin încredinţat că am fi remas oamenĭ pacĭnicĭ şi cinstiţĭ cum am fost şi maĭ nainte! . . .

Aicĭ prinse apoĭ a istorisì toate celea ce li s'aŭ întêmplat din minutul când s'aŭ pus în cale ca să facă toaca şi până-ce aŭ fost prinşĭ de ostaşĭ şi duşĭ înaintea luĭ Vodă. După aceasta, urmând maĭ departe, dise:

— Aşa fiind, ce puteam alta face? . . . Să ne fi lăsat muerile şi copiĭ ca să peară de foame? . . . De buecie saŭ de bună voe nu maĭ pradă nime, ci numaĭ de nevoe, când vede că nu e alt mod de scăpare. Şi noĭ, Măria Ta, încă numaĭ de frică ca să nu perim de foame am fost nevoiţĭ să facem ceea ce am făcut . . . Dacă am avea loc, precum şi cele trebuincĭoase pentru susţinerea vieţiĭ, atuncĭ, capul mi-'l daŭ, că nicĭ unul dintre toţĭ ceĭ-ce staŭ înaintea Măriei Tale n'ar prăda pre nime, ci cu toţiĭ

am munci şi ne-am câştiga pânea de toate dilele ca şi orĭ carii alţĭ oamenĭ cinstiţĭ şi de omenie. Şi drept dovadă cum-că cele ce vi le spun acuma nu sunt numaĭ nisce iscoditurĭ şi apucăturĭ din partea mea, ca să putem scăpa de pedeapsa care ne aşteaptă, n'avețĭ alta de făcut decât să cercaţĭ şi să vĕ încredinţaţĭ, şi de-oiŭ fi vorbit neadevĕrurĭ să-'mĭ tăieţĭ limba . . . Pe malul drept al Moldoveĭ, începênd din jos de Valea-caselor şi până spre *Sadova* şi strîmtura, unde am fost prinşĭ, este un *câmpuşor lung*. Dacă Măria Voastră s'ar îndura de noĭ şi nĭ-ar dărui câmpuşorul acela ca să ne facem case pe dînsul, atuncĭ v'aţĭ încredinţa că nu suntem nisce făcĕtorĭ de rele, cum ne socoate lumea, ci nisce nefericiţĭ, pre carĭ numaĭ nevoea şi foamea 'ĭ-aŭ constrîns să ajungă, unde aŭ ajuns.

Vodă ascultându-'ĭ cu luare aminte şi încredinţându-se din spusele lor, că întru adevĕr n'aŭ prădat de bună voe, ci fiind că remăsese ca vaĭ de dînşiĭ, în loc de pedeapsă, le dărui câmpuşorul, despre care îĭ vorbise Dodul, şi pe deasupra le maĭ dete încă şi banĭ şi pâne şi-'ĭ trimise îndĕrĕpt dimpreună cu un sfetnic al sĕŭ ca să-'şĭ întemeeze alt sat, şi să fie oamenĭ cinstiţĭ şi de omenie, cum aŭ fost şi maĭ nainte când aveaŭ casele lor.

Totodată porunci Vodă ca din diua, în care va sosi sfetnicul cu dînşiĭ în câmpuşorul, despre care 'i s'a spus, să pue câte unul saŭ şi maĭ mulţĭ inşĭ ca *să stee de strajă* în strîmtura dintre Măgură şi Muncel, ca în viitoriu să nu se maĭ întêmple prădăcĭunĭ. Afară de aceasta maĭ porunci el ca străjeriĭ puşĭ acolo să fie în-

dătoriţĭ a păzì nu numaĭ pre hoţiĭ, cariĭ s'ar ivì cu timpul pe-acolo, ci totodată şi pre toţĭ străiniĭ, carĭ ar trece prin acele părţĭ cu gândurĭ rele asupra locuitorilor şi a ţeriĭ.

Intorcêndu-se oameniĭ noştri îndĕrĕpt, o parte dintre dînşiĭ descălecară într'o *sihlete* mare de-a lungul Moldoveĭ şi anume în partea de sus a Câmpulunguluĭ de adĭ, care parte şi acuma se numesce *Sihlă*, ear' ceealaltă parte a descălecat maĭ jos în câmpuşorul cel lung, şi satul ce s'a înfiinţat şi s'a mărit cu timpul în locul acesta s'a numit şi se maĭ numesce şi în diua de adĭ *Câmpulung*.

Partea cea dintâiŭ a descălicat în *Sihlete* maĭ mult de frica Tătarilor, temêndu-se ca să nu vie aceştĭa earăşĭ asupra lor şi să-ĭ omoare. Dar' atât aceştĭa cât şi ceĭalalţĭ, carĭ aŭ descălecat maĭ în jos, din diua descălecăriĭ nu numaĭ că aŭ început a fi oamenĭ pacĭnicĭ şi cinstiţĭ, cum aŭ fost şi maĭ nainte, ci totodată s'aŭ pus să stee de strajă lângă peatra din strîmtură, şi de-atuncea peatra aceasta s'a numit *Peatra străjiĭ*.

Mihaĭŭ Dodul însă n'a voit defelĭŭ să descalece în Câmpulung, ci el şi cu familia sa s'a dus în *Valea sacă* şi anume într'o depărtare ca la o milă de Câmpulung şi acolo, în fundul *Văiĭ secĭ* a descălecat într'o poeană, ce se afla între păreele *Valea-imaşuluĭ* şi *Părĕul-Săhastrieĭ*. Şi el o făcu aceasta din pricină că, după cum spunea el adese-orĭ, dacă a fi să maĭ vie vre-odată Tătariĭ, el îĭ va vedea din poeană, şi vĕdêndu-'ĭ nu va putea fi pe neaşteptate surprins şi măcelărit de dînşiĭ.

Aicĭ apoĭ, între cele două părîe 'şĭ-a făcut el pe un dîmb casă şi 'şĭ-a întemeĭat cu timpul o gospodărie mare,

cuprindênd munţiĭ *Rareul* şi *Munceiĭ* pănă în *Colbul* şi în hotar cu *Gemelăul* până în *Opcină*, care maĭ târḑiu s'a numit *Opcina-flocească*, ear' munceiĭ *Munceiĭ-Doduluĭ*.

După-ce s'a înmulţit familia luĭ Dodul, şi după-ce s'a înbogăţit aşa de tare, că prin toţĭ munţiĭ nu maĭ era altă familie aşa de cuprinsă şi avută ca dînsa, a făcut ea, cu învoirea luĭ Vodă, şi o mŏnăstire mică, care s'a numit *Mŏnăstirea* saŭ *Săhăstria-Doduluĭ*, şi care era într'o poeană, ce se numesce aḑĭ *Poeana Maricariuluĭ*.

Unul dintre feciorii luĭ Dodul, anume *Ion Dodul*, era ruptă bucăţică tatăl sĕŭ: înalt, spătos şi foarte tare, însă totodată şi foarte rînzos; . . . *tare*, pentru-că putea rădica un boŭ de patru anĭ în spate, şi cu cine aĭ fi voit cu acela se apuca la luptă şi-'l învingea: *rînzos*, de mânia luĭ Dumneḑeŭ, din care pricină în viaţa luĭ nu s'a însurat, ci a remas burlac, temându-se ca nu cumva însurându-se şi mâniindu-se vre-odată pre soţia sa să între într'un pĕcat cu dînsa, să se certe şi în mânie s'o lovească şi s'o omoare.

Acest *Ion Dodul*, auḑind dela părintele sĕŭ precum şi dela alţĭ Românĭ că Tătariĭ cutrieră maĭ adeseorĭ munţiĭ, şi nu numaĭ că-'ĭ pradă, luându-le toate celea, ci le răpesc încă şi nevestele şi copiiĭ şi-'ĭ duc în prinsoare, 'şĭ-a pus în cap ca la cel dintâiŭ prilej potrivit să le dee de hac.

Şi cum a gândit aşa a şi făcut. Nu mult adică după aceasta, rênduit fiind şi el să stee de strajă lângă *Peatra-*

străjiĭ, pe unde îndătinaŭ de-a trece Tătariĭ când se duceaŭ spre Ardeal şi se înturnaŭ înapoĭ, ḑise mânios :

— Lăsaţi-'ĭ pe mine, că mult nu vom maĭ trebui noĭ să stăm de strajă din pricina lor! . . . le-oiŭ afla eŭ leacul! . . .

Şi cum a rostit cuvintele acestea a luat o suliţă mare, care 'şĭ-o făcuse de maĭ de nainte, a înţepenit'-o bine într'o prăjină lungă şi tare, şi astfelĭŭ înarmat se porni apoĭ spre strîmtura dintre *Peatra-străjiĭ* şi *Muncel*.

Pe timpul acela, când a fost Ion Dodul rênduit de strajă, ḑice că apa Moldoveĭ trecea aşa de aproape de stânca saŭ Peatra-străjiĭ că săpase şi făcuse *o genune* foarte mare şi adâncă nu numaĭ alăturea cu peatra, ci chĭar şi sub dînsa.

Ion Dodul, cum a ajuns la starea loculuĭ, s'a pus tocmaĭ în cornul din dos, adică despre Câmpulung, al pĭetreĭ, şi aicĭ lipit de stâncă stătu cu suliţa în mână gata de a întimpina cu dînsa în tot minutul pre Tătariĭ, carĭ vor trece pe-acolo.

Eată că nu mult după aceasta o ceată de Tătarĭ, care cu vre-o câte-va septĕmânĭ maĭ nainte trecuse spre Ardeal şi acuma se înturnaŭ îndĕrĕpt uniĭ pedestri ear' alţiĭ călărĭ, cântând şi hălăcăind de resunaŭ munţiĭ şi văile de prin împrejurime, ajungênd în apropierea strîmtureĭ se înşirară unul câte unul ca gâscele când se întorc seara sătule spre casă, şi astfelĭŭ începură să treacă pe lângă stâncă, căcĭ nu era maĭ mult loc de trecut decât numaĭ pentru un singur om.

Maĭ ântâiŭ aŭ trecut Tătariĭ pedestri, ear' după aceştĭa aŭ început să treacă şi călăreţiĭ.

Dodul, stând lipit de coastele stânceĭ, ca şi când ar fi fost crescut acolo, care Tătar cum trecea deauna-'l şi străpungea cu suliţa şi-'l împingea în genune.

Aşa a străpuns şi omorît el pre toţĭ Tătariĭ pedestri precum şi un rênd dintre călăreţĭ, căcĭ şi pre aceştĭa, străpungêndu-'ĭ încă ĭĭ resturna cu caĭ cu tot în genune.

Dela o vreme însă, băgênd de samă unul dintre Tătariĭ călăreţĭ, care venĭa cu o spadă în gură şi cu musteţele legate după cap, că în dosul stânceĭ e cine-va ascuns, care omoară pre înăintaşiĭ sĕĭ şi-'ĭ restoarnă în genune, a sărit ca fript de pe cal, s'a înturnat cu ceĭalalţĭ Tătarĭ, cariĭ maĭ remăsese în viaţă, înapoĭ, şi repede a început a se suì pe *Faţa-măgureĭ* despre *Pojorîta* în sus anume ca să încunjure stânca, să pue mâna pe ucigaşul fârtaţilor sĕĭ şi cum îl va prinde să-'ĭ sucească gâtul ca la un puiŭ de pasere.

Dodul însă, la rêndul sĕŭ, vĕḑênd că nu maĭ vine nimenĭ, şi cugetând că a străpuns şi aruncat acuma pre toţĭ tătariĭ în genune, şi că a scăpat pre Românĭ de dînşiĭ, a apucat la deal spre *Runcul-Bodiĭ* pe o curmătură, ce se află între Peatra-străjiĭ şi între o parte a Măgureĭ, ca să ĭasă în *Faţa-măgureĭ*, şi acolo să se maĭ svênteze şi odihnească puţin, căcĭ străpungerea şi aruncarea Tătarilor în genune ĭĭ dete foarte mult de lucru.

Până-ce aŭ încunjurat Tătariĭ Peatra-străjiĭ şi aŭ prins a se urca şi eĭ la deal pe Faţa-măgureĭ, Dodul era acuma hăt departe. Dând însă cu ochiĭ de Tătarĭ şi pri-

cepêndu-se că aceştia îl urmăresc pre dînsul cu scop ca să-'l prindă, nu maĭ stete loculuĭ ca să se odihnească, ci se scoborî tot într'o fugă spre *Părĕul-Străjerilor*, trecu părĕul de ceealaltă parte, intră în pădure, şi acolo, ascundêndu-se, petrecu apoĭ o ḑi şi o noapte.

Tătariĭ, carĭ aveaŭ de gând să-'l prindă, eşind în faţa Măgureĭ şi dând acolo de o femee păscênd nisce cârlanĭ, o întrebară ḑicênd:

— Lele! n'aĭ vĕḑut pre cine-va trecênd pe-aicĭ?

— N'am vĕḑut pre nime altul fără numaĭ pre *Ion Dodul* din Valea-sacă! — rĕspunşe femeea, uĭtându-se lung şi plină de spaĭmă la dînşiĭ.

— Dar' nu nĭ-aĭ sci spune de unde venĭa şi în cotro s'a dus?

— Venĭa din dosul Măgureĭ, unde a fost rênduit să stee de strajă lângă colţul pĭetriĭ despre apa Moldoveĭ, şi cred că s'a fi dus spre casă!

— Şi avea ceva'n mână, orĭ nu?

— Cum să nu aĭbă . . . avea o suliţă cât ḑiua de erĭ de lungă! . . .

Tătariĭ, când auḑiră de numele *Dodul*, pare-că ĭ-aĭ fi străpuns c'un fier roş prin inimă. Eară când li s'a maĭ spus că avea şi o suliţă, se făcură roşĭ ca racul de mânie, prea bine sciind că nime altul, ci numaĭ el trebue să fi fost acela, care străpungea pre fărtaţiĭ lor şi-ĭ arunca în genune. Decĭ ḑise maĭ departe femeiĭ:

— Vină de grabă cu noĭ şi nĭ-arată unde locuesce!

— Bucuroasă m'aşĭ duce — rĕspunse femeea — dar' n'am pe cine-'mĭ lăsa cârlaniĭ. Insă dacă vreţĭ numaĭ de

cât să sciţî unde şede, atuncî nu e de neapěrată trebuinţă ca să mě duc cu D-voastră până la dînsul acasă, ci numaî până colo în vêrvul *Runculuî* şi de-acolo vě voiŭ arăta casa în care locuesce!

Tătariî nu steteră mult pe gândurî, ci se porniră tot într'o fugă spre locul arătat de femee. Ajungênd pe Runc femeea, care ĭ-a condus până acolo, arătându-le *Mônăstirea Doduluî,* care se vedea foarte bine de pe Runc, ḑise:

— Eacă colo e Mŏnăstirea-Doduluî, eară lângă mŏnăstire e o casă şi casa aceea e casa luî Ion Dodul. Dacă voiţî numaî decât să-'l aflaţî şi să faceţî cunoscinţă cu dînsul, n'aveţî alta ce să faceţî decât să vě duceţî până acolo, că de bună samă îl veţî afla acasă! — Şi cum rostì cuvintele acestea se şi pornì îndĕrĕpt spre cârlanî, fiindu-ĭ frică să stee maî mult de vorbă cu dînşiî.

Dar' şi Tătariî, fiindu-le aminte maî mult de Dodul, decât de dînsa, n'o opriră, ci se porniră şi eĭ spre mŏnăstirea, care lĭ-a fost arătată.

Călugăriĭ din Mŏnăstirea-Doduluî, cum prinse de veste că vin Tatariî spre dînşiî şi că nu sùnt departe, părăsiră de grabă mŏnăstirea, fugiră care în cotro îl duse ochiĭ şi picĭoarele şi se ascunse în desişul păduriĭ din apropiere, fără să apuce a lua măcar ciş-ce-va cu dînşiĭ.

Tatariĭ, ca dînşiĭ, rĕutăcĭoşĭ şi foarte rĕsbunătorĭ, cum aŭ ajuns la mŏnăstire, nicĭ una nicĭ două, ĭĭ şi deteră foc. Ear' mŏnăstirea aprinḑêndu-se şi neavênd cine s'o stîngă, a ars dimpreună cu toate chiliile de pe lângă dînsa până la pămênt aşa că aḑĭ numaĭ urmele temelieĭ

și locul unde a stat se maĭ pot cunoasce, deoarece nime nu s'a maĭ îngrijit de dînsa ca s'o rădice earăşĭ la loc cum a fost, pentru-că călugăriĭ scăpând numaĭ cu sufletul şi cu ceea ce aveaŭ pe dînşiĭ, trecură şi se aşedară maĭ pe urmă pe la alte mŏnăstirĭ de prin apropiere.

După ce aŭ dat foc mŏnăstireĭ, Tătariĭ se duseră la casa Doduluĭ, dar' pre aceasta n'aŭ aprins'o, ci aŭ căutat maĭ ântâiŭ să vadă de nu e Dodul ascuns întrînsa, şi neaflându-l aŭ lăsat'o că doară ar venì Dodul şĭ-ar putea pune mâna pe dînsul.

O lună întreagă stătură eĭ în apropierea acesteĭa aşteptând că doară vor pune mâna pe Dodul, şi'n timpul acesta toate vitele atât ale luĭ Dodul cât şi ale călugărilor le-aŭ prins, le-aŭ tăĭat şi le-aŭ mâncat.

Insă Dodul nu era aşa de bătut la cap, după cum cugetaŭ Tătariĭ, el nu-şĭ urîse încă dilele ca să se dee singur pe mânele lor, ci el, cum a vĕdut că Tătariĭ aŭ aprins mŏnăstirea, s'a dus la un Român anume *Istrate Flocea*, care avea casă pe *Valea-străjerenilor*, şi acolo a stat ca la o sĕptĕmână ascuns, maĭ pe urmă însă vĕdênd că Tătariĭ nu se maĭ întorc de unde aŭ venit, eşi din ascundişul sĕŭ şi se pornì pe nisce poticĭ şi *irugĭ*,*) carĭ numaĭ luĭ îĭ eraŭ cunoscute, spre Câmpulung, ca să afle ceea ce aşteptaŭ Tătariĭ.

Tătariĭ maĭ stătură şi maĭ aşteptară o bucată de timp. In urmă însă vĕdênd că se apropie toamna şi că toată

*) *Irugă* se numesce un fel de săpătură făcută de apă din vêrvul unuĭ munte la vale, pe care curge apa când ploauă.

aşteptarea lor e zădarnică, că tot nu maĭ pot pune mâna pe Dodul, părăsiră Valea-sacă şi se porniră spre casă. Dar' nu apucară a merge mult loc şi eată că o ceată de Românĭ, în fruntea lor cu *Ion Dodul* şi cu fratele sĕŭ *Manole*, căcĭ Dodul avea şi un frate, îĭ încunjură din maĭ multe părţĭ şi cât aĭ scăpăra dintr'un amnariŭ pre ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ mi ţi-ĭ culcară la pământ. Ear' pre ceĭ ce scăpară ca prin urechile aculuĭ din mânele lor, nu-'ĭ maĭ urmăriră, ci îĭ lăsară să se ducă în pace în ţara lor ca să aĭbă cine le povesti fraţilor celor de ocasă cine e *Dodul* şi cum le merge celor ce aŭ de-a face cu dînsul.

După ce s'aŭ curăţit acuma de Tătarĭ, Ion Dodul, neavênd unde locui, s'a întors eară-şĭ la Istrate Flocea. Nu mult după aceea a venit şi fratele sĕŭ Manole, care asemenea a petrecut un timp îndelungat la Istrate Flocea, eară maĭ pe urmă s'a şi căsătorit c'o fată de acestuĭa.

După aceasta, amêndoĭ fraţiĭ, adecă atât Manole cât şi Ion, drept recunoscinţă şi mulţămită că Flocea 'ĭ-a adăpostit în casa sa, când lĭ-a fost lor maĭ greŭ, aŭ părăsit numele lor de *Dodul* şi aŭ primit numele *Flocea*.

De-atuncĭ încoace urmaşiĭ luĭ *Dodul* nu sĕ numesc maĭ mult *Dodenĭ* ci *Flocenĭ* după numele luĭ *Istrate Flocea*.

BORŞENIĬ ŞI TĂTARIĬ

Avanĭ şi crunţĭ oamenĭ aŭ maĭ fost *Tătariĭ*, şi multe supĕrărĭ, neajunsurĭ şi nevoĭ trebuiră în decurgerea timpuluĭ să sufere Românii din partea lor.

Nu-'ĭ vorbă că eĭ adese-orĭ se apucaŭ nu numaĭ de capul Românilor, ci şi de al altor popoare şi marĭ neplăcerĭ şi daune le făceaŭ şi acelora, dar' să fi avut vre-unul atâta de lucru cu dînşiĭ, cât aŭ avut Româniĭ, maĭ că nu-'mĭ vine a crede.

Adĭ întraŭ şi prădaŭ în *Moldova*, peste câteva sĕptĕmânĭ saŭ lunĭ iĭ vedeaĭ cutrierând *Ţeara-muntenească* şi earăşĭ după vr'o câteva lunĭ te tredĭaĭ cu dînşiĭ în *Ardeal* orĭ în *Maramurăş*.

Ba, nu odată, după cum spun bĕtrâniĭ, împărţindu-se în maĭ multe cete, năvălĭaŭ în acelaşĭ timp atât în Ţeara-muntenească cât şi în Moldova saŭ Ardeal. Şi apoĭ, să te ferească Dumnedeŭ sfântul ce era, când se vedeaŭ în vre-una din aceste treĭ ţĕrĭ româneschĭ! . . . Nu-'ţĭ trebuĭa nicĭ cĭumă, nicĭ holeră, nicĭ lăcuste, că precum nu cruţă cĭuma şi holera pre oamenĭ, ear' lăcustele semĕnă-

turile şi câmpiile pe unde trec, aşa nu cruţaŭ nicĭ Tătariĭ pre nimene. Tot ce le eşĭa înainte şi le pica în mână, dacă eraŭ oamenĭ îĭ omorĭaŭ saŭ îĭ legaŭ butuc şi îĭ duceaŭ în robie; dacă eraŭ vite, pâne saŭ alte lucrurĭ preţioase şi trebuincĭoase le prădaŭ, ear' celea ce nu le trebuĭaŭ saŭ nu le puteaŭ lua şi duce cu dînşiĭ, le nimicĭaŭ, dându-le foc să ardă saŭ răsipindu-le şi sfărmându-le, numaĭ să nu rĕmâe nimic întreg şi neatins în urma lor.

Dar' bine a dis cine a dis că *cofa merge la fôntână numaĭ până când 'i se rupe toarta.* Făceaŭ eĭ Românilor adese orĭ câte una de să-'ţĭ taĭ poala sumanuluĭ şi să fugĭ mâncând pămêntul, dar, las' că şi aceştĭa nu odată, când le venĭa şi lor apă la moară, le da câte o scărmănătură de li se ducea vestea peste nouĕ ţerĭ şi nouĕ mărĭ.

Şi, ca să nu maĭ întindem multă vorbă, voiŭ istorisi de astă dată numaĭ o singură întêmplare, cum a fost adică o astfel de ceată selbatecă sdrobită şi nimicită aşa dicênd numaĭ de către o mână de Românĭ din vr'o câteva sate din partea resăriteană a *Maramurăşuluĭ* şi cu deosebire de către ceĭ din *Borşa.*

Vor fi aproape la vr'o două sute de anĭ de atuncĭ, când maĭ bine de douĕdecĭ de miĭ de Tătarĭ resăriră deodată ca din pămênt în *Ardeal* şi de aicĭ se porniră apoĭ ca o potae de lupĭ hămisiţĭ pe la *Baĭa-mare* în jos spre *Ţeara-ungurească*, şi anume o parte dintre dînşiĭ apucară drumul peste *Tisa* spre *Ugocea* în *Maramurăş*, ear' ceealaltă parte prin *Ţeara-Oaşuluĭ* cu scop ca să

bată pre Ungurĭ, să le prade ţeara şi apoĭ pre toţĭ ceĭ-ce 'i vor prinde să-'ĭ ducă robĭ în patria lor.

Dar' se vede că nu a fost să fie astfel după cum 'şĭ-aŭ propus eĭ, căcĭ ajungênd ceĭ din urmă până nu departe de podul dela *Remetea*, o ceată de *haĭducĭ* care prinsese de veste că aŭ intrat Tătariĭ în ţeară şi care eraŭ ascunşĭ în marginea dreaptă a păduriĭ din apropierea *Remetilor*, le ïese pe neaşteptate înainte, se repede ca un fulger asupra lor şi, nicĭ una nicĭ doue, începe a mi ţi-'ĭ culca ca pre nisce snopĭ la pământ.

Tătariĭ, necunoscênd locurile unde aŭ ajuns şi vĕdêndu-se cu nepusa în masă încungĭuraţĭ din maĭ multe părţĭ de odată, maĭ departe nesciind cam câţĭ haĭducĭ se vor fi aflând prin apropiere, se băgară în toate recorile şi, fără a maĭ sta mult pe gândurĭ ce să facă şi încotro să apuce, o tuliră într'un gâcĭu spre *Negrescĭ*, trecură tot într'un suflet dealul către satul *Budescĭ* şi de aicĭ înăintând cu cea maĭ mare repejune pela *Gĭulescĭ*, nu se opriră până la *Vad*. Din Vad, unde se întâlniră şi se uniră cu Tătariĭ ce intrară pela *Veleite* în Maramurăş, se porniră cu toţiĭ maĭ departe, voind a strebate *Valea Izeĭ* şi a se intoarce pela satul *Borşa* spre *Bucovina* saŭ maĭ bine ḑis spre *Moldova*, căcĭ pe timpul acela Bucovina se ţinea de Moldova.

Româniĭ de prin împrejurime, înţelegênd că Tătariĭ se apropie de dinşiĭ şi sciind din moşĭ-strămoşĭ ce semênţă bună de oamenĭ sûnt eĭ, apucară ce le veni maĭ degrabă în mână şi alergară care din cotro până la *Peatra-Ţiganuluĭ* şi acolo apoĭ, în strîmtoarea ce despărţesce ho-

tarul satuluĭ *Bârsana* de cel al satuluĭ *Strimtura*, acă-țărându-se ca nisce capre selbatice pe vêrvul stâncelor din dreapta *Izeĭ*, îĭ aşteptară cu nerăbdare până ce vor sosì. Ear' după-ce sosiră începură dimpreună cu haiduciĭ, care îĭ hăĭtuĭaŭ din urmă ca pre nisce fiare răpitoare, a mi-'ĭ lua la ochĭ astfel că numaĭ cu mare chiŭ şi vaĭ putură străbate şi trece maĭ departe prin ploaĭa de glonțurĭ şi bolovanĭ, cariĭ curgeaŭ ca din cofă de pe vêrvul stâncelor asupra lor.

După încăerarea şi scărmănarea aceasta, *haĭduciĭ*, trecêndu-le, precum se vede, pe deoparte pofta de luptă, pe de altă parte vĕḑênd că Tătariĭ aŭ apucat acuma *calea întoarsă* prin satele românescĭ din partea resări-teană a Maramurăşuluĭ, îĭ lăsară în pace să se răfuească Româniĭ cu dînşiĭ cum le va venì acestora maĭ bine la socoteală, ear' eĭ se întoarseră înapoĭ spre *Satmare*.

Româniĭ din *Budescĭ*, vĕḑênd că haĭduciĭ s'aŭ întors îndĕrĕpt şi că Tătariĭ se apropie pe *Valea-Mareĭ* de satul lor, ca de aicĭ să treacă apoĭ pe la Borşa spre Bucovina, trimiseră pe unul din mijlocul lor, anume *Ion Pop*, ca să alerge degrabă şi să dee de scire Borşenilor că Tătariĭ în scurt timp aŭ să ajungă şi pe la dînşiĭ.

Pop, cât aĭ bate în pălmĭ, se aruncâ pe un cal sprinten şi pornì la fugă cât puteaŭ lua picĭoarele acestuĭa spre Borşa, şi aşa mâna el de tare că, ajungêud aproape de Borşa, bĭetul cal, ne maĭ putêndu-se resufla de asudat şi vlăguit ce era, căḑu de odată la pământ şi rĕmase pe loc mort. Pop, sciind prea bine că nu e mult timp de pĭerdut, lăsâ calul în mijlocul drumuluĭ şi alergâ maĭ

departe pe jos până ce ajunse și intrâ în Borșa. Aicĭ apoĭ, abĭa rĕsuflându-se de ostenit ce era, începu a spune Borșenilor că Tătariĭ, prădând, ardênd și nimicind tot ce le stă în cale, se apropie și că nu va trece mult până ce vor întra și în satul lor.

Preotul de pe atuncĭ al Borșeĭ, anume *Lupu Șandru*, audind ce fel de oaspețĭ vor să-'ĭ cerceteze, adunâ în cea maĭ mare grabă întreg satul Borșeĭ la sfat ca să vadă ce felĭŭ de mijloace s'ar putè întrebuința doară pot scăpa cu obraz curat de mânia și urgia oardeĭ tătare.

Cum prinseră săteniĭ de veste ce-'ĭ așteaptă, de voe de nevoe se adunară într'o mică de ceas mic și mare, têněr și bĕtrân, bărbațĭ și femeĭ la un loc și, înspăĭmêntațĭ cum eraŭ, unul dicea una, altul alta, dar' nimenĭ nu era în stare de a afla mijlocul cel maĭ bun și maĭ potrivit de scăpare.

Atuncĭ preotul Șandru, vĕdênd că timpul trece și nicĭ unul dintre ceĭ adunațĭ nu poate să iscodească un mijloc potrivit de scăpare, intrerupse deodată vorba și dise cu glas tare ca să-'l poată cu toțiĭ audì:

— Oamenĭ bunĭ! Nu e acum timpul ca să facem multe planurĭ! Tătariĭ, dacă întru adevĕr aŭ de gând să vie spre noĭ, ceea-ce nu e nicĭ o îndoeală, de bună samă vor trece prin valea *Strîmtoareĭ*; haĭdem decĭ să tăĭem pădurea Strîmtoareĭ de pe amêndouĕ laturile *Vișeuculuĭ*, precum îndătinăm a o tăĭa earna la capre, și când va da dușmanul să treacă prin Strîmtoare s'o prăvălim asupra luĭ și să-'l mântuim acolo de dile ca să nu-'ĭ maĭ ducem frica! . . .

— Minunat sfat! . . . așa vom face! — respunse adunarea întreagă, și nemijlocit după aceasta, alergând fiecare pe acasă, se înarmară cu pusci, coase, securi, furci de fier, lănci, luară ce putură din bunurile lor cele mai prețioase și așa se porniră cu toții spre pădure. Tot atunci trămise preotul Șandru pre câțiva bărbați călare înaintea Tătarilor ca să aducă scire despre mulțimea, starea și apropierea lor.

Strîmtoarea saŭ *Strîmtura*, pe unde aveaŭ, după presupunerea preotului Șandru, să treacă Tătarii, e o vale îngustă în depărtare ca la două mile de Borșa, între muntele *Steol* și *Gruĭul-lung*, care e un deal înalt și întins, acoperit cu pădure bĕtrână.

Dela satul Borșa și până la Strîmtoare era pe timpul acela un drum spălatocit de rîul *Vișeului*, printre păduri, până la rîulețul *Cercănel*, unde se începe capul Strîmtoarei, la poalele unui deal înalt, din care isvoresce *Vișeul* ce curge la vale până la locul numit *Poposala* și de unde se deschide apoi un șes larg până la Borșa.

Deci cum ajunseră Borșenii la Strîmtoarea despre care ni e vorba, mii și mii de mâni se puseră în mișcare; brații și molidii cei mai groși și mai nalți de pe ambele țĕrmuri ale *Vișeuțului* gemeaŭ sub loviturile securilor.

În capĕtul de sus al *Strîmturei*, la poalele muntelui *Hermariŭ*, este un loc strîmt, ca de vr'o dece stânjeni, între stâncele *Gruĭul-lung* și ale Steolului care se numesce *Cheĭa*. Aici, în acest loc, în puține oare făcură Borșenii din bradi și molidi bĕtrâni, groși și înalți dela 20—30 de stânjeni, un clăoiŭ ca acela, de numai pa-

serea putea să sboare peste dînsul, pecând omul trebuĭa să stee cu mânele încrucişate denaintea luĭ, fiind că-'ĭ era peste putinţă a-'l trece.

Abĭa sfârşiră Româniĭ borşenĭ de rădicat clăoĭul acesta, şi eată că unul dintre bărbaţiĭ, ce fură maĭ nainte trimişĭ ca cercetaşĭ, vine în fuga caluluĭ şi cum sosesce dă de scire că Tătariĭ, trecênd prin satul *Selişte*, prinseră pre maĭ mulţĭ bărbaţĭ şi femeĭ şi după ce-'ĭ luară cu dînşiĭ şi deteră foc la vr'o câteva case, se aşeḑară în tabere din sus de sat.

În acelaşĭ timp, când cercetaşul aduse scirea aceasta, alţĭ doĭ Românĭ, anume *Vlad* şi *Juga*, stând în *Gura-văiĭ Tătaruluĭ*, cum se numesce locul acesta de atuncĭ încoace, răzimaţĭ pe mănunchĭul lancelor sale, privĭaŭ cum se mişcă Tătariĭ încolo şi încoace ca nisce furnicĭ într'un muşunoiŭ, uniĭ eşind din tabără, ear' alţiĭ intrând, uniĭ cărând în spate lucrurile ce le prădase, ear' alţiĭ trăgênd saŭ împingènd pre bĭeţiĭ oamenĭ cariĭ căḑură în mâna lor. Şi cum sta eĭ astfel şi se uĭtaŭ ţintă la dînşiĭ, eată că vr'o câţiva Tătarĭ, cariĭ, după-cum se vede, eraŭ puşĭ anume ca să stee de strajă, îĭ văd, şi cum îĭ văd se repĕd călărĭ asupra lor, voind numaĭ decât a-'ĭ prinde şi a-'ĭ omorî.

— Să fugim spre ĭezăr, frate! — strigâ Juga, vĕḑênd că Tătariĭ s'aŭ pornit spre dînşiĭ şi voesc să-'ĭ prindă, — acolo-'ĭ scăparea noastră şi moartea lor . . . ; acolo caiĭ Tătarilor se vor cufunda şi noĭ îĭ vom piloni!

Sfatul era bun şi fuga sănĕtoasă, maĭ ales că nu era mult timp de pĭerdut. Prind decĭ amêndoĭ la fugă spre

un ĭezăr, care se afla în apropiere și, după-ce ajunse din sus de dînsul, steteră pe loc.

Tătariĭ, nicĭ visând măcar, da încă să maĭ scie ce fel de cursă li s'a pregătit, aleargă în fuga cailor după dînșiĭ și, tocmaĭ când credeaŭ eĭ că acuma 'ĭ-aŭ căptușit, sar deodată în ĭezăr, caiĭ li se cufundă până în pântece și nu se pot de fel urni maĭ departe.

— Sûnteţĭ aĭ noștri! — strigâ atuncĭ Vlad plin de bucurie, și cât aĭ clipì din ochĭ maĭ mulţĭ inșĭ fură străpunșĭ de lancele luĭ Vlad și aluĭ Juga. Ceĭalalţĭ Tătarĭ însă, câţĭ apucară a scăpa din această cursă, îngroziţĭ fiind de soartea fraţilor seĭ, deteră dos la faţă și o tuliră la fugă îndĕrĕpt spre tabĕră.

Audind oarda păgână cele ce s'aŭ întêmplat în *Gura-văiĭ Tătaruluĭ*, se umplu de spaĭmă și cutremur și fără a maĭ pĭerde mult timp, se rădicară cu toţiĭ din tabĕra dela Seliște, luară tot ce prădase și prinsese cu sine și se porniră în grabă spre Borșa.

Preotul Lupu Șandru, înţelegênd că Tătariĭ s'aŭ pornit acuma spre Borșa, adunâ din noŭ pre braviĭ seĭ Borșenĭ la un loc și le dise:

— După-cum aţĭ audit și D-voastră, Tătariĭ in scurt timp vor fi aicĭ. Dar' nu vĕ înspăĭmêntaţĭ, căcĭ, bun e Dumnedeŭ, din multe nevoĭ am scăpat, scăpa-vom cu ajutorĭul luĭ și din aceasta! . . . Să stee numaĭ fie-care bărbat și femee cu bărbăţie la locul sĕŭ și să-'șĭ împlinească dătoria cum se cuvine! . . . Toţĭ avem să murim odată, și dacă ursitorile ne vor fi ursit ca să murim acum, să murim încalte ca bărbaţĭ și oamenĭ de omenie, lup-

tându-ne din toate puterile pentru scumpa noastră țeară și lege!... Să se ducă deci fie-care la bradul și molidul seŭ, carii aŭ să fie curmați pe jumětate saŭ și maĭ bine, și când vě voiŭ da eŭ semn atuncĭ fie-care să-'l îmboarde la pămênt!...

Abĭa apucă preotul Lupu a rosti cuvintele acestea, și eată că un al doilea cercetaș sosesce în puterea caluluĭ în Strîmtură și spune că Borșa arde, biserica din mijlocul satuluĭ e toată în foc până la vêrvul crucii; Tătariĭ fură, răpesc tot pe ce pun mâna, și că pe la înserate vor fi de bună samă în fața Strimtureĭ, ca pe a doua ḑi să poată trece preste munțĭ în Bucovina.

Ceĭ adunațĭ, maĭ auḑind încă și aceasta, nu stătură mult pe gândurĭ, ci ascultând de sfatul cel înțelept și părințesc al preotuluĭ Lupu, se duse și se puse fie-care la locul seŭ fără a maĭ spune un singur cuvênt.

Toțĭ eraŭ în picĭoare: tinerĭ și bětrânĭ, bărbațĭ și femeĭ, și fie-care aștepta cu nerăbdare pre cruḑiĭ Tătarĭ.

Soarele asfințise; începuse acuma a se îngâna ḑiua cu noaptea; pe 'ntinsa și albăstria câmpie a cerĭuluĭ nu se vedea nicĭ un singur nouraș de pe fața căruĭa s'ar fi putut presupune ce are să se întêmple în ḑiua următoare. Prin urmare nime nu putea prevedea că preste vr'o câte-va oare aburĭ de sânge o să acopere cerĭul.

Tătariĭ ne'mpĭedicațĭ și netulburațĭ de nime sosiră și se așeḑară în fața *Strimtureĭ* pe un loc înalt între riul *Vișeŭ* și *Cercănel*.

Miĭ și miĭ de focurĭ strălucĭaŭ cine sci până unde prin întunericul nopțiĭ, și o liniște profundă domnĭa pretu-

tindene. Cine putea cugeta că tocmaĭ liniştea aceasta, care era tulburată numaĭ de oftările şi gemetele a maĭ multor miĭ de creştinĭ, prinşĭ şi smulşĭ cu de-a sila din braţele neamurilor şi ale prĭetinilor de prin ţinuturile *Satmare*, *Ugocea* şi *Maramureş*, cu scop ca să fie depărtaţĭ în ţerĭ străine, în ţerile urgieĭ şĭ-ale robieĭ, unde creştinul nu maĭ avea nicĭ o ḑi bună şi senină, — cine, ḑic, putea cugeta că liniştea aceasta e semnul uneĭ grosnice înmormêntărĭ?

Începură acuma a se revărsa ḑorile şi a se face ḑiua. Dar' soarele nu apucase încă aşĭ respândi luminoasele şi călduroasele sale raḑe prin toate fundoaele şi ungherele, când se vēḑu că în tabăra tătară se ivesce o figură albă, înăintând cu paşĭ tremurătorĭ cătră cortul maĭ mareluĭ conducĕtorĭu, tênĕrul şi frumosul fecĭor al Hanuluĭ tătăresc. Era o femee tênĕră şi foarte frumoasă, învĕlită într'o haĭnă albă din crescet până în călcâe, şi urmată de o ceată întreagă de Tătarĭ.

Doĭ Românĭ, anume *Mihaiŭ Ciceu* şi *Pavel Hancig*, care eraŭ deşteptĭ şi privĭaŭ cu cea maĭ mare băgare de samă dintre stâncele *Cercăneluluĭ* la toate mişcările păgânilor, vēḑênd pre bĭata femee cum e dusă cu de-a sila spre cort, hotărîră să facă ce vor face doară o pot scăpa.

— Mĕĭ Pavele! — şopti Ciceŭ luĭ Hancig, — uĭtă-te ce fac selbaticiĭ şi nelegĭuiţiĭ păgânĭ! Ce-a da tèrgul şi norocul, eŭ puşc tocmaĭ într'acolo, căcĭ e pĕcat să lăsăm creştina în braţele cele nelegĭuite şi spurcate ale păgânilor!

— Dacă puşcĭ tu, eŭ încă voiŭ puşca! — respunse Hancig.

Şi cum schimbară cuvintele acestea între olaltă, flinta luĭ Mihaiŭ Ciceŭ de-a una şi dete un trăsnet ca acela care făcu să urle codriĭ de prin împregĭur. Nemijlocit după aceasta slobodi şi Pavel Hancig puşca sa de se cutremurară toate stâncele. Apoĭ încărcară earăşĭ puscele şi earăşĭ le slobodiră, şi earăşĭ clocotiră munţiĭ de sunetul lor.

La auḑul acestor împuşcăturĭ neaşteptate începu a se face în tabera tătară un sgomot cumplit: uniĭ bucĭumaŭ, alţiĭ băteaŭ dobele şi earăşĭ alţiĭ strigaŭ dând semn ca să se rădice şi să plece cât maĭ degrabă, cugetând că toată armata Maramureşuluĭ e la spatele lor şi că dela aceea ar veni trăsnetele ce le auḑiră. Nu sciaŭ nemică, sermaniĭ, despre cele ce li s'a pregătit în coastele şi în valea Strîmtureĭ, căcĭ să fi sciut, cât iĭ lumea şi pământul nu se maĭ duceaŭ eĭ într'acolo. Aşa însă, nesciind nimic, cât aĭ scăpăra dintr'un amnariŭ se rădicară şi plecară cu cea maĭ mare grabă. Fie-care da să meargă înainte, să fugă din resputerĭ, doară scapă din ghĭarele morţiĭ.

Fruntea oardeĭ ajunse acuma la *Cheĭa Strîmtureĭ*, unde dete peste clăoĭul cel mare de braḑĭ şi moliḑĭ, care-'l rădicase cu puţin maĭ nainte de aceasta Româniĭ din Borşa, ear' mijlocul şi coada se înbulzĭa înainte, fără a sci că fruntea stă încremenită loculuĭ.

Toţĭ eraŭ acum grămădiţĭ între păreţiĭ Strîmtureĭ.

Preotul Şandru, cum iĭ vede că aŭ sosit unde a dorit

el ca să sosească, îşĭ face cruce şi apoĭ şueră şi strigă una din resputerĭ de se resună cine scie până unde.

Abĭa sfârşi de strigat şi doue selbĭ deodata începură părâind şi vîjiind a se îmborda la vale spre oarda înspăĭmêntată. Dintru început era o tăcere adâncă, maĭ pe urmă însă se născu un vuet înfricoşat: ţipete, vaete şi gemete sfăşiitoare, strigăte şi urlete turbate, amestecate cu îngrozitoarea nechezare a cailor, umplură gura Strîmtureĭ. Era un moment şi o privelişte înspăimêntătoare!

Tătariĭ, când audiră împuşcăturile şi simţiră puterea glonţurilor precum şi greutatea copacilor, ce se resturna cu o nespusă repegĭune asupra lor, turtind şi nimicind tot ce le sta în cale, uĭtară cu totul de miile de creştinĭ, pre cariĭ îĭ prinsese şi voĭaŭ să-'ĭ ducă în robie; fie care, cuprins de spaĭma morţiĭ, năzuĭa să-'şĭ scape singur viaţa, să treacă cât maĭ de grabă înainte prin Strîmtură, şi de-acolea printre munţĭ spre Bucovina, căcĭ în urma lor credeaŭ ca vine moartea.

Ciceŭ şi Hancig, vĕdênd că Tătariĭ fug mâncând pămêntul şi lasă pre ceĭ prinşĭ în urma lor, alergară de grapă la dînşiĭ, le tăĭară curerele şi funiile, cu carĭ eraŭ legaţĭ, şi 'n maĭ puţin de jumetate de oară toţĭ prinşiĭ eraŭ slobodĭ.

Tătariĭ, cariĭ remase viĭ, se adunară din toate părţile la un loc şi o luptă înverşunată pe moarte şi pe viaţă începu acuma între dînşiĭ şi între Româniĭ borşenĭ. Fiecare tătar căuta cu o nemaĭspusă bărbăţie nu numaĭ a-'şĭ apĕra viaţa, ci totodata a se şi resbuna pentru fraţiĭ lor ce fură cu puţin maĭ nainte de aceasta stâlciţĭ saŭ

omorîţî. Dar' lasă că şi Borşeniî precum şi ceî ce fură scăpaţî de Ciceŭ şi Hancig nu sta cu mânele în şolduri, ci puscele, securele, coasele, suliţele şi spadele se învèrtîaŭ în mânele lor maî repede de cum se învêrtesc hădăragele âmblăciilor când se îmblatesce trifoîul, şi pre cine-l ajungea 'şi lovîa, lovit era pentru totdeauna;... maî mult nu se mişca! . . .

Tătariî, vĕdênd dela un timp că nu-'î chip s'o scoată la capĕt cu Româniî, că aceştîa aŭ de gând să-'i mântuească pre toţî de dile, începură a se ruga şi a dice:

— Lasă Român, că şi eŭ creştin! — ceea ce avea se însemneze: »dă'-mî pace, nu mĕ omori, că şi eŭ mĕ voiŭ face creştin!«

Inzădar însă li era toată rugămintea, că Româniî, cariî prea bine sciaŭ din moşî strămoşî că rugămintea aceasta nu însemnează nicî maî mult nicî maî puţin decât: »*fă bine, aşteaptă reu*«, saŭ »*nu mè lăsa să mor, că nu te-oiu lăsa să trăescî*«, se făceaŭ într'o ureche şi dumicaŭ întrînşiî ca în curechiŭ.

Şi aşa în vr'o câte-va oare aproape la 17.000 de Tătarî, între carî şi fecîorul Hanuluî tătăresc, îşî aflară mormêntul între ţermuriî Vişeuluî.

Ceîalalţî Tătarî, cariî putură scăpa din lupta aceasta, apucară pe rîŭ în sus cătră muntele *Steol* şi, prigoniţî fiind de Borşenî, fugiră preste muntele *Coasta Plaiuluî* spre Bucovina.

Prigonitoriî, cariî aŭ fost ajuns acuma pe vêrvul munteluî *Cifa*, vĕdênd că fugariî aŭ trecut preste muntele *Bratila* în Bucovina, nu se luară maî mult după dînşiî,

ci-'i lăsară să se ducă în scirea domnului, și se întoarse îndĕrĕpt spre câmpul luptei. Sosiți aice atât aceștia, cât și cei ce remăsese la stare locului, se apucară și culeseră toate prădile, ce le răpiră Tătarii de prin Ardeal și Maramureș, și apoi fie-care se întoarse pe a casă, ducênd cu sine tot ce putură lua.

În noaptea următoare veni o furtună cumplită, și o ruptură de nori îngropâ în năsip și mâl toate sculele ce mai remăsese neluate dimpreună cu trupurile morților, cari nu putuse mai nainte a fi îngropate.

La vr'o câte-va dile după această crâncenă și sângeroasă luptă eată că sosesc și oștile unguresci,... la ce?... pe semne să caute cai morți ca să le iee potcoavele! Deoarece însă caii și Tătarii cei morți fură înmormêntați înainte de sosirea lor, și prin urmare neavênd dela cine lua potcoavele, nici pre cine bate, căci Tătarii ce mai scăpase vii, trecură de mult în Bucovina, se apucară și răpiră dela Borșeni tot ce aceștia luară dela Tătari.

Asta a fost recunoscința și resplata Românilor din Borșa pentru vitejia lor, precum și pentru scăparea mai multor mii de creștini, pre cari 'i-aŭ fost prins Tătarii și aveaŭ de gând să-'i ducă pentru totdeauna în robie.

Apoi mai dică cine-va că Ungurii nu-'s drepți și recunoscători!

Dar' să lăsăm pre Unguri în plata lui Dumnedeŭ și să ne întoarcem earăși la Tătarii ce aŭ scăpat din mânile Borșenilor.

Aceștia, după-ce scăpară teferi și intrară în Bucovina apucară spre amiadi și fugiră nentrerupt până ce ajun-

seră pe hotarul satului de adĭ *Poĭana-Stampiĭ* saŭ *Piluganĭ*. Aicĭ apoĭ, ne maĭ sciind ce să facă și încotro să apuce de vlăguițĭ și flămânḍĭ ce eraŭ, se așeḍară pe locul deluros de lângă părĕul *Teșna împuțită* ca să poposească și să se odihnească măcar vr'o câteva ḍile și apoĭ să plece maĭ departe în țeara lor.

In restimpul acela cât petrecură eĭ pe locul unde descălicară și care de atuncĭ încoace se numesce *Tătarul*, umblară în dreapta și în stânga căutând doară vor afla vre-un plaiŭ saŭ altă cale maĭ îndosită, care 'ĭ-ar scoate netulburațĭ de nime la țară.

Și eată că umblând eĭ așa încolo și încoace, parte căutând plaĭul dorit, parte prădând stânele de prin împregiurime, precum și pre oameniĭ ce-'ĭ întâlnĭaŭ trecênd prin munțĭ, daŭ într'o ḍi preste un Român din *Vatra-Dorneĭ*, care mergea să ducă mâncare cĭobanilor sĕĭ la stână.

Tătariĭ, săturațĭ de atâta alergare și căutare, cum îl zăriră, alergară după dînsul, îl prinseră, îl legară cobză pe cal și-'l făcură cu deasila să le arete drumul pe unde s'ar putè eĭ maĭ lesne și maĭ degrabă întoarce în țară.

Ce le va fi spus Românul prins, cum și pe unde le-a arătat el că ar putea eși la țară, nu se scie. Atâta se scie numaĭ că pornindu-se Tătariĭ din *Poĭana-Stampiĭ* și trecênd pre din sus de satul de adĭ *Căndrenĭ*, eară de-aicĭ preste muntele *Oușorul* spre satul *Iacobenĭ*, când ajunse la părĕul *Hagiuluĭ*, o pățiră tocmaĭ ca și frațiĭ lor în Strîmtura dela Borșa.

Prinḍênd adică Româniĭ din ținutul *Dorneĭ* de veste,

acuma dela cine vor fi prins, că Tatarii voesc să treacă pe acolo, se adunară la un loc, înținară pădurea de pe părĕul Hagiuluĭ, şi când deteră Tătarii să treacă, săriră de odată cu toții de prin desimea pădurii, unde eraŭ ascunşĭ, prăvăliră copacii asupra lor şi în câte-va minute, iĭ nimiciră pre toțĭ, afară de doĭ inşĭ, carii scăpară ca prin urechile acului şi carii se ascunseră în desişul pădurii.

La vr'o câte-va ḑile, şi anume după-ce părăsiră acuma toțĭ Românii locul de luptă, ceĭ doĭ Tătarĭ eşiră din ascunḑişul lor şi se aşeḑară într'o prelucă numită *Preluca luĭ Haĭdan*, unde petrecură un timp maĭ îndelungat până ce mâncară tot ce avură.

Ce folos însă că totu-şĭ nu putură scăpa cu viață. Nu mult după aceasta, după ce-'şĭ tăĭară şi mâncară acuma până şi caiĭ, şi ca să nu moară de foame, începură a ùmbla în colo şi'n coace ca nisce besmeticĭ doară află măcar ci-şĭ-ce-va de rêndul gureĭ, dete un Român din Vatra-Dorneĭ, anume *Saghin Popescu*, cu crucea peste dînşiĭ şi prinḑêndu-ĭ iĭ ucise şi pre aceştĭa.

Astfel se stinse până într'unul toțĭ Tătarii, cățĭ intrară în Ardeal şi Maramureş cu scop nu numaĭ ca să prade, ci totodată să şi ducă pre toțĭ Românii şi Româncele, ce le-or prinde, în robie.

Decĭ bine-a ḑis, cine-a ḑis că »*cel ce sapă groapa altuĭa, singur cade intrinsa*«.

ORIGINEA NUMELUĬ PRELIPCEAN.

Ḑice că pe la un *Pascĭ*, cine maĭ scie câte sute de anĭ vor fi de-atuncĭ, s'aŭ adunat maĭ mulţĭ fecĭorĭ şi fete din satul *Prelipcea* de peste *Prut* la un loc şi aŭ început, cum e datina din moşĭ strămoşĭ, a *cĭocnì oaue roşĭ*. Şi uniĭ câştigaŭ, alţiĭ pĭerdeaŭ, care după cum îĭ era norocul.

Unul dintre fecĭoriĭ de faţă însă, avênd un oŭ deosebit, cĭocnĭa şi spărgea orĭ şi care alt oŭ cu dînsul . . . Aşa a spart el oauele la maĭ mulţĭ inşĭ . . . Şi fie-care oŭ, cum îl spărgea, îl şi lua şi-l băga în sin, şi nime nu-ĭ spunea nemică.

Intre fecĭoriĭ adunaţĭ se aflaŭ şi şepte fraţĭ.

Fecĭorul cu oul cel tare, cĭocnind şi cu aceştĭa, le-a spart şi lor toate oauele.

Fraţiĭ, vĕḑênd aceasta, s'aŭ mânĭat pe dînsul şi ĭ-aŭ spus să le arete oul, căcĭ acela nu poate să fie oŭ de găină, ca oauele celorlalţĭ inşĭ, ci de *pichĭure*, de lemn, de peatră saŭ de alt ce-va,... destul că nu e oŭ curat !...

Insă fecĭorul n'a voit să-l arete.

Atuncĭ fraţiĭ s'aŭ mânĭat şi maĭ tare şi s'aŭ apucat la

ceartă cu dînsul, și din vorbă în vorbă a ajuns treaba până la bătae.

Fecĭorul, care locuĭa în apropiere, vĕḑênd că nu e șagă, că ceĭ șepte frațĭ vreŭ numaĭ decât să-l bată, a strigat pre tatăl seŭ să-ĭ aducă de grabă *spada*, ca să aĭbă cu ce se apăra de protivniciĭ seĭ, căcĭ pe timpul acela nu eraŭ săbiĭ ca acuma, ci numaĭ spade.

Tatăl seŭ, auḑindu-l strigând și presupunênd că nu e bine, ci trebue să se întêmple ce-va cu dînsul, luâ de grabă spada și'ntr'un buc a și fost cu dînsa unde era strînsura adunată.

Însă nu apucâ bine a ajunge la fața loculuĭ și a întreba ce este, când unul dintre ceĭ șepte frațĭ, apucând un par, saŭ ce va fi fost, îl păli drept în cap și-l culcâ mort la pămênt.

Atuncĭ fecĭorul, care era un tênĕr înalt, spătos și foarte sdravăn, vĕḑênd că aŭ omorît pre tatăl seŭ, i se suì tot sângele în vêrvul capuluĭ de mânie, se repeḑì ca o săgeată la tatăl seŭ, îĭ luâ spada din mână, șĭ-apoĭ... întorcêndu-se și avêntându-se în dreapta și în stânga, cât aĭ bate în pălmĭ îĭ tăĭâ pre toțĭ ceĭ șepte frațĭ în bucățele.

Vĕḑênd ceĭalalțĭ fecĭorĭ, cariĭ eraŭ de față și cariĭ până atuncea stătură ca înlemnițĭ loculuĭ, ceea ce s'a întêmplat, deteră năvală care din cotro asupra fecĭoruluĭ ucigaș, voind să-l facă miĭ și fărîmĭ.

Însă fecĭorul, isteț și tare, cum era, făcu ce făcu și spălâ putina din mijlocul lor. Eară maĭ după aceea, vĕḑênd că s'a resculat întreg satul și s'a făcut mare zur-

bavă din pricina luĭ, de frică ca să nu fie prins şi omorît şi el, a părăsit satul, în care s'a născut şĭ-a crescut, şi îndreptându-se spre amĭadĭ nu se oprì până în *Horodnicul-de-jos* din ţinutul *Rădăuţuluĭ.*

Ajuns în Horodnicul-de-jos, stătu el maĭ mulţĭ anĭ în acest sat, fără ca săteniĭ să-ĭ dee de urmă saŭ să scie ce-va despre dînsul, căcĭ el, cum ajunse aice, nu numaĭ că-şĭ schimbâ porecla, ci tăĭnuì totodată şi numele satuluĭ, în care s'a născut şi de unde a venit.

Maĭ pe urmă însă, şi anume după ce s'aŭ maĭ mulcomit oameniĭ din satul seŭ şi i s'a uĭtat în cât-va fapta cea rea, dar' sciind prea bine că n'are la ce să maĭ întoarce îndĕrĕpt de unde a venit, s'a însurat cu o fată din Horodnic. Şi nevesteĭ sale ĭ-a descoperit apoĭ că e de loc din *Prelipcea* de peste Prut, însă numele cel adevĕrat nicĭ eĭ n'a voit să i-l spue.

Şi de-atuncĭ în coace aŭ început Horodniceniĭ a-l numì *Prelipcean*, în loc de *venetic*, după cum îl numĭaŭ eĭ maĭ nainte. Şi *Prelipcenĭ* s'aŭ numit apoĭ şi urmaşiĭ seĭ şi tot aşa se numesc eĭ şi'n ḑiua de astăḑĭ, şi sunt una dintre cele maĭ numĕroase şi respândite familiĭ române din Horodnic.

II

TRADIȚIĬ

REFERITOARE LA LOCALITĂȚI.

POIANA NEGRII.

Bogat, foarte bogat era *Negrea Basarab.* Si nicĭ nu avea cum să nu fie bogat, după ce el era Domn și stăpânitorĭŭ peste una dintre cele maĭ frumoase și mănoase țĕrĭ românescĭ, adică peste *Moldova.* Dar toată bogăția, toate moșiile și comorile sale nu plătĭaŭ nemică în asemĕnare cu fiĭca sa *Neagra.*

Strebătuse de mult faĭma despre avuția luĭ Negrea prin toate țĕrile de prin înprejurime, însă vestea despre Neagra și despre frumuseța eĭ se duse și maĭ repede și ajunse și maĭ departe.

Nu-ĭ vorbă, maĭ eraŭ și alte Moldovence frumoase, și multe dintre dînsele chĭar foarte frumoase, dar' ca *Neagra* nu era nicĭ una. De-aceea *Românii*, supușiĭ luĭ Negrea Basarab, orĭ și când și la orĭ și ce întêmplare vorbĭaŭ cu însuflețire de dînsa și se fălĭaŭ că țara lor are un odor atât de scump.

In chipul acesta apoĭ vestea despre Neagra și frumuseța eĭ se lăți din ḍi în ḍi tot maĭ mult, până ce în sfârșit ajunse și la urechile fiilor de craĭ și împĕrațĭ nu numaĭ de prin țĕrile învecinate, ci și de prin cele maĭ depărtate.

Și de-acuma înainte, după ce i s'a dus vestea în toate părțile, — dă Doamne bine! — nu era maĭ nicĭ o ḑi, în care să nu fi venit câte un fecĭor de craiŭ saŭ împĕrat să o pețească pe Neagra.

Insă Neagra, cu toate că mulțĭ dintre fecĭoriĭ ce-o pețiră eraŭ din viță bună și destul de frumoșĭ, ca să-șĭ poată alege unul pe placul eĭ, nu voi să se mărite și să se despărțească de părintele sĕŭ, și nu voi cu atâta maĭ mult, cu cât că toțĭ ceĭ ce-o pețiră eraŭ *de viță străină*, și ea, ca o româncă adevĕrată, ișĭ puse în gând ca, dacă a fi să se mărite vre odată, să se mărite numaĭ după un fecĭor din neamul eĭ, și nicĭ când după un străin, sciind prea bine că străinul, de l-aĭ pune chĭar și'n sîn, tot străin remâne. De-aceea, de câte orĭ venĭa vre un pețitoriŭ s'o ceară, ea totdeauna spunea tătâne-seŭ: ba că nu ĭ-a sosit încă vremea, ba că cutare e dintr'un neam nepotrivit cu neamul eĭ, ba că nu-ĭ place, ba că-ĭ una, ba că-ĭ alta, numaĭ să scape de dînsul.

Și tatăl sĕŭ, pentru că o avea numaĭ pe dînsa, și o ĭubĭa maĭ mult de cât lumina ochilor sĕĭ, totdeauna o lăsa în voe, până ce șĭ-a alege ea singură unul după plac.

De la un timp însă, vĕḑênd fecĭoriĭ, cariĭ o pețise și cariĭ cu dragă inimă ar fi luat'o nu numaĭ pe dînsa de soție, ci și Moldova și toate comorile luĭ Negrea Basarab, se făcură din ḑi în ḑi tot maĭ îndrăsnețĭ, până ce în sfârșit trimise prin soliĭ lor cuvênt luĭ Negrea, că dacă nu li va da pe Neagra de bună voe, eĭ se vor scula cu toată oastea asupra luĭ și ĭ-or lua-o cu puterea.

Acuma se maĭ înăspri și Negrea și ḑise într'o ḑi fiĭceĭ

sale să nu maĭ facă atâtea marafeturĭ, ci să-şĭ aleagă o dată pe unul, că de nu-şĭ alege pre nime şi de nu se mărită maĭ de grabă, e rĕŭ de dînsul, e rĕŭ de ţara sa, şi maĭ rĕŭ poate să fie de dînsa, căcĭ eacă ce ĭ-aŭ spus soliĭ, că vor face peţitoriĭ eĭ, dacă nu-şĭ va alege nicĭ pre unul dintre dînşiĭ.

Neagra, auḑind această veste, spuse tătâne-sĕŭ, ce până atuncĭ nicĭ odată nu îndrăsnise aĭ spune, îĭ spuse adică că ea maĭ de grabă s'ar fi măritat după un fecĭor de român ca şi dînsa, şi de-aceea a tot amânat de pe o ḑi pe alta, respingênd pre toţĭ peţitoriĭ, câţĭ ĭ-a avut. Ear' acuma nicĭ atâta nu se va mărita nicĭ după unul din câţĭ aŭ cerut'o, căcĭ dacă s'ar mărita după unul, atuncĭ de bună samă s'ar supăra celealalt, şi tot n'ar fi bine, pentru că lor, după cum vede ea, nu li-ĭ atâta de dînsa, cât li-ĭ de averea tătâne-sĕŭ.

Nu-ĭ plăcu luĭ Negrea rĕspunsul acesta, de felĭŭ nu-ĭ plăcu. Dar' ce era să facă?... s'o mărite cu de-a sila după cine nu-ĭ place, şi încă după un străin?... Nu-ĭ da mâna să facă un lucru ca acesta, căcĭ una era fiĭca luĭ, şi aceea era Neagra cea drăgălaşă. Şi pentru Neagra maĭ degrabă şĭ-ar fi dat capul, de cât ĭ-ar fi făcut vre o neplăcere. De-aceea el n'o silì, ci numaĭ o sfătuì, o îndemnâ, că doară o poate ìnduplica. Ear' în urmă, vĕḑênd că nicĭ cu sfatul nu poate s'o scoată la capĕt, îĭ dete pace.

Că nu vre Neagra să se mărite după nicĭ unul dintre fecĭoriĭ, câţĭ aŭ peţit'o, asta nu-ĭ scotea luĭ Negrea mulţĭ perĭ surĭ în cap. Alta era însă acuma ce-l mânca şi care il puse pe gândurĭ, era adică aceea: cum să scape de

mânia peţitorilor fiiceĭ sale, dintre cariĭ mulţĭ eraŭ maĭ puternicĭ de cât dînsul, şi mult rĕŭ puteaŭ să-ĭ faca.

Şi de ce s'a temut Negrea maĭ tare, tocmaĭ de-accea n'a scăpat.

Pintre peţitoriĭ, cariĭ aŭ cerut pe Neagra, era şi feciorul unuĭ Domnitoriŭ peste un popor păgân, sĕlbatic şi foarte rĕutăcĭos, care nu de mult venise din părţile resărituluĭ şi începu a cutriera şi a prăda ţĕrile de prin părţile noastre. Şi tocmaĭ fecĭorul acela, care avea o înfăţişare maĭ urîtă şi-o purtare maĭ îndrăsneaţă de cât toţĭ ceĭalalţĭ peţitorĭ, şi pe care Neagra nu putè să-l vadă în ochĭ, da încă să se maĭ mărite după dînsul, stăruĭa maĭ tare pe lângă Negrea ca să-ĭ dee pre fiĭca sa de soţie. Ear' în urmă, vĕdênd că Neagra nu-l voesce şi tatăl sĕŭ n'o silesce, se făcu para de foc asupra lor şi asupra tuturor supuşilor lor, şi întorcêndu-se îndĕrĕpt de unde a venit, resculâ întreg poporul, care îl conducea tatăl sĕŭ, şi punîndu-se în fruntea luĭ se pornì fără întârḑiere asupra Moldoveĭ, prevenind prin aceasta pre toţĭ ceĭalalţĭ peţitorĭ.

Negrea Basarab, auḑind despre cele ce i se pregătesc luĭ, fiĭceĭ sale şi întregeĭ ţĕrĭ, chĭemâ de grabă pre toţĭ sfetniciĭ sĕĭ la sine şi se sfătuì cu dînşiĭ: ce ar trebuì să facă şi cum să se apere de duşmaniĭ, ce-ĭ amerinţă?

Sfetniciĭ, după ce cumpeniră toate împrejurările, ḑiseră: să apuce şi eĭ armele la mână şi cu mic cu mare, cu tênĕr şi bĕtrân, toţĭ până într'unul să ĭasă înaintea duşmanuluĭ şi să nu-l lese a intra în ţară.

Şi cum se puseră în cale aşa şi făcură.

Până în câte-va ḑile maĭ toată Moldova era resculată.

Şi Neagra, Neagra cea gingaşă şi frumoasă încă se înarmâ şi, încălicând pe unul dintre ceĭ maĭ înfocaţĭ caĭ, se pornì şi ea alăturea cu tatăl sĕŭ în protiva duşmanuluĭ, ḑicênd că dacă a venit treaba până la atâta, apoĭ orĭ ea, orĭ protivnicul sĕŭ, din doĭ unul trebue să remâe mort pe câmpul de luptă.

Tatăl sĕŭ dintru început nu voì nicĭ decum s'o lese a se băga singură în primejdie. Maĭ pe urmă însă, îndulpicat prin rugămintele şi lacrimele fiiceĭ sale, n'avu ce face... trebuì s'o lese.

Mulţĭ ca frunḑa şi crunţĭ ca nisce fiare sĕlbatice eraŭ păgâniĭ, ce se apropiară şi prinseră a întra ca nisce lupĭ turbaţĭ în Moldova, şi mânia luĭ Dumneḑeŭ era ce făceaŭ pe unde treceaŭ.

Dar' şi Româniĭ, cum vĕḑură că nu e lucru de şagă, că păgâniĭ n'aŭ venit cu scop numaĭ de-a răpi pre Neagra, ci de a li lua şi ţara, începură a se lupta cu dînşiĭ ca nisce leĭ înfuriaţĭ când se vĕd ameninţaţĭ în însu-şĭ culcuşul lor.

Şi unde lupta era maĭ amarnică şi învălmăşagul maĭ mare, acolo era şi Neagra de faţă alaturea cu tatăl sĕŭ şi cu ceĭ maĭ voĭnicĭ luptătorĭ, secerând mereŭ ca într'o holdă în duşmanĭ şi căutând ne'ncetat cum ar putè pune mâna pe crâncenul eĭ protivnic. Dar' eată că dela un timp dă cu ochiĭ de dînsul, şi cum îl zăresce în mijlocul uneĭ cete de luptătorĭ duşmanĭ, se repede ca o săgeată asupra luĭ şi... maĭ de grabă de cum îşĭ poate cine-va

închipui, iĭ rĕtează capul cu spada și c'un zimbet de biruință se'ntoarce apoĭ în mijlocul soților sĕĭ.

Această faptă cutezătoare a Negriĭ înfuriâ și maĭ tare pre dușmanĭ, și maĭ ales pre capul lor, adică pre tatăl fecĭoruluĭ omorît de dînsa, care asișderea se afla în resboiŭ. De-aceea lupta, ce s'a iscat acuma între păgânĭ și Românĭ, a fost pe de-o sută și pe de-o mie de orĭ maĭ înverșunată și maĭ crâncenă de cât maĭ nainte, căcĭ dintr'amêndoue părțile pica luptătoriĭ cum pică toamna frundele, când le suflă vêntul.

Dar' eată că nu trece mult timp la mijloc șĭ-o săgeată păgânească vine repede și se opresce în șoldul drept al luĭ Negrea.

Negrea, cu toată tăria și bărbăția sa, cum îl nimerì săgeata dușmană, care străbătuse până la os, nu se putu maĭ mult ținè pe calul sĕŭ. Durerea cea crâncenă, ce-ĭ cășunâ rana și pĭerderea sângeluĭ ce țișnĭa dintr'însa, îl ametì de cap și cădu fără consciință de pe cal jos.

Neagra, care, după cum am spus, era nedeslipită de tatăl sĕŭ, cum îl vĕdu pre acesta cădênd, sărì de grabă jos, îl apucâ de subsuorĭ, și cu ajutorĭul unor ostașĭ, cariĭ asemenea săriră să'l rădice, îl urcâ pe calul sĕŭ, se suì și ea călare și... de acuma înainte uĭtă de luptă, uĭtă de toate,... grija eĭ cea maĭ mare era scăparea tătâne-sĕŭ, care zăcea leșinat în brațele sale.

Dușmaniĭ, vĕdênd că Neagra a luat pre tatăl sĕŭ șĭ-a fugit cu el, se luară la fugă dùpă dînsa, voind numaĭ de cât s'o prindă.

Dar' Neagra, până ce aŭ străbătut păgâniĭ, cariĭ s'aŭ

luat după dînsa, prin mijlocul uneĭ cete de Românĭ, ce li se puse în cale, ajunsese acuma departe. Ea a fugit, cât a fugit, şi maĭ repede şi maĭ încet, adică după cum poate să fugă un cal înpovorat cu doue trupurĭ omenescĭ. Şi'n fuga eĭ numaĭ de doue orĭ s'a oprit locului: odată lângă un părĕŭ, unde a spalat şi a legat rana tătâne-sĕŭ, care până atunce nu se deşteptase din leşin, eară a doua oară lângă un stog, unde a poposit şi a nutrit puţin calul, care nu maĭ putè fugì de asudat şi vlăguit ce era. De aice apoĭ, vĕdênd ea că nu-ĭ chip să se întoarcă cu tatăl sĕŭ a casă, după cum îşĭ propuse la început, pentru că duşmaniĭ se ţineaŭ morţiş de dînsa, apucâ drumul spre munţĭ, şi ca să n'o ajungă prigonitoriĭ, dete pinteniĭ caluluĭ ca să-şĭ maĭ îndesească paşiĭ. Dar' de astă dată n'a gâcit'o bine, căcĭ calul încordându-se şi fugind maĭ repede de cum îĭ ĭertaŭ puterile, cum ajunsese şi întrase într'o pădure de sub poalele Cărpaţilor, căḑu de-odată jos şi nu se sculà maĭ mult.

Vĕḑênd Neagra că credinciosul eĭ cal, în care avè cea maĭ mare nădejde de scăpare, nu dă nicĭ un semn de viaţă, începu a tremura ca varga, credêndu-se atât pre sine cât şi pre părintele sĕŭ pentru totdeauna pĭerduţĭ.

— Nu te teme, draga mea! — ḑise Negrea, vĕḑênd pre fiĭca sa că s'a făcut galbănă ca ceara de spaĭmă, — căcĭ de-acuma înainte păgâniĭ, chĭar dacă ne-ar urmări şi maĭ departe, nu nĭ-or putè da de urmă.

— Bine-ar fi, când ar fi aşa cum ḑicĭ D-ta — respunse Neagra tremurând, — dar' tare mĕ tem că eĭ ne-or ajunge, şi atuncĭ .. ce vom face?... De mine, ca de mine,

puţin îmĭ pasă de viaţă, căcĭ nu-s maí mult de cât o femee, dar' când te vĕd pre D-ta cât eştĭ de slab şi că nu te veĭ putè lupta cu dînşiĭ, fiorĭ recĭ îmĭ trec prin tot trupul. Şĭ-apoĭ maĭ este încă şi alta la mijloc, care mĕ înspăĭmêntă când numaĭ îmĭ aduc aminte, maĭ e adică şi aceea că dacă, ferească D-ḑeŭ, duşmaniĭ te-ar prinde, cine s'a pune maĭ pe urmă în fruntea Românilor ca să alunge pre păgânĭ din ţară?

— Spusu-ţĭ-am că de-acuma înainte n'aĭ de ce să te temĭ. Să intrăm numaĭ maĭ afund în pădurea, în care ne aflăm, şĭ-apoĭ sûntem scăpaţĭ!

Neagra, cum auḑi aceste cuvinte îmbărbătătoare ale tătâne-sĕŭ, îndată îşĭ veni eară în fire şi, aruncând o privire jalnică şi compătimitoare asupra ĭubituluĭ şi credincĭosuluĭ eĭ cal, luâ pre tatăl sĕŭ de subsuoară şi în puţine minute se pĭerdu cu dînsul în desişul păduriĭ.

Duşmaniĭ îĭ urmăriră până ce deteră de cal. Ear' după ce ajunseră acolo şi aflară calul maĭ tot mâncat de fiare, şi nicĭ o urmă de om, care ar duce într'o parte saŭ alta, cugetară că fiarele ĭ-aŭ prins şi ĭ-aŭ mâncat şi pre dînşiĭ. De-aceea eĭ nu-ĭ urmăriră şi maĭ departe, ci se întoarseră înderĕpt....

Neagra însă, ducênd pre tatăl sĕŭ maĭ mult pe sus, căcĭ durerea ce-ĭ căşuna rana nu-ĭ da rênd maĭ de felĭu să pue picĭorul în pămênt, merse maĭ departe până ce pe la însĕrate dete de chilia unuĭ Săhastru. Aice apoĭ se oprì şi, povestind pe scurt toată întêmplarea, îl rugâ ca să-ĭ primească de mas.

Săhastrul îĭ primi cu cea maĭ mare bună-voinţă

spuindu-le că în chilia sa vor fi scutiți de orĭ și ce primejdie.

La Săhastrul acesta petrecu Neagra și cu tatăl sĕŭ maĭ multe septĕmânĭ.

In acest restimp grija cea maĭ mare a Negriĭ era cum se vindece maĭ ușor și maĭ de grabă rana tătâne-sĕŭ. Dar' ea nu trebui mult timp să-șĭ bată capul cu aceasta, căcĭ Săhastrul, care cunoscea maĭ toate erburile de ce leac sûnt bune și care avea multe de acestea adunate și în chilia sa, ĭĭ venì întru ajutorĭu. Și așa rana primejdioasă dela piciorul luĭ Negrea, prin îngrijirea Săhastruluĭ și prin neîntrerupta căutare a fiiceĭ sale, se vindecă cu mult maĭ de grabă de cum s'a așteptat.

Dar' cu cât i se vindecâ luĭ Negrea rana trupească maĭ iute, cu altâta altă rană cu mult maĭ primejdioasă il rodea acuma ca un vĭerme la inimă. Era adică jelea după curțile sale și după comorile, carĭ se aflaŭ într'însele, însă maĭ ales după țara sa, din care, după cum ĭĭ spuse săhastru că înțelese dela nisce Românĭ, ce trecuse pe acolo, cea maĭ mare parte căḑuse acuma pradă și jertfă ne'mpăcaților dușmanĭ. De-aceea gândul luĭ cel dintâiŭ, după deplina sa însănĕtoșare, a fost cum se alunge maĭ lesne și maĭ de grabă pre dușmanĭ din țară, ca supușiĭ sĕĭ, cariĭ înspăĭmântațĭ și îngrozițĭ fiind de crudimile păgânilor se retraseră în criiriĭ munților, să se poată întoarce earășĭ pe la vetrile lor. Decĭ într'o ḑi și descoperì el Săhastruluĭ toate planurile sale: cum voesce a se scoborî la țară, a se pune în fruntea Românilor și a alunga pre dușmanĭ peste hotarĕ.

— Nu! — respunse Săhastru, după ce-l ascultă cu luare aminte, — asta să n'o facĭ, căcĭ în împrejurările de faţă a te întoarce aşa de grabă înderĕpt ar fi tot atâta, cât a te arunca singur în mâna duşmanilor. Din protivă eu te-aşĭ sfătui ca, dacă voescĭ să mântuescĭ ţara de păgânĭ, să te retragĭ ce-va maĭ adânc în Cărpaţĭ, să adunĭ acolo pre toţĭ Româniĭ, câţĭ se află respândiţĭ prin crieriĭ munţilor, şi abïa după ce i veĭ fi adunat pre toţĭ la un loc şi după ce te veĭ fi încredinţat că aĭ cu cine te pornì la luptă, să te coborĭ asupra păgânilor, maĭ de grabă nu!... Aceasta e părerea mea, Măria-ta însă fă ce veĭ cugeta că va fi maĭ bine!

Potrivit şi bun era sfatul acesta, şi Negrea şi-l întipărì bine în minte. Mulţămì apoĭ din toată inima Săhastruluĭ pentru primirea, ocrotirea şi îngrijirea luĭ cea părintească şi luându-şĭ remas bun dela dînsul, se pornì dimpreună cu fiĭca sa spre apus prin codriĭ şi se duseră până ce ajunseră în *ţinutul Dorneĭ.* Aice apoĭ se oprì şi se aşeḑâ lângă ţermul unuĭ părĕŭ, care trecea prin mijlocul uneĭ poĭenĭ marĭ şi frumoase.

Munţiĭ din ţinutul Dorneĭ eraŭ pe timpul acela maĭ mult păduraticĭ decât pleşuvĭ. Cu toate acestea însă eĭ nu eraŭ locuiţĭ numaĭ de fiare sĕlbatice, ci şi de oamenĭ. După bătălia cea crâncenă însă, ce o avu Negrea cu păgâniĭ din pricina fiĭceĭ sale, eĭ în scurt timp se înpopoprară şi maĭ mult. Ear' după ce prinseră Româniĭ de veste, că Negrea şi cu fiĭca sa, pre cariĭ îĭ ţineaŭ de pĭerduţĭ, nu numaĭ că trăesc, ci eĭ se află aşişderea prin aceste locurĭ, îndată se adunară din toate părţile îm-

prejurul lor, precum se adună un roiŭ de albine împrejurul matceĭ.

Negrea, cum vēḑu că din ce în ce se adună tot maĭ mulţĭ Românĭ împrejurul sēŭ, îĭ săltă inima de bucurie, şi nu mult timp după aceea prinse aĭ îndemna ca să se rescoale din noŭ asupra duşmanilor, să se pornească cât maĭ de grabă asupra lor şi să nu se lese până nu ĭ-or scoate din ţară şi ĭ-or alunga peste hotarē.

Insufleţitoare eraŭ îndemnările şi sfaturile, ce le da Negrea cu prilejul acesta Românilor, şi mulţĭ eraŭ de aceeaşĭ părere ca şi dînsul. Insă maĭ pătrunḑētoare eraŭ îndemnările şi sfaturile Negriĭ.

Sciaŭ eĭ Româniĭ că a se porni aşa de grabă în protiva păgânilor e o cutezare foarte mare. Sciaŭ eĭ şi aceea că din pricina Negriĭ li se trag toate nenorocirile şi neajunsurile, şi n'ar fi voit bucuroşĭ, să sufere şi maĭ mult, de cât aŭ suferit până atuncĭ. Dar când auḑiră pre Neagra rugându-se şĭ-o vēḑură lăcrimând, care maĭ nainte era totdeauna veselă, uĭtară de nefericirĭ şi neajunsurĭ, uĭtară de toate... De una însă totu-şĭ o rugară: să aştepte până în primăvara următoare, căcĭ atuncĭ, când îĭ ruga ea maĭ cu stăruinţă, era de către toamnă.

Nu-ĭ veniră Negriĭ la socoteală cele ce le auḑi de astă dată, căcĭ ea, numaĭ dacă ĭ-ar fi fost cu putinţă, ar fi sburat asupra duşmanilor şi ĭ-ar fi sorbit într'o lingură de apă, aşa de înfuriată şi mânioasă era ea pe dînşiĭ. Dar' ce era să facă?... Vēḑu în urmă şi ea singură, că tot e maĭ bine aşa cum spun Româniĭ. Decĭ atât ea cât şi tatăl

sěŭ nu diseră maĭ mult nemică, ci aşteptară cu nerăbdare sosirea primăveriĭ următoare.

In primăvara următoare, fiind acuma cu toţiĭ pregătiţĭ de luptă, ca un pohoiŭ ce cu vuet clocotitoriŭ se revarsă de pe înălţimele munţilor şi ale stâncelor la vale, aşa se porniră şi Româniĭ asupra duşmanilor, cariĭ cuprinsese ţara până sub poalele Cărpaţilor.

Şi Neagra, pare că nu era a bună, pe cât de supărată şi dusă pe gândurĭ era maĭ nainte, pe atâta de veselă şi vorbariţă se făcu acuma, când vědu că Româniĭ s'aŭ pornit la luptă. Şi ea fu cea d'întâiŭ, care se puse şi mergea în fruntea mulţimeĭ.

Dar' abĭa apucară Româniĭ a se porni la drum, abĭa apucară a merge vr'o câte-va mile, când numaĭ ce aud de-odată glasul Negriĭ strigând:

— Nu mě lăsaţĭ, fraţilor! că m'aŭ mâncat păgâniĭ!

— Ce este?... ce s'a întêmplat? — întrebară maĭ multe glasurĭ de-odată, şi'n acelaşĭ timp alergară spre dînsa să vadă ce-ĭ.

Insă Neagra, până ce ajunse Româniĭ la dînsa, căduse de pe cal jos, un şiroiŭ de sânge începuse a ţişni din fragedul eĭ pĭept, ochiĭ i se păinjenise, graĭul îĭ amuţise şi nicĭ un cuvênt nu fu în stare a respunde la întrebările lor.

— Mĭ-aŭ gătit duşmaniĭ copila! — strigă Negrea, când vědu că fiĭca sa nu vorbesce nemică. Apoĭ, cuprindêndu-o în braţe şi sărutându-o de maĭ multe orĭ pe faţă, prinse a plânge ca un copil.

Neagra, simţind inbrăţişările înfocate ale tătâne-sěŭ,

se deșteptâ din leșinul ce-a fost cuprins'o și ḑise cu glas lin și tremurătoriŭ:

— Iartă-mĕ, scumpul și ĭubitul meŭ tată, că ți-am făcut atâtea supĕrărĭ!... Dorința mea cea maĭ fĭerbinte a fost ca nicĭ când și sub nicĭ un prețiŭ să nu mĕ înstrăinez de țara și neamul meŭ românesc, și dacă nu mĭ-a fost inpărțită dela Dumneḑeŭ să trăesc și să fiŭ un scut apărătoriŭ neamuluĭ meŭ și mângăere bĕtrânețelor D-tali, nu e vina mea, ci e vina dușmanilor, cariĭ mĭ-aŭ curmat ḑilele maĭ nainte de am putè împlinì dorința... Ear' voĭ, fraților! cariĭ din pricina mea ațĭ suferit atâtea neajunsurĭ și nefericirĭ, nu mĕ blăstĕmațĭ, ci aduceți-vĕ aminte de Neagra, care v'a ĭubit maĭ mult de cât o soră și care numaĭ pentru dragostea cea mare, ce a avut'o către voĭ, moare acuma... Și de voițĭ... rĕsbunați-mĕ... ĭa acolo s'aŭ ascuns dușmaniĭ, cariĭ mĭ-aŭ repus viața!...

Rostind Neagra cuvintele acestea și arătând cu mâna spre o schelbe din apropiere închise pentru totdeauna ochiĭ eĭ ceĭ fărmecătorĭ și-șĭ dete sufletul în brațele ĭubituluĭ sĕŭ părinte.

Negrea, pătruns de întristare și durere, căḑu alăturea cu fiĭca sa.

— Să prindem păgâniĭ! . . . după dinșiĭ fecĭorĭ! — strigâ acuma un voĭnic înalt și spătos, care se afla în nemijlocita apropiere a Negriĭ, și'n acela-șĭ timp maĭ mulțĭ inșĭ deteră năvală asupra schelbeĭ spre care a arătat Neagra.

Negrea, care în urma strigătuluĭ acestuĭa îșĭ venì în

orĭ, voi să-ĭ oprească, dar' era prea târḑiŭ, căcĭ eĭ intrase acuma în sinul sehelbeĭ.

— Ce cugeţĭ să'ncepem acuma, stăpâne! întrebă pe Negrea un moşneag alb ca omĕtul ştergêndu-şĭ cu mâneca cămeşiĭ lacrimele ce-ĭ curgeaŭ pe faţă.

Negrea, în loc de respuns, rădică mânele spre ceriŭ şi făcu din umere. Moartea mult ĭubiteĭ sale fiĭce iĭ curmase firul vorbeĭ.

— Dacă D-ḑeŭ a voit să fie aşa, — ḑise maĭ departe moşneagul — eŭ aşĭ crede că ar fi cu mult maĭ bine să ne'ntoarcem îndĕrĕpt de unde am pornit, să dăm tinereĭ repăusate cea de pe urmă cinste, şĭ-apoĭ... bun e D-ḑeŭ!... din multe nevoĭ şi năcazurĭ ne-a scos el până acuma, ne-a scoate şi dintr'aceasta! Multe litfe sĕlbatice şi rele aŭ venit în decurgerea timpuluĭ asupra ţĕriĭ noastre şi nu odată ĭ-aŭ silit pre Românĭ a petrece cu aniĭ întregĭ retraşĭ prin crieriĭ munţilor, şi cu toate acestea Româniĭ n'aŭ perit, ci cu puterĭ unite şi cu ajutorĭul luĭ D-ḑeŭ ĭ-aŭ respins eară-şĭ pre duşmanĭ peste hotare. Să fim numaĭ totdeauna uniţĭ şi să nădăjduim în D-ḑeŭ şi acesta nu ne va uĭta nicĭ de astă dată şi vom resbuna pre Neagra, pre acest suflet drăgălaş şi nevinovat şi vom curăţi ţara de păgânĭ!

— Da! — să dăm repăusateĭ cinstea cuvenită şi apoĭ să ne pornim asupra duşmanilor! — ḑiseră şi ceĭalalţĭ Românĭ.

Şi cum rostiră cuvintele acestea, îndată alergară maĭ mulţĭ inşĭ în marginea sehelbeĭ, tăĭară vr'o câţĭ-va brădanĭ, făcură dintr'înşiĭ un feliŭ de năsălie, aşeḑară

trupul Negrii pe dinsa şi-apoi, luându-o şi ducèndu-o schimbiş câte patru feciori, ear' alţi doisprezece feciori cântând împrejurul ei din bucine şi fluere de se resuna munţii, plecară cu toţii înděrěpt spre poiana de unde s'aŭ pornit.

Dar' eată că pe când mulţimea ajunse nu departe de Dorna mai multe glasuri rěsunătoare se aud strigând în urmă.

Eraŭ glasurile voinicilor, carii s'aŭ fost luat după duşmani.

Mulţimea se opresce locului ca să vadă ce s'a mai întêmplat?

Şi când colea ce să vadă?... Era bětrânul Domnitoriŭ al păgânilor, tatăl feciorului omorît de Neagra, pre care voinicii îl aduceaŭ pe sus.

— A! viperă păgână! tu eşti acela, care mi-ai mâncat copila? — strigă Negrea, când dete cu ochii de dînsul.

— Da!... eŭ sunt acela! — rěspunse Domnitorul păgân. — Inţelegând de la nisce oameni de-ai mei, că tu şi fiica ta trăiţi, ḑi şi noapte am căutat doară te pot afla şi face ca să gusti şi tu păharul, care l'am gustat eŭ, când Neagra a rětezat capul fiului meŭ. Şi-acuma, după ce mi-am împlinit dorinţa, poţi să faci cu mine ce-ţi place, căci sùnt în mânele tale!

— Sfărâmaţi titva şerpelui! — strigară acuma mai mulţi Români de odată, auḑind înveninătoarele vorbe ale păgânului.

— Nu!... lăsaţi-l în pace!—ḑise Negrea, căci puternic şi drept e D-ḑeŭ, acesta îi va rěsplăti după faptele sale.

— Nu!... el trebue să moară!... sângele cel nevinovat al Negriĭ, jelea copiilor după părinţiĭ căḑuţĭ an-primăvară în luptă şi nenumĕratele nenorocirĭ aduse de dînsul şi de feciorul sĕŭ asupra ţĕriĭ noastre strigă rĕsbunare!

— Ce este?... ce vi s'a întêmplat, de v'aţĭ întors aşa de grabă înapoĭ? — s'auḑiră acuma maĭ multe glasurĭ de femeĭ, carĭ, înţelegând că bărbaţiĭ şi feciorii lor s'aŭ întors înapoĭ, li eşiră spre întimpinare ca să vadă de ce s'aŭ întors. Ear' când înţeleseră că Neagra e moartă prinseră a ţipa, a plânge şi-a se îndesa care din care s'o vadă.

Domnitoriul păgân, vĕḑênd îngălmăceala iscată din pricina femeilor, cugetâ că ar fi cel maĭ bun prilej de scăpare. Deci isbind la pământ pre feciorii, ce-ĭ sta în cale, apucâ la fugă spre pădurea din apropiere.

Insă n'a fost să fie aşa, cum a cugetat el. Nu apucase a alerga vr'o câţĭ-va paşĭ, şi-o săgeată, care sburâ în urma luĭ, îl ajunse şi nimerindu'l drept în ceafă îl culcă cu faţa la pământ.

— Pedeapsa luĭ D-ḑeŭ l-a ajuns maĭ de grabă de cum am aşteptat noĭ. — Ḑisă unul din mijlocul mulţimeĭ. — Dar lăsămu-l pre dînsul în pace să doarmă cum şi-a aşternut şi noĭ să plecăm maĭ departe încotro ne-am îndreptat.

Şi rostind cuvintele acestea se porniră cu Neagra maĭ departe, ducêndu-o ca şi maĭ nainte, cu acea deosebire numaĭ, că pe lângă ceĭ doĭspreḑece feciorĭ, ce cânta din bucine şi fluere, se însoţiră încă şi douespreḑece fete, carile începură a o boci. Şi tot aşa, cântând şi jelindu-o,

o duseră până ce ajunseră în locul de unde s'aŭ pornit, adică în poïana unde a petrecut Negrea cu fiïca sa înainte de pornire în protiva păgânilor.

După ce sosiră aice, luară vr'o câte-va neveste pre Neagra de pe năsălie, o spălară în undele părĕuluĭ, o îmbrăcară și o împodobiră cu cele maĭ frumoase florĭ și așa o înmormêntară apoĭ în mijlocul poeniĭ, care de atuncĭ și până în ḑiua de astă-ḑĭ s'a numit *Poïana Negriĭ*. Ear' părĕul, în care a fost Neagra spălată și ale căreĭ unde, din minutul când aceasta s'a spălat într'ênsele, din limpeḑĭ, cum aŭ fost maĭ nainte, se făcură negre, ca și când și ele ar fi fost pătrunse de jelea cea mare, s'a numit *Neagra*.

Nu mult timp după această întêmplare plecară Românii eară-șĭ în protiva păgânilor și ĭ-aŭ bătut și ĭ-aŭ alungat peste hotarĕ, și numaĭ pre aceïa dintre dînșiĭ ĭ-aŭ cruțat, cariĭ s'aŭ botezat șĭ-aŭ făgăduit că vor fi oamenĭ pacïnicĭ și creștinĭ bunĭ ca și Româniĭ. Eară după ce Româniĭ aŭ cuprins eară-șĭ șesurile Moldoveĭ și după ce s'aŭ întors cu toțiĭ pe la vetrile lor de maĭ nainte, a venit Negrea și a luat trupul Negriĭ și l-a îngropat lângă trupul maïciĭ sale. Insă poïana, unde a fost Neagra ântâia-șĭ dată îngropată, tot *Poïana Negriĭ* s'a numit, și părĕul, în care s'a spălat, tot *Neagra* s'a chïemat și tot așa se chïamă el și până în ḑiua de astă-ḑĭ.

PĂGÂNISCEA ȘI PĂGÂNIȘOARA.

Pe hotarul *Isvoruluĭ*, o atenență a satuluĭ *Șipot*, se află un munte, numit de Românĭ *Păgâniscea* eară de Huțanĭ *Pohaniște*.

Pe culmea munteluĭ acestuĭa e o poĭană saŭ maĭ bine dis o șestină cam prăvălatică, însă foarte mare și frumoasă, în mijlocul căreĭa se află cincĭ movile rotunde și'nalte cam de vr'o treĭ metri.

In partea despre resărit a munteluĭ acestuĭa se află un părĕŭ, care formează hotarul între satele *Șipot* și *Seletin*. Acest părĕŭ, care curge spre resărit și se revarsă în *Succava*, se numesce de Românĭ *Păgânișoara* eară de Huțanĭ *Pohanișoara*.

Nu departe de Gura *Păgânișoareĭ*, și anume pe țermul stâng al Suceviĭ, la vr'o câțĭ-va pașĭ dela drumul ce duce din Seletin spre Șipot, se află asemenea o movilă rotundă, însă cu mult maĭ largă și maĭ înaltă de cât celea din poĭana de pe muntele Păgâniscea.

Atât despre muntele *Păgâniscea* și movilele de pe dînsul, cât și despre părĕul *Păgânișoara* și movila de

lângă gura acesteia, esistă la Românii şi Huţanii, ce locuesc în aceste părţi, următoarea tradiţie:

Inainte de vr'o câte-va sute de anĭ ţara, în care locuim noĭ astădĭ, era foarte bântuită din toate părţile de cătră o mulţime de litfe păgâne, carĭ, ca nisce lupĭ ruptĭ în coşĭ de foame, năvălĭaŭ asupra eĭ, şi pe unde treceaŭ, era mânia luĭ Dumnedeŭ.

Decĭ, vědênd dela un timp locuitoriĭ băştinaşĭ aĭ acesteĭ ţerĭ că nu e chip s'o scoată în capět cu acestea litfe rele şi nesăţioase, şi că dând maĭ în fie-care an pe neaşteptate năvală asupra lor, nu numaĭ că-ĭ pradă şi multe alte daune şi neplăcerĭ le fac, ci pre ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ, prindêndu-ĭ, îĭ schingĭuesc şi-ĭ omoară saŭ îĭ leagă şi îĭ duc în prinsoare, se hotărîră să părăsească şesul şi să se retragă în munţĭ, cugetând că'n crieriĭ acestora vor scăpa de groaza şi urgia păgânilor.

Insă zădarnică lĭ-a fost toată nădejdea, căcĭ nesăţioşiĭ şi crudiĭ păgânĭ nicĭ aice nu-ĭ lăsară în pace.

Aşa, venind într'un an *Tătariĭ*, nu se mulţămiră numaĭ cu atâta că prădară şi pustiiră ţara în lungiş şi curmediş, ci, vědênd că partea cea maĭ mare a locuitorilor a fugit, şi presupunênd că de bună samă se vor fi retras şi ascuns prin crieriĭ munţilor, se hotărîră să pătrundă şi'n munţĭ, şi unde vor da peste dînşiĭ, acolo să-ĭ mântuească de dile.

Şi cum se hotărîră, aşa şi făcură. Apucară pe apa Suceviĭ în sus şi merseră până sub poalele munţilor, adică până pe locurile, carĭ se numesc astădĭ *Tabără* şi *Cete* şi carĭ se află între satul *Straja* şi între *Brodina* şi

Valcău *). Aice se opriră apoĭ locului ca să se maĭ odihnească, căcĭ alergăturile şi jăfuirile din ḑilele premergĕtoare le sleiră maĭ toate puterile.

După ce se odihniră, acum cât timp se vor fi odihnit, şi după ce se'ntr'armară cum se cade, se porniră eară-şĭ la drum tot pe apa Sucevii in sus, şi trecênd pe locurile, carĭ se numesc astăḑĭ *Sadău*, *Paltin*, *Năsipitul* şi *Ulma*, nu se opriră până din sus de satul *Seletin*, adică nu departe de gura strîmtoareĭ cum se merge spre satul *Şipot*.

Aice nu se scie acuma în care parte aŭ făcut: apucat'aŭ tot pe apa Suceviĭ în sus spre Şipot, saŭ aŭ trecut din colo de apă pe ţermul drept al Suceviĭ şi aŭ apucat de-a dreptul preste munţĭ spre *Lucina*?

Destul atâta că nu apucară bine a ajunge în acest loc şi toţĭ *Românii*, câţĭ locuiaŭ în munţiĭ din acestea părţĭ, sciaŭ acuma că vin Tătariĭ asupra lor.

Deci cum aŭ prins Româniĭ de veste că litfa păgână a intrat eară-şĭ in ţară, şi că nicĭ chĭar în crieriĭ munţilor nu pot locui şi trăi în ticnă şi pace din pricina lor, se adunară mic şi mare la un loc, se sfătuiră în grabă: ce e de'nceput şi de făcut, şi apoĭ se apucară şi curmară pe jumĕtate copaciĭ în maĭ multe locurĭ, pe unde presupuneaŭ eĭ că vor trece Tătariĭ. După aceasta, îndosîndu-se şi stând de pândă, îĭ aşteptară cu nerăbdare până ce le va cădea în mână şi-ĭ va lua la răfuealĕ.

*) Străiniĭ numesc locul acesta *Falcheŭ*, eară uniĭ dintre Româniĭ, luându-se după dînşiĭ, îl numesc *Fălcăŭ*. Numele luĭ cel adevĕrat însă este *Valcăŭ*.

Insă nu apucară bine a se îndosi și eată că Tatarii se și apropieră de dînșiĭ, uniĭ cântând și hăulind ca și când ar fi trecut printr'o țară cu desăvîrșire pustie, eară alții înjurând și crișcând din mésele de mânie că nu daŭ peste niciĭ un suflet de om, căruĭa să-ĭ curme viața și să-l prade până la pĭele.

Dar' tocmaĭ când se'ncĭudiră eĭ maĭ tare, când s'apropieră de *Plaĭul Moldoveĭ* și se băteaŭ acuma cu gândul ca să apuce spre *Lucina*, să treacă în *Ardelĭu* și să se resbune asupra Românilor din această țară, se trezesc de-odată cu Româniĭ, cariĭ puțin maĭ nainte de-aceasta s'aŭ fost ascuns prin fundoaele munților, că sar ca nisce leĭ asupra lor și'ncep fără de crutare aĭ culca ca pe nisce snopĭ la pămênt.

Tatariĭ, vĕḑêndu-se pe neașteptate încunjurațĭ de Românĭ, și necunoscênd locurile unde se aflaŭ, așa de tare se înspăĭmêntară și îngroziră că uĭtară cu totul în cotro s'aŭ fost pornit și ce avură de gând să facă, șĭ-o tuliră la fugă îndĕrĕpt.

Insă înzădar lĭ-a fost toată fuga, căcĭ abĭa ajunseră pe muntele *Păgânisca* și fură din toate părțile încunjurațĭ și strînșĭ ca'n clește.

Vĕḑênd că sunt din toate părțile încunjurațĭ și că prin fugă nu e chip de scăpare și mântuire, stătură loculuĭ șĭ-o luptă înverșunată, pe moarte și viață, se născu acuma între dînșiĭ și Românĭ.

Ce folos însă că Româniĭ, cariĭ eșĭaŭ ca din pămênt din toate părțile, de felĭu nu-ĭ cruțaŭ, ci-ĭ măcilărĭaŭ de

le mergeaŭ peticele, şi'n vr'o câte-va oarĕ maĭ tot muntele îl umplură de leşurĭ tătăresci.

Vĕḑênd Tătariĭ, că'n luptă le merge maĭ reŭ, apucară din noŭ la fugă pe malul unuĭ părĕŭ, la care aŭ fost ajuns şi pe care credeaŭ eĭ că vor eşi pe locul unde aŭ fost poposit înainte de ce începură a se urca pe munţĭ, şi de-aice să se întoarcă pe apa Suceviĭ înapoĭ de unde-aŭ venit.

Insă aice o păţiră şi maĭ reŭ, căcĭ fiind partea cea maĭ mare a copacilor de pe ţermurile părĕuluĭ acestuĭa curmaţĭ pe jumĕtate, Româniĭ începură bărbătesce a resturna din toate părţile copaciĭ peste dînşiĭ şi'n chipul acesta aĭ măcilări şĭ-aĭ omorî şi maĭ amarnic.

Şi aşa maĭ toţĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ venit de astă dată asupra Românilor, aŭ fost omorîţĭ.

Şi de oare ce Tătariĭ eraŭ *păgânĭ*, de aceea şi muntele, unde aŭ fost eĭ ântâĭa oară încunjuraţĭ şi bătuţĭ, s'a numit de-atuncĭ în coace *Păgâniscea*, eară părĕul pe ţermurile căruĭa aŭ fost turtiţĭ de copacĭ s'a numit *Păgânişoara*, şi tot aşa se numesc atât muntele cât şi părĕul acesta şi'n ḑiua de astăḑĭ.

Ce se atinge de movilele de pe muntele *Păgâniscea*, carĭ sunt înşirate una lângă alta în doue liniĭ drepte, şi anume treĭ într'o linie şi doue într'alta, şi carĭ după forma şi făptura lor se cunosc de departe că nu sunt firescĭ, ci rădicate de mânĭ ominescĭ, cred că sunt mormintele, în carĭ s'aŭ îngropat trupurile Tătarilor ce-aŭ căḑut în luptă.

Eară în movila dela gura Păgânişoareĭ, care, după

cum am maĭ spus, e cu mult maĭ mare de cât cele amintite maĭ nainte, avênd o înălțime aproape de-o prăjină și jumĕtate, eară împrejurimea temelieĭ sale fiind de vro 70—80 de pașĭ, cred că e înmormêntat maĭ marele și conducĕtorĭul Tătarilor.

In urmă trebue să maĭ amintesc încă și aceea, că atât pe șesul, ce se'ntinde din sus de movila de pe țermul stâng al Suceviĭ, cât și'n poĭana de pe muntele Păgâniștea s'aŭ aflat înainte de vr'o câțĭ-va anĭ maĭ multe bucățĭ de cămeșă de zele, apoĭ spade, vêrvurĭ de lângĭ și alte frânturĭ de arme și banĭ vechĭ de aramă, un semn că'n aceste doue locurĭ aŭ trebuit să fie oare când o bătălie crâncenă între Românĭ și Păgânĭ.

PLAÏUL TĂTARILOR.

Ci-că în vremile vechĭ, pe când țĕrile, în carĭ locuesc astădĭ Românii, eraŭ bântuite din toate părțile de cătră o mulțime de litfe păgâne, treĭ Românì, oĭerĭ din *Ardelĭŭ*, anume: *Petrea Colac*, *Nechita Timpăŭ* și *Leonte Timul*, sfîrșindu-li-se păscătoarea în țara lor și ne-avênd cu ce să-'șĭ ție *bucatele*, ca să nu peară de foame, se hotărîră ca să părăsească pe un timp oare-care vetrele străbune, să-'șĭ ĭee turmele și să treacă cu dînsele în munțiĭ despre rĕsărit, cariĭ eraŭ pe acelea vremurĭ pustiĭ.

Și cum s'aŭ hotărît, așa aŭ și făcut; ìșĭ luară toate turmele și lucrurile cele trebuincĭoase unor oamenĭ, cariĭ trăesc numaĭ din crescerea vitelor, și dimpreună cu nevestele, copiiĭ și cĭobaniĭ ce-ĭ aveaŭ se porniră spre rĕsărit, trecênd dintr'un loc într'altul, de pe un munte pe alt munte.

Așa umblară eĭ în colo și în coace prin munțiĭ despre apus aĭ Bucovineĭ vr'o câțĭ-va anĭ de a rêndul, fără ca să descalece în vre-un loc pentru tot-dea-una: unde văraŭ, nu ernaŭ, eară unde ernaŭ, nu văraŭ. Și de oare-

ce eĭ eraŭ numaĭ nisce păstorĭ simpli, cariĭ, de cum s'aŭ trezit, tot pe lângă vite aŭ petrecut, de aceea nu duceaŭ altă grijă, fără numaĭ cea a vitelor sale, ear' când acestea eraŭ sănĕtoase, plăcerea lor cea maĭ mare era să cânte din fluer și din bucĭume după datina apucată din moșĭ strămoșĭ.

Intr'o primăvară, âmblând eĭ, ca de obiceĭŭ, cu turmele lor dintr'un munte într'altul, dintr'o lucină și prelucă într'alta, eată că daŭ într'o bună demineață de *un plaĭu*, peste care, nu sciŭ cum s'a întêmplat, că nu dĕduseră maĭ nainte saŭ nu-l băgaseră până atuncea în samă și de aceea le era cu totul necunoscut.

Vĕdênd eĭ plaĭul acela, se hotărîră să nu maĭ âmble rătăcind dintr'un loc într'altul, ci să se așede unde-va pentru tot-dea-una în apropierea acelui plaĭŭ. Deteră deci cu oile peste plaĭul descoperit spre mĭedul nopțiĭ, apucară drept în vale până ce ajunseră într'o fundoae adâncă, de unde nu se vedea de cât în cerĭŭ și pre pĕmênt din pricina munților celor înalțĭ, cariĭ o încunjuraŭ și cariĭ eraŭ acoperițĭ cu o uriașe pădure de brađĭ, molidĭ și mesteccnĭ. Coborînd maĭ în jos cu turmele, deteră de o vălicică, care șerpuĭa pintre copaciĭ ceĭ uriașĭ, ear' pe lângă vălicica aceea de-o poeniță frumoasă.

In fundul vălceleĭ aceleĭa, care maĭ târđiŭ s'a numit *Fundul Moldoveĭ*, s'aŭ hotărît eĭ să se așede peste vară. Și cum s'aŭ hotărît, îndată s'aŭ și apucat uniĭ să dureze o colibă, alțiĭ o târlă mare, ear' alțiĭ s'aŭ dus cu oile la păscut pe dealurile și pe munțiĭ de prin apropiere.

Doĭ cĭobanĭ însă, cariĭ eraŭ maĭ voĭnicĭ și maĭ umblațĭ,

luând câte o secure subsuoară și ceva merinde în traĭstă, s'aŭ întors îndĕrĕpt ca să caute, de unde vine și încotro duce plaĭul de pe vêrvul munteluĭ.

Eșind ceĭ doĭ cĭobanĭ în vêrvul munteluĭ, apucară spre rĕsărit și mergênd tot înainte, aŭ vĕḍut de la o vreme că plaĭul apucă pe malul drept al văiĭ ce trecea prin fundoaca, unde s'aŭ fost oprit cu oile, adică a *Moldoveĭ*, și duce în jos spre *ţară*.

Și tot mergênd înaimte aŭ trecut pe locurile, unde se află astăḍĭ satul *Pojorîta*, și maĭ departe pe lângă *Peatra străjiĭ*, până ce ajunseră în partea de sus adică despre apus a *Câmpulunguluĭ* de astăḍĭ.

De-aice, vĕḍênd că plaĭul duce în jos alăturea cu *apa Moldoveĭ*, s'aŭ pornit îndĕrĕpt, ca să vadă acuma până unde merge plaĭul în sus, și mergênd la deal aŭ eșit în vêrvul *Runculuĭ Pojorîteĭ*, de aicĭ aŭ trecut peste munţiĭ *Arsiţa Huhuluĭ*, *Opcina Arsineseĭ*, *Cotacul* și *Orata*, apoĭ peste *Botoșul mare*, și tot așa, mergênd eĭ pe plaĭul, care trecea maĭ departe tot cam pe culmea munţilor celor maĭ înalţĭ, s'aŭ trezit de o dată că aŭ ajuns în ţara lor, în *Ardelĭŭ*.

Ajungênd în părţile acele ale Ardelĭuluĭ, începură a întreba de unul și de altul despre plaĭul, care duce peste munţĭ.

Ardeleniĭ rĕspunseră, că va fi de bună samă plaĭul, pe care vin *Tătariĭ* din *ţara* de peste munţĭ, saŭ cum s'ar ḍice în ḍiua de aḍĭ din *Bucovina*, și pradă la dînșiĭ.

Intorcêndu-se după aceasta cĭobaniĭ la stăpâniĭ lor, lĭ-aŭ spus că pe plaĭul, care l-aŭ cercetat eĭ și care vine

din jos dela țară și trece până dincolo de munți în Ardeliŭ, âmblă Tătarii ce vin din țară și pradă în Ardeliŭ, căcĭ așa li-aŭ spus oamenii ce 'ĭ-aŭ întrebat.

Stăpânii audind această veste neașteptată, s'aŭ supĕrat foarte tare, cugetând că nicĭ în fundoaea, în care s'aŭ fost așeḍat acuma pe un timp maĭ îndelungat, nu vor putea scăpa cu obraz curat, după cum nu scăpară în maĭ multe rênduri maĭ 'nainte, când se aflaŭ în țara lor. De aceea, de groaza cea mare, îndată 'șĭ-ar fi luat atât turmele, cât și toate lucrurile ce le aveaŭ cu dînșiĭ, și s'ar fi dus de acolo, în cotro 'ĭ-ar fi dus ochiĭ și picĭoarele, numaĭ să scape de urgia păgânilor. Dar' nu se îndurară să se ducă de pe locurile cele frumoase, unde le era foarte îndămână nu numaĭ vara, ci și ĭarna. Eară să rĕmâĭe se temeaŭ, că trecênd Tătariĭ pe acolo, să nu dee de dînșiĭ și să le ĭee turmele, după cum li s'a întîmplat cu vr'o câțĭ-va anĭ înainte de aceasta, că aŭ căḍut maĭ de multe orĭ atât eĭ, cât și turmele lor pradă în mânile păgânilor, din a căror ghĭare scăpară numaĭ ca prin urechile aculuĭ.

Cu toate acestea însă eĭ s'aŭ hotărît, ce-a da D-ḍeŭ, să stee pe loc.

Cam pe la mijlocul veriĭ, când eraŭ munțiĭ maĭ înverḍițĭ și maĭ frumoșĭ, aud din fundul pădurii maĭ multe glasurĭ străine, carĭ treceaŭ pe vêrvul munteluĭ, pe plaĭul, ce-l descoperiseră eĭ la începutul primăveriĭ. Cum auḍiră eĭ glasurile acelea, îndată le trecu prin minte, că alta nu poate să fie, fără numaĭ Tătariĭ, cariĭ de bună samă trec ear' la prădat în Ardeliŭ. Decĭ se furișară re-

pede vr'o câţî-va dintre dînşiî prin pădure şi eşiră la vêrvul muntelui, ca să se încredinţeze orî de e adevĕrat ceea ce bănuîaŭ.

Şi cum aŭ bănuit, aşa a şi fost. Tătariî mergeaŭ fără de nicî o grijă, sciind pustiî locurile, pe unde treceaŭ, şi uniî mergeaŭ călare, alţiî pe jos, uniî cântaŭ, alţiî flueraŭ, uniî glumîaŭ, alţiî povestîaŭ, eî sciaŭ ce.

Păstoriî, uîtându-se lung din ascundişurile lor şi vĕdênd ceea ce se petrece, socotiră în mintea lor: »Cât de bine-ar fi să fim noî maî mulţî inşî! cum le-am tăîa drumul şi toată pofta de-a maî merge la Ardelîŭ!«.

Cu acest gând, petrecêndu-î numaî cu ochiî, se'ntoarseră la ceîalalţî păstorî şi le povestiră din fir în pĕr toate câte le-aŭ audit şi vĕdut, cum treceaŭ Tătariî cântând şi şuerând spre Ardelîŭ, fără nicî o grijă că li s'ar putè întîmpla ce-va, ca şi când ar fi fost în ţara lor.

Maî pe urmă, adunându-se toţî păstoriî, adică ceî treî stăpânî dimpreună cu toţî baciî, cîobaniî şi strungariî la un loc, se sfătuiră ca la întoarcerea Tătarilor îndĕrĕpt din Ardelîŭ să le taîe drumul şi, numaî dacă le va fi cu putinţă, să nimicească pre toţî câţî le vor cădè în mână.

Şi cum s'aŭ sfătuit, aşa aŭ şi făcut. Lăsară stâna şi turmele în scirea femeilor şi a fetelor, luară fie-care câte o secure, se porniră cu toţiî spre vêrvul munteluî, pe culmea căruîa trecea plaîul. Aicî aleseră părţile cele maî primejdioase, unde ducea plaîul prin văgăunî şi înfundăturî saŭ pe coastele cele maî pîezişe ale munţilor şi acolo apoî începură, maî ales pe la cotiturî şi încârniturî, să taîe copaciî ceî maî înalţî şi maî groşî şi să-î

hătească de-a curmezişul plaĭuluĭ ast-felĭŭ, ca nimene să nu poată trece cu una cu douĕ peste dînşiĭ, ear' maĭ în colo iĭ tăĭară atât de-o parte, cât şi de alta de plaiŭ numaĭ pe jumătate, adică numaĭ î-ĭ înţinară astfelĭŭ ca pe când vor trece Tătariĭ să-ĭ poată cu înlesnire rĕsturna asupra lor.

După ce sfîrşiră de tăĭat şi înţinat toţĭ copaciĭ, câţĭ cugetară eĭ că le vor fi de ajuns spre nimicirea uneĭ cete întregĭ de Tătarĭ, se'ntoarseră cu toţiĭ la stână, lăsând numaĭ pre doĭ inşĭ de pază cu buciumele, ca să aĭbă la timp de trebuinţă cine le da de scire.

La vr'o câte-va ḑile după aceasta, cĭobaniĭ ce sta la pândă, auḑiră earăşĭ pe vêrvurile munţilor din sus un vuet mare ca şi când ar veni un pohoĭŭ cumplit.

Eraŭ Tătariĭ, cariĭ se întorceaŭ încărcaţĭ de pradă şi voĭoşĭ de isbânda ce-o făcuseră în Ardelĭŭ.

Pândaşiĭ, cum auḑiră vuetul şi se încredinţară, că se întorc Tătariĭ, îndată începură a bucĭuna şi a da de scire celorlalţĭ cĭobanĭ.

Aceştĭa dimpreună cu stăpâniĭ lor, cum auḑiră bucinând, apucară de grabă cu toţiĭ securile şi . . . să te ducĭ băĭete, tot într'o fugă la deal. Ajungênd la locul, unde hotărîră să întimpine pre Tătarĭ, se puse fie-care la pândă pe locul care-ĭ venĭa maĭ dindămână. Ear' când aŭ ajuns Tătariĭ în dreptul lor, aŭ început care din cotro a înpinge copaciĭ asupra lor cu nişte prăjinĭ lungĭ anume făcute spre acest scop.

Copaciĭ, fiind numaĭ înţinaţĭ, care cum îl ajungea cu prăjina, deauna se şi cumpenĭa la vale şi cădea cu o re-

pejune ne maĭ spus de mare asupra Tătarilor, cariĭ treceaŭ pe plaĭŭ în jos cântând și hălăcăind fără de nicĭ o grijă, că li s'ar puté întêmpla vre-o nenorocire.

Și de oare-ce, când ajunseră Tătariĭ în dreptul păstorilor românĭ, era acuma pe la însĕrate și începuse hăt bine a se întuneca, de-aceea nu sciaŭ de ce să se prindă, încotro să apuce și ce să facă? . . . Deteră să treacă repede înăinte, dar' le era peste putință, căcĭ în calea lor sta o mulțime de copacĭ groșĭ și cepuroșĭ rĕsturnațĭ claĭe peste grămadă . . . . . . daŭ să se întoarcă îndĕrĕpt, nicĭ atâta, căcĭ fie-care copac ințĭnat, înpins fiind în coastele și urma lor, rĕsturnându-se, trântea la pămênt câte alțĭ 10—20 de copacĭ, cariĭ sta în calea luĭ, și pre care Tătar cum îl ajungea îl și culca la pămênt.

Și așa toțĭ Tătariĭ, în numĕr ca la vr'o 200 de inșĭ, parte călărĭ și parte pedestri, fură în vr'o câte-va ceasurĭ sdrobițĭ, turtițĭ și amestecațĭ cu pădurea rĕsturnată peste dînșiĭ.

Ast-felĭŭ scăpară Româniĭ ardelenĭ și maramureșenĭ de urgia tătărească, căcĭ de atuncĭ încoace lung timp n'a maĭ călcat picĭor de Tătar în Ardelĭŭ și Maramurĕș. Plaĭul însă, din ḑiua, în care aŭ fost ceĭ 200 de inșĭ măcelărițĭ în chipul cum s'a arătat, și până în ḑiua de aḑĭ, se numesce de cătră Româniĭ bucovinenĭ *Plaĭul* saŭ *Drumul Tătarilor*.

Și plaĭul, despre care nĭ-e vorba, avea, la intrarea sa in munțiĭ Bucovineĭ, două brațe: unul care se începea la orășĕlul *Solca* și se urca în sus pe la *Pietrile Muerilor* și da în *Sihliță*, de unde da în *Târșicĭorĭ* și apoĭ

eşia în *Poïana Măruluï;* ear' celalalt braţ se începea de la satul *Margineu*, trecea în sus pe pârîul *Şoareculuï*, până spre *Pietrile Muerilor*, da în Târşicïorï, şi de aicea eşia, ca şi cel dintâïŭ, în Poïana Măruluï. Din Poïana Măruluï coboria în *Craci*, unde se întâlnesce Pârîul Poïeniï-Măruluï cu al *Smidovaticuluï*. De aicea a apucat în jos pe apa *Dragoşeï*, a mers până în *Zăvoaele din mijloc* şi-a eşit în *Câmpul Dragoşeï*, eară de aicea a apucat maï departe pe *Câmpul Dragoşeï*, alăturea cu *Dragoşa* până cam spre revărsarea Dragoşeï în *Moldoviţa*. De la *Gura Dragoşeï* a făcut în sus pe malul stâng al Moldoviţeï până pe locul, unde se află satul de adĭ *Vatra-Moldoviţeï*. De aicea eşia la oraşul de adĭ *Câmpulung*, de unde ducea apoï pe la *Peatra-Străjiï* până ce da pe locul, unde se află satul *Pojorîta*. De la Pojorîta începênd în sus ducea apoï maï departe tot cam peste vêrvul munţilor, amintiţĭ maï nainte, adică până la *Peatra Sterparïuluï*, nu departe de satul de astădĭ *Cïocăneştĭ*. De aicea se desfăcea earăşĭ în duoĕ braţe, un braţ de la Ciocăneştĭ, trecênd apa *Bistriţeï*, apuca spre muntele *Suhard* şi de aicea ducea tot pe Suhard până aproape de *Poïana Coşneï*, nu departe de satul *Coşna*, apoï pe muntele *Cucureasa*, de unde scoboria spre *Rogna nouă* şi întra în Ardelïŭ, ear' altul de la Peatra Sterparïuluï în dreapta peste alte culmĭ de munţĭ ducea spre *Maramureş*.

Acesta era plaïul, pe care îndătinaŭ a umbla Tătariĭ din timpurile cele maĭ vechĭ, când se duceaŭ la prădat

în Ardeliŭ și Maramureș și când se întorceaŭ încărcațĭ de pradă îndĕrĕpt spre țara lor.

Dar' să lăsăm acuma plaĭul și să ne întoarcem earășĭ la păstoriĭ noștri.

Ceĭ treĭ stăpânĭ, adică Petrea Colac, Nechita Țimpăŭ și Leonte Timul, după ce aŭ învins și măcelărit pre ceĭ 200 de Tătarĭ, și după ce, dimpreună cu cĭobaniĭ lor, aŭ luat toată prada cu care se întoarseră Tătariĭ din Ardelĭŭ și pe care o scoseseră cu mare greŭ de pe sub copacĭ, întorcêndu-se plinĭ de bucurie la stână, s'aŭ sfătuit să remâe acolo pentru tot-dea-una. Și fiind-că eraŭ numaĭ treĭ stăpânĭ, eară toțĭ ceĭalalțĭ eraŭ hărgațĭ, aŭ hotărît să se despărțească unul de altul, să se așeḑe fie-care pe câte un părîŭ, ce dă în apa Moldoveĭ, și apoĭ fie-care să-șĭ caute maĭ departe singur de rĕndul sĕŭ.

Și cum s'aŭ sfătuit, așa aŭ și făcut. Fie-care șĭ-a ales turmele sale, șĭ-a luat cĭobaniĭ și *Petrea Colac* s'a așeḑat într'o poeniță lângă un pârîŭ, care isvoresce parte din muntele Sterparĭŭ și parte din *Opcina Huhuluĭ*, și care de atuncĭ încoace se numesce *Părîul Colaculuĭ*. Și după ce s'a așeḑat el în locul acesta, a cuprins cu timpul tot muntele ce se întinde de la părîul Colaculuĭ și până la *părîul Cârligăturiĭ*, care s'a numit apoĭ *Colacul*, ear' de ceea-l'altă parte de Moldova un deal mare, care de atuncĭ încoace se numesce *Dealul Colaculuĭ*. Șĭ-a maĭ cuprins și alte dealurĭ și munțĭ, dară aceĭa nu poartă numele luĭ.

Al doĭlea, adică *Nechita Țimpăŭ*, s'a așeḑat ceva maĭ la vale în altă poeniță, lângă un alt părîŭ. Dar părîul

acela nu s'a chĭemat după numeluĭ luĭ, ci *părîul Arsinesei*, după numele uneĭ nepoate de-ale sale, care o aduse maĭ pe urmă din Ardelĭŭ. Şi acesta a cuprins muntele *Arsineasa*.

Al treĭlea şi cel din urmă, adică *Leonte Timul*, a trecut de ceea-l'altă parte de Moldova şi s'a aşeḑat cu turmele sale pe un alt părîŭ maĭ din jos de toţĭ şi de atuncĭ părîul acela se numesce *părîul Timuluĭ*, saŭ după cum îĭ spun uniĭ *Chimăn*, care isvoresce în partea despre mĭaḑă-noapte şi apus a unuĭa dintre ceĭ maĭ frumoşĭ munţĭ, anume *Floarea*. Şi acesta a cuprins muntele *Rachitiş*, care se întinde până în *părîul Robuluĭ*, care isvoresce de sub *Măgurelele* marĭ saŭ *Măgurelele luĭ Ionel*, apoĭ *Dealul negru* şi muntele *Bobcĭca*, care se întinde până în *Părîul Moroşanuluĭ*.

Şi aceştĭ treĭ păstorĭ aŭ fost ceĭ dintâĭ, cariĭ aŭ descălicat şi aŭ întemeĭat satul ce poartă numele *Fundul Moldoviĭ*.

TĂTARCA ȘI TĂTĂRCUȚA.

Intre munții, carii se întind pe țermul stâng al rîuluĭ *Moldova*, și anume nu tocmaĭ tare departe de obârșia acesteïa, se află unul, care se numesce *Vĕḑul-mare*, eară pe huțănesce *Vejul-mare*, și de pe culmea căruïa, când e timp frumos și sănin, se poate vedea până la *Cernăuț*.

La poalele despre mĭaḑăḑĭ-apus ale munteluĭ acestuïa ḑice că era înainte de șese sute de anĭ *o baĭe de argint* *), și de-atuncĭ în coace atât părĕul, care isvoresce de sub dînsul și curgĕnd spre apus se revarsă în Moldova, cât și cotunul care s'a înființat cu mult maĭ pe urmă pe țermurile și la gura acestuĭ părĕŭ, se numesc *Benea*.

Băieșiĭ, cariĭ aŭ înființat baïa aceasta și cariĭ locuïaŭ

---

*) Intrebând pre unul dintre oamenii, carii mĭ-aŭ spus tradiția aceasta: de unde scie el, că cele istorisite de dînsul s'aŭ întêmplat chĭar înainte de șese sute de anĭ, mĭ-a respuns că: un Săhastru din Moldova a aflat o icoană în *Mŏnăstirea Neamțuluĭ* și pe icoana aceea era însemnat că în *Benea* a fost o baĭe înainte de șese sute de anĭ.

in împrejurimea eĭ, î-ĭ vindeaŭ argintul ce-l scoteaŭ din munţiĭ *Vĕḑul-mare*, *Vèḑul-mic* şi *Feredeul*, cuĭ puteaŭ şi cum puteaŭ, însă maĭ cu samă locuitorilor din *Baĭa*, care e dincolo de *Cornul-lunciĭ*, adică în Moldova de astăḑĭ, unde-l duceaŭ pe caĭ.

Şi drumul, ce ducea pe vremea aceea dela *Benea* până la *Baĭa*, se începea dela picĭorul munteluĭ *Măgura calului* şi mergea maĭ departe pe coama acestuĭ munte. El era cam de vr'o patru stînjenĭ de lat. Urma luĭ se maĭ poate cunoasce şi acuma, însă numaĭ până la picĭorul munteluĭ *Floarea* de pe hotarul satuluĭ *Fundul Sadoveĭ*. Dela picĭorul Floareĭ însă maĭ departe i se pĭerde urma.

Astfelĭu trăiră băeşiĭ aceştĭa un timp maĭ îndelungat în linişte şi pace, neavênd cu nimene nemică de lucru şi de împărţit, fără numaĭ cu aceĭa, cărora le vindeaŭ argintul ce-l câştigaŭ în sudoare feţiĭ lor.

Dar' se vede că nu lĭ-a fost dat dela Dumneḑeŭ s'o ducă tot în linişte şi pace până la sfârşitul vieţiĭ lor, precum aŭ dus'o în aniĭ ceĭ dintâĭ.

Intr'o ḑi adică, şi anume tocmaĭ când nicĭ nu visară, se treziră de-odată cu scirea înspăĭmêntătoare că o mulţime de Tătarĭ, înarmaţĭ din cap până în picĭoare, aŭ inundat munţiĭ şi că vin drept spre dînşiĭ.

Sciind băeşiĭ din spusa celor ce avură maĭ nainte de lucru cu Tătariĭ, ce felĭu de oamenĭ îs aceştĭa şi ce sunt eĭ în stare să facă, îndată se adunară cu toţiĭ la un loc şi înarmându-se care cu ce avu şi cum putu, aşteptară să vadă ce se va întêmpla.

Insă eĭ nu trebuiră mult să aştepte, căcĭ Tătariĭ, cariĭ, la întrarea lor în munţĭ, apucară pe apa Moldoveĭ în sus până ce sosiră pe locul, unde se află astădĭ satul *Vama*, şi de-aice pe apa *Moldoviţeĭ* până ce ajunseră la satul *Vatra Moldoviţeĭ*, pre care o prădară şi după aceea iĭ deteră foc, eară de aice, trecênd apa Moldoviţeĭ şi apucând pe culmea munteluĭ *Feredeul* la deal, ajunsese acuma la capêtul despre mĭadănoapte al munteluĭ acestuĭa, adică până acolo unde se întâlnesce cu *Vêdul-mare* şi unde se afla *baĭa cea de argint.*

Băeşiĭ, vêdênd că nu e şagă, că Tătariĭ întru adevêr vin asupra lor, şi că nu maĭ e mult până să ajungă şi să între în bae, le eşiră înainte şi începură a da pĭept cu dînşiĭ, cugetând că ĭ-or putea învinge şi fugări îndêrêpt.

Dar' înzădar! căcĭ fiind eĭ numaĭ o mână de oamenĭ, ear' Tătarĭ îndecit şi'nsutit maĭ mulţĭ, li era peste putinţă să stee la luptă cu dînşiĭ. De-aceea, vêdênd eĭ că numaĭ de gĭaba îşĭ bat capul că ĭ-ar putea învinge şi lua pe fugă, părăsiră locul de luptă, luară ce avură maĭ preţios cu dînşiĭ şi prinseră din cu bună vreme a fugi uniĭ spre *Ardelĭu*, alţiĭ spre *Maramureş*, eară alţiĭ maĭ inimoşĭ şi cu maĭ mare tragere de inimă pentru ţară, alergară în dreapta şi stânga, deteră de scire Românilor de prin munţiĭ învecinaţĭ despre marea primejdie ce-ĭ aşteaptă şi pre dînşiĭ, şi-ĭ îndemnară să sară cu mic cu mare doară pot veni litfeĭ păgâne maĭ de grabă şi maĭ lesne de hac.

Româniĭ, cum audiră că Tătariĭ aŭ întrat în munţĭ şi că vor fi ajuns şi pătruns acuma în baĭa de argint, se

adunară care din cotro cât putură maĭ de grabă la un loc şi ţinură sfat: ce e de'nceput şi de făcut?

In acela-şĭ timp însă Tatariĭ, scoborind Feredeul şi ajungênd la baĭe, prădară, sfărmară şi nimiciră tot ce aflară. Eară după ce-şĭ potoliră pofta de prădat şi pustiit, stătură loculuĭ, cât timp vor fi stătut, ca să se odihnească şi să caute de rêndul celor ce aŭ cădut maĭ nainte de-aceasta în luptă.

După ce s'aŭ odihnit de-ajuns şi după ce aŭ căutat de rêndul celor morţĭ se sculară şi se porniră maĭ departe pe valea Beneĭ în jos, cu gândul ca să treacă munţiĭ, cariĭ se întind în partea despre apus dela ţermul drept al Moldoveĭ, şi să între apoĭ în Ardelĭu, unde eraŭ din capul loculuĭ îndreptaţĭ. Decĭ cum ajunseră la gura Beneĭ şi trecură apa Moldoveĭ, apucară uniĭ pe părĕul *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* şi, curgênd spre resărit printre munţiĭ *Dêrmocsa*, *Cucoşul*, *Dealul Glodului* şi *Răchitişul-mare*, se revarsă ce-va maĭ în jos de gura Beneĭ în Moldova, eară alţiĭ pe părĕul *Tătărcuţa*, care isvoresce de sub Dealul Gloduluĭ şi trecênd pe lângă acesta şi pe lângă munţiĭ *Têmpu* şi *Răchitişul-mic*, se revarsă asemenea în Moldova.

Insă Românii, în timpul acela, în care Tătariĭ aŭ prădat baĭa, şi după prădăcĭunea şi pustiirea acesteĭa aŭ stat de s'aŭ odihnit, nu steteră nicĭ de cum cu mânele în şoldurĭ, ci curmară pe jumĕtate o sumă însemnată de copacĭ atât pe la cârniturile şi cotiturile păreelor Tătarca şi Tătarcuţa, despre carĭ nĭ-a fost cu puţin maĭ nainte vorba, cât şi pe coastele munţilor *Opcioara* şi *Tătarca*

din apropierea satuluĭ *Cârlibaba*, pe unde presupuneaŭ eĭ că vor trece păgâniĭ. Eară după ce sfârşiră copaciĭ de curmat şi de înţinat se ìndosiră în maĭ multe locurĭ, unde aşteptară apoĭ cu cea maĭ mare nerăbdare sosirea Tătarilor.

Tătariĭ, nicĭ visând macar despre ceea ce li se pregătesce, înăintară pe calea apucată tot cântând şi hălăcăind până ce ajunseră cam pe la jumĕtatea păreelor pe carĭ s'aŭ fost pornit.

Eată însă că nemijlocit după ce ajunseră eĭ aice, Româniĭ, cariĭ sta ascunşĭ, sar de-o dată din toate părţile şi prind a rĕsturna copaciĭ asupra lor.

Copaciĭ, rĕsturnându-se şi căḑênd care în cotro apuca, făceaŭ un huet ne maĭ pomenit, şi pre care Tătar, cum îl ajungea, de-auna îl şi culca la pămênt, făcêndu-l miĭ şi fărîmĭ.

Tătariĭ, de şi era o mulţime nenumĕrată de dînşiĭ, şi de şi eraŭ pregătiţĭ cu toate cele trebuincĭoase de bătălie, vĕḑêndu-se pe neaşteptate încunjuraţĭ, stâlciţĭ şi omorîţĭ de Românĭ, se băgară în toate recorile şi nesciind, în spaĭma şi groaza lor cea mare, ce să'nceapă şi să facă, apucară la fugă uniĭ îndĕrĕpt, eară alţiĭ spre *Cârlibaba*, şi numaĭ foarte puţinĭ stătură loculuĭ spre a da pĭept cu Româniĭ.

Dar' înzădar, căcĭ nicĭ uniĭ nicĭ alţiĭ n'o gìciră tocmaĭ bine, pentru că Româniĭ, cărora le eraŭ cunoscute toate fundoaele şi poticele munţilor, nu-ĭ lăsară cu una cu două să le scape din mână, ci se luară în urma lor, şi care Tătar apucase a eşi teafăr de pintre copaciĭ res-

turnaţĭ şi căḑuţĭ la pamênt, nu putu scăpa de săgeţile, spadele, securile, furcele şi coasele Românilor.

Şi aşa în timp de vr'o câte-va ḑile, cât a ţinut harţa şi lupta aceasta, puţinĭ Tátarĭ scăpară cu viaţă. Toţĭ ceĭalalţĭ fură stâlciţĭ, sdrobiţĭ şi omorîţĭ. Şi uniĭ dintre dînşiĭ, unde aŭ căḑut, acolo aŭ şi rĕmas şi putreḑit, saŭ l'aŭ mâncat fĭarele sĕlbatice şi vulturiĭ; alţiĭ, după ce s'aŭ maĭ uscat copaciĭ, dându-li-se acestora foc, aŭ fost arşĭ; şi eară-şĭ alţiĭ, adunându-li-se trupurile la un loc şi rădicându-se movile de ţerină peste dînsele, fură în chipul acesta înmormêntaţĭ.

Asemenea movile se află în maĭ multe locurĭ.

Aşa pe muntele *Rechitişul-mare*, care se întinde între păreele *Tătarca* şi *Tătărcuţa*, în depărtare cam la jumĕtate de milă de la apa Moldoveĭ, se află treĭ movile, carĭ staŭ una lângă alta în formă de triunghĭŭ, în mijlocul căruĭa se află o groapă din care se vede că s'a luat pământul spre rădicarea lor. In aceste treĭ movile, carĭ după forma şi făptura lor cea rotundă se cunosc de departe că nu sunt firescĭ, ci rădicate de mânĭ omínescĭ, seamĕnă că sunt înmormêntaţĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ căḑut în luptă nu departe de gura păreelor amintite maĭ sus.

Pe muntele *Tătarca*, şi anume în partea despre Cârlibaba, se află aşişderea treĭ movile asemenea celor de pe *Răchitişul mare*. In acestea se vede că sunt înmormêntaţĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ căḑut în lupta de la poalele şi de pe coastele munteluĭ acestuĭa, precum şi ceĭ ce şĭ-aŭ dat sufletul pe ţĕrmurile şi 'n undele părĕuluĭ *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* şi curgênd spre

apus pe lângă muntele *Tătarca* se revarsă în părĕul *Cârlibaba* şi dimpreună cu aceasta în rîul *Bistriţa*.

De la deal de *Peatra tunată* *) care se află sub muntele *Feredeul* şi anume pe ţermul stâng al părĕuluĭ *Breaza*, se află eară-şĭ o movilă, care după forma şi făptura eĭ asemenea se cunoasce că nu e firească, ci rădicată de mânĭ ominescĭ. In această movilă, care e cu mult maĭ mare de cât celea treĭ de pe munţiĭ *Răchitişul-mare* şi *Tătarca*, se vede că sunt înmormêntaţĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ cădut în luptă înainte de întrarea lor în baĭa de argint.

Şi cum că întru adevĕr a trebuit să fie oare când o luptă înverşunată în locurile despre carĭ am vorbit până acuma, se poate cunoasce încă şi de pe aceea, că atât pe părĕul *Tătarca*, care se revarsă în *Cârlibaba*, cât şi la poalele munţilor *Opcioara* şi *Tătarca*, precum şi pe păreele *Tătarca* şi *Tătărcuţa*, carĭ se revarsă în Moldova, s'aŭ aflat până nu demult şi se maĭ află icĭ colea şi acuma cămeşĭ întregĭ precum şi frânturĭ de cămeşĭ de zele, apoĭ frânturĭ de spade şi alte arme. Insă oameniĭ, ce le-aŭ aflat, necunoscênd însemnătatea lor, maĭ pre-

*) Peatra aceasta, după cum spun locuitoriĭ de prin împrejurime, e cam de 30 de stânjenĭ de înaltă. De-asupra eĭ a fost altă stâncă înaltă şi ţuguetă ca un turn. Insă trăsnind odată întrînsa s'a sfărîmat şĭ-a cădut în toate părţile. De-atuncĭ apoĭ se numesc sfărmăturile acestea *Peatra tunată*. La poalele Petriĭ tunate se află o săpătură în forma uneĭ potcoave marĭ, apoĭ maĭ multe litere şi numere. Tot sub peatra aceasta, spun oameniĭ, că se poate vedea şi acuma urma unuĭ *ştiol* (gură de bae) zidit.

toate le-aŭ nimicit, cercànd a face din cămeșĭ felĭurite unelte, eară cu spadele, carĭ, după cum spun ceĭ maĭ mulțĭ, eraŭ din oțel, aŭ oțelit securile și bărḍile.

O parte dintre Tătariĭ, cariĭ aŭ scăpat ca prin urechile aculuĭ din mânele Românilor bucovinenĭ, fugind spre apus, voiră să între în *Maramureș*.

Un Român bucovinean însă, prinḍênd de veste despre aceasta, s'a aruncat de grabă pe un cal și alergând cât ĭĭ puteaŭ lua picĭoarele acestuĭa înaintea Tătarilor pe nisce plaĭurĭ și poticĭ cunoscute numaĭ de dînsul, dete de scire Maramureșenilor că vin Tătariĭ asupra lor.

Maramureșeniĭ, cum aŭ auḍit că litfa păgână vrea să între în țara lor, îndată s'aŭ adunat la un loc, aŭ înținat pădurea de pe părĕul *Sihloaeĭ* din sus de satul *Borșa*, și când aŭ sosit și aŭ voit să treacă Tătariĭ pe-acolo cu scop ca să meargă maĭ departe și să între în Maramureș, aŭ început din toate părțile a resturna copaciĭ înținațĭ preste dînșiĭ, ca și frațiĭ lor din munțiĭ Bucovineĭ, și'n chipul acesta aĭ schilodì și aĭ omorì.

Ceĭ maĭ vetejĭ Românĭ, cariĭ s'aŭ ținut maĭ bine și aŭ omorìt maĭ mulțĭ Tătarĭ în lupta aceasta, s'aŭ numit *Timnișenĭ*. Și Domnitorĭul de pe-atuncĭ al Maramureșuluĭ, drept mulțămită, recunoscință și rĕsplată pentru bărbăția și vetejia ce-aŭ arătat'o și fapta cea bună ce-aŭ făcut'o, c'aŭ scăpat țara de urgia păgânească, lĭ-aŭ ĭertat birul pe toată viața din neam în neam.

Vr'o cățĭ-va Tătarĭ însă, cariĭ scăpară cu obraz curat din toate luptele acestea, dar' cariĭ se temeaŭ că dacă vor maĭ âmbla mult timp rătăcind în colo și 'n coace prin

munți, Românii vor da cu crucea peste dînșiĭ și lĭ-or face și lor capĕtul, dice că se suiră pe *Bâtca Tătarceĭ*, adică pe vêrvul munteluĭ *Tătarca* și acolo săpară și zidiră în pămênt un felĭu de bordee și'n bordeele acelea se ascunseră ca să nu dee Româniĭ peste dînșiĭ.

Cât timp vor fi petrecut Tătariĭ aceștĭa în bordeele, ce și le-aŭ făcut, și ce s'a întêmplat maĭ pe urmă cu dînșiĭ, nu se scie. Atâta se scie numaĭ că urmele bordeelor acelora, carĭ acuma sunt surpate și a căror întrare a fost în partea despre apus a munteluĭ, se cunosc încă și'n diua de astădĭ. Ear' movilele, despre carĭ am amintit maĭ nainte, se află ce-va maĭ în jos dela gura acestor bordee.

Ce se atinge de *băĭeșiĭ*, cariĭ n'aŭ cădut în lupta cu Tătariĭ, precum și aceĭa cariĭ aŭ fugit spre *Ardelĭu* și *Maramureș*, se dice că eară-șĭ s'aŭ întors înapoĭ la vetrile lor de pe valea *Beneĭ*, dar' fiind că atât locuințele lor cât și baĭa le aflară dărîmate și arse de Tătarĭ, nu s'aŭ ocupat maĭ mult cu scoaterea argintuluĭ, ci *runcu-lind munțiĭ* de prin apropiere, carĭ până atuncĭ eraŭ acoperițĭ cu tot felĭul de copacĭ, maĭ ales însă cu molidĭ și mestecinĭ, aŭ trăit de-aicĭ în colo numaĭ din crescerea vitelor.

In sfârșit, trebue să maĭ amintesc încă și aceea că de când a fost aceasta luptă crâncenă între Tătarĭ și Românĭ, de-atuncĭ în coace aŭ început a se numi muntele din apropierea Cârlibabeĭ cât și păreele ce isvoresc de sub muntele Opcioara și, curgênd unul spre apus se revarsă în Bistrița, eară altul spre resărit și se revarsă în

Moldova, *Tătarca*, eară părĕul, care isvoresce de sub Dealul Glodului și care, curgênd spre resărit, asemenea se revarsă în Moldova, *Tătărcuța*, spre aducerea aminte de *Tătarii*, carii, în trecerea lor spre Ardeliu, și-aŭ aflat moartea în acestea locurĭ, și tot așa se numesc și astădĭ.

GĂINA ŞI CUCOŞUL.

Pe ţĕrmul drept al rîuluĭ *Moldova*, şi anume în nemijlocita apropiere de obârşia acesteĭa, se află doĭ munţĭ învecinaţĭ, dintre carіĭ unul se numesce *Găina* eară celalalt *Cucoşul*.

Găina se întinde până la *Lucina*, cea maĭ mare şi maĭ frumoasă şestină din munţiĭ Bucovineĭ. In partea despre resărit, adică despre cotunul *Moldova* saŭ *Suliţa*, e maĭ înaltă şi împănată cu maĭ multe stâncĭ ascuţite, numite *Oŭaele Găineĭ*, carĭ din depărtare ţi se par că sunt nisce ruine uriaşe ale uneĭ cetăţĭ străvechĭ. In partea despre apus, adică despre Lucina, e maĭ rotundă şi ce-va maĭ tupilată. In această parte se află maĭ puţine stâncĭ pe dînsa, însă pentru aceea maĭ multe poenĭ, dintre carĭ unele se cosesc ear' altele se pasc. Aripele sale, şi maĭ ales celea ce se întind de-a lungul părĕuluĭ *Lucina-de-jos*, numită de Huţanĭ *Lucava-de-jos*, care o despărţesce de muntele *Ştirbul* sunt acoperite cu pădure deasă de moliḑĭ amestecaţĭ icĭ-colea câte c'un pin.

Cucoşul, care se află în partea despre amĭaḑĭ de la

Găina, e în privința întinderiĭ sale ce-va maĭ mic, eară în privința înfățoșăriĭ maĭ oblu, maĭ supțietic și maĭ înalt de cât Găina. El se mărginesce, în partea despre amĭadĭ, de părĕul *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* și se revarsă în Moldova, eară în partea despre apus de părĕuașul *Cucoșel*, care se revarsă în Tătarca, și de muntele *Dârmocsa*.

Pintre stâncele de pe culmea acestor doĭ munțĭ dice că locuĭa înainte de vr'o câte-va sute de anĭ un *Săhastru*, care fugise din mijlocul oamenilor anume ca să se poată maĭ liniștit ruga luĭ Dumnedeŭ șĭ-a împlini cu mult maĭ ușor poruncele celuĭ de sus. Și fiind că Săhastrul acesta ĭubĭa foarte tare galițele, de-aceea se ocupa el, în singuritatea sa, foarte mult cu înmulțirea și crescerea acestora, bună oară cum se ocupă în diua de astădĭ munteniĭ cu înmulțirea și crescerea hergheliilor de caĭ, turmelor de oĭ și a ciredilor de vite.

Insă pe timpul acela țĕrile, în carĭ locuĭaŭ *Creștiniĭ*, eraŭ foarte bântuite, prădate și pustiite de *Păgânĭ*, cariĭ năvălĭaŭ asupra lor ca și nisce fĭarĕ sălbatice. In fie-care minută puteaŭ să viĭe Păgâniĭ și să aducă până chĭar și pre cel maĭ avut și maĭ cuprins om la sapă de lemn.

Și precum pățĭaŭ toțĭ ceĭalalțĭ creștinĭ, așa era să pățească într'o di și Săhastrul nostru. Năvălind adică *Tătariĭ* în Bucovina și intrând în munțiĭ aceșteĭa ajunseră într'o bună demineață o ceată de dinșiĭ tocmaĭ în apropierea stâncelor, unde locuĭa Săhastrul.

Săhastrul, care locuĭa într'o peșteră încunjurată din

toate părţile de stâncĭ, îşĭ facuse cu puţin maĭ nainte de sosirea Tătarilor, foc într'o poeniţă, ce se întindea de 'naintea locuinţeĭ sale, anume ca să-'şĭ fearbă ce-va de mâncare pentru ḑiua aceea.

Tătariĭ, cum zăriră focul, se duseră ţintă într'acolo ca să vadă cine-ĭ şi ce face? Eară după ce ajunseră la starea loculuĭ şi vĕḑură că e un Săhastru bĕtrân iĭ deteră pace şi se porniră maĭ departe în cotro eraŭ îndreptaţĭ.

Eată însă că după ce se scoborîră de pe munte şi ajunseră în vale, aud de-o-dată un cucoş cântând. Auḑind eĭ cântecul cucoşuluĭ stătură loculuĭ să vadă din care parte vine cântecul acela. Şi'ncredinţându-se că vine tocmaĭ de lângă peştera Săhastruluĭ, ce le plesnesce prin minte?.. să se întoarcă înapoĭ şi să ĭee toate găinile, câte le vor afla... Decĭ, întorcêndu-se îndĕrĕpt spre Săhastru, începură a se acăţera şĭ-a se sui pe stâncĭ la deal ca şi nisce capre sĕlbatice.

Săhastru, vĕḑênd că Tătariĭ se'ntorc înapoĭ, şi gâcind care e scopul repedeĭ lor întoarcerĭ, prinse de grabă toate găinile, câte le avea, le vîrî într'un sac, aruncâ sacul în spate, şi să te cam maĭ ducĭ pe altă parte la vale!... Şi când ajunseră Tatariĭ lângă peşteră şi se bucuraŭ că vor putea pune mâna pe găinĭ şi vor face o friptură bună dintrînsele... pune mâna dacă aĭ pe cine, şi fă friptură dacă aĭ din ce!... Săhastrul era de mult cu găinile sale în vale!...

Ce fac însă Tătariĭ!... prind a se scoborî eară-şĭ la vale în urma Săhastruluĭ!... Insă Săhastrul, prefăcut, vĕḑêndu-ĭ că se ĭeŭ după dînsul, se sue pe de altă parte

îndérĕpt de unde s'a scoborît!... Şi aşa, când Tatariĭ eraŭ sus pe stâncĭ, Săhastrul era în vale... car' când ajungeaŭ Tătariĭ în vale, Săhastrul era pe stâncĭ!... Astfelĭŭ ţinu jocul acesta de demineaţă până în sară!

După ce a însĕrat acuma cum se cade, Săhastru, ne maĭ putênd alerga cu găinile în spate când la deal când la vale, se hotărî să le viĭe Tătarilor de hac ca să se sature odată pentru totdeauna de-a maĭ âmbla după munca străină. Decĭ, cunoscênd toate plaĭurile şi poticele, toate fundoaele şi prăpastiile de prin împrejurime, se scoborî într'o prăpastie adâncă din apropiere, adună de grabă maĭ multe vreascurĭ şi alte crengĭ uscate, făcu un foc mare dintrînsele, şi după aceea se retrase şi se ascunse pintre nisce crăpăturĭ de stâncĭ, unde să-l fi căutat ḑiua mare cu lumina aprinsă şi tot nu l-aĭ fi aflat.

Tătariĭ, zărind focul, de la a căruĭ lumină se vedea cine sci până unde, bucuria lor!... se porniră tot într'o fugă într'acolo, cugetând că vor pune mâna pe Săhastru, şĭ-apoĭ... nu numaĭ că ĭ-or lua găinile, ci ĭ-or trage pe de-asupra încă şĭ-o sfântă de bătae, care s'o ţie în minte cât va fi şĭ-a trăi, dac'a fi să maĭ trăească.

Insă amar se maĭ înşelară, căcĭ necunoscênd locurile, unde se aflaŭ, cum se apropieră de prăpastia, în care ardea focul, căḑură cu toţiĭ claĭe peste grămadă întrînsa şi-şĭ frânseră capurile.

Sculându-se a doua ḑi desdemineaţă Săhastrul şi mergênd la prăpastie ca să vadă ce s'a întêmplat, dete peste trupurile Tătarilor, dintre carĭ unele eraŭ aşa de stâlcite şi de schimosite, că-ţĭ era maĭ mare groaza să te uĭţĭ la

dinsele, eară altele eraŭ arse pe jumĕtate de para focului.

Vĕḑĕnd aceasta Săhastrul mulţămi luĭ Dumneḑeŭ pentru că l-a scăpat atât pre dînsul cât şi găinile sale din mânele Tătarilor. Apoĭ, întorcĕnduse eară-şĭ la locul sĕŭ de pe vêrvul munţilor, numi pre unul dintre aceştĭ munţĭ *Găina* eară pre celalalt *Cucoşul*, întru cinstea galiţelor sale. Şi de-atuncĭ tot aşa s'aŭ numit şi se numesc aceştĭ doĭ munţĭ şi 'n ḑiua de astăḑĭ nu numaĭ de Românĭ, ci chĭar şi de străinĭ!

PIETRILE MUERILOR.

Nu sciŭ de s'a aflat orĭ de se maĭ află unde-va pe faţa pămêntuluĭ vre o ţară, care să fi fost de-atâtea orĭ cutrierată, prădată şi pustiită de către atâtea limbĭ străine, păgâne şi creştine, de câte orĭ a fost ţara noastră. Şi eară-şĭ nu sciŭ de se maĭ află unde-va vre-un popor, care să fi avut atâtea de suferit din partea nenumĕraţilor şi cumpliţilor sĕĭ duşmanĭ, ca *Româniĭ.*

Dar' cu toate că Româniĭ avură, în decurgerea timpuluĭ, de-a se lupta cu atâţia duşmanĭ, uniĭ maĭ nesăţioşĭ, maĭ lacomĭ, maĭ năprasnicĭ şi maĭ rĕĭ de cât alţiĭ, cariĭ nu numaĭ că le sugeaŭ şi scurgeaŭ ţara de toate bunătăţile, nu numaĭ c'o prădaŭ şĭ-o pustiĭaŭ, ci de multe orĭ voĭaŭ să-ĭ stêrpească chĭar şi pre dînşiĭ, totu-şĭ eşiră din toate luptele acestea învingĕtorĭ, şĭ-o duc, bine, rĕŭ, cum o duc, şi astădĭ, pe când partea cea maĭ mare dintre ne'mpăcaţiĭ lor duşmanĭ se stînse de mult de pe faţa pămêntuluĭ, ca şi când nicĭ n'ar maĭ fi fost.

Unul din mulţimea acelor duşmanĭ neastêmpĕraţĭ şi înverşunaţĭ, din partea căruĭa în multe rêndurĭ şi marĭ

daune, neplăcerĭ şi neajunsurĭ, aŭ trebuit să sufere Românii, aŭ fost şi *Tătarii*. Nu apucaŭ bine a scăpa de dînşiĭ, a se maĭ înciripa şi într'arma puţin şi numaĭ ce se trezĭaŭ că eară-şĭ aŭ venit asupra lor. Şi când venĭaŭ era varga luĭ Dumneḑeŭ pe unde treceaŭ şi ce făceaŭ!

Aşa o păţiră într'o vară, cine maĭ sci câţĭ anĭ vor fi de-atuncea, şi Româniĭ din ţinutul *Solciĭ*. Când cugetaŭ eĭ că nime nu ĭ-a maĭ supĕra, că cel puţin vara aceea vor petrece-o în pace şi linişte, tocmaĭ atuncĭ se treziră de-o-dată cu scirea că o mulţime de Tătarĭ aŭ trecut rîul *Suceava* pe la *Gura Solciĭ*, şi apucând pe părĕul *Solca* în sus s'aŭ îndreptat spre dînşiĭ.

Solcaniĭ, sciind prea bine cine-s Tătariĭ şi ce sunt eĭ în stare să facă, cum aŭ prins de veste despre aceasta năvălire neaşteptată, îndată s'aŭ şi adunat cu toţiĭ la un loc şi, înarmându-se, care cu ce a putut şi cum a putut, voiră să se pornească în protiva lor ca să se lupte cu dînşiĭ, şi de le va fi cu putinţă, să-ĭ fugărească îndĕrĕpt de unde aŭ venit.

Bine!... eĭ s'aŭ înarmat şi, ca bărbaţĭ, puteaŭ să ĭasă înaintea Tătarilor şi să se lupte cu dînşiĭ!... Dar' ce era să 'nceapă şi să facă muerile lor?... să le lese singure a casă numaĭ cu copiiĭ, nu le venĭa la socoteală, căcĭ eĭ nu sciaŭ încă câţĭ Tătarĭ vin asupra lor şi cum vor scoate-o cu dînşiĭ la capĕt: învinge-ĭ-or, orĭ poate vor fi învinşĭ?... Şi... ferească Dumneḑeŭ!... dacă vor fi învinşĭ, ce să facă atuncĭ muerile?... cum să se apere ele de Tătarĭ?... Decĭ cugetară ce cugetară, şi apoĭ spuse muerilor să ĭee copiiĭ cu sine, să părăsească

cât maĭ de grabă satul, să apuce pe valea Solciĭ în sus, şi până ce se vor înturna eĭ înapoĭ din luptă, să caute şi să se ascundă unde-va prin fundoaele munţilor, ce se întind în partea despre apus a Solciĭ.

Muerile nu steteră mult pe gândurĭ, ci ascultând de bărbaţiĭ lor, luară de grabă copiiĭ în braţe, se porniră pe apa Solciĭ în sus, trecură pe lângă *Picĭorul dealuluĭ*, *Dealul luĭ Vodă* şi *Tocilele*, carĭ se află pe ţĕrmul drept al părĕuluĭ Solca saŭ *Cĭurgăul-mic*, cum se numesce Solca în acest loc, precum şi pe lângă *Pinul mic*, *Cerbul*, *Pinul mare*, *Picĭorul cireşuluĭ*, *Picĭorul bun* şi *Cĭurgăul mare*, carĭ se află pe ţĕrmul cel stâng al Solciĭ, Deurcară apoĭ un deluţ mititel şi eşiră în *Sihlişoara*. De-aice, maĭ mergênd cale ça de vr'o jumĕtate de oară spre apus, se treziră de-o dată pe un munte, pe culmea căruĭa se află maĭ multe stâncĭ înalte şi ascuţite.

Nu apucară însă bine a ajunge aice, a se sui pe munte şi a se adăposti cu copiiĭ pintre stâncele de pe culmea acestuĭa, când eată că Tătariĭ se şi apropie de Solca, c'o falcă 'n cerĭŭ şi cu alta în pămênt, gata numaĭ să prade, să omoare şi să nimicească tot ce le va sta în cale.

Româniĭ, cariĭ îĭ aşteptaŭ, cum îĭ zăresc că se apropie de satul lor, îĭ lasă în pace să vadă ce vor face: se vor apuca de prădat şi pustiit ca şi prin celelalte părţĭ ale ţĕreĭ, pe unde aŭ trecut, orĭ vor pleca maĭ departe? . . . Ear' după ce intrară în sat şi vĕḑură că Tătarul tot Tătar rĕmâne: prădătoriŭ şi pustiitoriŭ ca totdeauna, săriră de-o dată din duoĕ părţiĭ asupra lor şi anume uniĭ de către dealul *Coman* şi din aşeḑĕturile *Slatineĭ marĭ*,

eară alții de sub *Dealul luĭ Vodă*, unde eraŭ ascunșĭ, și, luându-ĭ la ochĭ, prinseră aĭ culca cu arcurile la pămênt.

Tătariĭ, vĕḑêndu-se pe neașteptate încunjurațĭ și bătuțĭ din două părțĭ de-o dată și nesciind cam cât de mare e numĕrul Românilor, cariĭ s'aŭ repeḑit cu atâta furie asupra lor, se temură că vor fi învinșĭ și omorîțĭ. De-aceea nu stătură mult la luptă cu dînșiĭ, ci o apucară din cu bună vreme la sănĕtoasa pe valea Solciĭ în sus, pe unde apucară cu puțin maĭ nainte de aceasta și Solcancele, cugetând că dacă vor intra în munțĭ, nime nu-ĭ va maĭ urmări, și așa vor scăpa cu obraz curat din cursa în care aŭ fost căḑut.

Dar' amar se'nșelară, căcĭ ajungênd în apropierea munteluĭ, pintre stâncele căruĭa eraŭ muerile Solcanilor ascunse, și voind să urce muntele și să treacă maĭ departe . . . urcă-te dacă poțĭ, și trecĭ dacă aĭ cum!

Muerile, dintre carĭ cele maĭ sprintene și maĭ inimoase eraŭ acățărate pe vêrvul stâncelor, cum îĭ vĕḑură de departe că se apropie de dînsele, începură, în spaĭma și groaza lor cea mare, a țipa de se clocotĭaŭ văile de prin împrejurime, și aĭ întîmpina c'o ploae de petri, pre carĭ le resturnaŭ și le aruncaŭ asupra lor.

Tătariĭ, vĕḑêndu-se și din această parte lovițĭ și măcilărițĭ, și încă cum? . . . pe-o sută și pe-o mie de orĭ maĭ rĕŭ de cât la poalele munților, în carĭ aŭ intrat, să băgară în toate recorile. Și ca nu cum-va să le fie acolo sfârșitul, deteră dos la față și începură a fugi care în cotro, doară scapă maĭ de grabă, trecêndu-le tot gustul de luptă și de pradă.

Românii, carii îi urmăriră până aice, vĕḑĕnd că se împrăscie, ca şi nisce puĭ de păturniche, în toate părţile, se luară şi maĭ departe în urma lor şi-ĭ fugăriră pe sub poalele munteluĭ *Cerbul*, la vale spre resărit maĭ până lângă satul *Căjvana*, şi pre care Tătar cum îl ajungeaŭ şi unde il prindeaŭ, acolo îl şi mântuĭaŭ de ḑile.

Şi aşa scăpară Româniĭ solcanĭ de astă dată de Tătarĭ!... Şi de când aŭ fost muerile lor ascunse pintre pĭetrile, de pe vêrvul cărora s'aŭ luptat ele cu Tătariĭ, de atuncĭ se numesc pĭetrile acestea *Pietrile muerilor*. Şi tot de-atuncea se ḑice că uneorĭ noaptea se vĕd maĭ multe muerĭ alergĕnd în colo şi'n coace pintre dînsele cu capul desplетit, cu pĕrul sburând în aer şi ţipĕnd de se resună munţiĭ şi văile de prin împrejurime. Se vede că acestea sunt *schimele muerilor*, carĭ aŭ căḑut în luptă cu Tătariĭ.

CETATEA TĂTARILOR.

Pe lângă ţĕrmurile *Mării negre*, prin *Bugĭac*, şi maĭ sciŭ eŭ pe unde, veţuĭa maĭ de mult un popor foarte neastêmpĕrat şi resboĭnic. Plăcerea cea maĭ mare a acestuĭ popor era de-a năvăli în ţĕrile învecinate, de a le prăda de toate averile şi bunătăţile, de-a le pustii fără cruţare, şi de-a omorî fără milă şi mustrare de cuget pre toţĭ copiiĭ ceĭ nevinovaţĭ şi oameniĭ ceĭ încărcaţĭ de bĕtrâneţe, carĭ numaĭ le pica în mână, eară pre tineret: fete şi fecĭorĭ, fără deosebire, de aĭ prinde, de aĭ lega ca pre nisce vite unul de altul, şi astfelĭŭ aĭ duce apoĭ în robie.

Acest popor fără de Dumnedeŭ, acestea lighioae nesăţioase de muncă străină şi de sânge ominesc, după cum ne istorisesc bĕtrâniĭ noştri, eraŭ *Tătariĭ*.

Dintre toate ţĕrile învecinate însă, câte le cutrieraŭ şi le pustiĭaŭ aceste litfe rele, aceştĭ căpcânĭ selbaticĭ şi crudĭ, dice că cea maĭ de multe orĭ călcată şi bântuită de dînşiĭ era Moldova, de care se ţinea pe acelea timpurĭ şi Bucovina.

Nu era un an, ba! . . . ce dic eŭ? . . . de multe orĭ

nu era nicĭ măcar o lună lăsată de bunul Dumnedeŭ, în care să nu fi intrat Tătariĭ într'o parte saŭ în alta a Moldoveĭ şi să n'o fi prădat... să n'o fi pustiit. Şi cu toate că Româniĭ nu o-dată le da câte o scărmănătură, despre care se ducea vestea peste nouě ţĕrĭ şi nouě marĭ, totu-şĭ Tătariĭ, învĕţaţĭ şi dedaţĭ fiind a trăi numaĭ din prădăcĭunĭ, nu se puteaŭ răbda, să nu între în Moldova şi după aceea. Ba! nu-ĭ destul cu atâta!... uneorĭ aşa de tare ce se oţĕrĭaŭ eĭ, aşa ce se 'nfuriaŭ şi mâniaŭ pe Românĭ, că cu mult maĭ mare şi maĭ înverşunată putere se aruncaŭ asupra lor, de ţi se părea, că pre toţĭ o să-ĭ mături de pe faţa pămĕntuluĭ.

Pe cât însă de multe şi înfiorătoare eraŭ năvălirile şi prădăcĭunile Tătarilor înainte de *Stefan cel Mare*, pe atâta se curmară ele după suirea acestuĭ Domn veteaz pe scaunul Moldoveĭ.

Acuma Tătariĭ nu puteaŭ întra, ca maĭ nainte, în Moldova ca un cârd de lupĭ într'o turmă de oĭ fără păstorĭ... Stefan Vodă, ca şi altor duşmanĭ de pănura lor, în maĭ multe rĕndurĭ lĭ-a venit de hac,... el maĭ de multe orĭ lĭ-a tras câte-o bătae de lĭ-a mers vestea.

Dar' vorba ceea: *năravul din născare leac bun nu maĭ are*... Tătariĭ şi pe timpul luĭ Stefan cel Mare nu se puteaŭ reţinea de la prădăcĭunile lor. Pândĭaŭ ce pândĭaŭ, ca şoarecul pre mâţă, până ce Stefan se'ncurca în vre un resboĭu cu alţĭ duşmanĭ şi se ducea cu voĭniciĭ sĕĭ de a casă, şi-atuncĭ, întrând în Moldova, voĭaŭ să se resbune asupra Românilor ţĕranĭ pentru toate bătăliile, ce le pĭerdură maĭ nainte.

Şi-acuma, când s'aŭ întêmplat celea, ce vi le istorisesc eŭ astădĭ, Stefan Vodă asemenea nu era a casă . . . s'a fost dus la rĕsboiŭ în protiva Ungurilor, cariĭ întraseră în ţară şi voiaŭ s'o cuprindă şi să se facă eĭ stăpânĭ peste Moldova.

Hanul tătăresc, audind despre aceasta, nu stătu mult pe gândurĭ, ci folosîndu-se de un prilej aşa de binevenit, după părerea sa, adună de grabă o ceată mare de Tătarĭ, toţĭ unul ca altul, îmbrăcaţĭ în straie verdĭ ca earba, ca să nu-ĭ poată cunoasce nime, când vor trece prin câmpiile cele înverdite, şi călărĭ pe nisce caĭ mititeĭ, sprintenĭ, vînjoşĭ şi cu nările despicate în două, anume ca să nu se ostinească nicĭ o-dată orĭ şi cât de mult ar fi avut să fugă . . . se puse apoĭ în fruntea acesteĭ cete sĕlbatice, care era dorită de tot felĭul de prădăcĭunĭ şi omorurĭ, şi năvălind cu paşĭ repedĭ în partea despre mĭadănoapte a Moldoveĭ, începură a o prăda şi a o pustiì din toate părţile.

Astfelĭŭ tot prădând şi aprindĕnd satele şi câmpiile, omorînd pre copiĭ şi pre oameniĭ ceĭ bĕtrânĭ, eară pre fete şi fecĭorĭ prindêndu-ĭ şi legându-ĭ unul de altul cu curele verdĭ, croite din pĭele de vită, şi mânându-ĭ cu scorbacele, ca pre nisce oĭ la căsăpie, înaintară Tătariĭ până nu departe de părĕul *Molna* saŭ *Molniţa*, care astădĭ desparte Bucovina de Moldova.

Aice, după ce maĭ poposiră puţin, şi-şĭ maĭ puseră în rênduealá toată prada de prin satele, pe unde s'aŭ abătut, zică dise Hanul cătră ceata sa:

— Acuma a sosit, ĭubiţilor meĭ! timpul cel de mult

dorit, ca să ne resbunăm şi noĭ o dată asupra ghiauruluĭ fălos, care stăpânesce ţara aceasta, şi de la care multe am avut de suferit! . . . Stefan Vodă e încurcat în rĕsboiŭ cu Ungurii, decĭ să ne grăbim c'o ḑi maĭ nainte de-a se întoarce el . . . să luăm Suceava cu puterea şi, dac'a fi să nu rĕmâie acolo unde s'a dus, dac'a fi să se maĭ întoarcă teafĕr înapoĭ, cum s'a întoarce să punem mâna pe dinsul . . . să curăţim lumea de un necredincĭos, şi apoĭ să ne facem noĭ stăpânĭ pe aceste câmpiĭ întinse şi mănoase! . . .

— Ura! . . . să trăească Hanul nostru! rĕspunseră toţĭ Tătariĭ într'un glas.

Şi cum ḑiseră de-auna trecură cu toţiĭ părĕul Molna şi se îndreptară spre oraşul *Siretiŭ* cu gândul, că după ce vor prăda şi acest orăşel străvechiŭ de bunătăţile şi odoarele, ce socotiră eĭ, că se vor fi aflând întrînsul, să meargă drept spre Suceava, să cuprindă reşedinţa luĭ Stefan Vodă şi apoĭ să se facă eĭ domnĭ şi stăpânĭ peste Moldova.

Româniĭ ţĕranĭ de prin apropierea Siretĭuluĭ prinḑĕnd de veste că Hanul, dimpreună cu o mulţime mare de Tătarĭ, înaintează spre satele lor, că toate le pradă şi le pustiesc, şi sciind că Domnul lor Stefan cu voĭniciĭ seĭ e dus într'altă parte, în protiva Ungurilor, luară cu sine în grabă ce putură şi avură maĭ preţios şi se retraseră spre *Codrul Cosminuluĭ*, unde socotiră că maĭ lesne vor putea scăpa cu viaţa de naintea acestor fĭarĕ selbatice.

Când ajunseră Tătariĭ lângă satul *Tereblecea*, care

nu este departe de orașul Siretiu, nu aflară suflet de om întrînsul. Unii, după cum am ḑis, apucară spre *Codrul Cosminului*, eară alții, și mai ales cei ce se simțiaŭ în putere și carii nu o-dată și-aŭ cercat tăiușul cuțitelor, coaselor și al securilor, vêrvul sulițelor și al furcilor de fier în capurile și coastele Tătarilor, se adunară din sus de sat pe o culme, care și astăḑi se chiamă *Cetatea Tătarilor*, și-aice, întărindu-se din toate părțile cu șanțuri și cu cele trebuincioase de apărare, așteptară cu sânge rece pre ne'mpăcații Tătari, să viie și să deea pieptul cu dînșii.

Sosind acuma toată urgia tătărească lângă Tereblecea, pe unde ii era trecerea, și vĕḑênd că satul e pustiŭ, că nime nu se mișcă printrînsul, ca și când n'ar fi fost nici o-dată locuit de oameni, Hanul se înfuriâ ca un leŭ și ḑise către ceata sa:

— Eată ce pot nemernicii de ghiauri!... simțind că ne apropiem de satul lor aŭ tulit'o cu toții la fugă, numai ca să nu dee față cu noi!... Dar' fie!... N'aŭ rĕmas ei, nici satul lor să nu rĕmâie!... Foc acestui cuib afurisit!...

Nu apucâ bine a rostì Hanul aceste cuvinte și din mai multe părți fu satul aprins... Din mai multe părți ii dădură foc... Cât ai clipi din ochi o mulțime de case începură a arde... Fumul, ce eșia din acestea, din șurile și strînsurile bieților Românì, începuse a se lățì pe șesul rîului Siretiŭ ca o negură de cele tomnatice, mare și întunecósă.

Dar' pe când se afla satul in cea mai mare pară, pe

când nime n'ar fi cutezat să treacă pe vr'o uliţă fără ca să-şĭ puĭe viaţa la mijloc, pe când Tătariĭ se desfătau c'o bucurie dĭavolească, privind cum se preface satul în cenuşă, pe-atuncĭa o copilă de Român, o fetişoară în floarea vieţiĭ, pătrundea cu greutate prin mijlocul flacărilor, ducênd în spate pre tatăl sĕŭ, un moşneag foarte bĕtrân şi pe lângă aceasta încă şi bolnav, din care pricina nu putea să fugă singur de naintea Tătarilor. Bĭata copilă! fiindu-ĭ milă şi jele de scumpul seŭ părinte, gîrbovit de anĭ şi de boala, care-l apăsa, nu se'ndurâ să-l lese singur şi să fugă dimpreună cu ceĭalalţĭ sătenĭ, ci remase lângă tatăl seŭ, socotind că poate Tătariĭ vor încunjura Tereblecea şi se vor duce într'altă parte . . . Dar'! . . . cum nu! . . . ţĭ-aĭ aflat oameniĭ! . . . Maĭ putea cine-va să scape de dînşiĭ! . . . Şĭ-acuma, vĕḑênd ea, că Tătariĭ aŭ aprins satul, că din toate părţile ceea ce remâne neruinat şi nepustiit de foc, ruinează şi pustiesc eĭ, şi sciind prea bine, că nicĭ căsuţa lor n'are să fie trecută cu vederea, luâ cum putu pre tatăl seŭ în spate şi apucând spre partea despre mĭaḑănoapte a satuluĭ se'ndreptâ cu dînsul spre *cetatea*, unde scia ea din auḑite, că mulţĭ dintre consăteniĭ eĭ vor fi adunaţĭ.

Nu apucâ însă bĭata copilă a eşi din sat şi numaĭ ce auḑi în urma sa un glas înspăĭmêntătorĭu resunând:

— Eacă, mĕĭ, eacă! totu-şĭ a maĭ remas un câne de creştin în acest cuĭb afurisit . . . Pe dînsul copiĭ! . . . Intr'o mică de ceas să mi-l aduceţĭ în coace, ca să mĕ resbun asupra luĭ pentru toţĭ ceĭalalţĭ ghĭaurĭ, câţĭ aŭ fugit de-aice! . . .

Tătariĭ, cariĭ se aflară in apropiere şi audiră aceste cuvinte, n'aşteptară să le maĭ spue încă odată Hanul: ce aŭ să facă, căcĭ Hanul era cel ce strigase, ci ca nisce turbaţĭ se luară la fugă după copilă.

Copila, vĕdênd cu ochiĭ ce o aşteaptă, fiorĭ de ghĭaţă îĭ cuprinse toate mădulările. Dar' nu-şĭ pĭerdu curajul şi nădejdea în Dumnedeŭ, ci îndoindu-şĭ cât îĭ era cu putinţă puterile şi îndesând paşiĭ, fugĭa ca o căprioară urmărită de un cârd de lupĭ spre culmea, unde se aflaŭ Româniĭ adunaţĭ.

Fugea ea, dar' şi Tătariĭ nu mergeaŭ după dînsa numaĭ în paşĭ! . . . Abĭa ajunse la jumĕtatea culmiĭ şi un Tătar maĭ maĭ era să puĭe mâna pe dînsa . . .

Copila, cum îl vĕdu că e aşa de aproape de dînsa, dice că o cuprinse o groază nespusă de mare şi strigâ din resputerĭ:

— Dumnedeule prea sfinte! fie-ţĭ milă de noĭ şi ne mântuesce de Tătarĭ! . . .

Atâta putu să rostească bĭata copilă, şi maĭ mult nemic . . . Puterile o părăsiră cu totul, una: de povoara cea grea ce-o purta pe spate şi al doĭlea de groaza Tătarilor, cariĭ eraŭ cât pe ce să pue mâna pe dînsa.

Tătariĭ, cariĭ o urmărĭaŭ, audind strigătul şi rugăcĭunea eĭ prinseră a rîde în hohote . . . Dar' atuncĭ, nu se scie cum şi din care parte, destul atâta numaĭ că de-odată sburară vr'o câte-va săgeţĭ, carĭ îĭ culcară la pămênt cu un strigăt şi maĭ înfiorătorĭu de cât al copileĭ.

Copila, audind acest sbearăt şi deşteptându-se din leşinul ce o cuprinsese, se uĭtâ înspăĭmêntată în toate

părţile şi vĕḍênd pre urmăritoriĭ seĭ rostogolindu-se pe pămênt ca nisce găinĭ când le taĭ, întrebâ pre tatăl sĕŭ:

— Ce'nsemnează aceasta, tată?

Bĕtrânul, care încă se înfiorase de groaza Tătarilor şi nu scia singur ce-ĭ cu dînsul, respunse:

— Ce se'nsemneze?... pedeapsa luĭ Dumneḍeŭ peste litfele, ce ne urmărĭaŭ, copila mea!

Copila, pricepêndu-se abĭa acuma, ce e pricina, îşĭ veni eară în orĭ, şi luând pre tatăl seŭ în spate, prinse din noŭ la fugă şi nu se maĭ oprì până la cetate, unde se aflaŭ adunaţĭ ceĭ maĭ mulţĭ din consăteniĭ seĭ.

Cu mult maĭ nainte însă de a se petrece cele istorisite până aicĭ, un fecĭor din *Tereblecea*, cum prinse de veste, că Tătariĭ înaintează spre Siretĭu şi nu sunt departe de Molna, şi sciind prea bine cu ce scop vin aceştĭa, nu stătu mult pe gândurĭ: ce să'nceapă şi ce să facă, ci încălicând pre un cal, care era maĭ sprinten şi maĭ bun de fugă şi dându-ĭ pintenĭ se porni de-a dreptul peste dealurĭ şi văĭ, prin pădurĭ şi dumbrăvĭ şi nu se oprì până la *Suceava*. Aicĭ ajuns, eară-şĭ nu stătu mult pe gândurĭ, ci se duse de-a dreptul la *Stefan Vodă*, ca să-ĭ dee cât maĭ de grabă de scire despre năvălirea Tătarilor şi despre pustiirea ţĕriĭ de către aceştĭa de cum aŭ intrat pe pămêntul românesc.

Stefan Vodă, care tocmaĭ atuncĭa se'nturnase dela resboĭul, ce-l avuse cu Unguriĭ şi cărora lĭ-a tras o bătae de lĭ-a mers colbul şi ĭ-a alungat departe peste hotarĕle ţĕriĭ sale, voind ca să se maĭ liniştească puţin, eşise la primblare prin grădina sa cea domnească.

Eată că şi fecĭorul nostru dă atuncĭa cu ochiĭ de dînsul, şi fără ca să maĭ întrebe pre cine-va: orĭ de va putea vorbì cu Vodă orĭ ba, se duse ţintă la el.

Stefan, cum îl zări, îl întrebâ:

— Ce veste, voĭnice?... Cum de-aĭ întrat tu aice, fără să-mĭ daĭ maĭ ântâiŭ de scire?

— Apoĭ dă, Măria ta! — respunse fecĭorul, — să fie cu ĭertare!... n'am avut timp!... Când căpcâniĭ de Tătarĭ ne calcă ţara şi ne-o pustiesc, cuĭ ĭ-ar maĭ plesni prin minte, să bată pe la uşele tuturor boerilor, câţĭ se află pe lângă curtea domnească şi să-ĭ maĭ poftească, ca să-ţĭ dee de scire!... Cine are acuma timp, ca să se închine pe la toate icoanele?... Am venit singur pe unde am putut şi cum am putut de-a dreptul la Măria ta, să-ţĭ spun, că... eacă!... nu-ĭ bine!... O mulţime de Tătarĭ dimpreună cu Hanul lor aŭ străbătut până aproape de Siretĭŭ tot prădând şi pustiind satele, chinuind şi omorînd pre toţĭ creştiniĭ, ce le pică în mână!

— Adevĕrat să fie ceea ce spuĭ tu, Române? — întrebâ Stefan plin de mirare, fiind că el n'auḑise încă nemică de această neaşteptată năvălire a Tătarilor.

— Maĭ adevĕrat nicĭ că nu se poate!... şi tocmaĭ pentru aceasta am venit eŭ în fuga caluluĭ, ca să-ţĭ daŭ de scire... să-ţĭ fie, Măria ta, milă de noĭ şi să nu ne laşĭ pradă păgânilor!... Fă, ce-ĭ face, şi-ĭ alungă din ţară!

— Şi cam câţĭ Tătarĭ, socoţĭ tu, că vor fi?...

— Asta nu ţĭ-oĭŭ pute-o spune, Măria ta! dar' judecând după ḑisa unor Românĭ, carĭ aŭ fugit de rĕul lor şĭ-aŭ trecut prin satul nostru spre *Codrul Cosminuluĭ,*

trebue să fie cam multişorĭ . . . se vor fi urcând la vr'o câte-va sute! . . .

— Şi fac eĭ marĭ blăstĕmăţiĭ, pe unde trec?

— Mânia luĭ Dumneḑeŭ ce fac! . . . ţi se urcă pĕrul în vêrvul capuluĭ!

Stefan, vĕḑênd şi cunoscênd că fecĭorul nu glumesce, se 'ntoarse de grabă în curte şi poruncì ca'ndată să se adune toţĭ căpitaniĭ.

Şi ca de când vĕ istorisesc, toţĭ căpitaniĭ şi toată oastea, care abĭa sosise de la rĕsboĭul cu Unguriĭ, se afla în picĭoare, gata numaĭ ca să se supuĭe porunceĭ domnescĭ.

Stefan, cum se adunâ oastea la un loc, nu se maĭ puse pe gândurĭ: ce-ar fi bine să'nceapă? . . . nu maĭ făcu nicĭ un plan noŭ de rĕsboĭŭ, că nu era când, ci aruncându-se pe calul sĕŭ se puse în fruntea uneĭ cete voĭnice de călăreţĭ înarmaţĭ din cap până în picĭoare şi dimpreună cu aceştĭa apucâ tot într'o fugă drumul spre Siretĭŭ.

Cum va fi mers Stefan cu oastea sa, cât de ĭute şi pe unde va fi apucat, nu vĕ pot spune, dar' destul atâta că, cum ajunse aproape de târgul Siretĭuluĭ, împărţì oastea sa în vr'o treĭ cete şi-ĭ poruncì apoĭ, să 'năinteze de grabă spre Tereblecea şi de-o dată să 'ncunjure duşmaniĭ din maĭ multe părţĭ.

Tătariĭ, cariĭ nicĭ nu visa, că Stefan ar fi în apropierea lor, sciindu-l dus în protiva Ungurilor, după ce le scăpâ din mână copila şi tatăl eĭ, şi după ce căḑură morţĭ fartaţiĭ lor, cariĭ urmărĭaŭ pre fugarĭ, se repeḑiră c'o

furie nespusă asupra Românilor de la cetate și se'ncinsă apoĭ o luptă înverşunată între dînșiĭ şi'ntre Românĭ.

Când ajunse Stefan pe muchĭa *Horaițuluĭ* din sus de Siretiŭ și pe când împărțĭa el oastea sa, pe atuncĭ Româniĭ din Tereblecea și ceĭ de prin apropiere, câțĭ se maĭ putură aduna, eraŭ în îngălmăcĭala și lupta cea maĭ mare... Toată Tereblecea era în flacără... Eară la cetate se audĭaŭ sute de glasurĭ: unele răcnind de-țĭ luaŭ audul, eară altele văetându-se de-țĭ era maĭ mare mila să le ascultĭ... Era o încurcătură ca aceea, de care să te ferească Dumnedeŭ!... Și Româniĭ, măcar că eraŭ cu mult maĭ puținĭ de cât Tătariĭ, se luptaŭ ca nisce leĭ din toate resputerile și nu se da învinșĭ o-dată cu capul... Nicĭ pre un Tătar nu-l lăsaŭ să calce teafăr în cetate... care cum se apropia închina steagul...

Chĭar și fetișoara noastră, cum se vĕdu ajunsă în deal și după ce depusă pre tatăl sĕŭ la un loc de adăpost, apucă de la un Român cădut o coasă și cu aceasta începu apoĭ și ea a se lupta cu Tătariĭ, tăind întrînșiĭ ca'n earbă verde.

Dar' ce folos!... Tătărimea era multă, și de-aceea Româniĭ cât pe ce eraŭ să fie învinșĭ și nimicițĭ cu totul!...

Stefan, sosind la timp și vĕdênd starea cea dureroasă, în care se aflaŭ Româniĭ, porunci de grabă ostașilor sĕĭ să încunjure pre Tătarĭ... Ostașiĭ românĭ în frunte cu veteazul lor Domn se repedĭră ca nisce smeĭ asupra Tătarilor și cât aĭ clipì din ochĭ se'ncinsă o luptă pe moarte orĭ viață.

Tătariĭ, vĕdênd că nu-ĭ bine, că și Stefan Vodă a venit pe capul lor, se luptaŭ și se apăraŭ din toate resputerile,

ca omul când se vede la strîmtoare și nu-ĭ chip de scăpare. Dar' de gĭaba!... Voĭniciĭ luĭ Stefan îĭ cuprinseră din treĭ părțĭ, eară Româniĭ Terebleceni din a patra parte, și mi ți-ĭ gătĭaŭ de ḑile... Săgețile sburaŭ ca paserile într'un lan de grâŭ... Busduganele se învìrtĭaŭ de-asupra capetelor ca nisce âmblăciĭ în mâna ìmblătitorilor într'o ḑi de earnă geroasă, când îmblătesc trifoĭŭ... Ḑecĭ de capete se rostogolĭaŭ de-o dată la pămênt... Strigătele asurḑitoare se auḑĭaŭ din toate părțile... Stefan Vodă, călare pe un cal sprinten ca șoĭmul, se'nvìrtĭa cu sabia scoasă pintre dușmanĭ ca un Fĕt-frumos din poveste... Vaĭ și amar de Tătarul, pre care îl puneaŭ pĕcatele să ĭasă înaintea luĭ!... gata era!...

Hanul tătăresc, care cu puțin maĭ nainte de-aceasta se bătea cu gândurile, ca să rĕpue pre Stefan și apoĭ să se facă el stăpân peste Moldova, se vĕḑu acuma în cea maĭ mare încurcală, și dacă nu s'ar fi furișat pintre mulțimea îngălmăcită și n'ar fi apucat'o la sănĕtoasa, avea să plătească cu capul cutezarea sa... Aceasta a fost adică așa, că pe când Stefan se afla cu ostașiĭ sĕĭ de o parte a cetățiĭ, Hanul, scutit de fumul ce s'a fost lățit peste toată culmea și de întunecimea nopțiĭ, care se apropiase, dete dos la față și apucând drumul îndĕrĕpt pe unde a venit... a tuns'o la fugă dimpreună numaĭ cu vr'o câțĭ-va Tătarĭ, carĭ aŭ maĭ putut scăpa teferĭ.

Româniĭ, ce prinseră de veste despre această fugă a Hanuluĭ, se luară pe urma luĭ, îl fugăriră cât îl fugăriră, maĭ omorîră vr'o câte-va litfe rele, eară după ce pre ceĭalalțĭ iĭ scăpară din mână, se'ntoarseră îndĕrĕpt so-

cotind că vor maĭ avea de lucru la cetate . . . Dar' și aice se gătise treaba! . . . Câțĭ Tătarĭ maĭ remăsese, remașĭ aŭ fost în vecĭ și pururea! . . . Oșteniĭ și ceĭalalțĭ Românĭ de mult ĭ-aŭ fost trimis pe ceealaltă lume!

Șĭ-acuma Stefan Vodă, după ce învinse pre Tatarĭ și după ce toată oastea sa se adunase la un loc, chĭemâ la sine pre copila, care cu atâta bărbăție a vědut'o luptându-se cu Tătariĭ șĭ-o întrebă:

— Din ce sat ești, draga mea?

— De-aicĭ, Măria ta!... din Tereblecea! — respunse copila plecând ochiĭ în jos.

— Aĭ tu părințĭ?

— Are, Măria ta, are! — respunse atuncĭ părintele eĭ, care încărcat de bětrânețe și slăbie de abĭa se trase până lângă Stefan, ca să-l maĭ vadă încă odată înainte de-așĭ da sufletul în mânele Domnuluĭ; — Are! — dise el lăcrimând — un bĭet tată slăbănog, care e c'un picĭor în groapă și cu unul afară, maĭ mult mort de cât viŭ, și acel tată sunt eŭ! . . . mě cunoscĭ, Măria ta?...

— Te-așĭ cunoasce, moșule, și nicĭ prea! — respunse Stefan, căutând lung la moșneagul, ce se apropiase acuma de dînsul, — pare-mi-se că te-am maĭ vědut odată, dară nu-mĭ aduc bine aminte unde, în ce loc!

— Apoĭ dă, Măria ta! . . . Deŭ! maĭ că nu me-ĭ cunoasce, pentru că . . . ce să-țĭ spun?... sunt cam mulțĭ anĭ de când mě numěram și eŭ pintre luptătoriĭ de frunte aĭ Mărieĭ tale . . . Heĭ! unde sunt acele timpurĭ, când învîrtĭam și eŭ busduganul ca un Fět-frumos, cu care multe titve de Tătarĭ am maĭ sdrobit, . . . s'aŭ dus ca și

când nicĭ n'ar maĭ fi fost! . . . şi am remas acuma sarcină acesteĭ copile, ca ea să mĕ hrănească şi să mĕ apere de duşmanĭ! Şi nu sciŭ, ḑeŭ! ce s'ar maĭ alege de mine, sermanul, când n'aşĭ ave-o şi pre aceasta?! . . .

— Puternic şi bun e Dumneḑeŭ, moşule! — respunse Stefan înduĭoşat de cuvintele bĕtrânuluĭ. — El, care poartă grijă de toţĭ, va purta şi de D-ta şi de copila D-tale! . . . Dar' cine e fecĭorul, care mĭ-a dat de scire despre năvălirea Tătarilor? — întrebă maĭ departe Stefan Vodă pre Româniĭ, cariĭ s'aŭ fost adunat împrejurul luĭ şi se uĭtaŭ la dînsul ca la un Fĕt-frumos din poveste.

— Acela! — respunse mulţimea, care auḑise despre fecĭorul, ce a dat de scire, — acela e un fecĭoraş tot de-aicĭ din sat, fără părinţĭ, dară de altmintrelea om cinstit, de treabă, bun şi foarte sîrguincĭos!

Stefan chĭemâ la sine pre fecĭoraşul orfan şi pre copila moşneaguluĭ şi le ḑise:

— Voĭ, cariĭ v'aţĭ luptat atât de voĭnicesce cu duşmaniĭ ţeriĭ noastre, cariĭ aveţĭ o inimă aşa de bună şĭ-un curaj atât de mare, sunteţĭ vrednicĭ de laudă şi recunoscinţă. Decĭ drept părere de bine şi mulţămire pentru această faptă, eată că vĕ dăruesc dela mine locurile cutarĭ şi cutarĭ, să trăiţĭ să le stăpânițĭ! — Şi le spuse pe nume, carĭ locurĭ le dăruesce.

— Voĭ sunteţĭ o păreche foarte potrivită! — ḑise maĭ departe Stefan — decĭ, cred eŭ, că şi moşul acesta vĕ va binecuvênta, să fiţĭ una până la moarte!

— Dumneḑeŭ să-ĭ binecuvinteze! — respunse moşneagul lăcrimând.

Eară mulţimea, ţeranĭ şi ostaşĭ, cariĭ eraŭ de faţă şi auḑiră cuvintele luĭ Stefan Vodă, strigară toţĭ într'un glas :

— Amin! . . . să trăească Măria Sa!

Tineriĭ, cariĭ nu sciaŭ singurĭ, ce s'a întêmplat cu dînşiĭ, cariĭ eraŭ acuma maĭ îngălmăciţĭ de cât înainte de lupta cu Tătariĭ, se uĭtaŭ amêndoĭ când unul la altul, când la Măria Sa Vodă.

Stefan Vodă însă maĭ vorbind câte ce-va şi cu ceĭalalţĭ Românĭ, mângâindu-ĭ pentru cele pĭerdute şi împărţindu-le o sumă anumită de banĭ, ca să-şĭ poată eară face case şi celelalte acareturĭ trebuincĭoase pentru gospodărie, carĭ le-aŭ fost nimicit focul, se aruncâ pe şoĭmul seŭ, porunci bucinătorilor să bucine un marş de drum şi aşa învingĕtorĭu şi dela aceasta luptă se înturnâ a casă la Suceava.

Româniĭ, câţĭ remaseră în viaţă, căutară de ceĭ morţĭ, iĭ strînseră pre toţĭ şi-ĭ îngropară, şĭ-apoĭ s'apucară de-ale gospodărieĭ . . .

Şi aşa o păţiră Tătariĭ, cariĭ cugetară în mintea lor, că vor repune pre Stefan Vodă şi se vor face eĭ stăpânĭ peste întinsele şi mănoasele câmpiĭ ale Moldoveĭ . . . După ce aŭ îmblat, aceea aŭ şi aflat! . . .

Cine sapă groapă altuĭa, pică singur întrînsa!

Tătariĭ aŭ săpat groapă Românilor, şĭ-aŭ picat singurĭ întrînsa. Ear' groapa, în care aŭ fost ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ îngropaţĭ, e cetatea de lângă satul Tereblecea, care de-atuncĭ în coace s'a numit şi se maĭ numesce încă şi acuma *Cetatea Tătarilor*, şi din care, în timpul de faţă, nu se află numaĭ nisce remăşiţe.

DEALUL LEAHULUĬ.

Dice că în timpurile vechĭ aveaŭ Românii foarte mult de suferit nu numaĭ din partea păgânilor, ci şi din partea creştinilor veciniĭ, şi maĭ ales din partea *Ungurilor* şi a *Leşilor*, cariĭ nu odată voiră să pue mâna pe *Moldova* şi să se facă apoĭ eĭ domnĭ şi stăpânĭ peste dînsa.

De-aceea Româniĭ de multe orĭ nu sciaŭ ce să maĭ înceapă şi să facă de rĕul acestor popoare neastêmpĕrate şi făloase, carĭ, intrând *ni tam ni sam* în Moldova, de care se ţinea pe-acelea timpurĭ şi *Bucovina*, nu numaĭ că o prădaŭ şi o pustiaŭ din toate părţile, ci adeseorĭ luaŭ şi pre locuitoriĭ seĭ, cariĭ nu voĭaŭ de bună voe sa se supue şi să li se închine şi-ĭ duceaŭ cu sine în prinsoare.

Dar' . . . nu totdeauna sunt Pascile! . . . de multe orĭ le trăgeaŭ şi Româniĭ câte-o sfântă de bătae, despre care se ducea vestea, cum se dice, peste noue ţĕrĭ şi noue mărĭ şi pre care neam din neamul lor n'o maĭ puteaŭ apoĭ uĭta.

Aşa într'un an, intrând eară-şĭ *Leşiĭ* în Moldova,

acuma din care pricină şi spre ce scop vor fi intrat numaĭ eĭ şi Dumnedeŭ eraŭ în stare să scie, destul atâta că întrând în Moldova şi îndreptându-se spre *Suceava*. o prădaŭ şi o pustiaŭ pretutindene pe unde treceaŭ, de li se rumpea inima şi-ĭ împlea cea maĭ mare jele pre bĭeţiĭ Românĭ, când iĭ vedeaŭ ce fac. Şi aşa, tot prădând şi pustiind, ajunseră eĭ până aproape de *Rădăuţ*.

Audind *Stefan Vodă*, Domnitorĭul de pe-atuncĭ al Moldoveĭ, că Leşiĭ eară-şĭ aŭ intrat în ţară şi că vin drept spre Suceava, s'a pornit de grabă cu oaste în protiva lor. Şi când ajunseră Leşiĭ în apropierea Rădăuţuluĭ şi anume în partea despre resărit a satuluĭ *Horodnicul-de-jos*, eată că şi Stefan Vodă le ĭesă înainte, şi unde nu începe a mi-ĭ lua la răfueală, colea, după cum scia el să-l ĭee pre fie-care duşman, ce se încumeta a intra cu gând reŭ în ţara sa.

Leşiĭ, cărora, de cum aŭ intrat în ţară, nime nu îndrăsnise până în momentul acela să li se împrotivească, să dee pĭept cu dînşiĭ şi să caute aĭ respinge îndĕrĕpt, şi cariĭ să bucuraŭ acuma că, ne maĭ avênd mult până la Suceava, vor merge şi vor lua-o şi pre aceasta, vĕdêndu-se pe neaşteptate încunjuraţĭ şi bătuţĭ de Stefan Vodă, şi sciind prea bine cine-ĭ şi ce poate omul acesta, deteră dos la faţă şi începură a fugi îndĕrĕpt. Insă eĭ nu fugiră pe unde aŭ venit, ci apucară pe *Colnicul*, care se află în partea despre apus a satuluĭ Horodnicul-de-jos, şi care pe-acea vreme era acoperit cu pădure deasă, trecură părĕul *Munteanca*, eşiră în *Brădet* şi de-aice se îndreptară apoĭ spre *Voĭtinel*.

Stefan Vodă, vĕḑênd că Leşiĭ nu vor să stee la luptă dreaptă cu dînsul, ci se retrag şi întră în pădure, nu-ĭ lăsâ în pace să facă ce le place, ci trimise de grabă o parte din oastea sa ca să le ĭasă înainte, ear' el cu ceealaltă parte de oaste se luâ în urma lor şi pre care Leah cum îl ajungea şi unde îl ajungea, acolo îl şi mântuĭa de ḑile.

Ear' când ajunseră Leşiĭ pe un deal din apropierea satuluĭ *Voĭtinel*, unde se opriră ca să poposească şi să se maĭ odihnească puţin, Stefan Vodă puse *harmăţĭ* pe *Dealul Slatineĭ* şi pe *Dealul Horodniculuĭ* şi dându-le apoĭ foc a început aĭ bate din doue părţĭ de-odată.

Leşiĭ, la rĕndul lor, vĕḑêndu-se din noŭ încunjuraţĭ, căutară din resputerĭ să se apere şi să scape cu viaţă. Insă zădarnică lĭ-a fost toată încercarea şi apĕrarea, căcĭ Stefan Vodă nu era un om, care, dacă l-aĭ zidărît odată şi ĭ-aĭ încăput în mână, să-ţĭ dee cu una cu doue drumul, ci cum a pus mâna pe tine îndată te şi trimitea pe ceealaltă lume, ca să nu-l maĭ zidărescĭ şi superĭ şi de altă dată.

Aşa a făcut el şi cu Leşiĭ aceştĭa . . . Cum ĭ-a încunjurat şi ĭ-a prins în căpcană, aşa de-avan şi de cumplit ĭ-a bătut, că numaĭ foarte puţinĭ aŭ putut scăpa cu viaţa din mânele luĭ şĭ-a se întoarce în ţara lor de unde aŭ venit Toţĭ ceĭalalţĭ căḑură în luptă.

Şi de oare ce maĭ tot dealul, unde s'a întêmplat lupta aceasta, era acoperit cu trupurĭ de *Leşĭ*, cariĭ îşĭ aflară moartea pe dînsul, de-aceea dealul acesta a început de-atuncĭ în coace a se numi *Dealul Leahuluĭ*, şi tot aşa se numesce el şi astăḑĭ.

Eară după ce a învins Stefan Vodă pre Leşĭ, după ce pre ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ ĭ-a trimis pe ceealaltă lume, şi nu maĭ avea acuma teamă că l-or maĭ supĕra vre odată, a poruncit ca să se adune toţĭ morţiĭ, să se facă maĭ multe grămădĭ dintrînşiĭ, să se acopere cu ţerină, şi aşa se înmorminteze.

Şi cum a poruncit el, aşa s'a şi întêmplat . . . S'aŭ făcut cincĭ movile în partea despre resărit a satuluĭ Horodnicul-de-jos, şi anume pe locul unde lí-a eşit Stefan Vodă Leşilor înainte şĭ-a prins ântâĭa oară aĭ bate, eară cinspreḑece de-a lungul Colniculuĭ.

In movilele acestea, carĭ se numesc de către Româniĭ din împrejurime şi maĭ ales de către ceĭ din Horodnicul-de-jos *Uricele luĭ Stefan*, zac Leşiĭ, cariĭ cutezară a întra pe timpul luĭ Stefan Vodă în Moldova, a o prăda şi a o pustiĭ, fără să fi avut vre o pricină.

Ear' Stefan Vodă, după ce a poruncit ca să se înmorminteze ceĭ morţĭ, s'a întors cu oastea sa îndĕrĕpt la Suceava.

FÔNTÂNA DOAMNEĬ.

Ḑice că pe timpul luĭ *Stefan cel Mare* locurile, unde se află astăḑĭ *Mŏnăstirea Dragomirneĭ* şi satele *Mitocul Dragomirneĭ* şi *Lipoveniĭ*, eraŭ toate împănate cu păd urĭ de fagĭ, paltinĭ, carpenĭ, mestecinĭ, ulmĭ şi stejerĭ, ear' unde şi unde se afla pintre dînsele şi câte o poĭană de-o frumuseţă rară.

Şi fiind că locurile acestea nu sunt tocmaĭ tare departe de oraşul *Suceava*, ear' aerul dintrînsele foarte curat şi sănĕtos, de-aceea locuitoriĭ Suceviĭ şi maĭ cu samă boeriĭ de divan şi ceĭ de pe lângă curtea domnească eşĭaŭ foarte adeseorĭ în Duminicĭ şi serbătorĭ la primblare în aceste părţĭ. Şi uniĭ eşĭaŭ în trăsurĭ, alţiĭ călărĭ, ceĭ maĭ mulţĭ inşĭ însă pe jos, adică care cum îĭ plăcea şi cum putea.

Cu deosebire însă la ântâĭŭ Maĭu, adică in ḑiua de *Arminden*, şi la *Duminica mare* vedeaĭ sute de inşĭ, tinerĭ şi bĕtrânĭ, bărbaţĭ şi mueri, fecĭorĭ şi fete, toţĭ îmbrăcaţĭ serbătoresce, eşind ca un roĭu de albine din Suceava şi îndreptându-se spre locurile acestea. Şi uniĭ

luaŭ mieĭ fripțĭ, copturĭ și alte mâncărĭ cu dînșiĭ, alțiĭ felĭurite vinurĭ și lăutarĭ, și după ce ajungeaŭ la starea loculuĭ se puneaŭ pe earbă verde la umbra arborilor, întindeaŭ bucatele și vinul pe fețe de mese șĭ-apoĭ prindeaŭ a mânca, a bè și a se veseli. Ear' după ce se săturaŭ de mâncat și de bĕut se apucaŭ la joc, care de multe orĭ dura până după mĭeḑul nopțiĭ, când se'nturnaŭ apoĭ cu toțiĭ spre casă.

Când țara era în liniște și pace, când ne'mpăcațiĭ și'ncărnațiĭ seĭ dușmanĭ n'o amenințaŭ cu pusteirea, atuncĭ se ḑice că chĭar și *Stefan Vodă* singur nu odată eșĭa la primblare în aceste părțĭ ca să maĭ uĭte din cele grijĭ, ce-l frământaŭ, și maĭ ales ca să bee apă din isvoarele cele minunate ce se află întrînsele. Căcĭ trebue să scițĭ, că apa din isvoarele acestea era, ca și acuma, vestită de bună și sănĕtoasă. Și Stefan Vodă tot timpul, cât petrecea în Suceava, nu bea nicĭ când altă apă, ci numaĭ din isvoarele acestea, pentru că apa din Suceava era și pe-atuncĭ tot așa de rea, ca și'n ḑiua de aḑĭ. Și când avea timp, nu se mulțămĭa numaĭ cu atâta, că i se aducea apă de-aceasta de bĕut, ci se ducea ca el singur cu mâna sa s'o scoată și s'o bee la starea loculuĭ.

Insă nimĕruĭ nu-ĭ plăceaŭ aceste locurĭ frumoase așa de tare, ca *Doamnei Ileana*, soția luĭ Stefan cel Mare, nimene n'avea o atragere atât de mare de-a eși așa de des la primblare pe locurile acestea, ca dînsa. Și maĭ cu samă îĭ plăcea eĭ foarte mult de-a petrece într'o poeniță resfățată și presurată cu tot felĭul de florĭ, care se afla

în partea despre miadănoapte a mănăstireĭ de astădĭ . . . De multe orĭ petrecea ea în poeniţa aceasta oarĕ întregĭ.

Şi fiind că pe timpul acela, macar că eraŭ maĭ multe isvoare, din carĭ curgea o apă limpede ca lacrima, rece ca ghĭaţa şi foarte bună de bĕut, nicĭ unul nu era îngrijit cum se cade, ci cum le-a lăsat Dumnedeŭ, de-aceea a pus ea oamenĭ ca să curăţească şi să ingrijească isvorul din poeniţa, unde petrecea ea maĭ adeseorĭ şi din care isvorĭa cea maĭ bună apă, să facă un felĭu de fôntână dintrînsul, şi după aceea să-l zidească şi să-ĭ pue disdele şĭ-un acoperemênt de lespedĭ de-asupra.

Şi oameniĭ puşĭ, cum a spus ea, aşa aŭ şi făcut. Şi de-atuncĭ isvorul acesta, care se poate vedea şi astădĭ, a început a se numì *Fôntâna Doamneĭ*. Şi tot aşa se numesce el şi acuma. Şi nicĭ o apă nu e aşa de limpede, de rece şi de bună la bĕut, în toată împrejurimea, cum e apa din acest isvor!

MOVILA LUĬ RĂSVAN.

Multe ne'nțelegerĭ și certe aŭ maĭ fost între uniĭ domnitorĭ românĭ și mult sânge nevinovat a trebuit să se verse din pricina lor. Și dacă ne'nțelegerile și certele acelea ar fi adus vr'un bine saŭ vr'un folos țěreĭ, preste care aŭ domnit eĭ, atuncĭ nu nĭ-ar fi ciudă. Dar' ele numaĭ bine și fericire n'aŭ adus, ci tot numaĭ daune și neajunsurĭ, tânguirĭ și supěrărĭ, de carĭ ți se sfâșie inima când îțĭ aducĭ aminte.

O astfeliŭ de ne'nțelegere și ceartă a fost și'ntre *Răsvan* și *Irimie Movilă,* domnitoriĭ de odinioară aĭ Moldoveĭ.

Scirea, care a străbătut din gură în gură și din an în an până ce a ajuns și la noĭ, ni spune că atât *Unguriĭ* cât și *Leșiĭ,* veciniĭ Moldovenilor, cercară de repețite orĭ să pue mâna pe Moldova. Dar' fiind că nu e așa de lesne a supune o țară, după cum șĭ-ar închipui cine-va, deaceea, ca să-șĭ poată maĭ de grabă și maĭ lesne ajunge scopul, atât uniĭ cât și alțiĭ, cum murĭa saŭ se mazilĭa vr'un domnitoriŭ român, îndată se puneaŭ luntre și

punte ca să vie în locul luĭ la cârmă unul dintre aceĭ fiĭ de domn saŭ boeriŭ uşuraticĭ şi neprevĕḑĕtorĭ, despre care cugetaŭ eĭ că li se va supune la toate şi'ntru toate.

Aşa s'a întêmplat şi pe timpul alegeriĭ domnitorilor despre cariĭ ni-ĭ vorba. Unguriĭ adică, cum prinseră de veste că Moldova a rĕmas eară-şĭ făr' de domnitoriŭ, făcură ce făcură şi puseră în locul luĭ pre unul dintre ceĭ maĭ marĭ şi maĭ înverşunaţĭ protivnicĭ aĭ fostuluĭ domnitoriŭ, adică pre boĭerul *Stefan Răsvan.*

Irimie Movilă, care era fiŭ de domn şi care de mult ducea dorul domnieĭ moldovinescĭ, cum auḑì că Răsvan a fost numit domnitoriŭ peste Moldova, nu-ĭ venì de feliŭ la socoteală. De-aceea a şi început aĭ purta Sâmbetele. Dar' fiind că el pe timpul acela nu se afla în ţara sa, ci în ţara leşească, unde fugise încă pe când trăĭa domnitorĭul de maĭ nainte, şi fiind că nu-şĭ putè aşa de grabă împlinì scopul, după cum ĭĭ era dorinţa, de-aceea aşteptâ până ce va sosì un prilej maĭ potrivit şi maĭ priincĭos pentru dînsul.

Dar' el nu trebui să aştepte mult timp, căcĭ prilejul dorit a sosit maĭ de grabă de cum a cugetat.

Turciĭ, duşmaniĭ ne'mpăcaţĭ aĭ Creştinilor, se sculară eară-şĭ cu putere asupra Românilor. Eĭ se porniră maĭ ântâiŭ asupra ţĕriĭ muntenescĭ, de unde aveaŭ de gând să treacă apoĭ şi'n Moldova.

Răsvan, cum auḑì de una ca aceasta, nu aşteptâ până ce Turciĭ vor ajunge în Suceava, ci adunând în grabă oaste de ţară sărì domnitorĭuluĭ muntenesc întru ajutorĭŭ ca, împreună cu acesta, să respingă pre selbaticiĭ

şi nesăţioşiĭ păgânĭ la timp, până ce nu apuca a intra în ţară.

Irimie Movilă, cum simţi că Răsvan s'a pornit in protiva Turcilor, bucuria luĭ nu era proastă; nu pentru că Răsvan va învinge pre Turcĭ şi va mântuì ţara de dînşiĭ . . . ferit'a Dumnedeŭ! . . . nu pentru aceasta, căcĭ luĭ nu-ĭ era ţara în cap, ci pentru aceea, că fiind Răsvan încurcat în rĕsboiŭ cu Turciĭ, maĭ de grabă şi maĭ lesne îĭ va putè cuprinde tronul. Decĭ fără întârdiere ceru el ajutoriŭ de la Leşĭ ca să se poată maĭ ĭute porni spre Moldova.

Leşiĭ, cariĭ, după cum am spus, voĭaŭ asemenea să pue mâna pe Moldova, şi cariĭ pe timpul acela trăĭaŭ in duşmănie cu *Unguriĭ*, prĭeteniĭ luĭ Răsvan, nu se puse de feliŭ de pricină, ci îndată îĭ dete ajutorĭul cerut, sciind prea bine că ceea ce fac eĭ nu fac spre binele şi folosul luĭ Irimie, nicĭ spre fericirea Moldoveĭ, ci numaĭ spre binele şi folosul lor.

Dar' luĭ Irimie nu-ĭ păsa nemică de aceasta. El voĭa cu orĭ şi ce preţ să fie domn, cât despre altele prea puţin îl durea capul. De-aceea cum căpĕtâ ajutorĭul cerut, deauna se şi pornì spre Moldova şi nu mult după ce intrâ în ţară se făcu cu ajutorĭul Leşilor veniţĭ cu dînsul, precum şi cu ajutorĭul unor boerĭ moldovinescĭ doritorĭ de domniĭ noue, Domnitoriŭ şi stăpânitoriŭ în locul luĭ Răsvan.

Răsvan Vodă, la rêndul sĕŭ, cum prinse de veste că Irimie a întrat cu oaste străină în ţară şi ĭ-a răpit tronul, se făcu foc şi pară de mânie, şi cum sfârşi resboĭul cu

Turciĭ nu întârḑiâ nicĭ măcar un minut de-a se întoarce cu oastea sa, precum şi cu o mulţime de oaste ungurească asupra Suceviĭ ca să alunge pre Irimie.

Irimie însă, înţelegênd de venirea luĭ Răsvan cu Unguriĭ şi sciind prea bine ce 'l aşteaptă dacă nu 'şĭ va pune din cu bună vreme pĭelea la adăpost... nu stete cu mânele în şoldurĭ, ci strînse şi el oaste de ţară câtă a putut şi precum a putut şi s'a gătit să stee cu rĕsboiŭ în protiva luĭ Răsvan.

Era într'o Duminică, când s'a apropiat Răsvan cu Unguriĭ sĕĭ de târgul Suceviĭ. Irimie Vodă, eşit fiind la satul *Arenĭ*, adică în partea despre meaḑăḑi-apus a oraşuluĭ Suceava, a tocmit oştile sale asupra oraşuluĭ şi anume: oastea de ţară a tocmit'o lângă satul *Arenĭ*, eară cea leşească, ce-a avut'o la sine, a tocmit'o ce-va maĭ la câmp despre satul *Şchea*, pe sub malul ce se afla alăturea pe lângă *Drumul-Băiĭ*, adică pe sub malul dealuluĭ pe a căruĭ culme se află astă-ḑĭ *Zamca*.

Irimie singur, pe când se făceaŭ toate tocmirile acestea, nu se afla la oaste, ci el era la biserica din Arenĭ la sfânta liturghie.

Când sosì treaba la adică, un cercetaş se duse de grabă şi-ĭ dete de scire că oştile luĭ Răsvan se vĕd cum vin şi se apropie de oştile ţĕreĭ.

Insă Irimie Vodă, de şi scia că în astfeliŭ de împrejurărĭ primejdioase nu e bine a pĭerde mult timp înzădar, totu-şĭ n'a voit să easă din biserică până ce nu s'a sfârşit sfânta liturghie.

Se ajungeaŭ acuma hâriţiĭ luĭ Răsvan cu oştile ţĕreĭ

și Irimie Vodă tot nu eșise încă din biserică, ear' când a eșit atuncĭ oștile se întimpinară din âmbe părțile, și după o luptă înverșunată între oștĭ, aŭ lovit Leșiĭ în oastea ungurească din aripa despre Șcheia și îndată înbărbătându-se și fruntea oștilor de țară, unde era Irimie Vodă, aŭ înfrânt pre Ungurĭ.

Răsvan Vodă, care se afla în fruntea Ungurilor și de sub care căḍuse în restimpul acesta doĭ caĭ lovițĭ de arma protivnicilor sĕĭ, vĕḍênd că nu e lucru de șagă, încălicâ pe un al treĭlea cal, și se silì ca să oprească oastea ungurească, șĭ-a oprit'o, și înbărbătându-o a tocmit rĕsboĭul eară la loc. Dar' de gĭaba ĭ-a fost toată încordarea și înbărbătarea, căcĭ înbărbătându-se și oastea luĭ Irimie Vodă, care se afla într'un loc maĭ bun și în a căreĭ frunte se aflaŭ Leșiĭ, în curênd purcese oastea luĭ Răsvan în resipă și prinse la fugă.

Răsvan Vodă, părăsit acuma de aĭ sĕĭ, părăsit de Ungurĭ, în carĭ îșĭ puse toată încrederea și nădejdea, părăsit de toțĭ câțĭ se aflaŭ pe lângă dînsul, și vĕḍênd că nu-ĭ maĭ rĕmâne nemică alta de făcut, cugetâ în sine: »*fuga-ĭ rușinoasă, dară-ĭ sănĕtoasă*«, și cum cugetâ, așa și făcu. Dete și el dos la față și prinse a fugì, cugetând că cu fuga va scăpa. Dar' în zădar, că oașteniĭ luĭ Irimie urmărindu-l și fiind, precum se vede, maĭ sprintenĭ la picĭor de cât dînsul, îl ajunse, îl prinse și luându-l pe sus îl duse și-l dete pe mâna luĭ Irimie Vodă.

Ce face acuma Irimie Vodă? . . . Poruncesce maĭ ântâiŭ ca să-l sluțească de nas și de buze, apoĭ începe a-l mustra și aĭ ḍice:

— Nu ți-a fost de-ajuns că aĭ lucrat din rĕsputerĭ la surparea înăintașuluĭ meŭ!... Aĭ voit ca și trupul meŭ să-țĭ slujească de scară pe care să te poțĭ maĭ de grabă înălța la scaunul domnesc?... Despre mine, dacă aceasta ți-a fost dorința, fie! te-ĭ înălța, dar' nu pe trupul meŭ. ci pe una dintre acelea ce'nsemnează numele meŭ, și nu la mărire, cum aĭ așteptat, ci la peire, cum aĭ câștigat!... Cine sapă groapa altuĭa, singur cade întrînsa!...

— Tu dicĭ că eŭ așĭ fi voit a mĕ urca pe trupul tĕŭ la mărire, uĭțĭ însă că tocmaĭ tu eștĭ acela! — rĕspunse Răsvan cu sânge rece. — Sûnt pe mânele tale, Irimie, poțĭ să facĭ cu mine ce voescĭ! Dar' nu uĭta, că ceea ce aĭ făcut tu acuma cu mine și ceea ce maĭ aĭ de gând să facĭ, nu e nicĭ decum o faptă vitejească nicĭ creștinească, ci o faptă păgânească și bărbară, și vărsarea nevinovatuluĭ meŭ sânge amar o să se rĕsbune odată nu numaĭ asupra ta, ci și asupra întreg neamuluĭ tĕŭ!...

Insă Irimie nu băgâ în samă cuvintele luĭ Răsvan, din protivă fără cea maĭ mică mustrare de cuget ĭ-a tăĭat capul și i l-a înfipt într'un par înalt pe care l-a înplântat apoĭ pe vêrvul uneĭ movile de lut de lângă *Drumul-Băiĭ* în protiva cetățiĭ și curțiĭ domnescĭ anume ca să se poată vedè atât din cetate cât și din curte.

După această faptă cruntă Irimie Vodă s'a luat cu oștile sale pe urma Ungurilor și ĭ-a fugărit până la munțĭ și mare vărsare de sânge a făcut pintre dînșiĭ. Apoĭ s'a întors îndĕrĕpt și s'a aședat în scaunul domnesc din Suceava.

Astfeliŭ s'a sfârșit resboiul dintre Răsvan și Irimie

Movilă Vodă. Și e cam mult timp de când s'a întèmplat acest rĕsboiŭ. De-atuncĭ și până acuma nicĭ urmă n'a rĕmas din satul *Arenĭ*, unde s'a întêmplat rĕsboiul acesta, ci numaĭ numele i se pominesce. Unde vor fi fost odinioară bisericĭ mărețe și case frumoase, astă-dĭ e țarină pe care orășeniĭ din Suceava samĕnă păpușoĭ și barabule, și țarina aceasta se numesce *Arenĭ*. Ear' podul drumuluĭ împĕrătesc pe care se trece din Suceava în această țarină se numesce *Podul-Arenilor*. Asemenea și din *Drumul-Băiĭ*, care trecea pe lângă Suceava și care ducea pe timpul acela la satul *Baĭa* din colo de *Folticenĭ*, astă-dĭ nu se maĭ cunoasce nicĭ o urmă.

Movila însă, unde a fost *Răsvan Vodă* sluțit și ucis, și care de-atuncĭ și până în diua de astă-dĭ se numesce *Movila luĭ Răsvan*, se vede încă și acuma (an. 1888) pe vêrvul dealuluĭ *Tătăraș* și anume între orașul *Suceava* și satul *Ipotescĭ*.

VALEA LUĬ PINTEA.

În vremile trecute, când munţiĭ din *ţinutul Dorneĭ* eraŭ maĭ păduraticĭ şi maĭ puţin locuiţĭ de oamenĭ ca în timpul de faţă, s'a ivit întrînşiĭ o bandă de hoţĭ, cariĭ făceaŭ o mulţime de prădăcĭunĭ prin satele şi târgurile de prin înprejurime.

Într'o ḑi mergênd vr'o câţĭ-va dintre aceştĭ hoţĭ la prădat şi trecênd la întoarcerea lor pe lângă satul *Câr-libaba*, deteră de-o copilă de *huţan*, şi fiindcă copila aceea era foarte frumoasă şi numaĭ singură a casă, o luară cu dînşiĭ şĭ-o duseră pe muntele *Ascuţitele*, unde li era locul de petrecere şi o deteră pe mâna căpitanuluĭ lor.

Acolo apoĭ, de voe de nevoe, petrecu copila cea de huţan cu căpitanul şi cu ceĭalalţĭ hoţĭ maĭ mulţĭ anĭ. Ba ! în urmă avu ea şi un băĭat, căruĭa ĭ-a pus numele Pintea saŭ, după cum spun uniĭ, *Pântea.*

Dela o vreme, nu sciŭ ce şi cum s'a întêmplat, destul atâta că hoţiĭ părăsiră munţiĭ din ţinutul Dorneĭ şi se duseră în altă parte.

Huţanca însă nu se duse cu dînşiĭ, ci ea şi cu fiul sĕŭ *Pintea* remase la nisce cĭobanĭ, a căror stână se afla nu departe de locul unde petrecuse hoţiĭ.

După ce crescu Pintea maĭ mărişor, după ce a început şi el a face câte o trebuşoară, maĭca sa îl lăsâ pe mâna cĭobanilor şi se duse şi ea pe urma hoţilor, ce-o părăsise, şi cum s'a dus, dusă a fost, maĭ mult nu s'a întors.

Cĭobaniĭ, remâind Pintea la dînşiĭ şi fiind acesta încă mic şi slăbănog, prinsă a-l batjocurì, a-l bate şi a-l purta în toate părţile, şi bĭetul Pintea trebuĭa să-ĭ asculte şi să le rabde toate, căcĭ nu avè cuĭ să se plângă.

Aşa trecu adĭ, aşa trecu mânĭ, aşa trecură maĭ mulţĭ anĭ după olaltă, şi cĭobaniĭ ceea ce voĭaŭ, aceea făceaŭ cu Pintea.

Odată însă, după maĭ mulţĭ anĭ de năcaz şi suferinţă, aflându-se Pintea cu oile pe muntele *Lucacĭŭ*, eată că se ivesce pe neaşteptate un nour negru ca cărbunele, din care începu a fulgera şi a tuna de clocotĭaŭ munţiĭ.

Şi pe când nourul acela era maĭ grozav, maĭ înfiorătorĭŭ şi maĭ înspăĭmântătoriŭ . . ., pe când ţi se părea că acuş acuş o să se rumpă şi o să înece toţĭ munţiĭ de prin prejur, eată că se ivesce şi *Sânt-Ilie* într'o căruţă de foc trasă de patru caĭ albĭ ca spuma lapteluĭ şi ca un prâsnel se învêrtesce în colo şi în coace prin valurile nouruluĭ trăsnind mereŭ într'o stâncă de pe vêrvul *Lucacĭuluĭ*, unde fugise şi se ascunse *Dracul*, duce-s'ar pe pustiĭ necurat să se ducă şĭ-ar mânè acolo unde a însĕrat, ear' la noĭ în casă cruce de aur.

Şi trăsnetele *Sântuluĭ Ilie* eraŭ aşa de puternice şi

grosnice, că o parte din stânca, în care a trăsnit el, s'a rupt într'o mulțime de bucăți, și bucățile acelea săriră pe vêrvul altuĭ munte, precum și prin toate văgăunile din apropiarea Lucacĭuluĭ, unde aŭ remas și se pot vedè și 'n ḑiua de astă-ḑĭ. Și fiind că bucățile acelea când a trăsnit Sânt-Ilie într'însele se făcură roșĭ ca para foculuĭ de ferbințeala cea mare și tot așa aŭ remas ele și până în ḑiua de astă-ḑĭ, s'aŭ numit și se numesc și acuma *Pĭetrile-roșĭ.*

Dar' orĭ de câte orĭ a trăsnit Sânt-Ilie, și orĭ cât de tare trăsnĭa el, totușĭ nu putu să nimerească pre *Dracul*, bată-l trăsnitul să-l bată cornurat.

Dracul, la rêndul sĕŭ, vĕḑênd că Sânt-Ilie nu poate nemică să-ĭ facă, îșĭ bătea joc de dînsul, făcênd câte și maĭ câte tricozeniĭ și hohotind de se cutremura stâncele.

Dar' . . . las' că șĭ-a dat și el peste om!

Pintea, care de cum a început a ploua, se tupilase lângă trupina unuĭ brad mare și rămuros de sub poalele Lucacĭuluĭ, sta ca încremenit și privĭa plin de uĭmire în sus când la Sânt-Ilie, care se învêrtĭa în toate părțile cu căruța sa și slobodĭa fulger după fulger și trăsnit după trăsnit, când la Dracul, care-șĭ scotea capul de după stâncă și se strîmba în tot chipul la Sânt-Ilie. Vĕḑênd însă dela o vreme că dracul tot drac remâne, și că prea mult îșĭ bate joc de Sânt-Ilie, se făcu roș ca racul de mânie, întinse durdulița, care o purta totdeauna cu sine, și slobodind cucoșul, nimerì pre Drac drept în crierĭ; și cum îl pălì, Dracul, fără să facă măcar *cârc*, se re-

sturnâ de-a dura pintre sfărmăturile stîncelor făcêndu-se fărîmĭ.

Sânt-Ilie, vĕḑênd această faptă a luĭ Pintea, pe loc se scoborî la dînsul călare pe un cal alb ca zăpada şi-l întrebâ: ce poftesce, pentru că a omorît pre dracul ... să ceară orĭ-ce doresce şi el ĭ-a împlinî dorinţa.

Pintea ceru două lucrurĭ: ântâiŭ o tărie aşa de mare, ca nime să nu-l poată învinge nicĭ vătăma în luptă dreaptă, şi al doĭlea ca nicĭ un glonţ, fie acela din orĭ şi ce puşcă ar fi, să nu-l poată prinde.

— Nu-ţĭ trebue viaţă îndelungată?—îl întrebă Sânt-Ilie a doua oară, — nu-ţĭ trebue ertarea pĕcatelor după moarte?... Nu-ţĭ maĭ trebue alta nemică, fără numaĭ atâta cât aĭ cerut?... Cere orĭ ce vreĭ, şi eŭ ţĭ-oiŭ da, căcĭ mare bine mĭ-aĭ făcut tu acuma!...

— Dacă voescĭ, eŭ nu mĕ pun de pricină — rĕspunse Pintea — poţĭ să-mĭ daĭ orĭ şi ce vreĭ şi cugeţĭ că-mĭ va fi spre bine, însă eŭ de-o-cam dată aşĭ dori să-mĭ daĭ celea ce le-am cerut.

Sânt-Ilie îĭ împlinî dorinţa, se aruncă apoĭ în carul sĕŭ cel de foc, pornî caiĭ spre ceriŭ, şi'ntr'o clipală se făcu nevĕḑut ca şi când nicĭ n'ar maĭ fi fost. Şi după ce Sânt-Ilie se făcu nevĕḑut îndată se resbunâ şi se făcu aşa de sănin şi frumos, de ţi se părea că n'a fost prin părţile acelea nicĭ un nour de când e lumea.

Pintea, după ce Sânt-Ilie ĭ-a dat puterea dorită, îşĭ luâ oile, carĭ până atuncea stătuse şi ele ghemuite sub nisce brădanĭ tufoşĭ, se duse cu dînsele într'o poĭană din apropiere şi acolo le păscu până ce a înoptat.

Resărise de mult *Steaua cĭobanuluĭ*, și luĭ Pintea încă tot nu-ĭ trecea prin minte ca să se întoarcă cu oile la stână. El era așa de cufundat în gândurile sale asupra celor ce le-a vĕdut, și s'aŭ întêmplat în diua aceea, că nu audĭa de feliŭ pre bacĭŭ, care, vĕdênd că a trecut acuma de mult vremea mulsuluĭ de sară, începu a bucĭuma și a-ĭ da de scire ca să se întoarcă cu oile la stână.

Hăt, hăt într'un târdiŭ, după ce a înoptat acuma cum se cade, se deșteptâ el din gândurile sale și abĭa atuncea se porni cu oile spre stână.

Bacĭul și cĭobaniĭ, cum îl vĕdură că vine așa de târdiŭ, nu se putură stăpâni de-a nu se încăera de dînsul și a-l batjocuri care de care maĭ tare. Ba! uniĭ dintre dînșiĭ, maĭ ĭuțĭ de fire și maĭ hârțăgoșĭ, voiră chĭar să-l și bată.

Dar' înzădar! . . . trecuse acuma vremea aceea, când cine ce vroĭa, aceea făcea cu dînsul.... Pintea tăcu cât tăcu, dar' maĭ pe urmă, vĕdênd că cĭobaniĭ nu-șĭ maĭ ĭaŭ gura de pe dînsul, ba încă vreŭ chĭar să-l și bată, pentru că a venit cu oile ceva maĭ târdiŭ, de cum venĭa de altă dată, iĭ trecu toată răbdarea și, voind a-șĭ cerca puterea ce ĭ-a dat'o Sânt-Ilie, când mi ți-l apûcâ pre unul . . ., degetul cel mic ĭ-a fost de-ajuns ca să-l arunce cât colo, dându-ĭ o trântă, sciĭ colea, s'o pomineascā cât a fi și-a trăi.

Cĭobaniĭ, când vĕdură una ca aceasta, steteră ca înlemnițĭ loculuĭ și nu se puteaŭ destul mira: cum și de când s'a făcut *Pintea* așa de tare, că până și pre cel maĭ sdravăn cĭoban ți-l aruncă cine scie unde, pe când cu vr'o câte-va cĭasurĭ maĭ nainte nicĭ pre *strungarĭŭ* nu era în stare să-l învingă.

Nu sciaŭ eĭ cĭobaniĭ de unde a căpĕtat el această putere, dar' nicĭ el nu le spuse nemică... Batjocuritu-l-aŭ și bătutu-l-aŭ eĭ cât le-aŭ plăcut până ce-a fost el mic, dar' las că ĭ-a venit și luĭ acuma apă la moară.

Cĭobaniĭ, vĕḑênd că nu e lucru de șagă, îșĭ călcară pe inimă, începură a se pune cu buna pe lângă dînsul șĭ-a se purta maĭ dehaĭ de cât nu sciŭ cu cine, temêndu-se ca nu cum-va Pintea mâniindu-se și maĭ tare, să-ĭ apuce pre toţĭ la treĭ parale și se âmple toate poticele cu dînșiĭ.

Din sara aceea se schimbară trebile cu totul... Pintea era acuma cel maĭ mare și maĭ tare, măcar că el era cel maĭ *meḑin* între dînșiĭ... Ce poruncĭa el aceea trebuĭa să facă fie-care, că de nu, a luĭ era dracul!... Ce căpĕta cu nime nu putea să împărţească! . . . Și cĭobaniĭ eraŭ criţă de harnicĭ, și ferit'a Dumneḑeŭ să-l fi atins când-va măcar c'un singur cuvinţel.

Dar' Pintea, cu toate că acuma îĭ mergea așa de bine, cum nu ĭ-a mers nicĭ odată în toată viaţa sa, vĕḑênd dela o vreme că nime în lume nu poate să se mĕsure în tărie cu dînsul, lăsă într'o bună demineaţă pre cĭobanĭ cu stână, cu oĭ și cu toate ale lor în scirea Domnuluĭ și începu o viaţă nouă.

Bine a ḑis cine a ḑis, că *surcica nu sare departe de trunchĭŭ*. Și aceasta-ĭ chĭar așa... Tatăl luĭ Pintea, după cum scim, a fost hoţ. Hoţ a voit și el să fie, și s'a făcut.

De sub muntele *Lucacĭŭ*, unde a înpușcat Pintea pe Dĭavolul, remâne-o-ar acolo unde l-a înpușcat, isvoresce o apă limpede ca lacrima, care curge prin valea ce se află între munţiĭ *Picĭorul-ascuţit*, *Picĭorul-lat* și *Șerba*,

precum și prin mijlocul uneĭ poĭenĭ ce se află între munțiĭ *Strunior*, *Ascuțitele*, *Caliman* și *Măgura*. Deci valea, prin care trece apa ce isvoresce de sub muntele Lucaciŭ, șĭ-a ales'o Pintea de petrecere, după ce a părăsit el pre cĭobanĭ. Și orĭ unde se ducea el, și orĭ pe unde âmbla, tot în această vale trăgea, căcĭ aicĭ ĭ-a fost locuința până ce-a murit.

Și cum s'a lățit faĭma că Pintea s'a făcut hoț, îndată se adunară pe lângă dînsul o mulțime dintre ceĭ maĭ isteți și maĭ voĭnicĭ fecĭorĭ din Moldova, Ardeal și Maramureș, cărora le plăcea viața haĭducească. În scurt timp munțiĭ din ținutul Dorneĭ ocrotĭaŭ pre ceĭ maĭ sdravenĭ, maĭ ghibacĭ și maĭ vestițĭ hoțĭ, eară capul lor și cel maĭ viteaz dintre toțĭ era Pintea.

La auḑul numeluĭ *Pintea* fiorĭ recĭ îĭ cuprindeaŭ pre toțĭ neguțitoriĭ și călĕtoriĭ, cariĭ trebuĭaŭ să treacă prin aceștĭ munțĭ, ca și când ĭ-ar fi apucat noueḑecĭ și noue de frigurĭ.

Însă Pintea nu era așa de sĕlbatic și primejdios, după cum și-l închipuĭaŭ oameniĭ ceĭ slabĭ de ânger. Ci el, când se ducea unde-va la prădat, saŭ când întâlnĭa pre vre un neguțitoriŭ bănos, cerea să-ĭ dee banĭ de chĭeltuealā, și dacă acela tăcea șĭ-ĭ da, el nu-ĭ făcea alta nemică, ci-ĭ lua baniĭ și se ducea în treabă-șĭ. Dar' dacă se afla vre-unul de ceĭ dîrjĭ și îndĕrĕptnicĭ, care se punea de pricină și nu vrea de bună voe să-ĭ dee ce cerea el, atuncĭ era altă vorbă, atuncĭ și numaĭ atuncĭ îĭ da vr'o câțĭ-va pumnĭ îndesațĭ după cap, lua apoĭ tot ce avea pe

lângă dînsul şi aşa îl lăsa să se ducă în cotro l-or duce ochiĭ şi picĭoarele.

Săracilor şi vĕduvelor ferit'a Dumnedeŭ să le fi luat vre odată ce-va, ci el adeseorĭ le dăruĭa pungĭ întregĭ de banĭ. De-aceea Pintea în ochiĭ săracilor şi aĭ vĕduvelor era un om foarte bun şi nu numaĭ că-l lăudaŭ maĭ mult de cât pre orĭ care om de omenie, ci când ar fi venit treaba la adică, chĭar şi capul şi-l-ar fi pus la mijloc pentru dînsul.

Dar' Pintea nu se mulţămì numaĭ cu atâta de-a âmbla prin ceĭ munţĭ, de-a prăda satele şi târgurile de prin Moldova, Maramureş şi Ardeal şi de-a împărţì, când cerea trebuinţa, averea celor bogaţĭ între ceĭ sermanĭ, ci el, pe lângă aceea că era voĭnic ca nime altul, maĭ fiind încă şi foarte frumos, deştept şi îndrăsneţ la orĭ şi ce între-prindere, îĭ plăcea foarte mult de-a cucerì şi inimele fetelor celor frumoase. De-aceea, audind el acuma dela cine va fi audit, că *fata craĭuluĭ din Baĭa-mare* e foarte frumoasă, îşĭ puse în minte ca numaĭ decât s'o fure şi s'o ducă în munţiĭ din ţinutul Dorneĭ.

Fărtaţiĭ sĕĭ, când prinseră de veste cu ce feliŭ de gândurĭ se poartă căpitanul lor, îl desfătuiră să nu facă una ca aceasta, că n'a eşì bine la capĕt.

Dar' Pintea, cunoscêndu-şĭ puterea, nu voì să-ĭ asculte, ci într'o bună demineaţă se pornì spre *Baĭa-mare*, cu gândul ca numaĭ decât să fure pre fata cea frumoasă a craĭuluĭ.

Însă..., lucru cĭudat..., cum ajunse el la Baĭa-mare şi cum dete cu ochiĭ de fata craĭuluĭ, uĭtâ cu totul la ce

a venit . . . Luĭ ĭĭ era acuma de-ajuns că o poate vedè, dar' de furat nicĭ vorbă . . . Fata, pe lângă aceea că era foarte frumoasă, maĭ fiind încă și foarte *loatră*, îl fărmecase cu totul.

Dar' și fata, când vĕḑu pe Pintea, nu remase rece ca ghĭaṭa. Eĭ încă i se părea că nu este maĭ mult aceea, care a fost maĭ nainte. Și nicĭ nu avea cum se nu se schimbe, după ce Pintea era ca și un *Fĕt-frumos* din poveste: voĭnic și frumos, cum nu maĭ vĕḑuse pre altul înainte de dînsul. Și apoĭ . . . . cine poate sci ce ĭ-a maĭ fi spus și Pintea.

Și după ce a făcut Pintea cunoscinṭă cu fata aceasta, *șepte anĭ* ne'ntrerupt a purtat dragoste cu dînsa, șepte anĭ ne'ntrerupt a âmblat el maĭ în toată septemâna la Baĭa-mare și orĭ de câte orĭ se întorcea îndĕrĕpt la locașul sĕŭ din munṭiĭ Dorneĭ, totdeauna se'ntorcea încărcat de banĭ și de tot felĭul de odoare scumpe, carĭ le căpĕta dela drăguṭa sa, și nime nu putea să pue mâna pe dînsul, nime nu-l putea împușca, căcĭ el era tare și glonṭul nu-l prindea.

Pe lângă tăria luĭ cea mare, care a căpĕtat'o dela Sânt-Ilie, pe lângă aceea că nicĭ un glonț de pușcă nu-l putea prinde, pe lângă rara luĭ frumuseaṭă, maĭ avea Pintea încă și alte doue darurĭ, carĭ rar ce om poate să le aĭbă;.. el maĭ avea adică *Earba-fĭerelor* și un *fluieraș* minunat făcut din șepte doage.

Cu *Earba-fĭerelor*, care era pusă sub pĭelea din palma mâneĭ drepte, el orĭ unde se ducea, de-ar fi fost sute de ușĭ înferecate și fie-care ușă cu sute de lăcăṭĭ încuĭată,

eĭ totu-şĭ le descuea pre toate de-a rêndul şi întra printrînsele ca şi când n'ar maĭ fi fost încuĭate, ci tot deschise de când lumea. Cum se apropria cu *Earba-fĭerelor* de uşĭ, uşele aşa de ĭute şi de lin se descuĭaŭ, că om foarte ager la urechĭe trebuea să fie acela care le audĭa deschiḑêndu-se.

Şi când începea a cânta din flueraşul sĕŭ să fi fost orĭ şi cine şi orĭ cât de nepăsătoriŭ, trebuĭa să-l asculte, aşa de frumos cânta.

Spun bĕtrâniĭ că Pintea, maĭ ales când era în duşĭ bunĭ, saŭ când îl ajungea dor de drăguţa sa, ḑicea fârtaţilor sĕĭ să se adune la un loc pe valea unde era cu şederea, şi după ce aceştĭa se adunaŭ, Pintea îşĭ lua flueraşul sĕŭ, se punea de-o parte de dînşiĭ saŭ se suĭa pe *Pĭetrile-Hîrleĭ* şi aşa de frumos le ḑicea dintrînsul, că hoţiĭ ḑile întregĭ ar fi stat şi l-ar fi ascultat cum cântă. De multe orĭ se apucaŭ uniĭ dintre dînşiĭ saŭ chĭar şi toţĭ hoţiĭ, când eraŭ bine dispuşĭ, şi jucaŭ un felĭu de joc, pre care Româniĭ din ţinutul Dorneĭ până şi'n ḑiua de astă-ḑĭ îl joacă şi-l numesc »*Hora luĭ Pintea*«.*)

Dela o vreme însă, fiind că banda luĭ Pintea pe ḑi ce mergea tot maĭ tare se mărea şi tot maĭ mulţĭ şi maĭ voĭnicĭ fecĭorĭ se adunaŭ pe lângă dînsul şi prădaŭ în toate părţile, fără ca cine-va să le poată face vre un rĕŭ, începură a se îngrijì maĭ toţĭ oameniĭ de prin satele şi

*) Maĭ este încă şi altă horă, ce-o joacă Româniĭ din acest ţinut, despre care se crede că asemenea e de pe timpul luĭ Pintea. Aceasta se numesce »*Hora Cerbuluĭ*.«

târgurile din apropiere și maĭ ales *boerii* și *domnii* ceĭ marĭ.

Și nicĭ nu aveaŭ cum să nu se teamă după ce Pintea pre toțĭ boeriĭ și domniĭ ceĭ marĭ, fie străinĭ saŭ românĭ, despre cariĭ scia el că asupresc pre țĕranĭ, când îĭ întâlnĭa undeva saŭ când se ducea a casă la dînșiĭ, nu numaĭ că-ĭ despoĭa de tot ce aveaŭ maĭ scump, ci de multe orĭ li trăgea câte-o sfântă de bătae de se ducea vestea, dându-le prin aceasta a înțelege, cum aŭ să se poarte de altă dată cu ceĭ maĭ micĭ și maĭ slabĭ de cât dînșiĭ.

De-aceea căutară acuma domniĭ toate chipurile și mijloacele, cum ar putea maĭ de grabă și maĭ lesne mântuì țara de dînsul.

Domniĭ pusese chĭar și un preț pe capul luĭ Pintea. Cine l-ar fi prins viŭ saŭ mort, acela avea să capete o mulțime de banĭ . . .

Mulțĭ dintre ceĭ ce cugetaŭ, cum se dice, că vor da peste caĭ morțĭ și le vor lua potcoavele, cum audiră de făgăduința Domnilor, se și puseră la pândă, pe unde sciaŭ eĭ că âmblă Pintea maĭ adeseorĭ, doară le pică în căpcană. Dar' de geaba lĭ-a fost toată munca, căcĭ luĭ Pintea nime nu-ĭ putea face nemică. Și de și uniĭ dintre ceĭ ce-l urmăriră se încăirară de dînsul și voiră să-l prindă și să-l lege, o scuturătură bună de pĭept și-o trântă sănĕtoasă la pământ li era de-ajuns și prea de ajuns, ca să nu se scoale o di întreagă de jos, ear' după ce se sculaŭ, în viața lor să nu maĭ âmble după Pintea ca să-l prindă.

Ear' dacă uniĭ încercaŭ să-l înpusce, tot de geaba era,

căcĭ pe dînsul, după cum scim, glonț de pușcă nu-l prindea. Ba! el nu odată, ca să le vie și maĭ tare de hac, apuca glonțiĭ din sbor cu mâna și arunca cu dînșiĭ în ochiĭ celor ce aŭ înpușcat.

De-aceea venise acuma treaba până la atâta că toțĭ se îngrozise de dînsul. Chĭar și drăguța luĭ, adică fata craĭuluĭ din Baĭa-mare, nu maĭ era aceea, care fusese maĭ nainte. Aceasta, vědênd că nicĭ într'un chip nu poate să-l întoarcă de pe căile sale cele rătăcite, vědênd maĭ departe că ura luĭ Pintea în protiva Domnilor, în loc să scadă, pe ḑi ce merge tot maĭ tare cresce, începu și ea a cerca toate chipurile și mijloacele cum ĭ-ar putè curma firul viețiĭ.

Bine-a ḑis cine-a ḑis, că femeea când se pune, multe e în stare să facă: bune și rele, adică după cum îĭ plesnesce prin minte. De-aceea nicĭ când nu e bine de-a-țĭ pune mintea c'o femee șireată și prifăcută, fie aceea chĭar șĭ-o fată de craiŭ, dacă nu-țĭ e voea să daĭ peste dracul.

Pintea, dacă ar fi ascultat de fărtațiĭ sĕĭ, dacă nu șĭ-ar fi făcut de lucru cu fata craĭuluĭ, dacă ar fi lăsat'o în câte a aflat'o și unde a aflat'o, de bună samă că n'ar fi pățit ceea ce a pățit.

Bine! . . . multe ar face omul, când ar sci cum, și de multe s'ar feri, când ar sci ce-l așteaptă, Dar' . . . așa-ĭ în lume, . . . tocmaĭ când nicĭ nu visază omul, atuncĭ o pățesce!

Fost'a adică așa, că Pintea, cu toate că scia acuma că dușmaniĭ sĕĭ îl urmăresc din toate părțile și voesc cu orĭ și ce preț să-l omoare, el totu-șĭ nu se putu răbda de-a

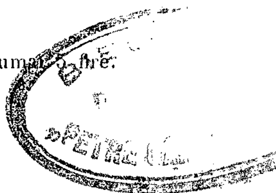
nu merge din când în când la drăguța sa. Însă tocmaĭ aceasta a fost cea maĭ mare greșală din partea luĭ, căcĭ drăguța sa, după ce-l urîse odată, nu-ĭ era maĭ mult de dînsul, și dacă-l maĭ suferĭa ca s'o cerceteze, era ca cu atâta maĭ de grabă să-l prindă în căpcană și maĭ lesne să-l mântuească de ḑile.

Se puse adică această fată loatră și prefăcută maĭ de multe orĭ pe lângă dînsul cu binișorul și ispitindu-l îl întreba, cum de este el așa de tare, că nime nu-l poate învinge, și nicĭ un glonț de pușcă nu-l poate prinde?

Pintea dintru început nu voi nemică să-ĭ spue. Maĭ pe urmă însă, vĕḑênd că tot una îl cincăesce, și nu odată chĭar și plânge pentru că nu voesce să-ĭ descopere, îl pune pĕcatul și-ĭ spune toată istoria sa dela început: cum a petrecut cu cĭobaniĭ și ce aŭ făcut aceștĭa cu dînsul, cum a înpușcat pe dracul de pe muntele Lucaciŭ, și cum Sânt-Ilie, drept resplată pentru binele ce ĭ-a făcut, ĭ-a dat o putere așa de mare, ca nime în lume să nu-l poată învinge în luptă dreaptă. Eară în urma urmelor, ca să pue capac la toate, câte le descoperi, iĭ maĭ spuse încă și aceea, că pe dînsul numaĭ acela va fi în stare să-l învingă, *care va lua șepte fire de grâŭ de vară și șepte de grâŭ de toamnă, șepte fire de piperiŭ, șepte fire de tămâe, șepte cuĭe șterse de potcoavă părăsită* *) și *un glonț de argint*, și cu toate acestea va încărca o pușcă, acela îl va putea înpușca, altul nu, căcĭ numaĭ de lucrurile acestea poată să moară.

---

*) Uniĭ pun pretutindene în loc de 7 numaĭ 5 fire.

Să fi sciut Pintea că acest șerpe de fată, îmbrăcat în pĭele de femee, cu care a purtat el dragoste prin șepte anĭ neîntrerupt, voesce să-ĭ rĕpue capul, de bună samă că nu ĭ-ar fi spus nicĭ un cuvințel, ci cu toată dragostea ce-o avea pentru dînsa, maĭ de grabă ĭ-ar fi curmat dilele șĭ-ar fi aruncat'o cânilor spre hrană, căcĭ numaĭ de aceasta era bună.

Dar' ce folos! . . . luĭ nicĭ o dată nu ĭ-ar fi plesnit prin minte, ce feliŭ de gândurĭ rele clocesc într'însa. El a cugetat că ea îĭ este credincĭoasă, și priincĭoasă și că numaĭ de aceea l-a întrebat despre tăria luĭ, ca să scie cum și de unde vine că nime nu e în stare să-l învingă.

Dar' amarnic s'a maĭ înșelat bĭetul om, căcĭ nu mult după această descoperire a taĭneĭ sale, mergênd el eară-șĭ la *Baĭa-mare*, tocmaĭ când voĭa să se urce cu voĭniciĭ sĕĭ peste zidurile cetățiĭ ca să între în nuntru, să-ĭ cotropească pre toțĭ ceĭ din cetate dimpreună cu drăguța sa, despre a căreĭ viclenie și înșelăcĭune prinsese acuma de veste, eată că-ĭ sar înainte o mulțime de pandurĭ înarmațĭ din cap până în picĭoare și unul dintre dînșiĭ strigă:

— Acuma s'a încheĭat cu năsdrăvăniile tale! . . . Acuma orĭ te dă de bună voe legat, orĭ de nu, veĭ fi împușcat ca un câne! . . .

— Să sciŭ bine că nu sciŭ ce se va întêmpla cu mine — rĕspunse Pintea — dar' legat nicĭ când nu m'oiŭ da! . . . Să sciŭ bine că aicĭ voiŭ murì, dar' voĭnicia nu-mĭ voiŭ pângărì! . . . Voĭnic am fost, voĭnic voiŭ să și mor! . . .

Apoĭ întorcêndu-se cătră voĭniciĭ sĕĭ strigă:

— La luptă fârtaţilor!... la luptă pe moarte orĭ viaţă!...

Şi cum rostì el cuvintele acestea, de-odată se aruncară cu toţiĭ ca nisce leĭ asupra pandurilor şi se luptară voĭnicesce, adică cum sciaŭ eĭ să se lupte, când îĭ ajungea mucul la deget... Pe unde treceaŭ voĭniciĭ, era vaĭ şi amar, ear' pe unde trecea Pintea, cădeaŭ ca earba când se cosesce... Dar' ce folos!... Când cugeta Pintea că acuş-acuş îĭ va mântuì de ḑile pre toţĭ panduriĭ cariĭ îĭ eşiră înainte, când împlântâ securea sa în zidul cetăţiĭ şi voĭa să se arunce în nuntru, eată că un pandur nalt şi spătos, pre care fata craĭuluĭ îl învăţase cu ce feliŭ de armă poate să-l omoare, se repede ca o săgeată asupra luĭ, întinde puşca, care o ţinea în mână şi care era încărcată cu lucrurile descoperite feteĭ craĭuluĭ de Pintea, şi cum o întinde şi cum o sloboade, îl nimeresce *oblu în vêrvul capuluĭ*, aşa că-ĭ rĕmase capul în zid. Şi cum a rĕmas Pintea atuncea, aşa ḑice că se vede el şi acuma, ca şi când ar fi viŭ, atâta numaĭ că de atuncĭ şi până acuma a împĭetrit.

Pe trupul luĭ Pintea aŭ resărit şepte fire de grâŭ de primăvară de-o parte şi şepte de toamnă de ceĭalaltă parte şĭ-aŭ crescut şi s'aŭ făcut dintrînsele spice, carĭ şi până în ḑiua de astăḑĭ se maĭ pot vedea. Ear' pĕrul capuluĭ, când îl bate vêntul, se atinge de spicele cele de grâŭ şi atuncĭ un glas duĭos se aude suspinând şi blăstĕmând pre drăguţa sa, din a căreĭ pricină a murit, când ĭ-a fost lumea maĭ dragă.

Astfeliŭ s'a trecut voĭnicul Pintea.

Numele sĕŭ însă, după care s'a numit valea și poĭana din munțiĭ Dorneĭ, unde a petrecut el cu fârtațiĭ sĕĭ, *Valea luĭ Pintea* și *Poĭana luĭ Pintea* saŭ simplu *Poĭana Pintiĭ*, precum și vitejiile sale vor rĕmâne neșterse din gura poporuluĭ . . .

Și . . . să trageți bine de samă, că odată are să se clătească securea, care a împlântat'o el în zidul cetățiĭ din *Baĭa-mare*, și atuncĭ Pintea are să învie, și când va învia va fi vaĭ și amar de întreg neamul celor ce ĭ-aŭ curmat dilele.

Când se gătĭa păscĕtoarea oilor în Bucovina, atuncĭ îşĭ pornĭa turmele sale în Moldova şi Băsărabia, şi când se gătĭa aicĭ se înturna eară înapoĭ.

Turmele luĭ nu sta mult într'un loc, ci acu-şĭ le aflaĭ aicĭ, acu-şĭ din colo, acu-şĭ în Bucovina, acu-şĭ în Moldova.

Pre Dedĭul însă rare orĭ îl puteaĭ vedea unde-va, căcĭ el sta pe lângă casă şi grijĭa de ale sale.

Într'o ḑi fiind în Iaşĭ o nuntă boerească, maĭ toţĭ boeriĭ din ţeara Moldoveĭ se adunară cu cucoanele şi cuconiţele sale la acea nuntă, căcĭ însu-şĭ Domnitorĭul era nun mare.

La nunta aceea nu sciu cum s'a întêmplat şi cine ce-a făcut, destul că fu poftit şi Dedĭul cel neînsemnat, după cum li plăcea unora să-l numească, şi carĭ îşĭ cam bătea joc şi făcea rîs de dînsul.

Dedĭul se şi înfăţişâ ca om nebăgat în seamă, îmbrăcat într'un cojoc lung şi miţos şi încălţat cu opincĭ, bună oară cum se poartă şi în ḑiua de astă-ḑĭ Româniĭ muntenĭ.

Nunta se începu. Lăutariĭ cântaŭ. Tineriĭ şi tinerele jucaŭ de mergea colbul. Bĕtrâniĭ se petreceaŭ. Uniĭ bea, alţiĭ mânca. Toţĭ eraŭ veselĭ, toţĭ eraŭ bine dispuşĭ, până şi însu-şĭ Dedĭul, pre care de altă dată îl videaĭ tot dus pe gândurĭ, acuma era aşa de vesel, că nicĭ nu l-aĭ fi cunoscut; — să-l fi vĕḑut numaĭ cum plesnĭa din degete şi se învêrtĭa ca prîsnelul într'un picĭor! — Oaspeţiĭ nu-l prea băgaŭ în seamă, dar' nicĭ luĭ nu-ĭ prea păsa de dînşiĭ.

Aşa s'a trecut ḑiŭa cea dintâĭ.

A doaŭa ḑi sosi »*masa cea mare.*«

La această masă a fost și este încă și acuma datină pe une locurĭ la Românĭ, ca să dăruească fie-carele dintre nuntașĭ tinerilor căsătorițĭ câte ce-va, adică după putință și după cum îl trage inima. După cum e sciut, maĭ ântâĭu încep a se strînge aceste darurì de la nunul cel mare.

Așa s'a întêmplat și aicĭ. Maĭ ântâĭu s'a inceput cu Domnitorĭul și s'a sfârșit cu Dedĭul.

Uniĭ dăruĭaŭ tinerilor câte-o bucată de moșie, alțiĭ trăsurĭ cu caĭ și eară alțiĭ plugurĭ cu boĭ, pungĭ pline de galbenĭ, în scurt cariĭ cum voĭa și ce putea.

Veni rêndul și la Dedĭu.

Acesta ḑise :

— Eŭ, ca om nebăgat în seamă, din câtă avere mĭ-a dat bunul Dumneḑeŭ, dăruesc tinerilor căsătorițĭ 300 de mioare negre, oacheșe de-un ochĭŭ și păntănoage de-un picĭor... Atâta de la mine, de la Dumneḑeŭ maĭ mult...

Când îl auḑiră ceĭalalțĭ nuntașĭ dăruind atâtea mioare, toate oacheșe de-un ochĭŭ și păntănoage de-un picĭor, aŭ început a da din umere și a se uĭta lung unul la altul, mirându-se de unde poate avea omul acesta atâta amar de oĭ, că eĭ n'auḑise încă nemică până atuncĭ despre averea luĭ . . .

Însu-șĭ Domnitorĭul s'a mirat foarte mult de aceasta și de aceea l-a și întrebat :

— Cu cine țiĭ Dumnĭa-ta atâta avere . . . atâta amar de oĭ?

— Cu cine? . . . ĭa cu ceĭ slabĭ de minte, dar' tarĭ de virtute! — respunse Dedĭul cu sânge rece, ca și când ar fi fost vorba despre un lucru ne'nsemnat.

Domnitoriului însă nu-ĭ trecu din vedere nepăsarea cu care respunse Dedĭul. Şi spre a se încredinţa despre virtutea acelor oamenĭ voì să cerce pre unul din eĭ.

Decĭ ḑise eară:

— Bine! . . . dacă e aşa treaba, apoĭ să-mĭ trimiţĭ pre unul dintre aceĭ slabĭ de minte, dar' tarĭ de virtute, ca să se lupte cu unul dintre »*boĭniciĭ*« *) meĭ.

— Bucuros! . . . de ce nu? . . . voĭŭ trimite pre unul, maĭ cu seamă dacă Măria-ta doreşcĭ numaĭ decât — respunse Dedĭul.

Domnitoriul ţinea pe lângă curtea domnească, pentru desfătarea sa şi a oaspeţilor seĭ, maĭ mulţĭ *boĭnicĭ*, cariĭ âmblaŭ golĭ până la brâŭ şi partea cea goală a trupuluĭ şi-o ungeaŭ cu unt de lemn, ca în luptă să fie maĭ puternicĭ . . . Aceştĭ boĭnicĭ eraŭ aşa de tarĭ, că dintr'o singură apucătură sfărmaŭ tot ce li venĭa înainte, şi

*) In »*Calendarul de pe anul 1875, edat de Societatea pentru cultura şi literatura română din Bucovina*«, unde s'a publicat ântâĭa-şĭ dată această tradiţĭune, s'a pus pretutindene »*voĭnic*« unde a trebuit să fie »*boĭnic.*« Această schimbare a venit de-acolo, că eŭ, când am auḑit ântâĭa-şĭ dată această tradiţĭune, am socotit, că istorisitorĭul eĭ, un Român din satul Securicenĭ, nu se poate exprima bine, şi de-aceea ḑice »*boĭnic*«, în loc de »*voĭnic.*« Însă maĭ pe urmă, auḑind pre maĭ mulţĭ Românĭ istorisind despre un felĭŭ de oamenĭ, un felĭŭ de gladiatorĭ, carĭ, când se luptaŭ, îşĭ ungeaŭ trupul cu unt de lemn, ca aşa să fie maĭ tarĭ, m'am încredinţat că cu toţiĭ îĭ numesc »*boĭnicĭ.*« Cine vor fi fost însă »*boĭniciĭ*« aceştĭa şi de unde aŭ rĕsărit eĭ în România, e o întrebare, pre care o las altora, ca s'o rĕspundă.

când se întêmpla de se mâniaŭ, atuncĭ începiau a răcnì şi a striga de te cuprindeaŭ fiorĭ recĭ când îĭ audĭaĭ, şi de năintea lor fugĭa mâncând pămêntul orĭ şi cine.

Ceĭ ce se simţĭaŭ în putere şi aveaŭ curagĭŭ, mergeaŭ spre a se trânti cu dînşiĭ, dar' unora ca aceştĭa totdeauna li mergea treaba cam reŭ, căcĭ eraŭ învinşĭ şi mácilărițĭ ca vaĭ de dînşiĭ.

Rar care scăpa cu vieaţa din mâna lor. Şi de se întêmpla şi scăpa vre unul, apoĭ aceasta venĭa numaĭ de acolo, că boĭniciĭ îşĭ făceaŭ milă de dînsul, dăruindu-ĭ ḑilele să meargă în plata luĭ Dumneḑeŭ şi să spuĭe şi altora ceea ce i s'a întêmplat, ca nime să nu maĭ cuteze a se pune la luptă cu dînşiĭ.

După ce se sfârşi nunta, Dedĭul îşĭ căutâ de drum, să se pornească spre casă.

Domnitorĭul însă il maĭ opri pe un minut şi-ĭ ḑise:

— Dedĭule! să nu uĭţĭ ce mĭ-aĭ făgăduit, adică să-mĭ trimiţĭ pre unul din fecĭoriĭ tĕĭ să se lupte cu unul dintre boĭniciĭ meĭ.

— Cuvênt rĕmâne cuvênt! — rĕspunse Dedĭul.

Indată ce voĭŭ ajunge a casă, voĭŭ şi trimite pre unul cu cele 300 de mioare ce le-am dăruit tinerilor; dar şi Măria-Ta să nu uĭţĭ a-mĭ trimite prin fecĭorul meŭ un burduv de făină, căcĭ tocma acuma mi s'a gătit făina, şi până ce voĭŭ trimite la moară, n'am cu ce să-mĭ ţin cĭobaniĭ!

— Bine! bine! iţĭ voĭŭ trimite, — ḑise Domnitorĭul.

Dedĭul, luându-şĭ ḑiua bună de la Domnitorĭŭ şi Doamnă, de la oaspeţĭ şi cucoanele acestora, plecă spre casă.

Domnitoriul însă, cum se porni acesta, îndată dete de scire unuia dintre ceĭ maĭ tarĭ boĭnicĭ aĭ sĕĭ să se într'armeze, ca pe când va veni trimisul luĭ Dedĭŭ, să-l facă miĭ de bucățĭ.

Boĭnicul se și pregăti, după cum i se spuse. Mâncâ bine, bĕŭ bine . . . își unse trupul cu unt de lemn, ca cu atâta să fie maĭ tare și apoĭ aștepta cu nerăbdare pre fecĭorul luĭ Dedĭu.

Dedĭu, ajungênd a casă, alese din turmele sale 300 de mioare oachese de-un ochĭŭ și păntănoage de-un picĭor și chĭemând pre fecĭorul sĕŭ de suflet, îĭ ḑise pe nume:

— Ie aceste 300 de mioare și le du Măriei-Sale Domnitoriuluĭ la Iașĭ, căcĭ fiind eŭ alaltă erĭ acolo la o nuntă, le-am dăruit însurățeilor. Domnitorĭul m'a poftit să-ĭ trimit și pre un cĭoban de-aĭ meĭ să se lupte cu unul din boĭnicii sĕĭ; însă fiind că acuma nu mi-ĭ cu putință de-a maĭ trimite încă pre unul dintre cĭobanĭ cu tine, ci numaĭ pre un băețel, care să-țĭ fie mână de-ajutorĭŭ, de-aceea luptă-te tu cu boĭnicul acela și caută de te întoarnă cât maĭ de grabă a casă. Spune totodată Măriei-Sale să fie așa de bun și să-mĭ dee burduvul cel de fărină ce mi l-a făgăduit, căcĭ veḑĭ că ni s'a gătit fărina și n'avem nicĭ măcar o mână din ce să ni facem mămăligă.

— Bine tată! — rĕspunse fecĭorul. — Lasă-te numaĭ pe mine, că doară sciŭ eŭ ce voiŭ face! — Și cum ḑise acestea, aruncă un burduv mare pe spate, luă o botă cĭobănească în mână și se porni amêndoĭ cu băetul și cu cele 300 de mioare spre Iașĭ.

A treĭa ḑi, pe la prânḑul cel mare, ajunse cu turma

de mioare aproape de Iaşĭ. Acolo pe un fènaţ lăsă mioarele cu baetul sa le pască, ear' sìngur se duse la curtea domnească.

Cum ajunse la curte şi cum dete cu ochiĭ de Domnitoriŭ, fără multă socoteală şi chipzueală, adică ca un cĭoban născut şi crescut la oĭ, carele nu prea scie multe, ĭĭ ḑise:

— Bună ḑiŭa, Vodă!

— Mulţămim cĭobane! — respunse acesta aruncând o privire de lup la dînsul, ca şi când ar fi voit să-l soarbă de-odată într'o lingură de apă.

— Dar' ce veste mi-ĭ spune?... cine eştĭ tu?... — îl întrebă Domnitorĭul maĭ departe, după ce-şĭ maĭ potolì puţin mània.

— Eŭ sùnt cĭobanul luĭ Dediu, carele m'a trimis la Măria-Ta cu 300 de mioare, ce le-a dăruit odineoară ìnsurăţeilor, când a fost aicĭ la nuntă, şi care mĭ-a spus că am de-a mĕ lupta şi c'un boĭnic de-al Măriei-Tale! — rĕspunse fecĭorul.

— Aşa!... bine!... îndată voiŭ porunci unuĭ boĭnic să viĭe să se lupte cu tine!

Fecĭorul se uĭtă lung în faţa Domnitorĭuluĭ, dar nu ḑise la aceasta nemică, ci se juca numaĭ cu bota sa păstorească purtàndu-o ca un fus pintre degete ca omul ce e dus pe gànduri.

Domnitorĭul însă porunci să-ĭ aducă maĭ àntâiŭ un drob mare de sare pentru mioare, pre care vr'o şese inşĭ de-abĭa îl puteaŭ purta pe patru parĭ de fĭer.

— Ie drobul acesta, — ḑise el fecĭoruluĭ, — şi du-l

mioarelor ca să-l lingă, căcĭ sciŭ bine ca vor fi dorite de sare, şi apoĭ după ce te veĭ întoarce, te veĭ lupta cu unul din boĭniciĭ meĭ!

Fecĭorul nicĭ una nicĭ doaŭe, luâ drobul cel mare ca o huscă de sare subsuoară şi cât aĭ bate în palmĭ, il duse mioarelor şi aşeḑându-l într'o *crivală*, li dete drumul să-l lingă.

Intorcèndu-se îndĕrĕpt, iĭ ḑise eară Domnitorĭul:

— Acuma te poţĭ lupta c'un boĭnic!

— Heĭ!.. nu merge aşa, după cum socoţĭ, Măria-Ta! — rĕspunse el, — eŭ abĭa maĭ 'nainte am căḑut de pe drum, şĭ-apoĭ vorba ceea: şi cel ce pică dintr'un copacĭŭ încă stă şi se odihnesce un pic, d'apoĭ eŭ care am făcut o cale aşa de lungă de la Pătrăuţ de pe lângă Suceava şi până în Iaşĭ. Ce să ḑic?.... nu pot să mĕ lupt aşi-şĭ acuma, că-s flămênd.... Dă-mĭ maĭ bine ceva să mănânc, şi-apoĭ... despre mine, maĭ că m'oĭŭ lupta, însă pàn'atuncĭ ba!

— Şi ce poftescĭ tu de mâncat şi de bĕut? — îl întrebâ Domnitorĭul.

— Ce să poftesc?... ĭa o pâne şĭ-o cofiţă de vin pe lângă dînsa. Cu pânea să-mĭ stêmpĕr foamea şi cu vinul setea!

Domnitorĭul porunci îndată să i se dee o pâne şĭ-o cofiţă de vin.

Aceasta se şi împlini.

Cĭobanul luâ pânea în mâna stângă şi cofiţa in mâna dreaptă, se duse apoĭ în mijlocul ogrăziĭ şi acolo răzămându-se pe botă şi încrucişindu-şĭ picĭoarele, adică cum

e datina cïobanilor de-a sta în picïoare răzămaţi pe botă, când es cu oile la păscĕtoare, şi fără a se sfii cât de puţin începu a muşca câte o bucată din pâne şi a be câte o gură de vin.

Domnitorïul şi Doamna, boeriï şi cucoanele, şi toţĭ ceĭ ce se maĭ aflaŭ adunaţĭ la curtea domnească sta pe foişorul curţiĭ şi se uĭtaŭ cu curiositate la dînsul cum mânca şi be.

Boĭniciĭ, cariĭ se aflaŭ nu departe de dînsul ascunşĭ după cheutorile uneĭ case, nu maĭ puteaŭ răbda până ce va gătì de mâncat. Maĭ cu seamă cel ce era menit ca să se lupte cu dînsul par'că sta pe ace, şi de aceea se repeḑì ca un leŭ la dînsul, ca şi când ar fi voit să-ĭ curme vieaţa dintr'o singură lovitură, şi-ĭ ḑise după ce ajunse la dînsul, să nu mănânce atâta, ci să se apuce maĭ de grabă la luptă cu dînsul, că n'are vreme să-l aştepte toată ḑiŭa până ce se va sătura el.

Cïobanul, care nu sciu şi nicĭ nu băgă de samă cum şi de unde a rĕsărit de odată boĭnicul, ca şi când ar fi picat din ceriŭ, iĭ ḑise cu sânge rece ca unul, ce nu s'a spăĭmântat nicĭ un pic:

— Mĕĭ omule! . . . ïan du-te în colo şi dă-mĭ bună pace să mănânc!

Boĭnicul, ca şi când nicĭ nu l-ar fi auḑit, nu-l ascultă, ci tot una îl zidărïa şi-l cincăïa să se apuce maĭ degrabă la luptă cu dînsul.

— Ian şeḑĭ binişor! — ḑise cïobanul earăşĭ. — ïa lasă-mĕ, să-mĭ tihnească această bucăţică de pâne şi vinul acesta... Nu mĕ zidări, că nu ţĭ-am făcut nemică!...

Da de unde! . . . Boïnicul nu voïa nicĭ decum să-l asculte, ci se încăeră de dînsul ca scaïul de oaïe.

Vĕḑênd cïobanul că boïnicul nu glumesce și că nu vre nicĭ decum să-ĭ dee pace, ci tot una îl cincăesce, cum bea vin din cofiță, îl prinse frumușel cu cotul și-ĭ strînse grumazul subsuoară, apoĭ fără să se maĭ îngrijască maĭ departe de ceva, mâncâ și beu înainte până ce găti toată pânea și tot vinul. După aceea dete drumul boïniculuĭ de subsuoară, pe care de mult l-a fost ertat Dumneḑeŭ și care căḑu mort ca o broască la pămênt. Puse apoĭ cofița jos și ḑise Domnitoriuluĭ, care sta și se uïta la dînsul de pe foișor.

— Trimite-mĭ acuma pe un boïnic să mĕ lupt cu dînsul.

Auḑind ceïalalțĭ boïnicĭ cuvintele acestea, încremeniră de frică și nu sciaŭ acuma încotro și unde să fugă și cum să se ascundă maĭ de grabă de dînsul, ca să nu pățească și eĭ ca fărtatul lor, pre care bine-l vĕḑură cum căḑuse mort la picïoarele cïobanuluĭ.

Domnitoriul însă îĭ ḑise:

— Cïobănaș dragă! mĭ-a trecut de șagă! . . . Dacă mĭ-aĭ omorît tu pre cel maĭ tare dintre boïniciĭ meĭ, apoĭ cu ceïalalțĭ nicĭ nu voiŭ să te maĭ încerc, căcĭ după cum te vĕd eŭ, tu eștĭ în stare să mi-ĭ prăpădescĭ pre toțĭ . . . să nu maĭ rĕmân nicĭ cu unul.

— Apoĭ dă! . . . eŭ n'am sciut că Măria-Ta te lauḑĭ cu astfelĭŭ de boïnicĭ, căcĭ să fi sciut una ca aceasta, atuncĭ îțĭ spuneam din capul locului să-țĭ alungĭ pre toțĭ boïniciĭ de pe lângă curte, să nu le daĭ mâncare de

gĭaba, . . . să-şĭ caute maĭ bine de alt lucru, . . . să nu peardă ḑilele Domnuluĭ înzădar,... eac'aşa cu mincĭuna... De cât s'ar fi lăudat eĭ că se vor lupta cu mine şi m'or învinge, maĭ bine s'ar fi dus unde-va să se apuce de muncă, c'apoĭ atuncĭ n'ar fi păţit-o . . . dar aşa . . . uĭtă-te la boĭnicu-ţĭ cum se încălḑesce acum cu foalele la soare de voĭnicia luĭ cea mare!

Domnitorĭul nu scia ce să se maĭ facă, una de mânie că ĭ-a omorit boĭnicul, şi a doaŭa de ruşinea ce-o păţise de'năintea oaspeţilor. Ar fi poruncit să-l prindă şi să facă cu dinsul aceea-şĭ ce a făcut şi el cu boĭnicul seŭ, dar' se temea ca să nu-ĭ omoare pre toţĭ; l'ar fi batjocurit, dar' şi de aceasta se temea, căcĭ putea şi alta să păţească. Decĭ resgândindu-se ce să facă şi ce să înceapă, aflâ maĭ potrivit ca să-ĭ ḑică cu binele să se întoarcă îndĕrĕpt, căcĭ acuma nu maĭ are nemică de lucru la dînsul, că el l-a chĭemat numaĭ ca să se lupte, acuma însă n'are cu cine se lupta şi de aceea n'are ce se maĭ încurca şi întârḑia pe lângă curte.

Ficĭorul însă îĭ ḑise:

— S'a rugat Dedĭul să facĭ bine şi să-ĭ daĭ burduvul cel de făină, care i l-aĭ făgăduit când a fost aicea... Dă-mĭ maĭ ântâĭu burduvul cel de făină şi apoĭ vĕ las pre toţĭ cu Dumneḑeŭ şi mĕ duc în drumul meŭ, căcĭ eŭ însu-mĭ vĕd că n'am ce căuta pe aicĭ . . . Am socotit ce-am socotit, însă peste ceea ce-am dorit n'am nimerit.

Domnitorĭul, aducêndu-şĭ aminte de făgăduinţa sa, porunci chelarĭuluĭ să se ducă la un magazin cu cĭobanul şi să-ĭ dee un burduv de făină.

Chelarĭul luâ chĭeile şi se duse cu cĭobanul la magazin. Cĭobanul, luând burduvul, care până atuncĭ stete aruncat într'un corn de ogradă, îl urmâ.

Ajungênd la magazin, ḑise chĭelarĭul cĭobanuluĭ:

— Eac' aicĭ aĭ făriпă destulă . . . ĭa-ţĭ un burduv!

Cĭobanul, despăturând burduvul, începu a turna cu demerlia într'ênsul. Chĭelarĭul sta şi se uĭta. Cĭobanul turna mereŭ . . . O despărţitură de magazin începuse a se deşerta de fărină şi burduvul nu se umpluse nicĭ pe jumĕtate.

— Ţĭ-a fi destul! — ḑise chĭelarĭul, vĕḑênd că maĭ toată fărina o turnase în burduv.

— De unde sciĭ tu, că-mĭ este destul! — respunse cĭobanul cu rostita, — nu veḑĭ tu că burduvul nicĭ pe jumĕtate nu e plin?

— Vĕd!... dar' burduvul tĕŭ e ca şi fără de fund... acolo maĭ că ar încăpea şi tot magazinul!

— Şĭ-apoĭ?... ce-ţĭ pasă ţie?... Domnul tĕŭ ţĭ-a spus să-mĭ daĭ un burduv de fărină... nemică maĭ mult.

— Nu vorbì d'al'de astea . . . ĭa-ţĭ burduvul şi te du în treabă-ţĭ cu dînsul, că doară nu-ţĭ e voĭa să ne ĭeĭ toată fărina câtă o avem!

— Mĕĭ omule! ţĭ-am spus odată să-ţĭ ţiĭ gura . . . Nu mĕ supéra, ci lasă-mĕ în bună pace să-mĭ implinesc dătoria, că de nu, ţĭ-oĭŭ rade, sermane, o palmă de ţĭ-a sărì capul tot jucênd de-o milă de departe, ear' trupul ţi s'a închĭna picĭoarelor mele . . . m'aĭ înţeles?!.....

Chĭelarĭul vĕḑênd că cĭobanul nu glumesce, alergă de grabă la Domnul sĕŭ şi-ĭ spuse cum stă treaba.

Domnitoriul, carele nu puțin se mirâ, audind aceasta, dise chielariului:

— Dacă nu se poate altfeliŭ, apoĭ ce e de făcut?... lasă-l până ce şi-a umplea burduvul, căcĭ doară n'avem noĭ numaĭ fărina aceea... maĭ sunt şi alte magazine!...

— Afară de acela, Măria-Ta!—respunse chielariul,— maĭ este, ce e drept, încă unul, dară şi acolo nu vor fi maĭ mult decât la vr'o sută de mierțe!

— Şi-apoĭ? ce socoțĭ tu?... acele o sută de mierțe nu ni vor ajunge nouae, pe câte-va dile, până ce vom duce eară la moară!

— Ba! ajunge, de ce nu... însă... sciŭ eŭ... cum socoțĭ şi Măria-Ta, dar' mie nu mi se prea pare, ghiorlanul cel de cioban, el o să mĕ facă să-ĭ umplu burduvul şi nu sciŭ, dĕŭ! ajunge-nĭ-a fărina orĭ ba...

— Ian du-te, du-te! nu maĭ vorbì multe!

— Fie!... mĕ duc! — şi vorbind acestea se pornì îndĕrĕpt spre magazin unde lăsase pre cioban.

Când ajunse acolo, ciobanul a fost pus acuma toată fărina, câtă maĭ remăsese, în burduv şi mătura urmele.

Chielariul se spăriâ, când vĕdu că toată fărina ĭ-o luase. Ciobanuluĭ însă nicĭ că-ĭ păsa... El rădicâ burduvul şi bătându-l bine, abia era pe jumĕtate plin.

— Mĕĭ!... cum te chiamă! strigâ el pe chielariŭ, care sta de o parte cu mânile încrucişate şi se uita la dînsul, — ce staĭ acolo ca un par înfipt în pământ, de ce nu viĭ să-mĭ maĭ daĭ fărină, ca să-mĭ umplu burduvul?... până când să te aştept?...

— Ce maĭ vreĭ!... n'aĭ luat toată fărina din maga-

sin . . . ce-ţĭ maĭ trebue ! . . . n'aĭ destulă ? — respunse chĭelarĭul.

— Incă maĭ gîrbescĭ ? — răcni atuncĭ cĭobanul turbat de mânie şi repeḑindu-se după dînsul, de l-ar fi ajuns, ar fi fost vaĭ şi amar de dînsul, tot fărîmĭ îl făcea.

Chĭelarĭul, maĭ mult mort de cât viŭ de spaĭmă şi frică, alergâ eară-şĭ la Domnitorĭŭ şi-ĭ spuse:

— Mĕ rog, Măria-Ta! fă ce-ĭ face cu omul acela, căcĭ nu destul că a luat toată fărina din magazinul cel dintâĭŭ, dar' maĭ strigă pe mine ca să-ĭ maĭ daŭ până ce-şĭ va umplea burduvul luĭ cel fără fund . . . Nainte de ce am apucat a veni aicĭ, era să mĕ facă tot bucăţele, să n'o fi luat'o la sănĕtoasa . . . şi scĭĭ pentru ce? pentru că ĭ-am ḑis că ĭ-a fi destulă fărina cât a luat-o!

— Luat-a el multă fărină de-acolo?

— Orĭ de-a luat multă? . . . o sută de mĭerţe cum e una . . . bătute şi îndesate!

— Asta nu se poate!

— Eŭ încă m'am mirat şi mĕ mir şi acuma. Insă nu-ĭ de-a mirare, căcĭ precum se vede, burduvul luĭ e aşa de mare, că nu sciŭ, ḑĕŭ! de n'ar maĭ încăpea pe atâtea mĭerţe!

— Mare ţi-ĭ lucrul!

— Mare, ḑĕŭ! . . . dar' spune-mĭ maĭ ĭute, ce să fac? . . . de mĕ întorc înapoĭ fără să-ĭ maĭ daŭ fărină, mĕ sfarmă în bucăţele!

— Du-l dară la celalalt magazin să-şĭ maĭ ĭee şi de-acolo până ce-şĭ va umplea burduvul, căcĭ doară n'a lua-o toată!

Chĭelarĭul, ne maĭ aşteptând mult, se întoarse îndĕrĕpt tremurând ca varga de frică, să nu-l apuce cĭobanul la treĭ parale. Ajungĕnd la magazin, află pre cĭoban stând de-asupra pe burduvul cu fărină şi jucându-se cu bota luĭ cea cĭobănească pintre degete.

— Pe unde aĭ maĭ colindat, nene? — îl întrebâ acesta cum îl vĕḑu apropiindu-se de dênsul, ca unul ce nu scia pe ce lume este, şi căruĭa toate lucrurile i se par întoarse.

— Am fost la Măria-Sa să-l întreb, orĭ de nu maĭ are unde-va fărină ca să-ţĭ umpli ne'nfundatul burduv! — respunse chĭelarĭul ca cu gura altuĭa.

— Adică cum s'ar ḑice, tu eştĭ chĭelarĭŭ şi nu sciĭ unde ce se află! . . . Heĭ! când aĭ fi tu pe mâna mea, învĕţa-te-aşĭ eŭ de-aĭ sci numĕra chĭar şi stelele de pe cerĭŭ şi grăunţele dintr'un coşerĭŭ . . . şi ce ţĭ-a spus Măria-Sa?

— Mĭ-a ḑis să te duc la al doĭlea magazin, că acolo maĭ este puţină fărină . . . ĭa-ţĭ burduvul şi vină după mine!

Cĭobanul, fără să maĭ spuĭe ceva, luâ burduvul şi se duse după chĭelarĭŭ.

Ajungĕnd eĭ la magazinul al doĭlea începu cĭobanul şi de-acolo a turna cu demerlia în burduv şi, până ce şi-l umplu, se găti şi fărina toată, adică cum s'ar spune, nu remase nicĭ o urmă îndĕrĕpt, ca şi când nicĭ n'ar maĭ fi fost. După ce-şĭ umplu burduvul cum se cade, îl legâ bine la gură şi se porni maĭ departe.

Chĭelarĭul stete în tot timpul acesta şi se uĭta la dînsul, dar' ferit-a Dumnedeŭ să-ĭ maĭ ḑică vre un cuvênt, . . .

se temea ca să nu-l apuce la răfueală, să-ĭ dee o scărmănătură de cele tălhărescĭ . . .

După ce veḑu el, că cĭobanul se duce în treabă-şĭ cu burduvul subsuoară, alergâ eară-şĭ în sărite la Domnitoriŭ şi-ĭ spuse cum a luat acela toată fărina şi din magazinul al doĭlea şi luându-şĭ burduvul, se duse spre casă, fără să maĭ ḑică ce-va.

— Doaŭe sute de mĭerţe a vîrît in pârdalnicul cel de burduv, doaŭe sute bătute şi îndesate.

— Nu se poate! — ḑise Domnitorĭul mirându-se şi el ca un om ce încă n'a auḑit aşa ce-va în vieaţa sa. — Cum va putea el duce atâta fărină? . . . nu e cu putinţă! . . .

— Nu e cu putinţă?... ba e cu putinţă, căcĭ, Doamne ĭartă-mĕ, doară eŭ însu-mĭ l-am vĕḑut cu ochiĭ meĭ îndesându-şĭ burduvul, şi când l-a umplut, era îmflat ca o căpuşă . . .

Domnitorĭuluĭ i se părea aceasta lucru cu neputinţă... el nu-şĭ putea închipui om aşa de tare pe faţa pămĕntuluĭ . . . să poată duce doaŭe sute de mĭerţe de o dată în spate. El nu voĭa să creadă chĭelarĭuluĭ, ci socotĭa că acesta îl ĭe numaĭ în batjocură, şi de aceea, mâniindu-se foc, iĭ ḑise:

— Pĭeĭ de năintea ochilor meĭ, mincĭunosule! orĭ de nu acu-şĭ poruncesc să te sferme tot bucăţele pentru mincĭunile tale!

Ce avea să facă bĭetul chĭelariŭ, trebui să fugă de 'naintea stăpânuluĭ sĕŭ, dacă ĭ-a fost cu voĭa să na capete câte-va clepse.

Domnitoriul însă nu se mulţămi numaĭ cu atâta, ci trimiţênd după nisce fecĭorĭ, li porunci să meargă de grabă după cĭoban, să vadă, orĭ de e adevĕrat ceea ce ĭ-a spus luĭ chĭelarĭul.

Fecĭoriĭ ducêndu-se, după cum li s'a poruncit, aflară pe fecĭorul Dedĭuluĭ departe de Iaşĭ pe nisce coaste de dealurĭ, mergênd într'un genunchĭŭ cu burduvul subsuoară şi culegênd căpşune.

Acesta însă, cum îĭ zări îĭ şi întrebă:

— Méĭ! da cine sunteţĭ voĭ?... ce căutaţĭ pe aicĭ?... ce-aţĭ perdut?...

Fecĭoriĭ cum îl audiră încremeniră şi legându-li-se limba în gură nicĭ un cuvênt nu putură să 'ĭ rĕspundă.

— Muţĭ sunteţĭ voĭ orĭ surdĭ, de nu-mĭ respundeţĭ nemică? — strigă ear' cĭobanul.

— Noĭ... noĭ... nu suntem vinovaţĭ... mĕ rog, ĭartă-ne, căcĭ... noĭ n'am voit, dar' Domnitoriul ne-a silit... — rĕspunse unul gângănind.

— Aşa!... Domnitoriul v'a trimis... bine... luaţĭ dară această turmă de mioare şi-o duceţĭ Domnitoriuluĭ, cacĭ eŭ n'am când a mĕ maĭ întoarce până la dênsul. Spuneţi-ĭ totodată să le dee însurăţeilor, cărora le-a dăruit Dedĭul... şi maĭ departe sănĕtate şi mulţămită pentru făină!

Fecĭoriĭ luând mioarele, se înturnară înapoĭ şi povestiră Domnitoriuluĭ cum l-aŭ aflat cu burduvul subsuoara mergênd într'un genunchĭŭ în urma mioarelor ce păscea prin nisce tufe, şi culegênd căpşune.

Domnitoriul atuncĭ nu maĭ dise nemică, ci îĭ dete

bună pace să se ducă în treaba-şi de unde a venit . . . îşi căută de-acolo înainte de oaspeţiĭ şi curteniĭ săĭ.

Ajungênd fecĭorul Dedĭuluĭ acasă la tată-seŭ, aruncă burduvul într'un corn de stână ḑicênd :

— Eacă, tată, burduvul! . . . acum avem făina destulă! . . . Chĭelarĭul Domnitorĭuluĭ, un marţafoĭŭ saŭ ce era, nu prea voĭa să mĕ lase a mi-l umplea, dară pe când era să-ĭ rad una pe nevrute, atuncĭ am prins de veste, că se încuminţise şi i-am dat pace . . . mĭ-am umplut burduvul şĭ-am pornit spre casă.

— Apoĭ dă! . . . aşa-s Domniĭ, fĕtul meŭ! Eĭ nu prea vreŭ să ne bage în samă! — rĕspunse Dedĭul.

* * *

La anul, saŭ poate maĭ de vreme saŭ poate şi maĭ târḑiŭ,—nu pot sci anume cam când va fi fost aceea, — dar' destul atâta că nu tocma preste mult timp de la nunta din Iaşĭ, aflându-se turmele Dedĭuluĭ pe câmpiile cele întinse şi mânoase ale Băsărabieĭ, se apropieră într'o ḑi cu păscutul de hotarul uneĭ bahne marĭ, în prejurul căreĭa era cea maĭ bună mâncare pentru vite.

Numaĭ atâta . . . că se duse vestea cine sci până unde despre un *Balaur*, care se afla în stuhul aceleĭ bahne, şi pre câţĭ păstorĭ iĭ puneaŭ pĕcatele să se ducă cu turmele lor pe-acolo, duşĭ eraŭ . . . pre toţĭ iĭ mânca Balaurul acela. Şi nu numaĭ cu dênşiĭ, ci şi cu turmele lor făcea asemenea.

De aceea se feriaŭ acuma toţĭ de locul acela ca de para foculuĭ.

Această veste o audi şi feciorul Dedĭuluĭ.

Dar' el, după cum îl scim, nu era de ceĭ ce poartă frică de o furnică, cum merge vorba . . . El nu se înspăĭmêntâ de feliŭ, ci hotărî să pornească turmele sale într'acolo, unde se dicea că se află Balaurul, şi mergênd, să caute pe Balaur şi să-l ucidă.

Insă maĭ năinte de a se porni spre locul dis, îşĭ făcù o secure ca aceea . . . de o majă de oţel şi-ĭ puse o coadă de corn ca de vr'o doĭ stânjenĭ şi maĭ bine. Apoĭ se porni şi preste vr'o câte-va dile ajunse la locul numit.

Acuma, dacă a ajuns, ce să facă el ? şi cum să facă ? ca să nu-l întimpene Balaurul fără de veste, maĭ năinte de ce-a fi pus el mâna pre dênsul ? . . . Incepe a cerceta bahna pe dedeparte doară ĭ-ar putea afla hăţaşul.

Caută ce caută în colo şi încoace şi în urmă dă de hăţaşul Balauruluĭ.

Pune, după ce-ĭ găsì hăţaşul, pe unul dintre supuşiĭ seĭ lângă o răchită scorburoasă, ce se afla în marginea bahneĭ ca să bată într'ênsa c'o botă, ca prin apucătura aceasta, eşind şerpele din bahnă, să-şĭ aĭbă ţintirea spre răchită şi nu în laturĭ.

Supusul începe a bate în răchită, şi bate, şi bate până colea către amĭadă-dĭ.

Când era acuma soarele cruce ameadĭ eacă şi Balaurul esă din culcuşul seŭ, şi audind că cine-va bate în răchită, se îndreptă spre aceasta, socotind că va maĭ da preste vr'o bucăţică bunişoara.

In acela-şĭ timp însă fecĭorul Dedĭuluĭ, care sta la pândă, se apropiâ pe vèrvul degetelor, fără a fi simţit de dênsul, şi colea . . . când socotì el că a sosit momentul potrivit, deauna îĭ repede securea în crescet, care-ĭ întrâ în cap până în muchĭ.

Bălaurul, vĕḑèndu-se lovit pe neaşteptate, începe a se svêrgolì cu cea maĭ mare putere şĭ-a se sbucĭuma în toate părţile, doară'ĭ trece durerea . . .

Fecĭorul Dedĭuluĭ, la rêndul sĕŭ, ne maĭ avênd timp când să scoată securea ca să-ĭ maĭ radă şi altă lovitură, şi ca nu cum-va să-l înghiţă Bălaurul de viŭ, sare de grabă pe dènsul şi i-se pune după cap.

Bălaurul, maĭ vĕḑènd încă şi aceasta, începe a se isbi în toate părţile de se cutremura pămèntul cine scì până unde.

Dar' de gĭaba ! . . . Fecĭorul tot după cap îĭ sta.

După o bucată de vreme, când vĕḑù acuma Bălaurul, că nu-ĭ lucru de şagă . . . că nu poate face nemică duşmanuluĭ sĕŭ, îşĭ făcù vênt şi se urcâ în sus spre norĭ.

Insă voĭnicul Dedĭuluĭ nicĭ defelĭŭ nu-şĭ perdù curajul, ci şĭ-acuma se ţinea vèrtos de dènsul. . .

Treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ după olaltă l-a purtat Bălaurul pre bĭetul cĭoban nemâncat şi nebĕut prin aer. Treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ 'l-a svènturat în toate părţile. Eară a treĭa ḑi, începènd Bălaurul a se ameţì, se lăsâ spre pămènt şi-l maĭ purtâ o bucată de vreme şi alăturea cu pămêntul, până ce în urmă, dând cĭobanul de o cruce de lângă un drum, se apucâ cu o mână de cruce ear' cu ceealaltă oprì Bălaurul în loc, apoĭ făcù ce făcù şi scoase de grabă

securea și maí isbindu-í vr'o câte-va bune și sănătoase în numele tătăluĭ, îndată cădù Bălaurul mort la pământ.

Prin această faptă locul din prejurul bahneĭ se curăți pentru totdeauna de Bălaur, și de-atuncĭ în coace vitele pasc în pace, eară păstoriĭ lor n'aŭ teamă că li se va putea întêmpla ce-va ca maĭ nainte.

S'a curățit Băsărabia de-o ĭasmă veninoasă, de-un Bălaur înfricoșat, care multă pagubă ĭ-a făcut pintre vite, și multă jele și durere pintre locuitoriĭ sĕĭ, dar și din voĭnicul nostru nu s'a ales apoĭ nemică.

De-atâta purtare și sbucĭumare prin aer și de groaza cea mare, care-l cuprinse șĭ-a eșit bĭetul om din minte... părea totdeauna spăriat și nime nu se maĭ putea înțelege în vorbă cu dênsul.

Și nicĭ n'a maĭ dus-o mult, ci peste jumĕtate de an, de la această întêmplare a și murit...

Ceĭalalțĭ cĭobanĭ aĭ luĭ Dedĭu nu maĭ avură de-atuncĭ frică de nime, eĭ nu maĭ căutaŭ de oĭ așa de bine ca maĭ înăinte, ci vindeaŭ din ele cu turmele, și așa s'a desfăcut pe încetul toată averea luĭ Dedĭu.

Maĭ după aceea muri și Dedĭu și cĭobaniĭ se împrăsciară care în cotro.

Acuma nu se află măcar o urmă din acea stână, numaĭ numele părîuluĭ unde a fost așeḑată s'a maĭ păstrat. Malurile acestuĭ rîulețiŭ nĭ-ar putea spune multe, când ar sci vorbi, câte s'aŭ maĭ întêmplat de-atuncĭ încoace pe lângă dênsul. Dară el nu scie nemică, și noĭ ce-am auḑit din moșĭ-strămoșĭ, cum am auḑit, așa v'am și povestit.

I

VALEA DEDĬULUĬ.

In partea despre miadă-noapte a satuluĭ *Părhăuţ* se află un deal, care se numesce *Dealul Dedĭuluĭ*. Nu departe de dealul acesta se află o vale cam așeḑată, care e încunjurată în partea despre mĭeḑul nopţiĭ de o pădurice și care se numesce *Valea Dedĭuluĭ*.

Atât dealul numit, cât și valea aceasta îșĭ aŭ numele lor de la *Dedĭul*, care se ḑice că era un om foarte bogat, fiind-că avea o mulţime de turme de oĭ.

Locuinţa stătornică a Dedĭuluĭ însă nu era în Părhăuţ, ci dincolo de rîul *Suceava*, pe hotarul satuluĭ de astă-ḑĭ *Pătrăuţ*. Acolo locuĭa el pe malul unuĭ părĕŭ, care de atuncĭ încoace se numesce *Părĕul Dedĭuluĭ*, și care, dând în *Pătrăuceanca* și trecĕnd dimpreună cu aceasta prin satul Pătrăuţ, se revarsă în Suceava.

Avĕnd Dedĭul, după cum am spus, foarte multe turme de oĭ și neajungĕndu-ĭ pășunea din Pătrăuţ, era nu o dată nevoit să se ducă cu oile sale și într'alte părţĭ, unde afla maĭ multă pășune pentru dînsele. De aceea adese-orĭ îșĭ cumpĕra el moșiĭ pentru oile sale pretutindene prin

Moldova și *Basărabia* până spre *Marea-Neagră*. Și unde-și cumpĕra moșie, acolo petrecea el apoĭ cu turmele sale până sfîrșĭa păscătoarea; dupa aceea se muta într'alt loc.

Intr'o vară s'a așeḑat el cu oile sale și în valea Părhăuțuluĭ, despre care nĭ-a fost maĭ nainte vorba, și, ca pretutindene, așa și aice șĭ-a făcut o stână.

Și de oare-ce a petrecut maĭ multă vreme pe hotarul Părhăuțuluĭ, de aceea s'aŭ dedat Părhăuțeniĭ a numì atât valea, unde-ĭ era stâna, cât și dealul din apropiere după numele luĭ. Și de atuncĭ se chĭamă dealul numit Dealul Dedĭuluĭ, eară valea Valea saŭ Groapa Dedĭuluĭ.

Dedĭul însă n'avea copiĭ, ci ținea numaĭ pe unul de suflet. Și acela era cam slab de minte, însă tare de vîrtute.

Pe acela îl puse el stăpân preste toțĭ cĭobaniĭ sĕĭ, și toțĭ cĭobaniĭ aveaŭ frică de dênsul și de aceea îl ascultaŭ maĭ dehaĭ de cât pre adevĕratul lor stăpân.

Intr'un an, nu sciŭ cine ce a făcut și cum s'a întêmplat, destul că născêndu-i-se Domnitorĭuluĭ de pe atuncĭ, care locuĭa în Iașĭ, un băiat, a fost și Dediul nostru poftit la cumătrie.

Dedĭul, cum a fost poftit, nu stete mult pe gândurĭ, să se ducă, orĭ să nu se ducă, ci îndată s'a gătit și s'a pornit spre Iașĭ. Eară după ce a ajuns la starea loculuĭ și după ce noŭ născutul băiat s'a încreștinat, s'a așeḑat și el la masă dimpreună cu ceĭal'alțĭ oaspețĭ.

Oaspețiĭ, care maĭ toțĭ eraŭ boerĭ, nu-l prea băgaŭ în samă, ci maĭ fie-care se uĭta cu coada ochĭuluĭ la dênsul.

Insă luĭ Dedĭul niciĭ că-ĭ păsa de aceasta, şi-şĭ păzea treaba.

Pe la sfêrşitul meseĭ, când sosì timpul ca fie-care oaspe să dee, după cum e datina apucată din moşĭ strămoşĭ, câte un dar prunculuĭ noŭ născut şi botezat, venindu-ĭ rêndul şi luĭ Dedĭu, el să sculà în picĭoare şi dise:

— Din câtă avere mĭ-a dat bunul Dumnedeŭ dăruesc şi eŭ nouluĭ născut şi încreştinat 500 de oĭ albe ca laptele şi oacheşe de ochĭul stâng şi de urechĭa stângă.

Se vede că Dedĭul marĭ turme de oĭ a trebuit să aĭbă, nu şagă, dacă a fost în stare să aleagă atâtea oĭ de un fel.

Domnitorĭul şi oaspeţiĭ ceĭa-lalţĭ, care se aflaŭ de faţă, când il audiră că dăruesce atâta amar de oae tot una şi una, se uĭmiră şi il întrebară:

— Cu cine ţiĭ D-ta atâtea bucate?

— Cu ceĭ tarĭ de vìrtute şi slabĭ de minte! — rêspunse Dedĭul.

— Şi cam cât de tarĭ pot să fie oameniĭ aceĭa? — întrebà maĭ departe Vodă.

— Aşa de tarĭ, Măria ta,—respunsă eară-şĭ Dedĭul— că cĭomagul lor cel cĭobănesc trebue să fie cel puţin de-o majă de greŭ ca să se poată potrivì în mâna în care il poartă. Câte o dată, când n'aŭ ce lucra, ca să le treacă vremea, aruncă cĭomagul în sus, şi până ce pică jos, trebue să aştepte cel puţin un ceas întreg. Afară de aceasta îndătinează eĭ de a se lupta numaĭ cu urieşiĭ şi cu balauriĭ.

Vodă, când audi aceasta, se minună foarte mult. Deciĭ voind a se încredinţa, dacă întru adevĕr e drept ceea ce

spune Dedĭul, orĭ e numaĭ o laudă saŭ chíar o minciună din partea sa, iĭ dise sa-ĭ trimeată pre unul dintre aceía ca să se trântească cu boĭnicii sĕĭ, căcĭ pe timpul acela era datina ca Domnitorĭul să ţină maĭ mulţĭ boĭnicĭ spre desfătarea Domnilor. Şi boĭnicii aceĭa eraŭ goĭ până la brâŭ, şi când aveaŭ să se lupte, îşĭ ungeaŭ trupul cu unt-de-lemn, ca să fie maĭ tarĭ. Şi ceĭ ce se simţeaŭ în putere, veneaŭ şi se luptaŭ cu dênşiĭ.

— De ce nu! — grăi Dedĭul, — bucuros!... cum m'oiŭ întoarce acasă ţĭ-oiŭ trimete pre unul, care va aduce tot o dată şi oile ce le-am dăruit prunculuĭ noŭ încreştinat, şi acela, dacă dorescĭ numaĭ de cât, se va trânti cu boínicii Măriei Tale.

Şi cum a spus, aşa a şi făcut, căcĭ îndată după ce s'a întors de la Iaşĭ şi a ajuns acasă, a chemat pre fecĭorul sĕŭ cel de suflet şi 'ĭ-a spus să aleagă 500 de oĭ albe ca laptele şi oacheşe de ochĭul stâng şi de urechea stângă, şi apoĭ să le ducă luĭ Vodă la Iaşĭ.

Fecĭorul, ca ceĭ slabĭ de minte, n'a maĭ întrebat pre tatăl sĕŭ: cum vine el să dea luĭ Vodă atâtea oĭ de acelaşĭ felĭŭ, ci dicênd numaĭ »bine«, se duse la stână, alese 500 de oĭ tot una şi una, şi apoĭ se porni cu dênsele spre Iaşĭ. Eară cum a ajuns la Iaşĭ, şi a dat ochiĭ cu Vodă dise:

— Ţĭ-am adus, Măria Ta, 500 de oĭ pre carĭ ţi le-a trimis tatăl meŭ Dedĭul.

— Şi unde ţi-s oile? — întrebă Domnitorĭul.

— Aŭ rĕmas într'o livadă din marginea târguluĭ!... Eŭ voĭam să le aduc aicea şi să ţi le daŭ în samă, însă o cĭocofleandură mĭ-a spus să nu le aduc, ci să le las în

livada aceea, ca de le voiŭ aduce, dice că te-ĭ supăra pe mine!

Vodă, voind a-ĭ cunoasce tăria, porunci după aceasta curtenilor, să-ĭ aducă de probă un drob mare de sare, pre care vr'o șese inșĭ de abia îl rădicară și-l duseră pe nisce parĭ de fier, să-l ducă și să-l dee oilor aduse de dênsul, ca să-l lingă.

Fecĭorul nu se puse de pricină, ci luà drobul subsuoară, și ducêndu-se cu dênsul, îl dete oilor să-l lingă. Apoĭ se întoarse earăși la Vodă.

Vodă îĭ dise acuma să se trânteascä cu boĭnicĭĭ sěĭ.

Fecĭorul însă nu voi să se trântească, ci ceru să-ĭ dee maĭ ântâiŭ ceva de mâncat și de běut, ca să maĭ prindă la putere, și apoĭ se va prinde la trântă.

Vodă ce era să facă?... Spuse să-ĭ aducă cele cerute.

Și ĭ-aŭ adus o balercă de vr'o 12 ocă plină cu vin și un codru de pâne și 'ĭ le-aŭ pus de'nainte, ca să mânânce și să bee cât va voi.

Fecĭorul luâ pânea adusă într'o mână și balerca cu vin în cea-l'altă, se rădimâ pe cĭomagul sěŭ cel cĭobănesc și începu apoĭ a îmbuca câte-o bucată de pâne șĭ-a trage câte-o gură bună de vin pe țevea de la balercă.

Boĭnicĭĭ însă, carĭĭ sta de-o parte gata de trântă, vědênd că fecĭorul acesta mănâncă și bea prea încet, se făcură nerăbdătorĭ și de aceea începură a stărui să sfêrșească o dată de mâncat ca să înceapă maĭ de grabă trânta.

Fecĭorul, la rêndul sěŭ, vědênd că boĭnicĭĭ nu-l lasă în pace ca să-ĭ ticnească mâncarea și běutura căpětată,

ci totuna-l cincăesc, apucă pe unul într'o mână și strângêndu-l la pïept iï ḑise:

— Ia maï așteaptă puțin, frate, că doară nu pïere lumea!... lasă-mĕ să sfêrșesc maï ântâïŭ bucățica aceasta de pâne de mâncat și balercuța aceasta de vin de bĕut, și apoï. despre mine, trântesce-te cât vreï, că nu m'oiŭ da într'o parte!

Și după ce rosti cuvintele acestea, iï dete drumul.

Insă boïnicul, cum iï dete fecïorul drumul, nu ḑise nicï mârc, ci căḑu mort ca toțï morțiï la pămênt.

Ceï-l'alțï boïnicï, cum aŭ vĕḑut ceea ce i s'a întêmplat fărtatuluï lor, se înspăïmântară și prinseră a fugi care încotro, trecêndu-le tot dorul de trântă.

— Ce este!... ce vi s'a întêmplat?... a dat strechia în voï de-ațï apucat'o de-odată la fugă?... Stațï loculuï, că îndată-s gata! — ḑise fecïorul, vĕḑêndu-ï că fug.

Dar cuï să-ï dee mâna a sta loculuï?... Boïniciï eraŭ bunï bucuroșï că aŭ scăpat cu obraz curat.

După ce-a sfêrșit acuma fecïorul toată pânea de mâncat și vinul din balercă de bĕut, ḑise Domnitorïuluï, care sta pe un foișor dimpreună cu maï mulțï boerï și se uïta la dênsul:

— Acuma-ï altă gâscă în ceea traïstă. Dacă dorescï Măria Ta numaï de cât să veḑï trântă românească, spune tuturor boïnicilor, câțï iï aï, să vie și să se înceapă acuma cu mine la trântă!

— Ba maï pune-țï pofta în cuï, dragul meŭ! — rĕspunse Vodă cam supĕrat. — Nu e destul că mï-aï omorît un boïnic. aï vrea să mi-ï mântuescï și pre ceïa-lalțï de ḑile?

— Să fie cu ertare, Măria Ta!... nu sciam că aĭ nisce boĭnicĭ așa de voĭnicĭ, că să fi sciut una ca asta, îțĭ spuneam din capul loculuĭ să-ĭ trimițĭ maĭ bine ca să pască nisce gâsce de cât să se încerce a se lupta cu unul ca mine!... Eĭ, dar, ce-a fost s'a trecut... Acuma așĭ vrea să sciŭ, de maĭ aĭ ceva să-mĭ spuĭ orĭ nu, căcĭ, dacă nu maĭ doresci nimică de la mine, m'așĭ întoarce acasă!

— Nu maĭ doresc nimică!... Du-te sănĕtos și spune Dedĭuluĭ că ĭ-am mulțămit pentru cele 500 de oĭ, carĭ mi le-a trimis!

— I-oiŭ spune Măria Ta!... sănĕtate bună!

Și cum rosti cuvintele acestea, se întoarse spre casă. Și maĭ trăi fecĭorul, după aceasta, vr'o treĭ anĭ, apoĭ murì. Și după moartea luĭ, cĭobaniĭ Dedĭuluĭ nu maĭ aveaŭ frică de nimene, nu maĭ căutaŭ de oĭ, ca maĭ nainte, ci vindeaŭ din ele cu cârdurile, și așa, în scurt timp, s'a desfăcut toată averea Dedĭuluĭ. Locurile însă, unde a petrecut el maĭ multă vreme, și astădĭ se numesc după numele luĭ.

PĂRÎUL ICOANEÏ.

In departare ca la o jumĕtate de milă spre apus de *Mónastirea Putna* se află o poïană numită *Poïana Săhăstrieĭ.*

In poïana aceasta, pe când încă nu era poïană ca în dĭua de astă-ḑĭ, ci numaĭ o răritură de arborĭ, şi pe când Bucovina se ţinea încă de Moldova, doĭ calugărĭ anume *Teodosie* şi *Sila* înfiinţară o *Săhăstrie*, adică o bisericuţă foarte frumoasă şi vr'o câte-va chiliĭ.

După ce a trecut Bucovina la Austria şi anume pe timpul împĕratuluĭ Iosif II, când, afară de mŏnăstirea *Putna*, *Suceviţa* şi *Dragomirna*, toate celelalte mŏnăstirĭ şi schiturĭ din Bucovina se desfiinţară, s'a desfiinţat şi Săhăstria despre care ni-ĭ vorba.

Călugăriĭ, cariĭ se aflară pe timpul desfiinţăriĭ întrînsa, de voe de nevoe trebuiră s'o părăsească şi să se retragă în celelalte mŏnăstirĭ, carĭ maĭ remăsese în ţară, dar' maĭ ales la mŏnăstirea Putna, care era cea maĭ aproape.

Dupa părăsirea săhăstrieĭ, chiliile precum şi bisericuţa, a căreĭ catapiteasmă foarte frumos lucrată fu luată şi

dusă la biserica din satul *Mamaescĭ*, începură pe ḑi ce mergea a se răsipi și a se strica, până ce în urma urmelor toate se prefăcură în ruine.

Ruinele acestea, carĭ și astăḑĭ se maĭ pot vedea, și-acuma se numesc *Săhăstrie*, ear' poĭana, unde se află, *Poĭana Săhăstrieĭ*.

Călugăriĭ Teodosie și Sila, cariĭ înființară săhăstria și cariĭ locuiră întrînsa, fură prin un timp maĭ îndelungat neconturbațĭ de nime în pacea și liniștea lor cea singuratica.

Intru una din ḑile însă maĭ mulțĭ boerĭ și boerițe, pintre carĭ se afla și o vĕduvă tênĕră și foarte frumoasă, cercetând mŏnăstirea Putna, voiră să cerceteze și săhastria.

Un călugăr, care avea să-ĭ petreacă până acolo, le spuse înainte de plecare că bărbațiĭ, dacă doresc, pot sa o cerceteze, pre muerĭ însă nu le sfătuesce, una: pentru că săhăstria e cam departe și al doĭlea pentru că drumul ce duce la dênsa este foarte rĕŭ, hopuros și ostenicĭos.

La auḑul acestor cuvinte toate boerițele, afară de vĕduva cea frumoasă, îșĭ traseră pe samă și ḑiseră că ele nu se vor duce, ci vor rĕmânea maĭ bine în Putna, de cât să li se'ntêmple vre o nenorocire pe drum.

Vĕduva însă nu . . . că se va duce și ea cu bărbațiĭ.

— Și adică de ce să nu mĕ duc? — ḑise ea către boerițele, carĭ o oprĭaŭ, — dacă-mĭ va fi hotărît de la Dumneḑeŭ să pățesc vre o nenorocire, acum orĭ maĭ târḑiŭ tot va trebuì s'o pățesc, și . . . la urma urmelor ce pagubă mare ar fi dacă mi s'ar trage chĭar și moartea din această călĕtorie!

— Lăsaţi-o'n pace să meargă! — dise acuma unul dintre bărbaţĭ, — să nu-ĭ pară rĕŭ că nu s'a abatut şi la această săhăstrie, ca să vadă de nu cum-va se află aice acela, pre care de un timp maĭ îndelungat îl caută prin toate mŏnăstirile şi săhăstriile din Moldova.

După aceasta atât bărbaţiĭ, cât şi muerile, vĕdĕnd că nicĭ într'un chip nu pot s'o oprească, iĭ deteră pace să facă ce va voi.

— Şi oare pre cine îl va fi căutând ea prin mŏnastirĭ şi săhăstriĭ? — întrebă una dintre boeriţe, după ce bărbaţiĭ şi tênĕra vĕduvă plecară spre săhăstrie.

— Ce?... D-voastră încă nu sciţĭ pre cine îl caută? — dise soţia boĭeruluĭ, ce vorbise maĭ nainte.

— Nu! . . . de unde să scim! — rĕspunseră celelalte.

— Dacă nu sciţĭ, atuncĭ să vĕ spun eŭ . . . Inainte de câţĭ-va anĭ, adică pe când era fată mare, a îndrăgit pe un june foarte frumos. Părinţiĭ sĕĭ însă n'aŭ voit o dată cu capul s'o dee după dênsul, dicĕnd că e sărman şi că nu se trage dintr'o viţă aşa de aleasă ca şi dênşiĭ. Nu mult după aceea vine un alt june galbăgĭos şi fiind-că acela, după părerea părinţilor sĕĭ, era ce-va maĭ avut şi dintr'o viţă maĭ bună, o măritară după dênsul, fără ca s'o întrebe şi pre dênsa de-l voesce şi ea orĭ nu . . . Bĭata copilă ce era să facă! . . . se supuse, dar' inima eĭ sângerată prin o ast-feliŭ de căsătorie silnică, rĕmase şi maĭ departe credincĭoasă aceluĭa, căruĭa ĭ-a fost de maĭ nainte dată, şi care, când vĕdu că este pĭerdută pentru dênsul, iĭ spuse că, dacă nu ĭ-a fost împărţită s'o ĭee pe dînsa de soţie, maĭ mult nu se însoară, ci se duce la călugărie. Şi

din minutul acela, când ĭ-a descoperit gândul ce are sa facă şi până adĭ nime nu l'a maĭ vědut nicĭ n'a audit nemică despre dènsul. Dar ea, de drag ce ì-a fost, nicĭ acuma nu poate să'l uìte. Din protivă, fiind-că bărbatul sěŭ, nu mult după ce s'a însurat, s'a dus pe ceealaltă lume, unde-ĭ urmară scurt timp după aceea şi socriĭ sěĭ, şi fiind-că acuma e singură stăpână pe sine, şĭ-a pus în minte, să-l caute pretutindenĭ, de-ar fi chĭar şi-'n peatră sacă, şi să nu se lese până ce nu ĭ-a da oare unde de urmă.

— Cĭudat lucru ! . . . de aceea-ĭ ea maĭ mult dusă pe gândurĭ de cât vesela ?... de-aceea nu-ĭ pasa de viaţă ?...

— Se vede că numaĭ de-aceea, căcĭ alta nemică nu-ĭ lipsesce.

Pe când boeriţele vorbĭaŭ astfeliŭ între olaltă, eată că bărbaţiĭ şi cu vĕduva se întorc îndĕrĕpt.

Vĕduva, din dusă pe gândurĭ cum era maĭ nainte, acum se schimbase maĭ cu totul. Pare că ar fi tot jucat şi ris, aşa era de veselă.

— Trebue să fi audit vr'o veste bună despre ĭubitul eĭ ! — şoptì una dintre boeriţe, — de aceea e acuma aşa de bine dispusă.

— Maĭ scĭ . . . poate că l-a şi aflat, — rĕspunse alta.

Nicĭ una, nicĭ alta însă nu apucâ a o întreba maĭ cu de-amăruntul cum a âmblat şi ce a vĕdut la săhăstrie, căcĭ înoptase acuma cum se cade şi prin urmare trebuiră să se ducă cu toţiĭ la culcat.

A doua di desdemineaţă, când se sculară ceĭalalţĭ oas-

peţĭ, vĕduva noastră era acuma de mult sculată, îmbrăcată şi gătită de drum.

— Da ce ţi s'a întêmplat de te-aĭ sculat cu noaptea în cap? — o întrebă una din boeriţe.

— Ce să mi se întêmple?... nemică!... ĭa m'a ajuns un dor nespus de mare de casă, şi de-aceea trebue numaĭ de cât să plec! — rĕspunse ea, şi cu aceasta, luându-şĭ rĕmas bun de la ceĭ de faţă, eşì afară, se suì în trăsură şi se pornì la drum.

A doua saŭ a treĭa ḑi, după ce s'a pornit vĕduva de la mŏnăstirea Putna, vine un călugăr de la Săhăstrie şi povestesce că *novitul cutare* a fugit cu o boeriţă, care fusese la Săhăstrie şi că Teodosie şi Sila sùnt foarte supăraţĭ din pricina acesteĭ întêmplărĭ neaşteptate.

Şi ceea ce a povestit călugărul era adevĕrat.

Têněra vĕduvă îşĭ aflase ĭubitul în Săhăstria din apropierea mŏnăstireĭ Putna şi'n puţinele momente, cât a petrecut ea la această săhăstrie, ĭ-a fost de-ajuns ca să-l înduplice a se lepăda de călugărie şi a fugì cu dênsa.

Teodosie şi Sila, temèndu-se ca să nu li se'ntêmple şi de altă dată aşa ce-va, luară o *icoană de lemn de teiŭ*, pe care era zugrăvită *Maĭca Domnuluĭ cu fiul Isus în braţe*, o duseră până pe malul pârîuluĭ care trece pintre dealurile *Glodul* şi *Săhastrul* şi se revarsă în pârîul *Putna*, şi acolo, atârnându-o de un stâlp, *blăstĕmară şi afurisiră pre toate muerile*, carĭ de-acuma înainte s'ar încumeta să meargă maĭ departe spre săhăstrie, de cât până la această *icoană sfântă*.

Şi întru adevĕr că din ḑiua, în care călugăriĭ aŭ atârnat

icoana de stâlp, cât a durat săhăstria şi încă lung timp şi după aceea n'a maĭ îndrăsnit nicĭ o muere să meargă maĭ departe.

Icoana era hotarul, până unde aveaŭ muerile voe să se apropie.

Şi muerile, carĭ aveaŭ durere de cap saŭ alte boale şi călĕtorĭaŭ până la icoana aceasta şi o sărutaŭ, se însănĕtoşaŭ. Ear' acelea, carĭ ar fi cutezat să treacă dincolo de icoană, nu numaĭ că nu se însănĕtoşaŭ, ci eraŭ încă amenințate cu boale şi multe alte nenorocirĭ şi maĭ marĭ.

Bărbaţilor li era însă şi acuma încuviinţat, ca şi maĭ nainte, a cerceta săhăstria orĭ şi când ar fi voit.

Putreḑênd în decursul timpuluĭ stâlpul, de care a fost icoana la început atârnată, călugăriĭ o atârnară acuma, după cum spun uniĭ, de *un brad*, eară după cum spun alţiĭ de *un fag*.

De bradul saŭ fagul acela apoĭ a stat ea atârnată nu numaĭ până după desfiinţarea săhăstrieĭ, ci lung timp şi după aceea, adică până ce arborele, de care a fost atârnată, de bĕtrân ce era, a început acuma a se usca, a-ĭ pica crengile şi a se cumpenì spre pământ.

Atuncĭ un om din Putna, a căruĭ nume nu mi-l maĭ pot aduce aminte, vĕḑênd că arborele în scurt timp are să cadă şi temêndu-se ca să nu cadă şi icoana dimpreună cu dênsul şi să se sferme, a luat'o de acolo şi a dus'o la sine acasă. Aice apoĭ atârnându-o între celelalte icoane, ce le maĭ avea în casă, o ţinu ca un odor foarte preţios până la o *Boboteaḑă*. Atuncĭ âmblând un călugăr dela mŏnăstirea Putna cu icoana prin sat şi sosind la casa

omuluĭ, care avea icoana cea veche, l-a întrebat de când şi de la cine o are.

Omul i spusă toată istoria.

Atuncea călugărul l-a rugat să ĭ-o dee luĭ saŭ să o dăruească mŏnăstireĭ. Omul însă n'a voit dintru început nicĭ să ĭ-o dee nicĭ s'o dăruească, spuind că de când a luat'o de pe arborele, pe care a fost atârnată şi a adus'o la dênsul acasă, de-atuncĭ toate îĭ merg cu mult maĭ bine, de cum îĭ mergeaŭ maĭ nainte. Icoana aceasta ĭ-a adus noroc în casă.

Maĭ pe urmă însă, după multă rugăminte, dându-ĭ călugărul altă icoană la înfăţişare cu mult maĭ frumoasă şi în privinţa preţuluĭ bănesc cu mult maĭ scumpă, se înduplicâ ca să ĭ-o dee, dar' numaĭ cu acea adaogere ca călugărul să n'o ĭee pentru sine, ci s'o dăruească *bisericeĭ luĭ Dragoş Vodă*, care a fost strămutată cu vr'o câte-va sute de anĭ înainte de aceasta de *Stefan cel Mare* din satul *Volovĕţ*, unde zidise altă biserică de peatră, la *Putna*.

Călugărul îĭ făgădui că va face aşa cum voesce el, şi, ţinêndu-şĭ cuvêntul, chĭar în aceea ḑi o dărui bisericeĭ luĭ Dragoş.

Dar . . . lucru ne maĭ auḑit, icoana nu voi de feliŭ să stee în lăuntrul bisericeĭ, ci de câte orĭ fu atârnată într'un cuiŭ din păretele acesteĭa, a doua ḑi demineaţă se afla căḑută jos. Astfeliŭ s'a întêmplat un timp maĭ îndelungat, până ce în urmă fu scoasă afară din biserică şi aşeḑată de-asupra uşeĭ cu faţa spre părîul, unde a fost pusă de călugăriĭ Teodosie şi Sila, anume ca să

poată căuta spre acest păriŭ, care de cum a fost pusă icoana pe malul luĭ şi până în ḑiua de astă-ḑĭ se numesce *Părîul Icoaneĭ.*

Şi icoana despre care nĭ-a fost până aice vorba, şi acuma se maĭ poate vedea de-asupra uşeĭ de la biserica luĭ Dragoş Vodă din Putna, dar' nu cum a fost de la început, ci cu marginele rătezate şi cu chipurile de pe dênsa înoite.

STÂLPUL TRICOLICENILOR.

O bucată de loc de șesedecĭ de stânjenĭ de lată și tot pe atâta saŭ ce-va și maĭ lungă se numesce în satele rezesescĭ și mazilescĭ din Bucovina *stâlp*.

Pe-un astfeliŭ de *stâlp* din *Igeștĭ*, sat rezeșesc în ținutul Storojinețuluĭ, clădĭa odinioară un bărbat cu nevasta sa un stog de fèn.

Eată că pe când stogul era maĭ pe jumĕtate clădit dice bărbatul către nevasta sa:

— Nevastă! stăĭ tu puțin aice și te odihnesce, că eŭ am o leacă de treabă, dar' îndată mĕ'ntorc. Ie sama însă că dacă va venì vr'un lup saŭ câne la tine șĭ-a da să te musce, tu să te aperĭ cum se cade de dênsul.

Și cum rostì bărbatul cuvintele acestea asvîrlì furcoĭul, cu care aruncase fènul pe stog, de-o parte, părăsi stogul și se duse în treabă-șĭ.

Nu mult după aceasta eată că vine la nevastă un lup cu gura căscată, cu ochiĭ scînteĭtorĭ și roșĭ ca para foculuĭ și dă numaĭ de cât s'o mănânce.

Nevasta înspăĭmêntată apucă de grabă o furcă de fier,

ce-o avea din dămână, și străpunge cu dênsa amêndoi ochiĭ lupuluĭ.

Lupul, începênd aĭ curge sângele șiroĭŭ din ochĭ și ne maĭ putêndu-se ținè pe picĭoare de durere, lasă nevasta în pace și se'ntoarce îndĕrĕpt de unde a venit.

Scurt după această întêmplare eată că vine și bărbatul.

Nevasta, care maĭ nainte era galbĕnă ca ceara de spaĭmă, acuma, când îșĭ vĕḍu bărbatul, se făcu neagră ca pămêntul. Și nicĭ nu e de mirare că s'a făcut astfeliŭ, după ce bărbatul eĭ, care cu puțin maĭ nainte de-aceasta era om ca toțĭ oameniĭ: curat îmbrăcat și cu vederĭ, acuma era plin de sânge și chĭor de-amêndoĭ ochiĭ.

— Pentru Dumneḍeŭ sfântul, ce-aĭ pățit, bărbate?... cine țĭ-a scos ochiĭ? — întrebâ nevasta, după ce-șĭ maĭ venì puțin în fire.

— Cine să mi-ĭ scoată!... tu mi ĭ-aĭ scos! — rĕspunse bărbatul mâhnit.

— Da fă-țĭ cruce, bărbate!... când țĭ-am scos eŭ ochiĭ?...

— Ia maĭ dinioară cu furca cea de fier!

— Țĭ-aĭ eșit din minte, orĭ ce-țĭ este, de mĕ învinovățescĭ cu așa ce-va pre mine, care nu m'am urnit nicĭ un pas de lângă stog și prin urmare nu sciŭ nicĭ cu spatele pe unde aĭ âmblat și ce aĭ făcut!... E drept că eŭ am scos cu furca cea de fier ochiĭ, dar' nu pe aĭ tĕĭ, ci pe aĭ unuĭ lup, care venise la mine și voĭa numaĭ decât să mĕ mănânce!

— Tocmaĭ!... lupul, care a venit și-a sărit la tine

ca să te mănânce, n'a fost lup adevěrat, ci eram eŭ, bărbatul těŭ, prefăcut în lup.

— Şĭ-apoĭ cum şi'n ce feliŭ viĭ tu să te prefacĭ în lup? — întrebă nevasta plină de mirare.

— Foarte lesne; . . . eŭ sûnt *Tricoliciu*, şi tot omul, care e *Tricoliciŭ*, când îĭ sosesce timpul, fie ḑiuă orĭ noapte, se duce până într'un loc unde se crede a fi scutit de ochiĭ lumeĭ, acolo se dă de treĭ orĭ peste cap, îşĭ schimbă făptura sa de om, se preface în lup saŭ câne şi în această stare căşunează apoĭ o mulţime de daune, rěutăţĭ şi neajunsurĭ tuturor celorlalţĭ oamenĭ, cariĭ nu sûnt *Tricolicĭ* ca dênsul şi pre cariĭ îĭ întâlnesce în calea sa . . . Şi tocmaĭ maĭ nainte mĭ-a sosit din nefericire şi mie timpul ca să mě prefac în *Tricoliciŭ*.

— D'apoĭ bine, bărbate, dacă întru adevěr e aşa cum ḑicĭ tu, de ce nu mĭ-aĭ spus maĭ nainte de-a te preface în lup, că eştĭ *Tricoliciŭ*, că atuncĭ nu-ţĭ scoteam ochiĭ!

— Eŭ am ḑis să te aperĭ dacă va veni vr'un lup saŭ câne la tine, dar' nu ţĭ-am spus să-l străpungĭ cu furca cea de fier.

— Pěcatele mele cele grele, cum nu m'aşĭ fi apěrat altmintrelea, dacă aşĭ fi sciut şi aşĭ fi avut când! . . . Dar' tu aĭ sărit la mine pe neaşteptate aşa că n'am maĭ avut când cugeta cum să mě apěr . . . Acuma, spune-mĭ şi tu, ce să'ncep şi ce să fac cu tine! . . .

— Ce să facĭ? . . . nemică! . . . ce-a fost s'a trecut . . . eŭ voiŭ rěmânea de-acuma pentru totdeauna orb, dar' *Tricoliciŭ* să sciĭ bine că maĭ mult nu m'oiŭ maĭ face,

căcĭ toată puterea de prefacere mĭ-aĭ luat'o tu acuma prin scoaterea ochilor.

Şi'ntr'adevĕr că bărbatul nostru nu s'a prefăcut maĭ mult nicĭ în lup nicĭ în câne, dar' numele de *Tricoliciŭ* ĭ-a rĕmas pentru toată viaţa cât a maĭ trăit. Şi nu numaĭ el, ci şi toţĭ urmaşiĭ sĕĭ, dintre carĭ se maĭ află încă şi acuma vr'o câte-va familiĭ în Igeştĭ, saŭ numit *Tricoliceni*. Ear' moşia saŭ maĭ bine ḑis stâlpul pe care ĭ-a scos nevasta sa ochiĭ se numesce şi astăḑĭ *Stâlpul Tricolicenilor*.

PODUL DRACULUĬ.

In partea despre apus a orașuluĭ *Siretĭu*, și anume acolo unde se încrucișează drumul ce duce la *Mŏnăstioară* saŭ *Sfântul Onufreĭu* cu părĕul *Căcăina*, se află un pod de peatră.

Sub podul acesta ḑice că locuesce *Ucigă-l crucea*, mâne-o-ar acolo unde a însĕrat, și dacă trece cine-va după apusul soareluĭ și maĭ ales pe la mĭeḑul nopțiĭ peste dênsul, fără a'șĭ aduce aminte de Dumneḑeŭ și-așĭ face cruce, e vaĭ și amar de capul luĭ.

Ducĕ-se pe pustiĭ se preface în toate chipurile, se leagă de dênsul, îl buĭmăcesce de cap, șĭ-apoĭ, purtându-l cine sci pe unde, face cu dênsul ce-ĭ place.

Așa ḑice că mergênd o dată pe la mĭeḑul nopțiĭ un om din Mŏnăstioara spre casă și trecênd preste podul acesta, a fost purtat pe tot *Horaițul*, și în urmă, înainte de cântatul cucoșilor, trântit într'o bălăștĭoagă nu departe de satul *Negrucina*. Altă dată, trecênd un om din *Vășcăuț* cu un car cu boĭ a fost dus peste dealurĭ și văĭ până lângă ĭazul din apropierea acestuĭ sat, și apoĭ arun-

cat cu car cu tot în mijlocul ĭazuluĭ, unde fu a doua ḑi aflat înecat cu boĭ cu tot. Şi eară-şĭ altă dată doĭ oamenĭ, unul din *Drăguşanca* saŭ *Drăguşenĭ*, eară altul din *Muşeniţa*, după ce aŭ fost maĭ ântâiŭ purtaţĭ, Dumneḑeŭ maĭ scie pe unde, fură a doua ḑi demineaţă aflaţĭ într'o groapă din apropierea *Perjeliuceĭ* câte c'o mână şĭ-un picĭor rupt. Şi întrebaţĭ fiind cum de aŭ ajuns eĭ acolo, nu sciură să-şĭ dee altmintrelea sama, de cât că cum aŭ trecut peste podul cel necurat, li s'aŭ arătat nisce luminiţe, şi luându-se, singurĭ nu sciŭ cum, după luminiţele acelea s'aŭ trezit de-o dată în groapă.

Dar' orĭ-cât de puternic şi mare meşter e *Dracul*, — duce-s'ar pe pustiĭŭ să se ducă şi nu i s'ar maĭ auḑi de nume, — nu o dată îşĭ dă şi el peste om.

In apropierea poduluĭ, despre care ni-ĭ vorba, locuĭa înainte de vr'o câte-va ḑecĭ de anĭ un cĭobotarĭŭ serman lipit pămentuluĭ, dar' care, în schimb pentru aceasta avea o casă plină de copiĭ, unul maĭ desmăţat şi maĭ sglobiŭ de cât altul.

Copiiĭ aceştĭa aveaŭ datină de-a se duce maĭ în toată ḑiua sub pod şĭ-a se juca *în nucĭ*, *în bumbĭ*, şi *de-a, ascunsul* dimpreună cu alţĭ băeţĭ de pănura lor, cariĭ se strîngeaŭ de prin apropiere, şĭ-atuncĭ, . . . dă Doamne bine, . . . era un harhăt şi un strigăt ca acela, de gândĭaĭ c'o să restoarne podul, nu alta.

Intr'o ḑi întorcêndu-se copiiĭ cĭobotarĭuluĭ cu mult maĭ târḑiŭ ca de altă dată acasă, iĭ întreabă tatăl lor: unde-aŭ fost? ce-aŭ făcut? şi de ce aŭ stătut atâta?

— Tătuţă! — respunse copiiĭ, — de câte orĭ ne du-

cem sub pod ca să ne jucăm, de atâtea orĭ ĭesă de pintre petrile acestuĭa un băeţel cam negricĭos şi cu *fes roşu* pe cap, care se joacă cu noĭ şi care face atâtea tricozeniĭ, că maĭ nu ne vine a ne întoarce a casă. Dar' se vede că şi el e foarte îndestulat şi mulţămit cu noĭ, căcĭ nicĭ o dată nu vine cu mâna goală, ci totdeauna aduce câte un sîn plin de *coarne de mare, turte dulcĭ, covrigĭ*, precum şi alte copturĭ, carĭ le împărţesce cu noĭ. Şi astăḑĭ încă nĭ-a adus o mulţime de mizilicurĭ de-acestea, şi fiind-că nu eram flămânḑĭ, de-aceea am stat şi ne-am jucat până acuma.

Auḑind cĭobotarĭul ceea ce-ĭ istorisiră băeţiĭ, îşĭ aduse pe nevrute aminte de *Ucigă-l bolohaniĭ*, despre care i se spusese că locuesce sub pod, şĭ-un fior rece îĭ trecu prin tot trupul. Dar' nu-şĭ pĭerdu cumpĕtul, ci ḑise cătră copiĭ:

— Sciţĭ ce, băeţĭ!... duceţi-vĕ acuma şi vĕ culcaţĭ! Eară mânĭ dacă veţĭ merge şi vĕ veţĭ juca eară-şĭ sub pod, şi dacă va veni şi băetul, despre care mĭ-aţĭ spus, ca să se joace cu voĭ, atuncĭ să'ntocmiţĭ astfelĭŭ jocul ca să vĕ schimbaţĭ căcĭulele. Şĭ-acela dintre voĭ, care va pune maĭ ântâĭŭ mâna pe fesul băetuluĭ celuĭ străin, să alerge cu dênsul de grabă la mine şi să mi-l dee, şĭ-apoĭ am să vĕ arăt şi eŭ un joc, care nu l-aţĭ maĭ vĕḑut nicĭ o dată, şi de care o să rîdeţĭ ţinêndu-vĕ de pântece când le-ţĭ videa!

Băeţiĭ,... bucuria lor!... se duseră fără să maĭ ceară de mâncare şi se culcară. Eară a doua ḑi demineaţă,

cum se sculară şi deşertară o strachină plină de lapte dulce cu mămăligă, fuga sub pod şi haĭ eară-şĭ la joc!

Nu apucase însă bine a ajunge la starea loculuĭ şi eată că şi băetul cel cu fesul roş sare de sub un colţ de peatră drept în mijlocul lor, şi prind apoĭ cu toţiĭ a alerga în dreapta şi'n stânga şi a se juca de câte şi maĭ câte le plesnì prin minte.

In urmă, sfêrşind toate jocurile, câte le eraŭ cunoscute, ḑise unul dintre dênşiĭ:

— Haĭ şi ne-om juca acuma *de-a căcĭulele!*

— Da!... bine spuĭ!... să ne jucăm de-a căcĭulele! — strigară ceĭalalţĭ copiĭ învêrtindu-se într'un picĭor. Şi cum rostiră cuvintele acestea prinseră uniĭ aşĭ svîrlì căcĭulele până 'n naltul poduluĭ, eară alţiĭ a le strântì cu gura la pământ de se resuna toată valea.

Insă cum se'ncepu jocul acesta şi cum puse unul dintre băeţiĭ cĭobotarĭuluĭ mâna pe fesul băetuluĭ celuĭ străin, care, când îl isbĭa de pământ, pare că slobodĭa un săcăluş, îndată se şi furişâ dintre ceĭalalţĭ băeţĭ şi se duse cu dênsul drept a casă şi-l dete tătâne-seŭ.

Nu mult după aceasta se luară şi ceĭalalţĭ băeţĭ după dênsul, eară în urma lor cel străin, care, după cum presupusese cĭobotarĭul, nu era nime altul, fără numaĭ *Dracul*, mânè-o-ar acolo unde a înserat, eară la noĭ în casă cruce de aur.

— Daţi-mĭ fesul!... daţi-mĭ fesul! — strigâ *Michiduţă*, cum ajunse lângă pragul căsiĭ, de se auḑì cine sc până unde.

— Maĭ încet, maĭ încet, voĭnice!... ce strigĭ aşa de

tare, că doară nu suntem surḑĭ! — rĕspunse cĭobotarĭul. Apoĭ deslegându-şĭ pe furiş cu mâna stângă brăcinarĭul de la ismene şi prinḑêndu-l cu dènsul de grumaz, luâ un calup şi unde nu începu aĭ trage o *calcaură,* de i se duse vestea.

Dracul, care încăpuse şi el pe mână de om, se svîrgolĭa şi se smìncĭa în toate părţile, ca broasca în gura şerpeluĭ, doară scapă din mânele cĭobotarĭuluĭ. Dar' de gĭaba, căcĭ brăcinarĭul are o putere aşa de mare asupra *Necuratuluĭ,* că, numaĭ dacă i l-aĭ putut arunca după cap, e pace de dênsul, . . . maĭ mult nu-ţĭ scapă din mână. Şi asta o scia cĭobotarĭul prea bine, şi de-aceea îl lăsâ să se svîrgolească cât îĭ place.

Necuratul, vĕḑênd că aşa cum a voit el nu e chip de scăpare şi mântuire, o întoarse pe altă strună, picâ adică în genunchĭ şi prinse a se ruga să-ĭ întoarcă fesul şi să-l lese'n pace, că-í dă orĭ şi ce ĭ-a cere inìma.

Insă cĭobotarĭul nu se mulţămi numaĭ cu atâta, ci maĭ trăgêndu-ĭ încă o frecătură de la roate, îĭ ḑise:

— Sciĭ ce, mĕĭ *Cornuratule!* dacă mi te jurĭ pe viaţa ta şi pe-a luĭ *Scaraoţchi,* maĭ marele şi stăpânul vostru, că mi-ĭ aduce căcĭula, ce-o aĭ acuma pe cap, rasă cu galbenĭ, şi că nu te veĭ atinge nicĭ când de casa mea, de mine, de nevasta mea şi de copiiĭ meĭ, atuncĭ îţĭ întorc fesul şi-ţĭ daŭ drumul, ear' de nu, să sciĭ că aicĭ aĭ să încremenescĭ până la a doua venire! Şi nu numaĭ atâta, ci am să jupesc ḑece pĭeĭ de pe tine şi-am să fac cĭobote dintrìnsele, căcĭ am auḑit că pelea de drac e cea maĭ bună şi maĭ traĭnică pele de cĭobote! . . . M'aĭ înţeles?

— Da cum pĕcatele mele să nu te înțeleg! — rĕspunse Dracul tremurând ca varga. — Dă-mĭ numaĭ drumul, și'ndată aduc tot ce dorescĭ, și dacă mĕ voĭŭ maĭ arăta vre o dată pe lângă casa ta saŭ îțĭ voĭŭ face vre un rĕŭ, atuncĭ fă cu mine orĭ-ce veĭ vrea!

— Ia așa!.. acuma-mĭ maĭ viĭ de-a casă!... Caută numaĭ și nu-țĭ ținea cuvêntul, că apoĭ ți-ĭ vedea fesul, când mĭ-oĭŭ vedea și eŭ cĭafa! — Și rostind cĭobotarĭul cuvintele acestea îĭ dete drumul.

Dracul, cum se vĕḑu slobod, o și tulì la fugă, și càt aĭ scăpăra dintr'un amnarĭŭ se întoarse îndĕrĕpt cu căcĭula rasă de galbenĭ șĭ-o întinse cĭobotarĭuluĭ.

Cĭobotarĭul, luând cu o mână căcĭula cu galbenĭ, eară cu ceealaltă arătându-ĭ fesul și brăcinarĭul, ḑise:

— Eacă-țĭ întorc fesul! Dar' încă o dată ĭe bine sama ce-țĭ spun: să nu te pue pĕcatul ca să te atingĭ când-va de casa mea, de mine, de nevastă, orĭ de băețiĭ meĭ, cu gândul ca să ne facĭ vre-o sminteală saŭ vre un rĕŭ, c'apoĭ... veḑĭ brăcinarĭul acesta?... el ți-ĭ popa!... cum ți l-oĭŭ maĭ pune încă o dată după grumaz să sciĭ că maĭ mult nu maĭ scapĭ cât e Prutul și pămêntul din mânele mele!... M'aĭ auḑit!... Șĭ-acuma ĭețĭ fesul și pĭeĭ din ochiĭ meĭ să nu te maĭ vĕd!

După rostirea acestor cuvinte îĭ întinse fesul, și-ĭ arătâ ușa.

Dracul, apucând fesul cu ghĭarele luĭ cele ascuțite și încârligate și puindu-l pe cap se făcu de-o dată nevĕḑut, ca și când n'ar maĭ fi fost de când e lumea pe acolo.

Cĭobotarĭul, la rêndul sĕŭ, ne'ncreḑêndu-se în jură-

mêntul Draculuĭ, — remânè-o-aŕ acolo unde s'a dus, şi temêndu-se ca nu cum-va maĭ pe urmă să-şĭ tragă pe samă şi să-ĭ facă vre-un rĕŭ, îşĭ vêndu scurt timp după aceea casa, luâ baniĭ de pe dênsa şi uneltele şi trecu apoĭ cu toată familia sa în Moldova.

Ce s'a maĭ întêmplat după aceea cu dênsul? . . . făcutu-ĭ-a Dracul vre-un rĕŭ, orĭ ba, nu sciŭ! Atâta sciŭ numaĭ că podul, sub care s'a jucat dracul cu băeţiĭ cĭobotarĭuluĭ, şi unde a petrecut până atuncĭ şi maĭ petrece, după cum spun oameniĭ, şi acuma, se numesce *Podul draculuĭ*.

DEALUL LUĬ IVAN.

In partea despre apus a satuluĭ *Părhăuţ*, şi anume în mâna stângă a drumuluĭ, care duce la *Todiresci*, se află un deal cam înalt, care se numesce *Osoĭul*.

Pe timpul *mandatarilor* *) spun bĕtrâniĭ din Părhăuţ, că pe dealul acesta se afla o casă, în care locuĭa o vĕdană dimpreună cu treĭ fete ale sale.

Ear' fetele vĕdaneĭ aceleĭa ḑice că eraŭ aşa de frumoase, că li se duse vestea nu numaĭ în întreg Părhăuţul, ci şi prin toate satele învecinate.

Un flăcăŭ, anume *Ivan*, care venise Dumneḑeŭ îl scie de unde şi care s'a fost pripăşit de vr'o câţĭ-va anĭ în Părhăuţ, făcênd cunoscinţă cu fetele acelea şi îndrăgostindu-se în una din ele, începu a âmbla maĭ în toate serile la dênsele.

---

*) »*Mandatarĭ*« le ḑice poporul diregătorilor din primul timp la ocupaţiuneĭ austriace.

Âmblând el așa maĭ multă vreme, eată că într'o sară întâlnesce pre un alt flăcăŭ străin, care venĭa din partea despre apus a dealuluĭ, adică despre Todirescĭ, și care trecea prin apropierea caseĭ, în care locuĭa vĕdana și cele treĭ fete.

Ivan, uĭtându-se maĭ de aproape la dênsul și vĕḍêndu-l că este frumos la față și foarte bine îmbrăcat, se gândì că nu s'a abătut de florĭ de cuc pe acolo, ci că de bună samă va fi âmblând la fetele vĕdaneĭ. De-aceea, fără a maĭ sta mult pe gândurĭ, se repeḍì ca o fĭară sĕlbatică asupra luĭ, îl prinse de pĭept, îl isbì la pămênt, și cât aĭ bate în palmĭ, îl ucise. Apoĭ, lacom, cum era, nu se mulțămì numaĭ cu atâta, că ĭ-a luat ḍilele, ci cugetând că va fi avênd cine scie cățĭ banĭ la dênsul, se puse să-ĭ ĭee și banii.

Flăcăul ucis însă, din întêmplare, nu avea maĭ mult de cât șese creĭțarĭ la dênsul.

Ivan îĭ luà și pre aceștĭa și apoĭ, lăsându-l unde l-a ucis, se duse în treabă-șĭ, ca și când nu s'ar fi întêmplat nimică.

A doaua ḍi demineață însă, aflându-se flăcăul ucis, întreg satul se puse în mișcare, ca să afle pre ucigaș.

Nicĭ n'a trecut mult timp la mijloc și s'a descoperit că Ivan e ucigașul.

Eară după ce s'a descoperit cum că întru adevĕr Ivan e vinovatul, îndată aŭ pus mâna pe dênsul. Și nu mult după aceasta poruncì mandatarĭul timpuluĭ să se rădice pe locul acela, unde a săvârșit el fapta sa cea rea, o spânzurătoare și să'l spânzure pe dênsa.

Şi cum a poruncit mandatarĭul, aşa s'a şi intèmplat, şi de atuncĭ se numesce partea dealuluĭ unde a fost Ivan spânzurat, *Dealul luĭ Ivan*, eară partea despre apus, adică cea despre Todirescĭ, se numesce şi astădĭ tot *Osoĭul*, cum s'a numit şi maĭ nainte.

